



ДЕГТЯРЕВ

**НА ОРБИТАХ
МІЖНАРОДНОГО
СПІВРОБІТНИЦТВА**



**ДЕГТЯРЕВ.
НА ОРБІТАХ МІЖНАРОДНОГО
СПІВРОБІТНИЦТВА**

*До 70-річчя
Державного підприємства
«Конструкторське бюро «Південне» імені М.К. Янгеля»*

2024

ДЕГТЯРЕВ. НА ОРБИТАХ МІЖНАРОДНОГО СПІВРОБІТНИЦТВА. До 70-річчя Державного підприємства «Конструкторське бюро «Південне» імені М.К. Янгеля». – Київ: Спейс-Інформ, 2024. – 312 с.

Авторський колектив 2021 року:

А.В. Агарков, О.М. Венцовський, Д.С. Веденєєв, О.Ю. Дегтярева, О.Е. Кашанов, Т.С. Конєва, Г.В. Кузьмова, М.О. Мітрахов (керівник), Л.І. Петрусенко (редактор), О.В. Плохих, Л.П. Потапович, І.В. Сучкова, О.Ю. Тимченко, В.Д. Ткаченко

Переклад українською мовою та редагування:

О.М. Бобровицький, М.Л. Ковзик, М.О. Мітрахов, С.М. Полуян

Макетування та верстка – С.С. Вавілов

Підготовлено в рамках виконання Генеральної угоди про співробітництво між НАН України та ДП «КБ «Південне» за напрямом «Історія створення ракетно-космічної техніки»

Книгу присвячено Олександрові Вікторовичу Дегтяреву – Герою України, академіку НАН України, Генеральному конструктору ракетно-космічної техніки, керівнику Державного підприємства «КБ «Південне» імені М.К. Янгеля» в 2010-2020 роках.

О.В. Дегтярев народився 31 жовтня 1951 р. в місті Яранську Кіровської області. Закінчив машинобудівний факультет Ленінградського механічного інституту (1975) та економічний факультет Дніпропетровського національного університету (2001).

З 1975 по 2020 рр. – у КБ «Південне»: інженер, старший інженер (1981), провідний інженер (1985), начальник групи (1990), начальник служби маркетингу та комерційної діяльності (1992), заступник Генерального конструктора – Генерального директора із зовнішньоекономічної діяльності (1999), перший заступник Генерального конструктора – Генерального директора з системного проектування та комплексного розвитку підприємства (2005), з 2010 р. – Генеральний конструктор – Генеральний директор, у 2016-2017 рр. – Генеральний конструктор, з 2018 по 2020 рр. – Генеральний директор.

Кандидат економічних наук (2006), доктор технічних наук (2012). Академік Міжнародної академії астронавтики (2005), Міжнародної інженерної академії (2006), Національної академії наук України (2015). Віцепрезидент Міжнародної астронавтичної федерації (2015-2018).

Лауреат Державної премії України в галузі науки та техніки (2009), премії Кабінету міністрів України за розроблення та впровадження інноваційних технологій (2012), премії Національної академії наук України ім. М.К. Янгеля (2012).

Заслужений машинобудівник України (2004). Кавалер орденів «За заслуги» III та II ступеня (2002, 2011), ордена Держави (2020). Герой України (2020).



ОЛЕКСАНДР ВІКТОРОВИЧ ДЕГТЯРЕВ
(31.10.1951 – 24.11.2020)



За визначний внесок у розвиток ракетно-космічної галузі України, зміцнення науково-технічного потенціалу держави, розроблення новітніх зразків ракетно-космічної техніки Указом Президента України від 27 листопада 2020 року присвоєно звання «Герой України».



За створення космічного ракетного комплексу «Антарес» у складі колективу творців відзначено в грудні 2020 року нагородою Міжнародної академії астронавтики «За командні досягнення».



За визначний внесок у розвиток космічної науки та міжнародного співробітництва у космічній сфері ім'я Олександра Вікторовича Дегтярева внесено в липні 2021 року до Зали слави Міжнародної астронавтичної федерації.

ЗМІСТ

ВСТУПНЕ СЛОВО.....	5
I. РОДИННЕ ВОГНИЩЕ (1951-1969).....	7
II. СТУДЕНТ «ВОЄНМЕХУ» (1969-1975).....	25
III. КБ «ПІВДЕННЕ». ЩАБЛІ ЗРОСТАННЯ (1975-1991).....	39
IV. НА ЧОЛІ СЛУЖБИ МАРКЕТИНГУ (1992-2005).....	69
V. ПЕРШИЙ ЗАСТУПНИК ГЕНЕРАЛЬНОГО (2005-2010).....	115
VI. ЗОРЯНЕ ДЕСЯТИЛІТТЯ ГЕНЕРАЛЬНОГО (2010-2020).....	147
Хроніка основних подій.....	303
Список літератури.....	310

ВСТУПНЕ СЛОВО



Цю книгу підготовлено до 70-річчя Державного підприємства «Конструкторське бюро «Південне» імені М.К. Янгеля» і присвячено Олександрові Вікторовичу Дегтяреву, який очолював підприємство у 2010-2020 роках.

Олександр Дегтярев народився 31 жовтня 1951 року в місті Яранську Кіровської області в сім'ї ветеранів Другої світової війни, шкільних учителів Віктора Олександровича та Зінаїди Мануїлівни Дегтяревих, які добре знали ціну життя. Батьки прищепили синові незламну силу волі, потяг до знань і віру в перемогу. Його головним девізом був батьківський завіт: *«Ніколи не здаватися!»*.

Після закінчення в 1975 році Ленінградського механічного інституту «Воєнмех» за спеціальністю «Двигуни літальних апаратів» О.В. Дегтярев віддав КБ «Південне» 45 років свого життя: пройшов шлях від інженера-проектанта до Генерального конструктора та Генерального директора. Олександр Вікторович завжди пишався тим, що в його трудовій книжці було одне місце роботи - Конструкторське бюро «Південне».

За 17 років роботи в головному проектному підрозділі підприємства (1975-1991) набув багатого досвіду створення стратегічних ракетних комплексів третього та четвертого поколінь, здобув і розвинув якості, які знадобилися йому в майбутньому: вміння давати слово та дотримуватися його, слухати та чути думку колег, працювати 24 години на добу. Паралельно з основною роботою молодий проектант закінчив заочну аспірантуру КБ «Південне», курси англійської та французької мов, вечірній університет з міжнародних відносин.

У 1992 році очолив службу маркетингу та комерційної діяльності ДКБ «Південне», основним завданням якої було наповнення портфеля замовлень підприємства. На цій посаді виявив себе як далекоглядний стратег і вправний переговорник: генерував сміливі ідеї та ставив масштабні завдання, проявляв неймовірну інтуїцію та вміння налагоджувати контакти на будь-яких рівнях. У 1999 році став заступником Генерального конструктора - Генерального директора ДКБ «Південне» із зовнішньоекономічної діяльності. У 2001 році в Дніпропетровському національному університеті здобув другу вищу економічну освіту.

У 2005 році був призначений першим заступником Генерального конструктора - Генерального директора із системного проектування та комплексного розвитку підприємства. Керував унікальним проектом «КБ «Південне» УТТХ» - підготуванням технічних пропозицій щодо реорганізації та переоснащення підприємства сучасним виробничим і випробувальним обладнанням відповідно до вимог часу (у ракетній техніці абревіатура УТТХ означає покращені тактико-технічні характеристики). У 2006 році захистив кандидатську дисертацію з економіки міжнародної космічної діяльності. Координував роботу двох ключових підрозділів підприємства - служби маркетингу й зовнішньоекономічної діяльності та проектного комплексу, що дозволило глибше розуміти запити ринку, готувати якісні пропозиції для зарубіжних замовників та укладати з ними довготривалі контракти.

У 2010-2020 роках О.В. Дегтярев очолював головне підприємство космічної галузі України - Державне підприємство «Конструкторське бюро «Південне» імені М.К. Янгеля».

Першим його кроком на посаді Генерального стало оновлення керівного складу КБ «Південне» - команди менеджерів. Він узяв під особистий контроль виконання завдань, поставлених в ескізованому проекті розвитку підприємства «КБП УТТХ». Спираючись на світовий досвід і наукову підтримку академічних інститутів, розгорнув широким фронтом створення на підприємстві власного дослідно-виробничого комплексу й активізував модернізацію існуючої випробувальної бази. Це було своєчасним, стратегічним і далекоглядним рішенням.

Сам Олександр Вікторович також стрімко змінювався. У 2012 році захистив докторську дисертацію «Наукові та методологічні засади модернізації ракетних комплексів». Для наукової підтримки розробок ініціював створення Координаційної ради Національної академії наук України та ДП «КБ «Південне» щодо спільних досліджень у сфері створення ракетно-космічної техніки в рамках десяти напрямів - від аеродинаміки та балістики до історії та популяризації космічної діяльності, яку очолював разом з академіком Борисом Євгеновичем Патonom. У 2015 році його обрано академіком НАН України за спеціальністю «Механіка ракетно-космічних систем».

Олександр Вікторович приділяв багато уваги розвитку науково-виробничих зв'язків КБ «Південне» з академічними інститутами й технічними університетами. Був активним прихильником широкої кооперації творців ракетно-космічної техніки та зміцнення зв'язків із міжнародним космічним співтовариством. Як академік Міжнародної академії астронавтики, член її Опікунської ради та віцепрезидент Міжнародної астронавтичної федерації, сприяв інтеграції українських учених і конструкторів у світову космічну еліту.

Академік О.В. Дегтярев мав великий авторитет у вітчизняних і зарубіжних керівників, фахівців і вчених у ракетно-космічній сфері. Його добре знали у багатьох країнах світу. Завдяки його активній позиції, наполегливості та волі стали реальністю багато міжнародних контрактів і проєктів.

Зробив великий внесок у розроблення сучасних ракетних комплексів, створення низки космічних апаратів та супутникових систем, просування на ринок космічних носіїв «Циклон», «Зеніт», «Дніпро»; реалізацію міжнародних проєктів «Морський старт», «Наземний старт», «Дніпро», «Антарес», «Вега».

О.В. Дегтярев багато зробив для покращення умов праці та відпочинку працівників підприємства. З його ініціативи утеплено корпуси КБ «Південне», у багатьох приміщеннях зроблено ремонт, встановлено нові ліфти, кондиціонери, вікна. Збудовано 335 квартир, оновлено наші пансіонати. Благодійний фонд «Доброчинність людям» став надавати матеріальну допомогу працівникам і ветеранам підприємства. У цілому вся наша соціальна сфера стала системою можливостей для всебічного розвитку працівників у професійному і духовному плані.

Олександр Вікторович піклувався про підтримання позитивного іміджу КБ «Південне» і міста Дніпро як космічної столиці України. Візитною карткою нашого міста став Парк ракет, створений спільними зусиллями КБ «Південне» і Південмашу.

За час роботи Генеральним конструктором - Генеральним директором (2010-2016), Генеральним конструктором (2016-2017), Генеральним директором (2018-2020) Державного підприємства «Конструкторське бюро «Південне» імені М.К. Янгеля» Олександр Вікторович Дегтярев робив усе, щоб український космос посідав гідне місце серед провідних космічних країн світу.

Наш Генеральний був талановитим організатором і блискучим професіоналом, взірцем самовідданого служіння державі та КБ «Південне». Поєднання особистих і професійних якостей: енциклопедичних знань і багатого життєвого досвіду, вміння організовувати командну роботу та піклування про людей - були його відмітними рисами.

Держава високо оцінила заслуги О.В. Дегтярева, відзначивши його високими нагородами та присвоївши йому звання Героя України.

Спадщина Олександра Вікторовича Дегтярева довгі роки буде міцною основою для розвитку ракетобудування та космічної діяльності в Україні. Його яскравий життєвий шлях є гідним прикладом для нинішніх і майбутніх поколінь творців ракетно-космічної техніки.

Михайло Бондар,

в.о. Генерального директора Державного підприємства «Конструкторське бюро «Південне» імені М.К. Янгеля»,

Головний інженер - перший заступник Генерального директора Державного підприємства «Конструкторське бюро «Південне» імені М.К. Янгеля»

І. РОДИННЕ ВОГНИЩЕ (1951-1969)



Майбутній Генеральний конструктор ракетно-космічної техніки Олександр Вікторович Дегтярев народився 31 жовтня 1951 року в невеликому російському містечку Яранськ Кіровської області в сім'ї вчителів. Батьки назвали його на честь дідуся Олександра Івановича.

Місто Яранськ було засноване наприкінці XVI століття після взяття Казані військом Івана Грозного в 1552 році та ліквідації Казанського ханства, що залишилося від Золотої Орди. Для підкорення черемисів, які продовжували вести партизанську війну, уздовж периметра марійських лісів почали будувати дерев'яні фортеці. Однією з них стала Яранська фортеця, зведена на правому березі річки Ярані.

З XVIII століття місто-фортеця Яранськ перетворилося на купецьке місто. Навколо центральної площі з'явилися перші кам'яні будинки, де розмістилися адміністративні установи та крамнички.



Сашко Дегтярев, 1952 р.



Яранська фортеця на початку XVII ст.



У центрі Яранська, початок XIX століття



Адміністративний будинок XIX століття

Батьки Олександра – Віктор Олександрович та Зінаїда Мануїлівна Дегтяреви – разом з одnorічним сином Віктором приїхали до Яранська навесні 1948 року до рідного дому глави сім'ї на постійне місце проживання. Позаду залишилися війна і роки важких випробувань.



Віктор Олександрович Дегтярев за вісім із половиною років військової служби (1939-1948) пройшов бойовий шлях від Монголії до Німеччини. За роки війни у складі 4-ї гвардійської Танкової армії брав участь в обороні Москви, звільненні Орловської області, міст України та Польщі, форсуванні Шпрее, взятті Потсдаму, оточенні Берліна та звільненні Праги.

Був нагороджений чотирма бойовими орденами та чотирма бойовими медалями. Закінчив війну у віці 27 років.

Його підвищували в званні від рядового до гвардії капітана, призначали на посади від навідника міномета до начальника штабу дивізіону. Завершив військову службу у Молдові на посаді заступника командира дивізіону 164-го мінометного полку 35-ї гвардійської механізованої дивізії Одеського військового округу.



Зінаїда Мануїлівна Дегтярева (Ляховецька) з дитинства знала ціну життя. Народилася в Україні у селі Прохори Чернігівської області. У шість років втратила батьків. Після окупації села німцями 16-річну сироту в 1942 році було примусово вивезено до Німеччини. У 1943 році намагалася втекти, після арешту – в'язниця та концтабір Равенсбрюк. У березні 1945 року переведена до концтабору Заксенгаузен. 3 травня 1945 року на дорозі смерті до Гамбурга звільнили союзні війська.

У 1945–1946 роках працювала військовою перекладачкою у військовій адміністрації м. Еберсвальді під Берліном.

Познайомилася з В.О. Дегтяревим після війни в Німеччині в офіцерському кафе. Одружилися у 1946-му, місце реєстрації – Берлін. У квітні 1947 року в Німеччині народився перший син Віктор.

У 1948 році приїхала разом із чоловіком і сином до Яранська.

Для сім'ї Дегтяревих повоєнний Яранськ на багато років став куточком щастя та спокою. Це провінційне містечко не було під німецькою окупацією і не знало бомбардувань. На його вулицях – дерев'яні тротуари, трактори везуть сіно, а ввечері та вранці проходять корови.

Навколо – напівтайгові грибні ліси. У сосняках та березняках росте сунічна полуниця. У річках та озерах – чиста вода та багато риби. Над просторими луками ширяють яструби та соколи.



Центр Яранська в 1950-ті рр.



Будинок Дегтяревих на вул. Пушкіна, 12



Дерев'яний тротуар на вулиці Пушкіна



Заготівля сіна яраничанами



Річка Ярань

Батько Сашка відразу після демобілізації працював інспектором РВНО, потім – учителем фізики, завідувачем навчальної частини, директором школи, знову учителем фізики та астрономії. У позаурочний час Віктор Олександрович грав у Народному театрі м. Яранська.



В.О. Дегтярев на чолі колони Яранської школи № 2 на листопадовій демонстрації, 1950-ті рр.



Актори Народного театру Яранська, 1959 р.

Вистава «Втрачена любов».

В.О. Дегтярев (ліворуч вгорі) у ролі лейтенанта Лабуткова

Мама, Зінаїда Мануїлівна, після декретної відпустки пішла працювати до промтоварного магазину в Яранську. З 1950-го навчального року почала викладати у базовій семирічній школі, потім у школі-інтернаті. Була вчителем німецької мови, яку добре вивчила в Німеччині.



Через кілька місяців після народження Сашка



Бабуся Анфіса з онуком



Мама із сином Сашком



Брати Олександр та Віктор



На святі у дитячому садочку. Зінаїда Мануїлівна із Сашком на руках



Сашко Дегтярев



Брати Дегтяреви з батьком та мамою



Зінаїда Мануїлівна з учнями школи-інтернату

1 вересня 1959 року Олександр Дегтярев пішов у перший клас Яранської середньої школи № 1.



Першокласник Сашко Дегтярев, 1959 р.



Будинок школи № 1

Спогади першої вчительки

Валентини Юхимівни Гневашевої:

«У 1959 році мені пощастило ближче познайомитися з прекрасними людьми, молодими педагогами: Зінаїдою Мануїлівною та Віктором Олександровичем Дегтяревыми. Вони привели до середньої школи № 1 свого молодшого сина Сашка.

Зінаїда Мануїлівна була дуже дбайливою мамою. Її син завжди виглядав чистеньким, був акуратно одягненим і з перших днів навчання показав себе добре вихованим хлопчиком.

Дружна сім'я Дегтяревих була працювитою. Дітям давали доручення, і вони сумлінно виконували їх. Так у Сашка сформувалися працюovitість та відповідальне ставлення до своїх обов'язків. Батьки обговорювали з дітьми їхні успіхи та невдачі у школі та допомагали їм розвинути допитливість, бажання дізнатися більше, виходячи за рамки шкільної програми.

Усі якості гідної людини Сашко з раннього дитинства перейняв від своїх батьків, що допомогло йому під час навчання в початкових класах бути серед найкращих учнів.

Усе своє життя Зінаїда Мануїлівна та Віктор Олександрович присвятили навчанню та вихованню дітей».



ТАБЕЛЬ
успеваемости ученика 1-го класса
Дегтярева Александра
на 195 195 учебный год

ПРЕДМЕТЫ	Оценки по четвертям				Зачеты	Годово
	I	II	III	IV		
Грамматика и правописание	5	5	5	5	5	5
Чтение	5	5	5	5	5	5
Числовые	5	5	5	5	5	5
Арифметика	5	5	5	5	5	5
Естественнонаучные	5	5	5	5	5	5
История	5	5	5	5	5	5
География	5	5	5	5	5	5
Биология	5	5	5	5	5	5
Физ. культура	5	5	5	5	5	5
Труда	5	5	5	5	5	5
Личное	5	5	5	5	5	5
Прожитие	5	5	5	5	5	5
Прочитано книг	5	5	5	5	5	5
Прочитано страниц	5	5	5	5	5	5
Получено по баллам	5	5	5	5	5	5
Родитель	5	5	5	5	5	5
Подпись	5	5	5	5	5	5

Подпись учителя: *Дегтярева З.М.*
Дата: 195 195 г. 195 195



Табель Олександра Дегтярева за 1 клас

Клас Олександра Дегтярева

Подруга З.М. Дегтяревої Галина Федорівна Тимошарова:

«Доля звела мене з чудовими людьми, вчителями Віктором Олександровичем та Зінаїдою Мануїлівною Дегтяревими. Вони скромно жили, вирощували та виховували синів Вітю та Сашка. Інтелегентні, інтелектуальні, спокійні, чесні. Вони дарували людям добро, багато років прожили в любові та злагоді, показуючи приклад для наслідування.

Наші діти: їхній син Сашко та наша донька Лариса – з першого класу і до випуску зі школи (10 років) навчалися в одному класі, були відмінниками. Ми із Зінаїдою Мануїлівною часто про них розмовляли: що чекає на них, ким вони будуть.

Не так часто, але ми ходили в гості одне до одного. Вони жили в гарному своєму будиночку на вулиці Пушкіна. Зінаїда Мануїлівна дуже любила квіти, будинок потопав у квітах».



Олександр під час поливу маминого саду



**Учитель математики В.А. Наумова про
Зінаїду Мануїлівну Дегтяреву:**

«Після закінчення педінституту я прийшла працювати до Яранської школи-інтернату. Зінаїда Мануїлівна відразу привертала до себе увагу жіночною фігурою, хвилястим, злегка рудуватим волоссям, і яскравою волошковою сукнею. Пізніше, з розповідей колег, я дізналася про незвичайну, сповнену трагічних подій, долю цієї жінки: взяття в полон до Німеччини, концтабори, визволення та зустріч із Віктором Олександровичем.

Свій предмет Зінаїда Мануїлівна знала досконало, учителькою була суворою та вимогливою, але справедливою. Діти її любили.

Під час літніх канікул Зінаїда Мануїлівна разом із старшокласниками працювала на ремонті школи. Вони білили стелі, фарбували підлогу, панелі та парти. На початку навчального року наша старенька дерев'яна будівля була оновлена і готова знову зустріти наших учнів.

День народження в неї був у вересні. Якось, повертаючись із підшефного радгоспу (де ми з учнями були на збиранні врожаю), заїхали до неї додому, щоб привітати з днем народження.

Вона виявилася дуже гостинною господинею. А їхній будинок справив на мене величезне враження. Він був облаштований з великою любов'ю. Невеликі кімнати зручно розташовані, меблі відреставровані й обтягнуті новим сукном, навколо чистота та затишок.

Але особливо вразила присадибна ділянка величезною кількістю квітів: тюльпани, нарциси, жоржини, айстри та гладіолуси різних сортів та забарвлень. Вона дуже любила квіти!

З великою материнською гордістю Зінаїда Мануїлівна розповідала про своїх синів, їхні успіхи та плани на майбутнє».

У сім'ї Дегтяревих вміли не лише працювати завзято, а й відпочивати.



Підготовка човнів для риболовлі



Сплавляння притоками



Перший улов Віктора Олександровича



Наметове містечко рибалок



Приготування рибної юшки



Обід на природі



Під час полювання на качок



В.О. Дегтярев (крайній ліворуч) у Києві біля пам'ятника Ватутіну, 1961 р.



Сім'я Дегтяревих, 1960-ті рр.



Мама в будинку відпочинку «Боровиця» у Кіровській області



Педагогічний колектив школи № 1, 1960-ті рр.



Олександр Дегтярев - серед найкращих спортсменів школи № 1



В.О. Дегтярев у кабінеті фізики

У 1966–1969 роках В.О. Дегтярев працював учителем фізики й астрономії у школі № 1, у якій навчався син Олександр. Викладав він у чудово обладнаному кабінеті, який створив своїми руками. У ньому не було «чудо-техніки»: екранів, що злітають і падають, циферблатів, що крутяться і виблискують, електрифікованого табло. Усе було зручно, раціонально, практично і дуже просто: систематизований дидактичний матеріал, справні навчальні прилади, налагоджені технічні засоби навчання, система наочних посібників.

Зі спогадів вчителя фізики

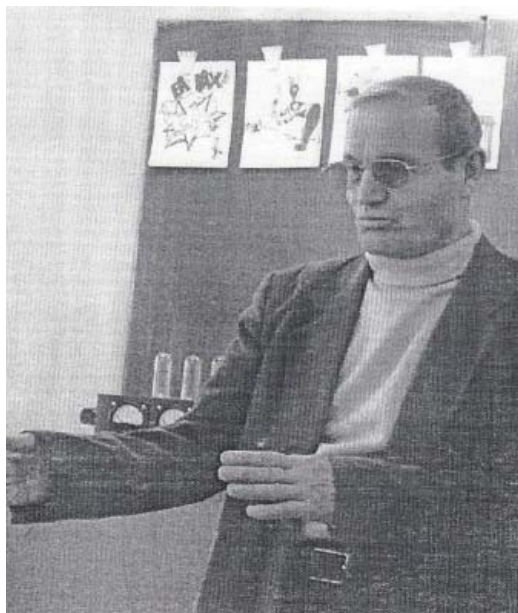
Є.В. Лопаткіна:

«Віктор Олександрович приходив до кабінету фізики, відбирав потрібні прилади, вкотре перевіряв готовність дослідів. Входили учні, і починалося заняття, яке в педагогіці називається уроком. А в нього це було глибоко продуктивною, чітко спланованою дією та водночас творчим актом високого напруження, результатом кропіткої попередньої роботи та плодом натхнення...

Стиль Віктора Олександровича був своєрідним: він полягав у вмінні створити на уроці радісну, невимушену, ділову обстановку, атмосферу пошуку та задоволення від отриманих результатів, а також клімат довіри вчителя до учнів, у якому приємно перебувати та працювати.

Відмінно знаючи свій предмет і поєднуючи уроки з великою позакласною роботою, він давав учням глибокі та ґрунтовні знання, прищеплював любов до фізики й техніки. Навчав мислити, робити висновки, самостійно працювати на уроці, вдома та в бібліотеці.

Учні добре знали фізику і легко вступали до технічних вишів. Багато його учнів стали видатними працівниками в галузі техніки. У цьому є і його заслуга».





Випускник школи О. Дегтярев

У старших класах Олександр поринув у вивчення точних наук, був учасником шкільних та міських олімпіад. Його настільними книгами стали підручники Якова Перельмана «Цікава алгебра», «Цікава фізика», «Цікава механіка», «Цікава астрономія», «Цікавий космос».



Випускний 10 клас із вчителями, 1969 р.

Першокурсники, які приїжджали на канікули до Яранська, приходили до свого вчителя фізики подякувати за отримані знання. Вони розповідали про виші, у яких навчалися, і великі красиві міста. Нерідко був присутній на цих зустрічах і Олександр.

Не дивно, що одразу після школи Олександр Дегтярев вирішив вступати до Ленінградського механічного інституту – одного з найпрестижніших у країні.

ХАРАКТЕРИСТИКА - РЕКОМЕНДАЦИЯ

выпускника 10-а класса Иранской средней
школы № 1 Кировской области

ДЕГТЯРЕВА Александра ВИКТОРОВИЧА

рождения 1951 г.
член ВЛКСМ

Дегтярев Александр поступил в данную школу в 1959 году в 1-й класс. За время обучения в школе показал себя скромным дисциплинированным учеником, не имел замечаний по поведению.

Выдержан и вежлив. и прилежен.

Имеет хорошие способности, учился в основном на 5.

Умеет самостоятельно работать над собой. проявил склонности к математическим наукам. Занимался в физическом и химическом кружках. Принимал активное участие в школьных, районных математических и физических олимпиадах, неоднократно награждался грамотами и ценными подарками.

Одновременно с учебой в средней школе обучался в музыкальной школе.

Был членом бюро класса, активно участвовал в художественной самодеятельности.

Физически развит хорошо, систематически занимался спортом. Сдал все нормативы по комплексу ГТО и ГЗР- 1 ступени, а также 3-й разряд по лыжам.

В отношении с товарищами прост, скромн, всегда оказывал помощь и поддержку слабоуспевающим ученикам.

кл.руководитель *Е. Небогатилов* /Е. Небогатилов/

Характеристика рассмотрена и утверждена педсоветом
27 июня 1969 года.



Педсовет постановил: Рекомендовать тов, Дегтярева А. для зачисления студентом в Ленинградский механический инсти-

директор школы *Г. Южанин*

Секретарь комитета ВЛКСМ *А. Короткова*

II. СТУДЕНТ «ВОЕНМЕХУ» (1969-1975)



У липні 1969 року 17-річний Олександр Дегтярев прибув для складання вступних іспитів до Ленінградського механічного інституту (ЛМІ). У довіднику для тих, хто вступає до вишів, того часу було коротко написано, що інститут приймає для навчання на три факультети: машинобудівний, приладобудівний і механічний. «Воєнмех» приваблював абітурієнтів своєю загадковістю.



Будівля «Воєнмеху» у Ленінграді

Прародителем «Воєнмеху» було Ремісничє училище, утворене в 1875 році. Його учні готувалися до робіт з холодного оброблення металів для заводів Санкт-Петербурга, одержуючи після закінчення звання майстра чи підмайстра. Навчання тривало 5 років і розпочиналося з 11-річного віку.

Після Револуції 1917 року Ремісничє училище було перейменовано на Петроградське технічне училище, потім – на Петроградський механічний технікум, у якому здійснювали поглиблену підготовку механіків і теплотехніків.

На початку 1930-х років Радянський Союз рішуче взявся за підготування інженерних кадрів. На цей час припадає створення багатьох технічних інститутів країни.

13 червня 1930 року у складі Ленінградського механічного навчального комбінату було утворено Механічний інститут.

26 лютого 1932 року на базі Механічного інституту створено Військово-механічний інститут (ЛВМІ), у складі якого було організовано два факультети – артилерійський і боеприпасів. Восени 1934 року було сформовано третій факультет – морської зброї.

«Воєнмех» готував інженерів для оборонної промисловості. Серед його перших випускників був Дмитро Федорович Устинов – майбутній нарком озброєння, організатор і куратор ракетної промисловості. Відомо, що Дмитра Федоровича на всіх його керівних посадах відрізняв системний підхід до вирішення проблем. Свою роль у цьому відіграла якісна підготовка, яку він здобув у «Воєнмеху».

У 1946 році в СРСР було започатковано розгортання робіт зі створення ракетно-реактивної техніки. У Ленінградському «Воєнмеху» було створено конструкторський факультет реактивного озброєння. До складу факультету увійшли: кафедра № 1 «Проектування й технологія виготовлення ракет» та кафедра № 2 «Проектування й технологія виготовлення двигунів». На приладовому факультеті інституту було організовано кафедру № 3 «Прилади керування польотом ракет». Кафедру № 1 очолив професор, доктор фізико-математичних наук І.П. Гінзбург – відомий учений у галузі аерогідродинаміки, а кафедру № 2 – професор, доктор технічних наук Е.М. Файнзільбер.

У 1946-1952 роках одним із перших студентів конструкторського факультету реактивного озброєння ЛВМІ був Володимир Федорович Уткін – майбутній Генеральний конструктор КБ «Південне» (1971-1990).



**Студенти «Воєнмеху» на демонстрації.
Крайній ліворуч – В.Ф. Уткін**



Фото із випускного альбому В.Ф. Уткіна, 1952 р.

Разом із В.Ф. Уткіним у 1950-ті роки здобули інженерну освіту в ЛВМІ інші майбутні працівники КБ «Південне»: Б.М. Лавриненко, Л.О. Черников, Г.Д. Хорольський, І.І. Щукін, М.І. Галась.

16 травня 1960 року ЛВМІ було перейменовано на Ленінградський механічний інститут (ЛМІ).

25 липня 1969 року абітурієнт Олександр Дегтярев написав заяву на ім'я ректора ЛМІ В.О. Тетеріна:



Ректор ЛМІ у 1961-1971 роках
Віктор Олександрович Тетерін

Після успішного складання вступних іспитів з математики, фізики та російської мови, у серпні 1969 року, був зарахований на перший курс машинобудівного факультету ЛМІ, який готував фахівців з ракетно-космічної техніки.

Студент Олександр Дегтярев з першого курсу з головою поринув у вивчення технічних наук. А вчитися у «Военмеху» було нелегко. Бувало, що в деяких навчальних групах не доходили до диплома понад 50 % першокурсників – були відраховані за неуспішність або самі зрозуміли, що цей виш їм не під силу.

Ректору Ленинградского ордена Красного Знамени
МЕХАНИЧЕСКОГО ИНСТИТУТА

От гр. Дегтярева Александра Викторовича
(фамилия, имя, отчество)

проживающего (ей) в Ленинградской области, г. Ленинград, ул. Бухарина, д. 12

ОБЪЕДИНЕННОГО ВУЗОВСКОГО ОБРАЗОВАТЕЛЬНОГО КОМПЛЕКСА № 1 в 1969 г.

(наименование учебного заведения)

ПРОСИТ принять (принять) меня (его) в обучение (в учебу) или занять с отсрочкой
от службы (принять) социальную работу (занять)

ЗАЯВЛЕНИЕ

Прошу допустить меня к вступительным экзаменам для поступления на первый вечерний, заоч-
ный обучения (подчеркнуть) факультет Механико-машиностроения
или специальности Физическая химия, химическая физика
(наименование специальности)

В обязательном порядке, но не обязательно (подчеркнуть)

О себе сообщаю следующее: членом Антифашистского союза,
Пол. русский

Где и когда родился: Ленинград 1941 года, в семье Куровских отб.

Национальность русский

Член КПСС, кандидат в члены КПСС, член ВЛКСМ (подчеркнуть)

Выполняемая работа и общий трудовой стаж к моменту поступления в данное высшее учебное
заведение не работает
(наименование и наименование предприятия (организации), занимаемая должность)

Опишу, кем и где работаю, а также место жительства, кем и где они работают (наименова-
ние и наименование предприятия, организации, занимаемая должность)

Отец: Дегтярев Виктор Александрович, в семье Куровских отб.
ул. Бухарина, 12, Ленинградская область, в объединенном институте

Мать: Дегтярева Мария Александровна, в семье Куровских отб.
ул. Бухарина, 12, Ленинградская область, в объединенном институте

15-й номер 1969 г. Подпись: Дегтярев

(дата написания заявления)

Тел. № в ВЛКСМ, Зас. № 199-4560 в У. 88 г.

Министерство высшего и среднего специального
образования СССР

Ленинградский орден Красного Знамени
МЕХАНИЧЕСКИЙ ИНСТИТУТ

Группа 1 Поток 7

ЭКЗАМЕНАЦИОННЫЙ ЛИСТ № 9122

Фамилия Дегтярев

Имя Александр Отчество Викторович

Протокол о допуске к вступительным экзаменам
№ 4 от 11 VII 1969 г.

Дата выдачи 11 VII 1969 г.

Ответственный секретарь приемной
комиссии

(подпись)

(подпись поступающего)

**Своїми спогадами про навчання у «Воєнмеху» поділився
Олександр Львович Рудаков:**



«Познайомилися ми з Олександром Дегтяревим у серпні 1969 року, коли нас зарахували студентами Ленінградського механічного інституту.

Це було для абітурієнтів, які приїхали з різних місць величезної країни, визначною подією. Кожен вступник здогадувався, наскільки це престижний виш з підготовки фахівців у галузі озброєння: від мін, торпед і артилерії до космічних ракет. Адже недарма на барельєфі над головним входом зображено орден Бойового Червоного Прапора, яким інститут було нагороджено в 1944 році за заслуги в підготованні фахівців для оборонної промисловості. Такої нагороди удостоєно лише два виші країни. Крім того, у 1961 році інститут було відзначено медаллю Академії наук СРСР на честь запуску першого штучного супутника Землі.

Тож усі студенти-першокурсники усвідомлювали, наскільки важливою для країни буде їхня подальша трудова діяльність після закінчення навчання. Тим більше, що вступили ми на машинобудівний факультет, який готував спеціалістів ракетної техніки.

На перших зборах нашої навчальної групи за пропозицією куратора від профільної кафедри Пінчука Володимира Опанасовича старостою групи обрали Олександра Дегтярева, що передбачало покладення на нього відповідальності за відвідування студентами групи занять та їхню успішність.

Навчатися в ті роки у технічному виші було досить важко. Не було ні персональних комп'ютерів, ні програм, які зараз допомагають у конструюванні виробів. Усі основні розрахунки робили за допомогою логарифмічної лінійки, а креслили за допомогою олівця на кульмані. Наявні в інституті ЕОМ були дуже громіздкими. Працювали на них переважно співробітники інституту. Курсових робіт, пов'язаних із кресленням, було дуже багато. Виконання їх забирало значну частину часу.

Багато хто не витримував такого напруженого графіка навчального процесу, тому до кінця навчання в групі залишилося менше половини тих, хто поступив на перший курс. Однак думки про майбутню професію надавали сил.

З третього курсу нас залучали до роботи у студентських наукових товариствах. Олександр розпочав наукову діяльність на нашій профільній кафедрі за спеціальністю «Двигуни літальних апаратів на рідкому паливі». У ті роки кафедру очолював професор д.т.н. Якайтис Фелікс Людвігович – автор багатьох праць і підручників з аерогазодинаміки, за якими навчалися і ми.

Він був високої думки про здібності та схильності студента Дегтярева до наукової діяльності. Невипадково його дипломна робота була визнана однією з найкращих на кафедрі.

Він був високої думки про здібності та схильності студента Дегтярева до наукової діяльності. Невипадково його дипломну роботу було визнано однією з найкращих на кафедрі.

Поряд із навчанням у вільний час багато хто з нас брав участь у роботі студентських загонів для боротьби з правопорушеннями. Бувши непоганим боксером, Олександр брав найактивнішу участь у діяльності такого оперативного загону. Ця робота забирала чимало часу, але допомагала дізнатися і негативні моменти у житті суспільства».



Студент-ракетник Олександр Дегтярев



У кімнаті гуртожитку



З однокурсниками

«Після навчання був час і для відпочинку, – **продовжує розповідь Олександр Львович Рудаков.** – У ті роки починалася ера вокально-інструментальних ансамблів (ВІА).

Дуже часто давав концерти в залі нашого інституту ленінградський ВІА «Аргонавти», у якому грав на гітарі та співав майбутній знаменитий бард Олександр Розенбаум. У «Воєнмеху» створили свій ВІА «Зелені мурахи». На їхніх концертах яблуку не було де впасти.

Ці виступи підігрівали цікавість до виконання пісень під гітару. Не оминуло це захоплення й Олександра. Вечорами в гуртожитку (жили ми в одній кімнаті) він терпляче освоював акорди і вчився грати на гітарі».



Уроки гри на гітарі

Студентське життя в ЛМІ було дуже насиченим навіть під час канікул. Улітку більшість студентів брали участь у роботі студентських будівельних загонів.

Після другого курсу долучився до цього руху Олександр Дегтярев.

Продовжує спогади однокурсник Олександр Львович Рудаков:

«Улітку 1971 року ми з Сашком Дегтяревим брали участь у будівництві залізничної гілки в республіці Комі. До того ж Олександр, достроково склавши сесію, був серед перших десяти осіб, які поїхали будувати табір для поселення основного загону студентів.

Також запам'яталася наша трудова діяльність улітку 1972 року на будівництві Мурманської атомної станції в селищі Зашиїок, де йшло будівництво котловану для ядерного реактора. Потрібно сказати, що студентам переважно довіряли ті будівельні роботи, у яких неможливо було застосувати механізми та машини. Було важко, але ми справлялися – з гарною якістю та вчасно. Нас вражало те, що Олександр умів робити практично все з будівельних робіт: від тесляра – до муляра та штукатура. Участь у будзагонах тривала і в 1973, і в 1974 роках».



Бійці будзагону на вокзалі у Ленінграді, 1972 р.



На роботах у будзагоні, 1973 р.



Студентка приладобудівного факультету ЛМІ Олена Андрєєва

Про першу зустріч із майбутнім чоловіком згадує Олена Юрїївна Дегтярева (до заміжжя – Андрєєва):

«Із Сашком ми навчалися в одному інституті, але на різних факультетах і курсах. Він був на три роки старший за мене. Уперше я побачила його в 1974 році в Палаці культури на Рубінштейна на виставі самодіяльного театру під керівництвом Семена Співака.

Була цікава вистава, вірніше, у першому відділенні – «скетч», висловлюючись сучасною мовою. А в другому – поставили сценку з популярного тоді роману Франсуази Саган «Трохи сонця в холодній воді». Пам'ятаю, що нам дуже сподобалось. Потім хлопці втррьох мене провели додому, я жила на квартирі на Петроградській. То був лютий-березень 1974 року, у мене був третій курс, а у хлопців – п'ятий.

І більше зустрічей не було. Точніше була одна заочна, у травні того ж року... Коли в наших хлопців з курсу були заняття на військовій кафедрі, нас, дівчат, залучили до підготування документів п'ятикурсників на подання їх до військового звання «лейтенант». Мені випала група, у якій навчався Сашко. Читаючи його біографію, я дізналася, звідки він та хто його батьки. Він був родом із маленького містечка в Кіровській області, батьки – вчителі».

Зимові канікули та залишок літніх днів після будзагонів Олександр проводив у рідному Яранську.



Сім'я Дегтяревих: мама Зінаїда Мануїлівна, сини
Віктор та Олександр, батько Віктор Олександрович. Місто Яранськ, січень 1973 р.



З однокласниками та вчителями школи № 1 у Яранську



Сектор В.Ф. Іванова в КБ «Південне»

У вересні 1974 року студента п'ятого курсу Ленінградського механічного інституту Олександра Дегтярева направили для проходження переддипломної практики та дипломування до міста Дніпропетровська, у КБ «Південне». Місцем проходження практики став один із секторів відділу 123.

Сектор очолював Володимир Федорович Іванов – випускник «Воєнмеху» 1954 року. Він став керівником переддипломної практики О. Дегтярева. У підготуванні матеріалів дипломного проекту Олександр допомагали працівники сектору Ю.Ф. Потапов і Віталій Барановський.

Захист дипломного проекту у КБ «Південне» пройшов успішно. Після нього Олександр повернувся до Ленінграда для отримання документів про вищу освіту.

Особливий імпульс для випускників ЛМІ на початку 1975 року надав 30-добовий політ у космос Георгія Михайловича Гречка – випускника «Воєнмеху» 1955 року. Його зоряний шлях говорив про те, що для «воєнмехівців» немає нічого неможливого. Цікаво, що під час навчання в інституті майбутній льотчик-космонавт проходив виробничу практику на дніпропетровському Південмаші.



Г.М. Гречко в ЛМІ після польоту в космос, 1975 р.

П'ять із половиною років напруженого навчання в Ленінградському механічному інституті (1969-1975) промайнули, як одна мить.

У березні 1975 року Олександр Дегтярев отримав диплом за спеціальністю «Двигуни літальних апаратів» із присвоєнням йому кваліфікації «Інженер-механік».

Згідно з розподілом його направили на роботу в КБ «Південне». Відгулявши відпустку після закінчення інституту, молодий фахівець-ракетник наприкінці квітня 1975 року вибув з Яранська до Дніпропетровська.

Х А Р А К Т Е Р И С Т И К А

на студента У-го курса Машиностроительного факультета
Ленинградского ордена Красного Знамени Механического
института

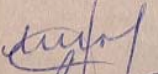
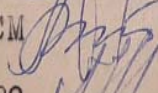
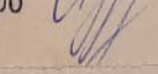
ДЕГТЯРЕВА Александра Викторовича,
рождения 1951 г. русского, члена ВЛКСМ.

ДЕГТЯРЕВ А.В. после окончания средней школы поступил в ЛМИ в 1969 г.

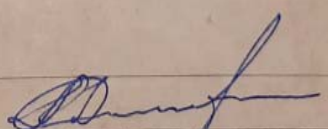
За время обучения в институте проявил себя дисциплинированным, хорошо успевающим студентом. В группе пользуется авторитетом и уважением товарищей. Активно занимается общественной работой. Был членом АК с 1969 по 1972 г. с 1969 г. является членом оперативного отряда института. За хорошую работу был награжден грамотой УВД г. Ленинграда, грамотами Горкома и Обкома комсомола, а также грамотами Ленинского райкома комсомола и Комитета ВЛКСМ ЛМИ и штаба КОО ЛМИ.

Въезжал в составе ССО в 1971 г. на стройки.

Общителен, политически грамотен, морально устойчив.

Рекал факультета  /Е.Виноградов/
Секретарь бюро ВЛКСМ  /В.Абросимов/
Председатель профбюро  /А.Кутепов/
15.04.742

• декабря 1975 г.

С аттестационным листом ознакомлен _____

(подпись)

Приложение к диплому

D № 514133

ВЫПИСКА ИЗ ЗАЧЕТНОЙ ВЕДОМОСТИ

(без диплома, недействительна)

Дегтярев Александр Викторович

За время обучения в Ленинградском ор-
дена Красного Знамени механическом институте
с сентября 19 69 по февраль 19 75сдал(а) экзамены и зачеты по следующим дисци-
плинам по специальности:

Двигатели летательных аппаратов

1. История КПСС	удовлетворит.
2. Политическая экономия	хорошо
3. Диалектический и истори- ческий материализм	отлично
4. Основы научного комму- низма	хорошо
5. Иностранный язык	хорошо
6. Начертательная геометрия и машиностроительное чер- чение	отлично
7. Физ. воспитание и спорт	зачтено
8. Высшая математика	отлично
9. Физика	отлично
10. Химия	хорошо
11. Теоретическая механика	хорошо

12. Сопротивление материалов	хорошо
13. Теория механизмов и ма- шин, теория колебаний	хорошо
14. Детали машин и подъем- ное оборудование	хорошо
15. Технологии металлов	отлично
16. Резание, станки	хорошо
17. Основы взаимозаменяемо- сти	зачтено
18. Гидравлика и гидрообору- дование	зачтено
19. Термодинамика	хорошо
20. Электротехника	хорошо
21. Математические машины	зачтено
22. Экономика машинострои- тельной промышленности	хорошо
23. Организация и планирова- ние предприятий	хорошо
24. Техника безопасности	хорошо
25. Основы промышленной электроники и радиотех- ники	зачтено

Дегтярев А.В.

выполнил(а) производственные практики по спе-
циальности с оценками:

Эксплуатационная	хорошо
Преддипломная	отлично
и защитил(а) дипломный проект на специальную тему с оценкой	отлично



Ректор ЛМІ в 1971-1977 роках
Борис Олександрович Попов



Диплом О.В. Дегтярева про закінчення ЛМІ



Після отримання диплома. Ленінград, 1975 р.



Віктор Пінягін (ліворуч) на шаховому турнірі

Того ж року, що й Олександр Дегтярев, закінчив ЛМІ та був направлений у КБ «Південне» його майбутній друг і соратник Віктор Пінягін.

Віктор Дмитрович Пінягін народився 22 березня 1952 року в м. Вовчанську Свердловської області у великій дружній родині. Він успадкував від батька активну життєву позицію, потяг до знань і талант шахіста. Саме шахи привели його до Ленінграда після складання шкільних випускних іспитів, де його відмінні результати на шаховому турнірі помітив представник «Воєнмеху» і зробив привабливу пропозицію: *«Вступай до нас, гратимеш за збірну інституту»*.

Успішно склавши вступні іспити, Віктор став студентом ЛМІ. Час студентства він згадував із особливою теплотою. Було все: і будагони, і небезпечні моменти на будівництві, і правило лівої та правої руки в кафе, залежно від дня видавання стипендії, і гра у преферанс, і, звичайно, міцна дружба, яку він проніс через усе життя.

Як успішний студент Віктор був серед перших під час вибору місця роботи за розподілом. Пройшовши попередню співбесіду з небагатослівним представником КБ «Південне», Віктор Пінягін не зміг отримати відповіді на багато запитань щодо майбутньої роботи. Сам він вважав, що його дорога лежить у Куйбишев, у ЦСКБ «Прогрес».

Але іноді в житті зустрічаються мудрі люди, які однією порадою змінюють подальшу долю. Такою людиною в житті Віктора Дмитровича став декан його факультету, який просто по-батьківськи сказав: *«Вітю, їдь!»*

Двом «воєнмехівцям» – Олександр Дегтяреву і Віктору Пінягіну – судилося разом починати кар'єру в проектному комплексі КБП, а потім багато років штурмувати «вершини космічного ринку».

III. КБ «ПІВДЕННЕ». ЩАБЛІ ЗРОСТАННЯ (1975-1991)





Олександр Дегтярев, 1975 р.

5 травня 1975 року молодого фахівця Олександра Дегтярева було прийнято на роботу в КБ «Південне» на посаду інженера відділу 101 – головного відділу проєктного комплексу з розроблення бойових і космічних ракетних комплексів.

У той час підприємство, якому виповнився лише 21 рік, було на піку свого розвитку: створено та здано на озброєння два покоління стратегічних ракетних комплексів, триває розроблення ракет третього покоління. У 1970-х роках КБ «Південне» приступило до розроблення рідинних ракетних комплексів з покращеними тактико-технічними характеристиками МР-УР100 УТТХ (15А16) та Р-36М УТТХ (15А18), а також комплексу РТ-23 з твердопаливною ракетою 15Ж4.

КБ «Південне» очолював Головний конструктор Володимир Федорович Уткін – випускник «Воєнмеху» 1952 року, учень і наступник М.К. Янгеля.



Головний конструктор та начальник КБ «Південне» Володимир Федорович Уткін

Заступник Головного конструктора
КБ «Південне» -
начальник проєктного комплексу 1
Юрій Олексійович Сметанін

Проектним комплексом 1, до якого входив відділ 101, керував талановитий проєктант і вчений, заступник Головного конструктора КБ «Південне» Юрій Олексійович Сметанін.

Що являв собою цей відділ, про який згодом О.В. Дегтярев відзивався як про видатну школу життя й творчості, яку йому пощастило пройти?

Відділ 101 – один із найважливіших проєктних підрозділів КБ «Південне». Його було створено в 1969 році, і напрям його діяльності визначив Головний конструктор ОКБ-586 Михайло Кузьмич Янгель. У відділі проєктували бойові та космічні ракетні комплекси, визначали технічний вигляд їхніх агрегатів і систем, проєктували та відпрацьовували мінометний старт і багато іншого.

Працівники відділу були молоді (середній вік становив 27 років), у ньому панувала атмосфера творчості. Це допомогло молодому інженеру Олександру Дегтяреву швидко влитися в колектив.



Начальник відділу 101
Валентин Миколайович
Автономов

Начальник відділу В.М. Автономов направив спеціаліста, що прибув, у сектор № 3 проектування старту та пускових установок, яким керував С.Я. Козін.

У секторі Олександр потрапив до групи пускових установок під керівництвом М.І. Зарубіна, який умів найкраще у відділі швидко залучати до робіт молодих спеціалістів, запалювати в них вогник творчості. Одночасно з Олександром у відділ прийшли ще кілька молодих спеціалістів: однокашник з «Воєнмеху» Віктор Пінягін, випускник МАІ Андрій Красильников, випускники фізтеху ДДУ Валерій Нечитайло, Володимир Сідушкін, Іван Кобеза та Світлана Куляба.



Начальник сектору №3
Станіслав Якович
Козін

У цей час почалося розроблення ракетних комплексів МР-УР100 УТТХ (15А16), Р-36М УТТХ (15А18) та РТ-23. Завдання, яке мала вирішити група, у якій працював О. Дегтярев, було складним – забезпечити захищеність пускових установок від впливу сейсмічних і повітряних ударних хвиль. Вирішували це завдання в тісній взаємодії з головним розробником пускових установок – Ленінградським КБ спеціального машинобудування (КБСМ). Були й запеклі технічні суперечки, але загалом тріумфував дух творчості. Виникла ідея вирішення наскрізного завдання визначення навантажень у ланцюжку «будівельна споруда шахти – система амортизації – транспортно-пусковий контейнер – ракета». Беручи участь у створенні такої розрахункової методики та програми для розрахунку навантажень на ЕОМ, молодий спеціаліст О. Дегтярев ставав упізнаваним не лише у своєму відділі, а й в інших підрозділах КБ «Південне». Зростали його знання, досвід та авторитет. З'явилися і власні технічні пропозиції.



Згадує начальник групи Микола Іванович Зарубін:

«Якось у 1976 році Олександр виклав мені деякі технічні ідеї щодо підвищення захищеності шахтних пускових установок. Я запропонував йому оформити їх у вигляді заявок на винаходи та допоміг йому у цьому. Коли прийшло перше авторське свідоцтво, Олександр був у захваті – його визнали винахідником! Потрібно сказати, що на той час заявки на винаходи подавалися від імені підприємства, що підвищувало авторитет авторів. Крім того, отримання авторського свідоцтва заохочувалося матеріально, що також було актуально для автора.

Коли наша група розпочала роботу над залізничною пусковою установкою ракети 15Ж52, виникла проблема – як забезпечити для цієї пускової установки рівень навантаження на вісь, що відповідає вимогам норм Міністерства шляхів сполучення. Одну з пропозицій щодо розвантажувального пристрою, серед авторів якої був Олександр Дегтярев, було визнано винаходом і впроваджено в конструкцію пускової установки. Це був перший його впроваджений винахід. А для винахідника впровадження – найвища честь, якої він справедливо удостоївся».

Прагнення до винахідництва та пошуку нестандартних рішень зберіглося у О.В. Дегтярева на все життя.



Мінометний старт ракети із залізничної пускової установки



Розвантажувальний пристрій, що передає частину навантаження на сусідній вагон



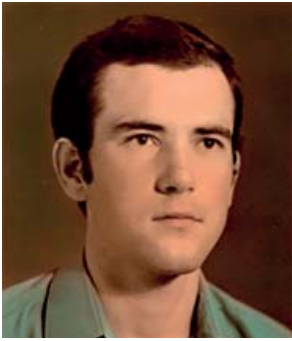
**Розповідає начальник сектору інформаційного забезпечення КБ «Південне» у 1995–2021 роках
Олена Вікторівна Плохих:**

«Мої батьки, Лідія Петрівна Фоканова та Віктор Васильович Остапенко, закінчивши «Воєнмех», приїхали у 1952 році за розподілом із великою командою однокашників до Дніпропетровська на закритий ракетний завод. В одній групі з ними були молоді спеціалісти: Б.М. Александров, Л.П. Мяжких, В.Ф. Уткін, Л.О. Черніков, І.І. Шукін... У 1954 році Михайло Кузьмич Янгель особисто відбирав спеціалістів для нового ОКБ-586, і майже всіх «воєнмехівців», у тому числі й моїх батьків, було переведено із заводу в конструкторське бюро.

Коли через двадцять років у нашій родині постало питання про те, де мені працювати, сумнівів не було - тільки в КБ «Південне»! На той час підприємство очолював «воєнмехівець» Володимир Федорович Уткін.

У березні 1975 року я влаштувалася на роботу до секретної бібліотеки КБ «Південне». Практично одночасно зі мною на підприємство прибула група молодих спеціалістів із різних вишів країни, у тому числі з Ленінградського механічного інституту. Це були молоді хлопці, сповнені ентузіазму та бажання працювати. Серед них – Сашико Дегтярев і Вітя Пінягін.

У ті роки основним джерелом знань та інформації з ракетно-космічної техніки була закрита бібліотека підприємства. У її фондах зберігалися трофейні німецькі архіви з ракетної техніки, проєктна та конструкторська документація, звіти про НДР і ДКР, дисертації, зарубіжні журнали та книги. Молоді проєктанти комплексу 1 багато часу проводили в бібліотеці. Серед них Сашико Дегтярев особливо не виділявся, тоді всі були допитливими та багато читали. Але ми були з ним ровесниками і тому завжди знаходили теми, щоб перекинутися кількома словами».



Згадує ветеран відділу 101 Віктор Володимирович Малєєв:

«Валентину Миколайовичу Автономову, начальнику проектного відділу, належить один пророчий вислів, який прозвучав під час виступу в 1976 році перед нами, 25 молодими спеціалістами відділу 101. Він сказав: «У майбутньому я бачу одного з вас своїм наступником, керівником відділу». Ми одразу ж почали розпитувати, кого з нас він має на увазі. Він відповів: «Я маю на увазі Сашка Дегтярева». А Сашко на той час лише рік пропрацював у відділі! Ось так розбиралися в людях справжні проєктанти, які прославили КБ «Південне». А Олександр Дегтярев, як виявилося, набагато перевершив прогноз свого вчителя!»

Але не роботою єдиною жив молодий спеціаліст. Була ще й громадська діяльність.

Розповідає ветеран відділу 101

Ігор Петрович Фоменко:

«Досі із задоволенням згадую роботу нашого семінару громадського навчання, яким я керував. Хлопці, особливо Олександр Дегтярев, прагнули для своїх доповідей знайти цікаву інформацію. Після доповідей відбувалося обговорення, виникали гострі дискусії. Пам'ятаю, якимось після доповіді Дегтярева ми децю захопилися і на прохідну прийшли вже після 19 години, за що отримали зауваження. Але було цікаво!»

Окрім цього семінару були ще чергування у добровільній народній дружині (ДНД). Зазвичай працівники відділу чергували у штабі ДНД КБ «Південне» на проспекті Кірова. Та були й нестандартні випадки.



Семінар громадського навчання

Згадує ветеран відділу 101

Олександр Юрійович Тимченко:

«Наприкінці квітня 1976 року нам з Олександром Дегтяревим довелося одну ніч чергувати на території заводу у сквері біля центральної прохідної, охороняючи тюльпани, які там зацвіли – хтось унадився їх красти. Дні були теплі, навіть спекотні. Ми були в тонких курточках. А ось вночі стало холодно, і ми сильно замерзли. Поруч із нашим «постом» була їдальня, яка працювала в нічну зміну. Я запропонував: «Сашко, піди погрійся, а потім зміни мене». Пішов він і хвилину через десять повертається, одягнений у ватник, а другий тримає в руках. Виявляється, жалісливі кухарки, побачивши замерзлого хлопця, виділили нам у тимчасове користування свій зимовий спецодяг. Так ми з ним дочергували до ранку».



У ті часи проводили багато різних суботників. Як правило, місцями їхнього проведення були парк і стадіон «Метеор» (прибирання території), а також табір «Зоряний», де роботи були різноманітнішими. Олександр у суботниках брав участь завжди.



Перед початком суботника



Бригада «стовпоносців»

**Володимир Іванович
Рибак згадує:**

Якось у «Зоряному» нам доручили рознести залізобетонні стовпи опор для огорожі табору. Стовпи були важкі. Утворилася бригада із 8 осіб: В.А. Лазарєв, М.І. Зарубін, В.М. Протасов, Володя Мікаєв, Вітя Ігнатенко, Сашко Дегтярев, Сашко Тимченко та я. Знайшли дві труби, на них клали стовпи і так на трубах носили їх до місць установлення. Роботу виконали, але потім у всіх боліли спини».

Перші два роки роботи в КБ «Південне» молодий фахівець Олександр Дегтярев жив у гуртожитку Південмашу.



**Розповідає колега та сусід по гуртожитку
Валерій Анварович Кальмет'єв:**

«Нас, групу випускників, прийнятих на роботу в проєктні відділи КБ «Південне», поселили до 10-го гуртожитку Південного машинобудівного заводу. В одній кімнаті жили «ленінградці» Олександр Дегтярев і Віктор Пінягін, у сусідніх – ми, «москвичі» – Анатолій Авдєєв, Анатолій Блюденов, Юрій Арзуманян, Олексій Лінник, Сергій Пахомов і я.

Досить швидко ми потоваришували (цьому сприяла спільна робота в проєктному комплексі) і були єдиним колективом. Ми брали участь у заходах, що проводили в гуртожитку, відстоювали його честь на спортивних змаганнях. Разом ходили в кіно й театри, брали участь у поїздках на річку Оріль. Наша дружба збереглася на довгі роки.

Компанія наша була холостяцька, першим одружився Сашко Дегтярев. Я, Віктор Пінягін, Олексій Лінник і Віктор Фролов їздили до нього на весілля в Ленінград»



На відпочінку на річці Оріль. Опора – на плечі Дегтярева

Обраницю Олександра звали Олена, а він ласкаво називав її – Оленка. Вона завершувала навесні 1977 року навчання на приладобудівному факультеті ЛМІ.



Олена Юрійвна Дегтярева згадує:

«Після нашого знайомства у 1974 році ми два роки не бачилися, я навіть не згадувала його. Удруге ми зустрілися в 1976 році, 1 вересня, коли я приїхала на дипломування.

Уранці я ввійшла у фое інституту і побачила Сашика. У голові промайнула думка: «Як же його звуть?». Згадала і підійшла привітатись.

Треба сказати, що в нас в інституті була сувора перепусткова система. Сашико приїхав із Дніпропетровська у відрядження до Ленінграда і зайшов у гості до «Воєнмеху». Він чекав, коли знайомі хлопці винесуть йому перепустку, щоб увійти. Поговоривши трохи, ми домовилися в суботу побачитися. Місце зустрічі обрали на Васильєвському острові перед входом до Військово-морського музею.



Біржа на Васильєвському острові

Я спізналася майже на дві години, але Сашико чекав. Ми сходили до музею, погуляли містом. Він розповідав про свою сім'ю, батьків. Потім він поїхав, узявши мій номер телефону. Знову приїжджав у жовтні, а коли приїхав наступного разу в листопаді, зробив мені пропозицію, і я дала згоду.

Разом ми пішли подавати заяву до Палацу одруження. Нам сподобався день 6 березня 1977 року, неділя, а за ним два вихідні – 7 та 8 березня. Сашико поїхав до батьків у Яранськ і в розмові з мамою на запитання «Коли ж ти одружишися?» відповів, що незабаром, перед жіночим святом.

Наприкінці лютого я захистила диплом. 28-го відгуляли з одногруппниками банкет, на якому вони довідалися, що я одружусь.

І ось 6 березня – день весілля. Мені неодмінно хотілося, щоб на нашому весіллі була машина «Чайка». А в Палаці одружень на елітний автомобіль – черга. Довелося дві години чекати. Але очікування щастя – теж щастя!

У квітні я перерозподілилася до Дніпропетровська і 27 квітня 1977 року вперше приїхала до цього міста. Починалося нове самостійне життя».



Родина Андреєвих: мати Антоніна Михайлівна, донька Олена, батько Юрій Наумович. Серпень 1976 р.



У день одруження 6 березня 1977 р.



Молодята з батьками



У Палаці одруження



Молодята Дегтяреви: Ірина і Віктор, Олена і Олександр. Ленінград, липень 1977 р.



Молодята Олена та Олександр в гостях у Яранську, 1977 р.

З житлом для молодих сімей у КБ «Південне» було важко, тому Олександр винайняв квартиру в приватному будинку.

«29 квітня 1977 року, у п'ятницю, відбулося моє знайомство з відділом 101, навіть не відділом, а із сектором С.Я. Козіна, – **продовжує розповідь Олена Юрїївна Дегтярева.** – За два дні до цього я вперше приїхала до міста Дніпропетровська. І сектор Станіслава Яковича вирішив відзначити весняне свято Першотравня в нас удома. Лише два дні ми жили на приватній квартирі в районі вугільного складу на вулиці Дибенка.

Тоді я вперше побачила С.Я. Козіна, М.І. Зарубіна, В.М. Протасова, В.Д. Жовтяка, В.П. Фролова, В.І. Рибак. Пройшло все чудово, з піснями й танцями, з кепкуванням і тостами. Трохи спочатку був мовчазний Станіслав Якович, але під кінець повеселішав, сподіваюся, завдяки моїй молодості та чарівності. Наостанок попили чайну каву або кавовий чай: було трохи того й цього.

А в неділю була першотравнева демонстрація, усе квітнуло, було тепло і весело, і тут я познайомилася з рештою працівників 101-го відділу.

Через два дні, перебуваючи у відпустці, Сашко поїхав на цілий місяць на заробітки до селища Кринички Дніпропетровської області, будувати магазин на центральній вулиці. А я, чекаючи на допуск до роботи в КБ «Південне» (його оформляли майже три місяці), знайомилася з містом.

Того року, влітку, у Дніпропетровську гастрюював Ленінградський театр драми імені Комісаржевської. Ми, після повернення Сашка, ходили з ним на всі спектаклі.

Життя з чоловіком було міцним і надійним. Він не відмагався, а робив. Їздив у будагони, заробляв. Завжди був у процесі та працював на результат. Любив найпростішу їжу. Говорив: «Що може бути смачніше за картоплю в кожухах з оселедцем!». Ну а я чим могла підтримувала його. Ми були щасливою молододою сім'єю».



На демонстрації 1 травня 1977 р.

29 жовтня 1977 року в сім'ї Олександра й Олени Дегтяревих народився їхній первісток – син Максим.



Мати й батько з сином Максимом



У 1978 р. О.В. Дегтярев закінчив дворічні курси англійської мови при ДДУ

Наприкінці літа 1978 року в родині Дегтяревих сталася ще одна важлива подія – Олександр та Олена отримали квартиру в Дніпропетровську в новозбудованому малосімейному гуртожитку на вулиці Титова.

«У нашому секторі завжди була добра традиція – надавати допомогу співробітникам під час заселення в нове житло, – згадує В.М. Протасов. – Речей у молодій сім'ї було небагато, тож з їхнім перенесенням упоралися швидко. Квартира всім сподобалася – хоч і однокімнатна, але з великою кухнею та лоджією. Сашико й Олена влаштували вхідні».

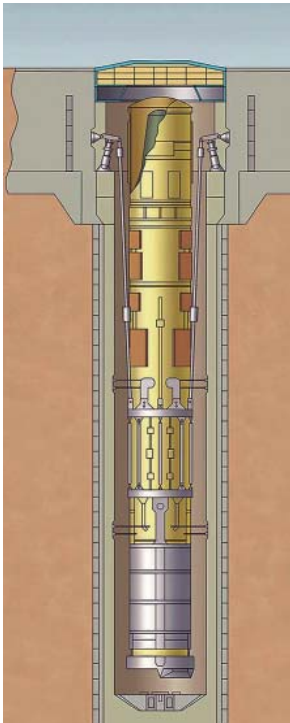
Я сам людина з Донецьких степів і був здивований, коли Сашико поставив на стіл гриби, що приготувала його мама, – опеньки в топленому маслі. Це була перша в моєму житті зустріч із опеньками!»



Будинок на вулиці Титова,
де була перша квартира Дегтяревих



Вхідні з колегами



Ракета Р-36М (15А18) в ШПУ

На початок 1978 року в роботах над комплексом з ракетою 15А18 виникли два проблемні питання, пов'язані з пусковими установками.

Перше було викликано пропозицією КБСМ зміцнити ствол пускової установки металевими тюбінгами. Оскільки основним виробником цих тюбінгів був Дніпропетровський завод металургійного обладнання, вирішили на його території провести макетування, у якому брав участь О. Дегтярев. Макетування показало реалізованість способу, проте з урахуванням обмежених можливостей заводу зі збільшення випуску тюбінгів від цього способу відмовилися, зберігши вже перевірений спосіб бетонування ствола шахти.

Друге питання було пов'язане з порядком переоснащення комплексів ракет 15А14 у комплекси з ракетами 15А18. Справа в тому, що захищеність кожної конкретної пускової установки істотно залежить від сейсмогеологічних умов місця, у якому її розташовано. Участь у вирішенні цього питання звела Олександра зі спеціалістами проектно-будівельного інституту ЦПІ-31 і суттєво розширила його кругозір у галузі створення шахтних пускових установок. У результаті в Олександра виникло бажання спробувати себе в науковій діяльності. Можливість для цього була – Рада молодих спеціалістів КБ «Південне» щороку влаштовувала наукові конференції, на яких молоді інженери представляли свої доповіді.

«Олександр, так само, як і я, вирішив подати на конференцію свою доповідь. Ми з ним радилися, що в них слід висвітлити, – згадує О.Ю. Тимченко. – Яюсь після вихідних він підходить до мене і з усмішкою розповідає: «Знаєш, сиджу вдома, вголос розмірковую, а поряд Максим у колиці. Дивлюся – він дивиться на мене і ніби погоджується».

Не знаю, чи це вплинуло, але Максим також став інженером-ракетником».



Працівники сектору 3 на 10-річчі відділу 101, квітень 1979 р.

16 квітня 1979 р. виповнилося 10 років відділу 101, і його працівники вирішили відзначити цю подію на суботнику, що проходив у таборі «Зоряний».

Спершу виконали заплановані роботи. Чоловіча частина відділу викопала траншеї та уклала електричний кабель. Жінки готували приміщення табору до приймання першої зміни відпочивальників. Після того, як усе заплановане було виконано, провели святкову ювілейну спартакіаду відділу.

Хоча у відділі культивували багато ігрових видів спорту – від шахів до доміно, спартакіаду проводили лише з двох – перетягування каната (наполягли окремі «морські вовки») та біг у мішках (запропонував С.Я. Козін). У змаганнях з перетягування каната виявилися великі тактичні здібності Олександра Дегтярева. Розставляючи команду сектору 3 вздовж каната, він запропонував Сергію Колеснику (найбільшому і найсильнішому працівнику сектору) стати в кінець: *«Сергію, ти будеш нашим рятувальним кругом, а водночас і якорем!»*. Це дало відчутний результат – команда сектору 3 виборола друге почесне місце.



Перетягування каната

У змаганнях із бігу в мішках Олександр Дегтярев застосував нову спортивну техніку – стрибки з місця на двох ногах. І поки його конкуренти, переміщуючись дрібними кроками, заплутувалися в мішках і падали, він першим перетнув фінішну лінію.

Після спартакиади провели урочисте застілля, переमेжоване з номерами художньої самодіяльності. На загальну думку, перше місце у цій частині програми належало частушкам із життя відділу, які склав М.І. Зарубін і виконало вокальне тріо Зарубін – Дегтярев – Фролов під гітарний акомпанемент Віктора Когтева.

Як відповідальна людина Олександр вважав своїм обов'язком забезпечувати матеріальне благополуччя сім'ї. Улітку 1979 року він, як і інші молоді співробітники, вирішив використати свою відпустку для підробітку – поїхав із бригадою на будівництво житлового будинку до Воркути. У цьому місті йому вже не раз доводилося бувати у складі різних будівельних загонів.



Знову в будзагоні у Воркуті, червень 1976 р.



**Згадує головний інженер – перший заступник
Генерального директора КБ «Південне»
Михайло Анатолійович Бондар, у 1979 році –
інженер проєктного комплексу:**

«Ми познайомилися з Олександром Дегтяревим під час навчання у «Воєнмеху», а після його розподілу у 1978 році в КБ «Південне» – працювали разом у проєктному комплексі 1.

Влітку 1979 року я мав можливість насолодитися першою відпусткою і поїхати відпочити на батьківщину до моєї улюбленої Білорусі. Проте Олександр проявив ініціативу і запропонував згадати студентські роки: організувати будівельну бригаду та податися на заробітки на Північ, до Воркути. Я погодився не роздумуючи: був на той час неодружений і не заперечував проти поповнення свого бюджету.

Бригаду у складі п'яти осіб було сформовано оперативно, у ній були три «воєнмехівці»: Олександр Дегтярев – бригадир, Михайло Бондар – його заступник і Віктор Яковлев – інженер нашого КБ-5. Як було прийнято в шабашках, спочатку передова група: я та Віктор – поїхали на розвідку. Пошуки роботи ми проводили за маршрутом «Воркута – Воргашир – Хальмер-Ю» («хальмер» з ненецької перекладається як «Долина смерті»).

Роботу знайшли: капітальний ремонт дахів будинків і будівництво сміттєпроводів. Після цього на місце нашої дислокації до заполярного селища Воргашир прибула решта бригади на чолі з Олександром Дегтяревим.

Північ прийняла нас суворо: протягом дня температура могла коливатися від +20 до – 5 градусів. То світить сонце, то йде дощ, то падає сніг...

Задатки майбутнього керівника яскраво проявилися в Олександра в цій поїздці до Республіки Комі: він розставив людей згідно з їхніми здібностями та досвідом, оптимізував наш розпорядок і бюджет, установив жорстку дисципліну та сухий закон (випити можна було лише ввечері з його дозволу!).

Робота закипіла і швидко увійшла в потрібний ритм. Але біда, як ведеться, приходить несподівано: в Олександра почався гострий апендицит, і його терміново доправили до Воргаширської селищної лікарні. Як розповів нам потім Сашко: «Черговий хірург був напідпитку, наркоз був слабким, тому довелося сильно потерпіти під час операції...» Ми, як могли, підтримували нашого бригадира, адже «воєнмехівці» ніколи не здаються!

Олександр, як людина сильна і вольова, гідно переніс випробування. У місцевій лікарні він довго не затримався і був відправлений додому в Дніпропетровськ, для подальшого одужання.

Настрій на подальшу роботу в нас уже був не той, але ми гідно завершили взяті об'єкти та вчасно повернулися до КБ «Південне».

У колі друзів Олександр Вікторович часто згадував «цей випадок у Воркуті», а ракетникам з північного полігону Плесецьк іноді жартома казав: «Майте на увазі, там, недалеко, захований мій секретик!»



Селище Воргашир, Комі АРСР

Працівники відділу брали участь у святкових демонстраціях на центральній вулиці Дніпропетровська – 1 травня та 7 листопада. Не був винятком і Олександр Дегтярев. Адже це була чудова нагода поспілкуватися з колегами у неробочій обстановці.



Керівництво Південмашу та КБ «Південне» на першотравневій демонстрації



Відділ 101 перед демонстрацією



На демонстрації в колонії КБ «Південне»,
7 листопада 1979 р.



Стратегічні ракетні комплекси третього покоління

У грудні 1980 року стратегічні комплекси третього покоління МР-УР100 УТТХ та Р-36М УТТХ з рідинними ракетами 15А16 та 15А18 були прийняті на озброєння. Для Олександра Дегтярева це був важливий момент – на озброєння взяли комплекси, у створенні яких він брав безпосередню участь.

Інакше склалася доля розробки комплексу РТ-23 з твердопаливною ракетною 15Ж44. Цей комплекс пройшов льотні випробування, але стало зрозуміло, що настає ера комплексів четвертого покоління РТ-23 УТТХ з більш досконалими ракетами 15Ж60 і 15Ж61.

Створення пускових установок комплексів четвертого покоління зажадало нового розміщення сил. Групу пускових установок було перетворено на дві: 1) групу рухомих пускових установок (начальник М.І. Зарубін, а потім В.Д. Жовтяк) та 2) групу стаціонарних шахтних пускових установок, яку очолив В.П. Фролов.

Олександр Дегтярев, який став правою рукою Віктора Фролова, був підвищений на посаді старшого інженера.



Група Фролова. Зліва направо:
О.В. Дегтярев, В.П. Фролов, С.А. Куляба, В.П. Когтєв, Т.М. Литвишко

До стаціонарних пускових установок замовник висунув низку нових вимог і представив нові моделі ядерного впливу на ці пускові установки.

Ось що про це написав О.В. Дегтярев для книги про В.Ф. Уткіна:

«У нас у відділі 101 постала одна проблема, коли з'явилася нова модель, яка змінила показники оцінки впливу уражальних факторів ядерного вибуху на шахтну пускову установку (ШПУ). У цій моделі теоретичними розрахунками та за результатами фізичних дослідів було визначено нові критичні рівні уражального ефекту, пов'язані з появою висотних і наземних вибухів. Це стосувалося насамперед стратегічних ракетних комплексів, у тому числі й нашого розроблення – з ракетами 15А18 і 15А18М, які мали заступити на бойове чергування. Отже, близько сотні пускових установок виявилися критичними до нових рівнів впливу.

Рішення, яке пропонували на рівні ЦНДІмашу і яке підтримувало Міністерство загального машинобудування (очевидно, зацікавлене в реалізації програм з використанням великих коштів, що проходять через Міністерство і його підприємства), передбачало зняття ракет з бойового чергування. А ШПУ підлягали руйнуванню та зведенню на їхньому місці нових пускових установок для комплексів з ракетою 15А18М. Самі ракети були спроектовані ще на стару модель впливу, проте вони з ШПУ нового розроблення забезпечували б стійкість і необхідні рівні захищеності від усіх видів впливу ядерного вибуху в рамках нової моделі.

У відділі 101 та в КБ серед інженерів і керівників середньої ланки були різні думки та позиції щодо вирішення проблеми. Але за відсутності В.Ф. Уткіна його заступники разом із ЦНДІмашем підписали документ (так звану «червону книгу»), у якому було викладено саме підхід, пов'язаний із повною руйнацією та будівництвом нових ШПУ. Однак у нас були проробки, які показували, що є ремонтні варіанти, варіанти якоїсь модернізації, незначного доопрацювання пускових установок, які забезпечували необхідний рівень захищеності ШПУ без їхньої докорінної перебудови.

Коли про це стало відомо Володимир Федоровичу, то він, на мій погляд, зайняв правильну позицію, яка, власне кажучи, не збігалася з позицією і ЦНДІмашу, і неявно - з позицією міністра загального машинобудування С.О. Афанасьєва. Сергій Олександрович, звісно, був досвідченим і мудрим керівником і, незважаючи на те, що його Міністерство підтримувало варіант докорінної модернізації, він ніде власну позицію явно не висловлював і спостерігав ніби з боку за розвитком подій.



В.Ф. Уткін переконує С.О. Афанасьєва у доцільності підходу КБ «Південне»

Противником пропозиції ЦНДІмашу був і начальник ГУЕРО (Головного управління експлуатації ракетного озброєння) генерал-полковник Георгій Миколайович Малиновський, який ідею з руйнуванням існуючих ШПУ та будівництвом нових образно назвав «свинорієм» (надалі цей вираз прижився і вживався під час обговорення на різних рівнях).

Генеральний конструктор В.Ф. Уткін створив у КБ «Південне» на базі відділу 101 комісію, свого роду штаб, який керував пошуком рішень, що забезпечують найменш збитковий шлях вирішення проблеми, не пов'язаний ні зі зняттям з бойового чергування ракет з пускових установок, ні з докорінною модернізацією ШПУ. Відповідно витрати на приведення захищеності до необхідного рівня були несуттєвими, вони, можна сказати, були непомітними порівняно з варіантом, який відстоювали ЦНДІмаш і Міністерство.

Щосуботи у Володимира Федоровича збирався цей штаб, у якому найактивнішими учасниками були С.М. Конюхов, А.І. Шевцов, Ю.О. Сметанін та В.В. Грачов, що принципово підтримував наші пропозиції. Я, молодий інженер відділу 101, був залучений до цього процесу, як кажуть, цілком і повністю.

Не можу не зазначити, що військова обслуга наша хоч і була пасивним учасником, ніби трохи осторонь, проте була нашим однодумцем. Рішення було об'єктивним і правильним у сенсі стратегії, техніки й економіки та дозволило зрештою не знімати ракети, не зменшувати потенціал ракетного озброєння стратегічного призначення та найменш витратним способом довести захищеність ШПУ до необхідного рівня.

Здатність Володимира Федоровича зайняти таку технічну та політичну позицію, яка збігалася з позицією відділу 101 і розходила з думкою високого керівництва, для мене та моїх колег стала наочним і повчальним прикладом».



Після наради щодо моделі впливу на ШПУ



Керівництво проєктного комплексу 1. Зліва направо:

**у 1-му ряду: В.М. Автономов, М.С. Котелевець, Ю.О. Сметанін, С.М. Конюхов, М.К. Хватов, А.К. Козлов;
у 2-му ряду: В.Я. Михайлов, В.В. Бендриков, М.В. Цуркан, А.І. Шевцов, В.Г. Гудим, І.Б. Лепескін, В.А. Шапошников**

Разом з іншими співробітниками сектору Олександр довелось забезпечувати випуск звіту «Старт ракети 15А18М в умовах слабких впливів». Цей звіт, який затвердили керівники КБ «Південне» та КБСМ, є одним із документів, які відкрили шлях до створення стаціонарних ракетних комплексів четвертого покоління.

Головним розробником стаціонарної шахтної пускової установки ракети 15А18М було КБСМ, а ось у комплексі з ракетою РТ-23 УТТХ (15Ж60) суміжник був новий – ОКБ «Вимпел». Незабаром в Олександра встановилися тісні та дружні взаємини з працівниками цього підприємства.



Проектанти за роботою

Окрім робіт з комплексів четвертого покоління Олександр взяв участь у науково-дослідних роботах ЦНДІмашу з визначення технічного вигляду стаціонарних шахтних пускових установок, заглиблених у ґрунт.

У 1984 році Олександр Дегтярев став керівником групи стаціонарних пускових установок.



Оголовок ШПУ МБР РТ-23 УТТХ



На роботах у радгоспі «Нижньодніпровський»

Як і раніше, Олександр брав активну участь у суспільному житті відділу. У цей період до суботників додалися виїзди на роботи до приміського радгоспу «Нижньодніпровський». Під час одного з таких виїздів трапився неприємний інцидент. Одна зі співробітниць, змучена спекою, вирішила пірнути в канал Фрунзенської зрошувальної системи. Залізти до каналу вона змогла, а ось вибратися з нього ні. Тільки швидкі й рішучі дії Олександра запобігли трагедії – невдачливій купальниці подали дрот. Вона вчепилася за нього, і спільними зусиллями її витягнули з каналу.



Операція «Дід Мороз». Зліва направо:
І. Трухін, К. Акімов, дочка В. Болгарина, О. Дегтярев

Довелося Олександру брати участь і в традиційній для відділу операції «Дід Мороз». Річ у тім, що традиційно у відділі перед Новим роком організовували вітання дітей співробітників «вдома». До бригади входили працівник, який мав особистий автомобіль, а також молоді спеціалісти, які виконували ролі Діда Мороза, Снігуроньки, та фотограф.

Костянтин Євгенович Акімов згадує:

«Того разу я виконував роль Діда Мороза. Я мав два завдання – розважати дітей і протистояти хлібосольству господарів. Снігуронькою була дочка В. Болгарина, фотографом І. Трухін, а водієм і керівником нашої бригади був О. Дегтярев.

Потрібно сказати, що він не лише чітко спланував наші переміщення, а й жорстко стежив за виконанням графіка, тому вся операція пройшла успішно».

Ставлячись надзвичайно відповідально до роботи та суспільної діяльності, Олександр так само відповідально ставився до справ сімейних. Це був його світ, надійний, вірний, ніжний, трепетний, який він любив усім серцем. У цьому світі була його Оленка та син Максим. Він був щасливий від їхніх усмішок, радів першим крокам і першим словам сина.



Щасливий батько із сином Максимом



У Яранську, 9 травня 1984 р.



Максим із бабусяю Зіною та дідусем Віктором

У 1984 році син Максим пішов до школи, і батько пишався його першими успіхами.

22 жовтня 1985 року в родині Дегтяревих сталася ще одна щаслива подія – народилася донька Катя.



Катя на руках у бабусі Антоніни Михайлівни Андрєєвої (тещі О.В. Дегтярева)



Посиденьки на природі: Віктор і Людмила Пінягіни, Олексій Лінник, Олександр та Олена Дегтяреви, 1985 р.

Надійний сімейний тил допомагав Олександру в його трудовій діяльності. Олександр Вікторович, як сповнений любові батько, прагнув жити інтересами дітей та виконувати їхні прохання. Іноді найнезвичайніші.

«Завжди відчувала, що мене люблять і що я важлива, – згадує Катя Дегтярева. – Коли була маленькою, писала татові замовлення: що мені привезти. Якось він їхав у тривале від'їждження, і ми з братом Максимом писали батькові записки-доручення. Пам'ятаю, у моєму посланні було багато пунктів: олівці, гарний блокнот, шоколадка... А наприкінці написала так: «Що завгодно, але більше, ніж Максиму!»».



Максим із Катєю напередодні Нового 1986 року



Батько з донькою Катєю в парку у Дніпропетровську, кінець 1980-х рр.



Квітень 1989 р. - 20 років відділу 101



Інженери Олександр і Віктор разом із батьками в Яранську, 1980-ті рр.

До кінця 1980-х років стратегічні комплекси четвертого покоління були здані на озброєння. Але поява в США нових засобів озброєння підштовхнула роботи над комплексами п'ятого покоління – «Універсалом», «Ікаром» і «Єрмаком». Стационарні шахтні пускові установки цих комплексів, що розробляли О.В. Дегтярев і його колеги, мали бути стійкими не тільки до ядерного впливу, але й до прямого влучення в них ракетної зброї тактичної авіації. Так, у роботах з'являлися нові пристрої – динамічна броня, захисний екран. Олександров доводилося багато вивчати, робити наукові узагальнення.



Стратегічні ракетні комплекси четвертого покоління

Віктор Петрович Фролов розповів про спільну роботу з Олександром Вікторовичем Дегтяревим у відділі 101:

«Атмосфера проектного відділу перших десятиліть сприяла залученню до процесу створення ракетних комплексів молоді, яка прийшла після закінчення вишів. Л.В. Айнедінова, О.В. Нагорний, А.І. Зінін, В.С. Мікаєв, В.І. Овечко, М.С. Дуленко, О.В. Дегтярев, А.О. Пуртов, В.Д. Пінягін, Ю.О. Драгомирецький та інші з великим ентузіазмом підхоплювали та розвивали ідеї старшого покоління. Економіка знань, заснована на енергії молодості та мудрості старшого покоління, народжувала яскраві ідеї та впроваджувала їх у практику. Безперечний прорив у ракетобудуванні: мінометний старт, БЗРК, високозахищені ШПУ, тема «Периметр» та інші – належить передусім відділу 101. За роки роботи в проектному відділі він «відточував» організаторські здібності, які стали йому в нагоді на посаді Генерального: абсолютне знання справи, суперхаризма, здатність працювати 24 години на добу, уміння давати і тримати слово, уміння слухати і чути думку інших, здатність майстерного переговорника, вміння приймати рішення та запитувати про їх виконання. Водночас, його відрізняли прості людські якості: любов до батьків, турбота про свою сім'ю, нечування фізичної праці...»

Олександр Дегтярев із перших років роботи в КБ «Південне» хотів бути інженером з великої літери. У роботі з комплексами третього покоління він буквально «вліз» у завдання суміжників і вже в той час вважав, що ми повинні вміти робити на високому рівні не лише ракетну частину, а й інші системи, а також увесь комплекс загалом.

За роки роботи в проектному відділі він відточував організаторські здібності, які стали йому в пригоді на посаді Генерального: абсолютне знання справи, суперхаризма, здатність працювати 24 години на добу, уміння давати слово і дотримуватись його, слухати і чути думку інших, майстерно вести переговори, приймати рішення та запитувати про їх виконання. Водночас, його відрізняли прості людські якості: любов до батьків, турбота про свою сім'ю, нечування фізичної праці...»



Олександр Дегтярев і Георгій Дрозденко на будівництві житлового будинку, кінець 1980-х рр.

**Свої спогади про той час додала
Олена Юрївна Дегтярева:**

«Усі ці роки Сашко безперервно навчався: на всіляких курсах підвищення кваліфікації, у заочній аспірантурі, на заочних курсах іноземних мов (крім англійської він вивчав французьку та німецьку мови). Якось, перебуваючи в Москві, він півдня провів біля Інституту міжнародних відносин і все ходив, ходив... А міліціонер його зупиняє і запитує: «Хлопче, що ти тут шукаєш?». Він відповідає: «Думаю, як вступити на заочний».

– «Нічого тобі не світить, сюди такі прості не вступають».

У результаті за порадою своєї мами Сашко вступив у Дніпропетровську до вечірнього університету на міжнародне відділення...

А ще в його житті було безперервне будування: будинку, гаража, дачі... У той час для отримання своєї квартири інженеру КБ «Південне» треба було обов'язково відпрацювати, і Олександр років чотири брав участь у будівництві житлового будинку».



Фото перед від'їздом Володимира Федоровича Уткіна до Москви, грудень 1990 р.

У листопаді 1990 року керівництво Міністерства загального машинобудування запропонувало академіку В.Ф. Уткіну очолити головний науково-дослідний інститут ракетобудівної галузі – ЦНДІмаш, і Володимир Федорович прийняв цю пропозицію.

Період, коли підприємством керував В.Ф. Уткін (1971-1990 рр.), став найрезультативнішим в історії КБ «Південне». Стратегія Генерального конструктора В.Ф. Уткіна полягала у знаходженні нових, часом неймовірних, науково-технічних рішень. Розробки, виконані під його керівництвом у КБ «Південне» та реалізовані Південним машинобудівним заводом, стали міцною основою для майбутніх міжнародних проектів.

IV. НА ЧОЛІ СЛУЖБИ МАРКЕТИНГУ (1992-2005)





Станіслав Миколайович Конюхов

У січні 1991 року пост Генерального конструктора та начальника КБ «Південне» прийняв Станіслав Миколайович Конюхов. На той час він пройшов велику школу на різних посадах у КБ «Південне» (від інженера до першого заступника Генерального конструктора) і мав велику повагу та довіру в колективі.

Перші місяці керування підприємством були досить спокійними, і всі процеси йшли второваною дорогою. Але це було затишшя перед бурею...

24 серпня 1991 року Верховна Рада УРСР ухвалила Акт проголошення незалежності України, а вже 30 серпня 1991 року вийшов Указ Президії Верховної Ради України «Про передачу підприємств, установ та організацій союзного підпорядкування, розташованих на території України, у власність держави». На той час на території України перебувало 52 підприємства Міністерства загального машинобудування СРСР.

У грудні 1991 року припинив існування СРСР. Було ліквідовано державні загальносоюзні структури, у тому числі й Мінзагалмаш. Припинилося фінансування основних замовлень, КБ «Південне» виключили з кооперації творців стратегічної ракети «Універсал», дозволеної договором СНО-2.

Колишню радянську систему оборонних замовлень було зруйновано, а в нових військово-політичних доктринах України місця для розкриття потенціалу КБ «Південне» не було.

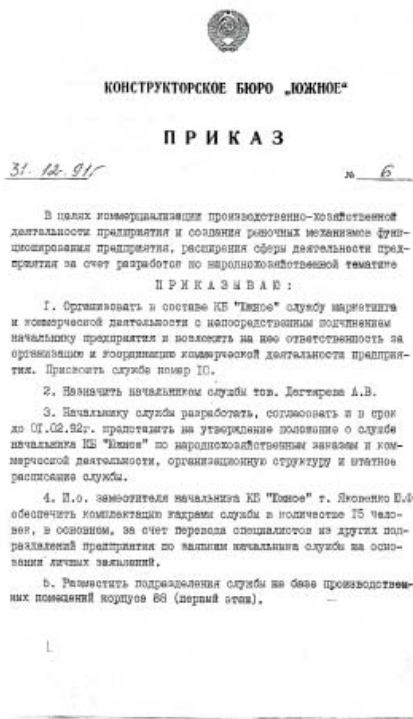


Олександр Вікторович Дегтярев
згадував про той період:

«Керівництву КБ «Південне» необхідно було терміново вирішувати, як зберегти підприємство, трудовий колектив, роками напрацьовані виробничі зв'язки, величезний науково-технічний і виробничий потенціал. Невідкладним завданням стало вироблення нової стратегії – стратегії виживання, стабілізації та розвитку.

Саме тоді Станіслав Миколайович Конюхов дійшов до ідеї концепції розвитку підприємства за умов ринкових відносин. Мені було довірено розробити цю концепцію та втілити її в життя.

Однією з основних ідей була організація спеціального підрозділу, в обов'язки якого ставили наповнення портфеля замовлень підприємства».



31 грудня 1991 року в КБ «Південне» було утворено службу маркетингу та комерційної діяльності (служба 10) із підпорядкуванням її керівнику підприємства.

Начальником служби 10 було призначено 40-річного Олександра Вікторовича Дегтярева.

**Згадає Анатолій
Васильович Агарков,
на той час –
провідний
конструктор
КБ «Південне»:**

«Наприкінці 1991 року було оголошено конкурс на посаду начальника служби маркетингу. Я та Олександр Мащенко теж подали свої кандидатури. Ми не так хотіли зайняти це місце, скільки переросли посади провідних конструкторів і хотіли зростати далі.



Вибір Генерального С.М. Конюхова припав на О.В. Дегтярева. Пізніше я дізнався, що Олександр Вікторович готувався до цієї роботи: він задовго до 1992 року почав цікавитися питаннями маркетингу, вивчав міжнародні відносини й англійську мову. Тобто був підготовлений краще за нас. Згодом я переконався, що він завдяки великій внутрішній роботі над собою до кожної наступної посади був готовий ще до призначення».

Примітно, що 1992 рік рішенням ООН було оголошено Міжнародним роком Космосу, і події в Україні того року розвивалися відповідним чином:

29 лютого 1992 року Президент України Л.М. Кравчук підписав Указ про утворення Національного космічного агентства України (НКАУ). 9 березня 1992 року Генеральним директором НКАУ було призначено Володимира Павловича Горбуліна.

У березні 1992 року утворено Міністерство машинобудування, військово-промислового комплексу та конверсії України, до складу підприємств якого увійшли КБ «Південне» та ВО «Південний машинобудівний завод» (ПМЗ).

У вересні 1992 року першим заступником Генерального конструктора – Генерального директора КБ «Південне» став О.М. Мащенко.

13 жовтня 1992 року Постановою Верховної Ради прем'єр-міністром України призначено Леоніда Даниловича Кучму – Генерального директора ВО ПМЗ у 1986-1992 роках.

16 жовтня 1992 року Генеральним директором ВО ПМЗ призначено Юрія Сергійовича Алексеєва. 1992 року С.М. Конюхов запровадив дві нові посади своїх заступників – з народного-сподарських розробок і з економіки, на які було призначено В.М. Чекаліна та О.О. Негоду.

У 1993 році А.В. Агарков став заступником начальника КБ «Південне» із загальних питань.



Нарада у Генерального, 1990-ті рр. На передньому плані: С.М. Конюхов, О.О. Негода, О.М. Машенко



Робоча зустріч Генерального конструктора, початок 1990-х рр.

У Міжнародний рік космосу фахівці служби маркетингу та комерційної діяльності КБ «Південне» розпочали активну роботу з пошуку потенційних замовників на ринку. Тоді керівництво підприємства вважало, що основною продукцією КБ «Південне», яка допоможе вижити, можуть стати товари народного споживання. Перші два роки молодий та енергійний керівник підрозділу Олександр Дегтярев та його нечисленна команда: Віктор Пінягін, Микола Алечкін, Валерій Кальметьєв, Олександр Логінов та ін. – провели в пошуках та розроблянні саме таких комерційних проєктів. Творчий підхід ринкових першопрохідців вилився в цілий спектр різноманітних напрямів робіт: лінія з виготовлення склотари; установка з виготовлення розчинної кави; лінія виготовлення прецизійних труб; і навіть... пошиття шапок. Багато з них були доведені до етапу готовності до реального виробництва.

Однак реальне життя все розставило на свої місця. Незабаром стало зрозуміло, що необхідно спрямовувати зусилля на те, що вміли робити фахівці КБ «Південне»: проєктувати, конструювати та випробовувати. Головним завданням підприємства та служби 10 став пошук замовників, яким потрібні були космічні ракети для запуску супутників.

Проаналізувавши потреби та перспективи світового ринку, діяльність провідних космічних підприємств України, керівництво КБ «Південне» ухвалило сміливе та ризиковане рішення про просування ракетно-космічної продукції на міжнародний ринок.

Може виникнути питання, чому це рішення було ризикованим. Насамперед, тому що КБ «Південне» не мало самостійного досвіду роботи на світовому ринку. Співпрацю за програмою «Інтеркосмос», а також з Китаєм, Францією та Індією – координували з Москви. Основним завданням КБ «Південне» було забезпечення ракетно-ядерного паритету в «холодній війні», а місто Дніпропетровськ було багато років закритим для іноземних громадян.

Поставлене завдання було непростим – проявити ініціативу, розповісти світові про унікальний потенціал, переконати замовника, продемонструвати готовність співпрацювати та спільно створювати ракетно-космічну техніку.



Про той час згадує Володимир Миколайович Сіренко – заступник головного конструктора КБ-1

і начальник розрахункового комплексу КБ «Південне»:

«Мало хто вірив на початку 1990-х, що КБ «Південне» зможе відродитись. Навіть перші закордонні відрядження не давали особливого оптимізму.

Якось під час поїздки за кордон американський колега запитав мене: «Чому в делегації КБ «Південне» так мало молодих працівників?». Щоб якось підтримати престиж підприємства, я почав розповідати про тимчасові труднощі в нашій країні та низький рівень оплати, який не дозволяє утримувати молодих працівників. При цьому, щоб зовсім не осоромитися, я децю перебільшив наш заробіток.

Помітивши, що співрозмовник задумався, я уточнив: Це заробіток не за день, а за місяць! На що він відповів: «Я не думав, що за день. Думав, що за годину!».

У цих умовах, здавалося б, повної безперспективності та відсутності держзамовлень наше керівництво ухвалило рішення зберегти КБ! І не просто зберегти, а досягти світового визнання, що дозволяє забезпечити себе замовленнями».

Перша міжнародна виставка

Першим міжнародним досвідом для служби маркетингу КБ «Південне» стала виставка, проведена в 1992 році в одному з еміратів Об'єднаних Арабських Еміратів (ОАЕ) – Умм-аль-Кайвані, яку заслужено вважали «Першою українською».

Виставка не відзначалася грандіозним масштабом, але мала всі ознаки добре організованого міжнародного заходу. Ініціатором і координатором виставки було КБ «Південне». Олександр Дегтярев – керівник делегації, Слава Гуц відповідав за спільні питання, Олександр Кулібаба – за питання безпеки, Микола Алечкін – за координацію.

План реалізації виставки не відставав за зухвалістю від самої ідеї: загін вар'ягів із 13 осіб завантажує у військово-транспортний літак Іл-76 виставкові експонати, включаючи два трактори ПМЗ, розміщується сам у транспортному відділенні і після проходження огляду під здивованими поглядами митників та прикордонників вилітає до аеропорту Шарджа (ОАЕ). На борту – представники ПМЗ, заводу пресів, Полтавського заводу алмазного інструменту, заводу РЛС у Жовтих водах і, звичайно, КБ «Південне».

Усе пройшло без збоїв: авіазагін забезпечив «нормальний політ», і після проміжної посадки в Ірані (для більшості – це був перший у житті закордон!) і формальностей з гарантією оплати зборів в аеропорту призначення, літак приземлився, а делегацію чекала вечера в готелі. Якими були перші враження? Пальми, вологість, горять усі лампочки, усі добираються на таксі, багато хто вперше заговорив англійською, на столах неймовірно багато їжі... і взагалі: *«Як це сталося, що все вийшло?»*.

Виставку відвідали високі гості: шейхи з ОАЕ, Оману, Катару та багато людей бізнесу.



Відвідувачі виставки знайомляться з експонатами з України

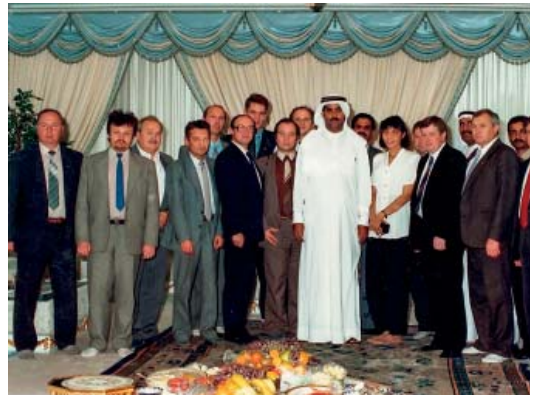
Слід зазначити значущість цієї події та величезні труднощі, з якими вперше зіткнулися всі, але насамперед керівник делегації О.В. Дегтярев. Найвищий рівень гостей у білих шатах і східний етикет вимагали від нього абсолютної зібраності та відповідного іміджу. Із цим Олександр Вікторович впорався гідно, і це при тому, що він уперше спілкувався англійською мовою на такому рівні! Ситуації під час виставки були різні, іноді курйозні. Наприклад, що робити керівнику делегації, якщо йому на званому обіді сам шейх кладе в тарілку голими руками (з білими долонями) мізки засмаженого баранчика і чекає на оцінку цієї страви? Решті членів делегації було простіше – вони сиділи ближче до хвоста баранчика...

Швидких контрактів у ході виставки не було, але величезний результат цієї події полягав у тому, що про КБ «Південне» дізналися!

Без перебільшення можна сказати, що тою виставкою команда Дегтярева підготувала родючий ґрунт на Сході, а ті перші кроки та невеликі перемоги стали першоосновою міжнародного співробітництва КБ «Південне».



На виставці – правитель емірату Умм-аль-Кайван
шейх Рашид бін Ахмет Аль Муалла



Українська делегація перед званім обідом



Під час переговорів з еміратським шейхом



Обід по-еміратськи

Тандем «Дегтярев – Пінягін»

На початковому етапі вирішальний внесок у становлення нового напрямку діяльності КБ «Південне» зробили двоє однокашників-«воєнмехівців»: начальник служби 10 Олександр Дегтярев і його заступник Віктор Пінягін. Вони дивовижним чином доповнювали один одного:

Олександр Дегтярев – безумовний лідер та амбітний стратег, генерував ідеї та ставив перед командою великі, сміливі завдання, мав неймовірну інтуїцію та вміння налагоджувати контакти на будь-яких рівнях; Віктор Пінягін – тактик, скрупульозно розбивав завдання на етапи, підбирав і правильно мотивував людей для їх виконання, виважено та грамотно організовував виконання кожного етапу.

Обидва вони ретельно формували команду спеціалістів: ще під час співбесіди дивовижним чином вміли скласти особистісний портрет людини й одразу визначити, чи увіллється вона до злагодженого колективу.

У КБ «Південне» Віктор Пінягін прийшов у 1975 році молодим спеціалістом з дипломом інженера-механіка ленінградського «Воєнмеху». Професійну кар'єру розпочав разом з Олександром Дегтяревим у відділі 101, де працював над підготовкою вихідних даних для розроблення ракетних комплексів шахтного базування. Але, незважаючи на творчий характер роботи у відділі 101, Віктор Дмитрович у 1981 році перейшов до розрахунково-аналітичного відділу комплексу 3, де мав справу з розрахуванням навантажень, що діють на бойові ракети. Йому навіть «пощастило» взяти участь у транспортувальних випробуваннях бойового залізничного ракетного комплексу (БЗРК) і поколесити з ним неосяжними просторами СРСР.

У 1992 році Віктор Пінягін разом з Олександром Дегтяревим долучився до процесу створення служби маркетингу підприємства.

Віктор Дмитрович Пінягін так говорив про роль Олександра Вікторовича у створенні та становленні служби 10:

«Усе починалося із зошита Дегтярева, у якому він на багато років наперед закрив архітектуру й алгоритм побудови служби маркетингу та комерційної діяльності КБ «Південне».

Цей дивовижний тандем на початковому етапі став ефективним центром управління зовнішньоекономічною діяльністю КБ «Південне».



О.В. Дегтярев і В.Д. Пінягін

У 1990-х роках підприємство переходило на нові рейки: з'являлися перші контракти, з часом їх ставало дедалі більше, а разом з ними – багато нових питань.

Службі 10 доводилося розробляти й узгоджувати безліч нових положень, доручень, наказів та інших документів, про які в КБ «Південне» раніше і не чули: про порядок підготування, укладання та виконання іноконтрактів; про організацію листування з іноземними компаніями, про закордонні відрядження, порядок приймання іноземних делегацій... Абсолютно новою справою стало отримання експортних ліцензій і дозволів, митне оформлення вантажів.

Олександр Ерікович Кашанов – начальник відділу 18

у 2006–2014 роках – про роль служби маркетингу у 1990-х роках:

«Служба, яку очолив молодий та активний проєктант Олександр Дегтярев, за підтримки вдумливого та неквапливого шахіста Віктора Пінягіна, сміливо ступила на незвіданий шлях.

Коли справа нова і незнайома, вона цікава вдвічі більше. Довелося добре освоїти англійську мову, основи міжнародного маркетингу, фінансові та правові питання. Почали свій рух два потоки: один – з КБ «Південне» – наші розсекречені фахівці з усіма технічними напрацюваннями, пускові та гарантійні команди в різні точки світу, і другий – до КБ «Південне» – іноземні делегації, щорічна кількість яких перевищила за сто, з купою технічних запитів і цінових пропозицій.

Незабаром обидва людські потоки, що супроводжувала зовнішньоекономічна служба, стали добре керованими. Це дозволило різко підняти комерційну ефективність і конкурентоспроможність нашої конструкторської праці, почати підписувати грамотні контракти з іноземними фірмами».

Продовжує Анатолій Васильович Азарков – заступник Генерального директора КБ «Південне» із загальних питань у 1993-1996 роках:

«Після розпаду Радянського Союзу багато наших підприємств-суміжників опинилися за кордоном, в основному на території Російської Федерації, Білорусі та Казахстану. Крім того, почали з'являтися замовлення та пов'язані з ними поставки продукції за зовнішньоекономічними контрактами з країнами далекого зарубіжжя. У зв'язку з цим наказом Генерального директора КБ «Південне» від 31.05.1993 року було організовано бюро декларування та митного оформлення вантажів. Начальником бюро призначили О.Ю. Белова – єдиного фахівця з митних питань.

З 1 липня 1993 року новостворене бюро почало самостійну роботу (до цього доводилося звертатися до митного підрозділу ПМЗ).

Ці перетворення відбулися у відтинок часу, коли я працював заступником керівника підприємства із загальних питань. У міру зростання кола вирішуваних питань виникла потреба в подальшому розширенні митного бюро. Для зміцнення керівництва бюро вибір припав на двох друзів – Б.В. Шнайдера та А.В. Ажимова. Вони добре показали себе, працюючи начальниками експедицій КБ «Південне». Паралельно з нами О.В. Дегтярев будував службу маркетингу і згодом захотів бачити митний підрозділ у своїй службі. Мені шкода було віддавати підрозділ, у який вклав сили та думки. На цьому ґрунті у нас були, м'яко кажучи, непорозуміння. Але після тривалих переговорів і роздумів я погодився з аргументами О.В. Дегтярева, що у службі маркетингу цей підрозділ буде логічнішим».



Б.В. Шнайдер

У 1990-ті роки О.В. Дегтярев пройшов стажування в низці аерокосмічних фірм США, Німеччини та Франції, у яких відточував свої знання іноземних мов та освоював міжнародний маркетинг.



В одному з перших закордонних відряджень



Робоча зустріч у холі готелю, 1994 р.



Підписання робочих документів, 1994 р.



На німецькому підприємстві



У музеї воскових фігур у Парижі, 1995 р.



«Одного разу в Америці»:
С.М. Конюхов, О.В. Дегтярев, В.Г. Команов



У замку Луари у Франції, 1995 р.



У робочій кімнаті КБ «Південне»



Під час зустрічі Нового 1996 року



У відрядженні в ПАР, 1998 р.



На мисі Доброї надії. ПАР, 1998 р.



З Л.К. Каденюком та астронавтами місії STS-87
у цеху Південмашу, вересень 1998 р.



Відвідування ракетного полігону ПАР,
1998 р.



З В.Ф. Уткіним на Авіасалоні Ле-Бурже,
кінець 1990-х рр.



Обід у далекій Африці,
1998 р.



На 30-річчя відділу 101,
квітень 1999 р.



У гостях у мамі в Яранську, кінець 1990-х рр.



У пансіонаті «Лісний» на короткому зимовому відпочинку, лютий 2000 р.



Колектив служби 10 у пансіонаті «Лісний», лютий 2000 р.



На дні народження у колеги Л.Я. Шнайдер, червень 2000 р.

Проект «Глобалстар»

Перший масштабний досвід роботи на світовому космічному ринку КБ «Південне» набуло в рамках міжнародного проекту «Глобалстар».

У 1993 році розпочалися переговори з американською компанією «Спейс Системс/Лорал» (SS/L), яка створювала супутникову телекомунікаційну систему «Глобалстар» для забезпечення користувачів мобільним зв'язком, а також послуг з визначення місцезнаходження. Необхідно було побудувати космічну систему із 48 супутників, розташованих у 8 орбітальних площинах на орбітах заввишки 1400 км.

Перші опрацювання КБ «Південне» щодо запуску цих супутників з'явилися наприкінці 1992 року. Було запропоновано вирішити завдання за допомогою РН «Циклон-3». Однак у 1993 році проектні роботи вивели на перший план РН «Зеніт-2» з диспенсером для одночасного запуску 12 супутників.

У березні 1994 року КБ «Південне» стало учасником конкурсу на надання пускових послуг компанії SS/L («Спейс Системс/Лорал»). Після кількох робочих зустрічей у листопаді 1994 року відбулася поїздка в США, до штаб-квартири SS/L у м. Пало-Альто (штат Каліфорнія), делегації КБ «Південне» у складі: О.В. Дегтярева, В.А. Обуховського, Ю.О. Сметаніна та представника ПМЗ В.Д. Койнова. Метою поїздки було обговорення технічних питань. Неважко уявити задоволення учасників української делегації, коли їм оголосили, що компанія SS/L для реалізації своєї програми обрала КБ «Південне». Повною несподіванкою стала пропозиція відразу завізувати контракт на надання пускових послуг. Американським контрактним менеджером був призначений Рей Гатлін, українським – Олександр Дегтярев.

Наступним кроком стало остаточне узгодження та підписання контракту. У період з 2 по 6 травня 1995 року, коли всі працівники КБ «Південне» мали «травневі канікули», у робочій кімнаті Генерального конструктора йшли напружені переговори. Делегацію компанії SS/L очолював віцепрезидент Гарі Райд, а від КБ «Південне» переговорами керував перший заступник Генерального конструктора О.М. Мащенко.



Підписання контракту за проектом «Глобалстар», 6 травня 1995 р.

Після підписання договору його виконання розпочали негайно. Було випущено спільні накази КБ «Південне» та ВО ПМЗ, які визначали відповідальність підрозділів підприємств за всі напрями діяльності за проектом. Вирішення багатьох завдань було покладено на службу 10 КБ «Південне» та її керівника О.В. Дегтярева.

Організаційні основи, на яких будувалася робота зарубіжних замовників космічної техніки, в основному були схожі на прийняті в КБ «Південне» підходи. Новизна полягала в дотриманні американських та європейських стандартів, вимоги яких були найчастіше жорсткішими за вітчизняні нормативи. Уперше довелося впритул зіткнутися з проблемами захисту технологій, режимом контролю експорту ракетних технологій і багатьма іншими питаннями, які були звичними для західних компаній.

Абсолютно новим виявилось питання страхування. Для його вирішення в 1996 році було проведено тендер, у результаті якого англійська компанія «Седжвік Спейс Сервісез» стала страховим брокером проекту «Глобалстар», а Дніпропетровську компанію ДАСК було обрано страховиком за ризиками, пов'язаними з виробництвом ракет-носіїв, їхнім транспортуванням та пуском. З метою перестрахування ризиків на західному ринку було підготовлено спеціальну презентацію проекту зарубіжним страховим компаніям. Її провели О.В. Дегтярев та О.М. Вельмогін.



У гостей у Філіпа Мея в Лондоні, 1996 р.



О.В. Дегтярев, А.В. Агарков, В.Г. Васирина, В.Г. Гудим
у відрядженні в Каннах

У 1997-1998 роках в КБ «Південне» провадили завершальну роботу з підготування до першого запуску РН «Зеніт-2». Під час вирішення поточних контрактних питань стався небувалий випадок, коли SS/L на підставі усних домовленостей з О.В. Дегтяревим на розрахунковий рахунок КБ «Південне» перерахувала солідний авансовий платіж з подальшим оформленням додаткової угоди до контракту...

У рамках контракту з компанією SS/L КБ «Південне» та ВО ПМЗ зобов'язалися виготовити та поставити три РН «Зеніт-2» на космодром Байконур для запуску 36 космічних апаратів (КА), які планувалося доставити з Італії до України. Терміни поставки, заплановані на 1998 рік, наближалися, проте здійснення її було під загрозою – КБ «Південне» на території Казахстану не мало юридичної особи, яка могла б «розмитнити» вантаж на Байконурі. Крім того, ніхто не міг передбачити, що сума мита за ввезення 36 КА в Україну становитиме майже 50 % від вартості всього обладнання. Все це ускладнювало і так непросту ситуацію.

Працівники служби 10 проаналізували ситуацію, що склалася, та запропонували шляхи виходу з неї. По-перше, було організовано відвідування для спеціалістів замовника космодрому Байконур з метою оцінення запропонованих КБП організаційних, технічних і митних рішень. У процесі відвідування було проведено наради, налагоджено контакти з митницею Казахстану в Ленінську. По-друге, керівництво підприємства поставило нове надзавдання – знайти підприємство в Росії для укладення договорів на доставлення до Казахстану специфічного обладнання. КБ «Південне» мобілізувало всі доступні ресурси для вирішення цього завдання. Було залучено НКАУ, Кабінет Міністрів України, Уряд РФ, Роскосмос.

Півроку виснажливої роботи у відрядженнях у Москві, бюрократія, неминучий опір усіх і всьому. Але все ж таки змогли! Роскосмос визначив КБТХМ (Генеральний конструктор М.І. Степанов) відповідальним за укладення договорів з КБ «Південне» на постачання з України до Казахстану ракет-носіїв і матчастини до них. А ось КА доставили літаками за маршрутом Італія – Росія – Казахстан, тим самим виключивши сплату митних зборів в Україні.



***Зі спогадів Олексія Михайловича Вельмогіна,
який курирував «Глобалстар» від служби 10:***

«Спочатку наші партнери-лоралівці жили в заводському готелі «Південний». Звичайно, у них виникали «прості американські запити». Якось довелося об'їздити майже весь Дніпропетровськ, щоб купити для них воду без газу...

Величезним полегшенням стало відкриття нашого готелю «Зоряний». Якось приїхав до нас Філіп Мей – представник страховика «Седжвік Спейс Сервісез». Поселили його у готелі КБ «Південне». І ось годині о 9 вечора – дзвінок. У слухавці чую тривожний голос Філіпа: «Олексію, світла немає, води немає, їжі немає». Добре – живу поряд. Залив чай у термос, приготував бутерброди, ліхтарик захопив... Потім згадували це з гумором.

Квітень 1997 року, інспекційна поїздка на Байконур. На космодромі – початок розрухи: спустошені будинки, забиті вікна. Сумне враження...

Повертаємося назад до Дніпропетровська – проблеми із в'їздом у іноземців. Візи у трьох осіб були разові, а вони летіли з Москви через Дніпропетровськ. Як приземлилися, їм, хоч і не виходили з літака, зарахували перебування в Україні. Прилітаємо до Дніпропетровська після Байконуру – трьох не пускають, у тому числі, Рея Гатліна! Усіма правдами й неправдами завезли їх у місто на добу. Але одразу друга проблема – 13 осіб у готелі, а кімнат 12 (у кожній кімнаті стояло по два ліжка, але американці не терплять сусідства). Ми викрутилися: усі були в одному готелі, і в кожній кімнаті – по одній людині.

Коли приїжджала американська делегація, ми працювали з ранку до пізнього вечора. Найчастіше доводилося протягом дня: з'їздити до готелю та привезти делегацію, потім перекладати, відвезти на обід, узяти участь у підготуванні протоколу, перекласти протокол, увечері – спільна вечеря. Причому всі за вечерю розслабляються, а в перекладача тільки слинка тече, оскільки треба безперервно говорити то російською, то англійською. Та ще намагатися перекладати наші анекдоти – це було найстрашніше!».

Той період регулярних поїздок до Москви Олександр Вікторович Дегтярев назвав «московським періодом». Безпосередню участь у вирішенні того, без перебільшення, найскладнішого завдання брали разом із ним: заступник ГД з безпеки В.В. Кабанець, начальник лабораторії Б.В. Шнайдер, провідний інженер О.М. Вельмогін. Результатом «московського періоду» стало укладення двох договорів з КБТХМ та своєчасне доставлення двох РН на Байконур.



О.В. Дегтярев, Б.В. Шнайдер, В.В. Кабанець у Роскосмосі



**Згадує Анатолій Васильович Агарков – заступник
Генерального конструктора КБ «Південне»
з льотних випробувань у 1996-2021 роках:**

«Для забезпечення трьох пусків РН «Зеніт» з 36 КА «Глобалстар» з Байконуру необхідно було вирішити цілу низку питань з ГУКОЗ, до відомства якого належав космодром.

У мене, як у відповідального за організаційно-технічну частину проекту, були свої питання, а в Олександра Вікторовича було питання страхування пусків, яке треба було вирішувати з військовими. У результаті цілої низки компромісних рішень, на які Олександр Вікторович був майстер, йому вдалося вийти на вигідні для нас ціни страхування.

Крім того, у нас із ним було спільне питання – узгодження ціни на пускові послуги із запуску трьох РН «Зеніт» із Байконуру. З часів, коли я працював провідним конструктором із «Зеніта», у мене збереглися дружні стосунки з військовими, аж до високих керівників.

Відбулися складні та тривалі переговори. Росіяни вважали, що ми в конкурсі на запуск супутників «Глобалстар» здемпінгували, і тому всіляко ускладнювали нам усі процедури та роботи. За забезпечення кожного пуску вони вимагали по 4 млн доларів та 12 млн – за три пуски. Таких грошей ми просто не мали. Різними шляхами й аргументами нам вдалося узгодити суму 4 млн доларів за всі три пуски!

У той період яскраво проявилася унікальна здатність Олександра Вікторовича бути вправним переговорником».



**Сертифікат технічної готовності РН «Зеніт-2»
до запуску КА «Глобалстар»**

Крім того, виконання контракту сприяло створенню в Україні спільного підприємства з надання послуг системи зв'язку «Глобалстар» в Україні, Молдові та Білорусі.

Загалом участь у проєкті «Глобалстар» стала для КБ «Південне» та О.В. Дегтярева зокрема гарною школою для подальших робіт із зарубіжними партнерами.

На жаль, перший пуск у вересні 1998 року РН «Зеніт-2» із 12 супутниками на борту закінчився аварією (через відмову системи керування), і компанія SS/L припинила виконання контракту з КБ «Південне».

Але «розлучення по-американськи» пройшло цивілізовано – усі спірні питання було врегульовано, сторони виконали заключні зобов'язання та домовленості. За умовами контракту КБ «Південне» забезпечило виплату страховки компанії SS/L. А для служби 10 настав другий етап «московського періоду» – треба було повернути в Україну одну РН «Зеніт-2».

Незважаючи на незадовільний результат, роботи з «Глобалстар» дали КБ «Південне» безцінний досвід участі у великому міжнародному космічному проєкті. Було пройдено нові для підприємства етапи: підготування, підписання, реєстрація й отримання експортних дозволів; робота з валютою, врегулювання міждержавних проблем, митниця, страхування, аварія та робота комісії зі з'ясування причин аварії, виплата страхових платежів, припинення контракту та врегулювання проблеми припинення.

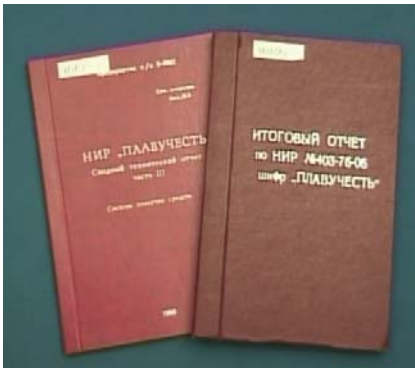


**У Сан-Франциско після переговорів із SS/L за результатами аварії РН «Зеніт»:
С.М. Конюхов, О.В. Дегтярев, М.М. Межуєв, Ю.С. Алексєєв, А.В. Агарков**

Початок проєкту «Морський старт»

Найбільшим досягненням КБ «Південне» в пострадянський час прийнято вважати проєкт «Морський старт». Це був один із перших міжнародних проєктів, який дозволив Україні зберегти унікальні ракетно-космічні технології та підтримати космічну галузь на плаву в останнє десятиліття минулого століття. Якщо запитати про те, хто був родоначальником ідеї «Морського старту», багато фахівців дадуть відповідь – російська Ракетно-космічна корпорація «Енергія» імені С.П. Корольова. Але це не зовсім так.

У 1990-ті роки РКК «Енергія» опрацьовувала можливі напрями співпраці з компанією «Боїнг» та включила до переліку тем «Морський старт», і гадки не маючи, що московське КБТМ і дніпропетровське КБ «Південне» вже досліджували в середині 1970-х цю тему в рамках НДР «Плавучість».



Звіти про НДР «Плавучість»

У свою чергу в опрацюваннях початку 1990-х років РКК «Енергія» передбачала використовувати у складі комплексу морського базування РН «Енергія-М», а як морські засоби – великотоннажні судна або напівзанурені платформи.

КБ «Південне» та КБТМ побудували концепцію «Морського старту» на використанні двох напівзанурених суден катамаранного типу, подібних до нафтовидобувної платформи. Одне із суден мало бути платформою для запуску ракети-носія, друге – виконувати функції технічного комплексу, сховища ракет-носіїв і забезпечувати підготування РН і КА до пуску, керування пуском та приймання телеметричної інформації.



Морські платформи, запропоновані в НДР «Плавучість»

У результаті спільних опрацювань РКК «Енергія» та компанії «Боїнг» з'явилася ідея запуску космічних апаратів з акваторії Тихого океану в районі екватора, що дозволило б максимально використати енергетичні можливості ракети-носія та виключити обмеження щодо зон падіння відокремлюваних частин.

З усіх ракет-носіїв, що були на той момент в експлуатації на пострадянському просторі, вибір припав на РН «Зеніт» розроблення КБ «Південне», що випускали на Південмаші. Вибір цей був не випадковий. На той час «Зеніт» був передовим комплексом на екологічно чистих компонентах палива (кисні та гасі) і дозволяв здійснювати підготування до пуску та пускові операції в автоматизованому режимі. Енергетичні характеристики «Зеніта» під час старту з екватора дозволяли забезпечити виведення телекомунікаційних супутників масою майже 6 тонн. Саме ці якості найбільш повно задовольняли вимоги «Морського старту» та дозволяли реалізувати ідею такого проєкту.

Для «Морського старту» РКК «Енергія» запропонувала використовувати триступеневу конфігурацію РН «Зеніт» із застосуванням свого розгінного блока як третього ступеня.

У липні 1993 року було підписано Протокол наради робочої групи РКК «Енергія», НВО «Південне» та компанії «Боїнг» щодо дослідження можливості запуску космічних апаратів з платформи морського базування. Цим документом сторони затвердили намір здійснювати морські старты РН «Зеніт» розроблення КБ «Південне», виготовленої на Південмаші.

У березні 1995 року було остаточно визначено основні характеристики й особливості складових частин ракетно-космічного комплексу «Морський старт». КБ «Південне» взяло на себе роль головного розробника РН «Зеніт-3SL». До складу комплексу увійшли блок корисного навантаження розроблення компанії «Боїнг», розгінний блок ДМ-SL розроблення РКК «Енергія», українська двоступенева ракета-носіє «Зеніт», адаптована до запусків із моря, і комплекс наземного обладнання розроблення КБТМ.

5 травня 1995 року у м. Сіетл (США) відбулася історична подія: американська компанія «Боїнг», норвезька фірма «Кварнер», російська РКК «Енергія», українські підприємства КБ «Південне» та Південний машинобудівний завод, відомі як творці літаків, ракет, суден, об'єдналися у спільне підприємство «Сі Лонч» для реалізації запусків космічних апаратів з океану. Угоду підписали представники цих компаній: А. Ешбі, Д. Олбоу, Ю.П. Семенов, С.М. Конюхов, Ю.С. Алексєєв та П. Крістінсен. Базовий порт «Морського старту» вирішили розмістити у Каліфорнійському місті Лонг-Біч на території колишньої бази ВМС США.

З цього моменту в КБ «Південне» та на Південмаші почалося широкомасштабне доопрацювання ракети «Зеніт» під умови морського старту. Вагомий внесок у підготування основних документів за проектом зробили О.В. Дегтярев і В.Д. Пінягін.

Для вирішення технічних проблем і ув'язування численних питань було створено кілька робочих груп: загального ув'язування, інтеграції, транспортування та ін. Для розгляду численних технічних змін компанія «Сі Лонч» створила спеціальну комісію, на засіданнях якої розглядали необхідність та обсяг фінансування доробок, які пропонували підрядники.



Робота з першими документами щодо проекту «Морський старт»

Навесні 1998 року, спочатку у м. Виборг на стартовій платформі, а потім у м. Санкт-Петербург на складально-командному судні, розпочалися роботи з монтажу, налагодження й автономних випробувань технологічного обладнання ракетного сегмента. У травні 1998 року для проведення початкового етапу комплексних випробувань до Санкт-Петербурга прибули українські фахівці з досвідом експлуатації РН «Зеніт» на космодромі Байконур.

Етап комплексних випробувань технологічного обладнання комплексу «Морський старт» проводили з листопада 1998 року до лютого 1999 року у Базовому порту Лонг-Біч (США) та у 200-мильній прибережній зоні Тихого океану в районі острова Сан-Кlemente. З цього часу почалося «притирання» багатонаціональної пускової команди.

Леонід Олексійович Грибачов – перший технічний керівник робіт КБ «Південне» у Базовому порту (він багато часу провів на космодромах Байконур і Плесецьк, де були експедиції КБ «Південне») порушив резонне запитання: *«Хто забезпечуватиме зустріч та розселення по готелях персоналу, що прибував у Базовий порт?»*. Оскільки англійська мова була лише на службі 10, підрозділи КБ «Південне», які беруть участь у роботах у Базовому порту, стали пропонувати на цю роль працівників служби.



**В.Г. Алієв, Л.О. Грибачов і А.В. Агарков
в Базовому порту Лонг-Біч (США)**

Таким чином, служба 10 О.В. Дегтярева опинилася в США зі своїм обсягом робіт, причому він не обмежувався зустрічами та проводами в аеропорту Лос-Анджелесу. З'явилися функції оперативної взаємодії та вирішення з компанією «Сі Лонч» проблемних питань, узгодження контрактних документів, у т.ч. вартості й обсягів робіт. Крім того, багато моментів було пов'язано з персоналом: вирішення питань щодо отримання віз і термінів перебування на території США, облік відпрацьованого робочого часу, питання медичного обслуговування та інші.



**С.В. Кутовий, О.С. Конюхов та М.О. Алечкін
в Базовому порту, березень 1999 р.**

Першим представником КБ «Південне» у Базовому порту став Микола Олексійович Алечкін. На початок комплексних випробувань у нього єдиного був піврічний досвід перебування в США, навички спілкування англійською та досвід водіння автомобіля дорогами Америки. Далі цей досвід передавався «з рук у руки»: Олександр Огнєву, Сергію Кутовому, Денису Веденєєву, Сергію Короткову, Роману Пацюку... Усього через представництво КБ «Південне» в Базовому порту пройшло 14 працівників служби 10. Як перекладачі на складально-командному судні та на стартовій платформі побували 24 особи. Протягом багатьох років представники КБ «Південне» почувалися в Базовому порту в штаті Каліфорнія як удома.

У рамках проекту «Морський старт» фахівці підприємства здобули великий досвід науково-технічного співробітництва, менеджменту проєктів, спілкування та взаємодії з іноземними партнерами.



**Згадає Олександр Євгенович Огнєв,
який курирував проєкт «Морський старт» від служби 10:**

«Коли О.В. Дегтярев, начальник нашої служби та її засновник, запросив мене до себе, щоб запропонувати мені працювати над «Морським стартом», я важко уявляв собі, що саме я маю робити. На моє запитання з цього приводу Дегтярев окреслив мої завдання дуже приблизно, тому що все це тільки ставало на ноги. Я тоді подумав, що це мій «кінець» – у мене нічого не вийде (у мене все ж такі технічна освіта) і під час першого ж скорочення мене намагатимуться позбутися. Але старався не дати це зрозуміти О.В. Дегтяреву...

Коли я прийшов у службу 10 у серпні 1996 року, в ній не було підрозділу, який би працював над «Морським стартом». У перший день роботи на мій стіл вивалили цілий стос документів за темою. Вони не були систематизовані: упереміш лежали статутні документи компаній «Морського старту», рішення, пов'язані з організацією робіт за проєктом як в Україні, так і між Росією та Україною, листування з компанією «Боїнг», РКК «Енергія», протоколи та резолюції зустрічей партнерів тощо. Оскільки О.В. Дегтярев і В.Д. Пінягін були завжди зайняті або у відрядженнях, «лікнеп» на тему в мене пройшов шляхом ознайомлення з цією документацією та її систематизації.

Паралельно надходили нові документи, переважно англійською мовою, які необхідно було терміново перекласти, багато з них потребували узгодження з підрозділами КБ. У той час вся кореспонденція, яку отримує КБ із-за кордону, як правило, проходила через службу 10, оскільки вважали, що ми всі знаємо англійську і тому зможемо її правильно адресувати.

Загалом роботи було багато, а людей не було. Одному явно було не під силу. Як результат, стала набиратися група: хтось працював з контрактами, хтось – з фінансами, хтось – з оподаткуванням, хтось готував матеріали на зустрічі партнерів. А найголовніше – завжди було дуже багато «плинності» й оперативного листування.

Служба 10 узяла на свої плечі багато питань. Установчі документи компаній «Морського старту» (спочатку цих компаній було вісім), перші резолюції партнерів, перші цифри в сотні мільйонів доларів – усе це дуже вражало вчорашніх колишніх інженерів, які раніше мали справу виключно з технічними питаннями. Безперервні відрядження на зустрічі партнерів у різні точки світу: Осло, Сіетл, Париж, Лондон, Кайманові Острови. Результати цих зустрічей, різні документи – усе змішано в одну велику купу, на розгрібання якої, як правило, не вистачало робочого часу. Тому залишалися після роботи та виходили у вихідні дні.

Окремо необхідно відзначити такий вид нашої діяльності, як оформлення заявок на змінення контракту. З початком робіт у Базовому порту до КБ почали надходити зауваження від компанії «Сі Лонч», які необхідно було реалізувати до певного терміну. І ось тут розпочинався цілий процес. За умовами контракту, якщо зауваження стосувалося вдосконалення матчастини або послуг, компанія «Сі Лонч» могла виділити додаткове фінансування. Якщо зауваження констатувало якийсь дефект, усунути його треба було без додаткової оплати. Тут ми здобули багатий досвід того, як довести «Сі Лонч», що це «не дефект» і отримати додаткове фінансування.

У результаті робота з оформлення заявок на змінення контракту вилилася в окремий напрям нашої діяльності. Вона забиравала більшу частину робочого часу. Були періоди, коли за день оформляли до десяти заявок. О.В. Дегтярев якось назвав нас «фабрикою з оформлення заявок».

Усього ми оформили та направили до компанії «Сі Лонч» 423 заявки, із них було схвалено 290 і отримано за ними понад 26 мільйонів доларів США!.



З президентом компанії «Сі Лонч»
В. Трефтоном у Дніпропетровську



У базовому порту під час навантаження «Зеніт-3SL»
на стартову платформу



Склад космічної галузі України на початку 2000-х рр.

За кілька днів до першого морського старту, 23 березня 1999 року, розпорядженням уряду України КБ «Південне» та Південмаш разом з іншими ракетно-космічними підприємствами було передано до сфери управління НКАУ. У результаті було сформовано космічну галузь України. Величезну роль у цьому відіграв Олександр Олексійович Негода, який з лютого 1995 року очолював Національне космічне агентство України.



Комплекс «Морський старт» у Базовому порту Лонг-Біч (США)



Перший морський старт

28 березня 1999 року космічна ракета «Зеніт-3SL» уперше стартувала з плавучої пускової платформи в Тихому океані і вивела на задану орбіту демонстратор КА DemoSat масою 4,5 тонни.

10 жовтня 1999 року відбувся перший комерційний запуск американського космічного апарата Direc-TV із морської платформи.

Це був грандіозний успіх міжнародної співпраці України! Компанія «Сі Лонч» об'єднала колишніх супротивників і суперників з гонки озброєнь, які донедавна належали до різних політичних блоків. Проєкт «Морський старт» став унікальним прикладом командної роботи однодумців та досягнення результату в гранично стислий строк, незважаючи на мовний бар'єр, відмінності у підходах і технічній культурі.



Після успішного пуску 10 жовтня 1999 р.

З пусковою командою «Морського старту»,
13 липня 2000 р.Проводи стартової платформи до екватора:
О.Ф. Науменко, А.В. Агарков, Б. Беймук, О.В. Дегтярев

У Базовому порту після успішного пуску



Із президентом компанії «Сі Лонч» Джеймсом Мейзером (у центрі)

Ураховуючи щораз більшу роль міжнародних замовлень у портфелі КБ «Південне», у листопаді 1999 року начальник служби 10 О.В. Дегтярев отримав ще одну посаду – заступника Генерального конструктора – Генерального директора із зовнішньоекономічної діяльності.

Прагнучи відповідати вимогам до керівника високого рівня, Олександр Вікторович у 1999-2001 роках здобув другу вищу освіту на економічному факультеті Дніпропетровського національного університету.



Заступник ГК-ГД КБ «Південне»
О.В. Дегтярев



Диплом ДНУ про другу вищу освіту

Проект «Дніпро»

На початку 1997 року КБ «Південне» запропонувало проект космічного ракетного комплексу «Дніпро» на основі міжконтинентальної балістичної ракети (МБР) Р-36М УТТХ «Сатана», що має високі енергетичні можливості, точність виведення та надійність, які були підтверджені більш ніж 150 успішними пусками.

Створення КРК «Дніпро» як одного з пріоритетних напрямів космічної діяльності на довгострокову перспективу було схвалено в травні 1997 року в спільній заяві Президентів Росії Б.М. Єльцина та України Л.Д. Кучми. Постановами урядів Росії та України було затверджено порядок виконання програми «Дніпро».

У вересні 1997 року було створено Міжнародну космічну компанію (МКК) «Космотрас» для створення та комерційної експлуатації КРК «Дніпро» на базі МБР Р-36М УТТХ. МКК «Космотрас» очолив Володимир Олексійович Андреев, який у роки роботи на Південмаші виявив себе талановитим організатором виробництва та був одним із творців цієї МБР.

Співголовою Ради директорів МКК «Космотрас» з української сторони став Станіслав Миколайович Конюхов. Науковим керівником програми «Дніпро» було затверджено директора ЦНДІмашу Володимира Федоровича Уткіна, який мріяв про перетворення грізної «Сатани» на мирний носій і багато зробив для цього.

До складу МКК «Космотрас» увійшли підприємства України та Росії, які створювали ракетний комплекс Р-36М УТТХ та здійснювали гарантійний та авторський нагляд під час його експлуатації:

КБ «Південне» - головна організація з розроблення комплексу «Дніпро» й технічної інтеграції всього проекту;

ВО «Південний машинобудівний завод» – переобладнання ракет МБР у РН «Дніпро» за документацією КБ «Південне»;

АТ «Хартрон» – доопрацювання штатної системи керування для вирішення космічних завдань;

КБ спеціального машинобудування (КБСМ) – доопрацювання стартового й технічного комплексів для пусків РН «Дніпро».

Через 2,5 роки на базі «Сатани» було підготовлено до першого старту новий космічний носій «Дніпро». На демонстраційний пуск, призначений на 21 квітня 1999 року, було запрошено топменеджерів міжнародних компаній - потенційних замовників запусків космічних апаратів.

Секунда в секунду за плановим часом 200-тонна ракета-носіє вилетіла з шахти, на висоті 20 метрів зависла, потім увімкнула двигун першого ступеня і стрімко пішла в небо. Гості були в захваті від старту «Дніпра» та найвищої точності, з якою англійський космічний апарат «УоСат-12» було виведено на задану орбіту.

У 2003 році колективу розробників РН «Дніпро» було присуджено Державну премію України в галузі науки і техніки.

Завдяки успішній маркетинговій практиці за період з 1999 по 2005 роки з космодрому Байконур було здійснено п'ять пусків ракет-носіїв «Дніпро». Замовниками пускових послуг були компанії із США, Англії, Японії, Франції, ФРН, Італії, Малайзії, Саудівської Аравії.



Мінометний старт РН «Дніпро»



Українська команда після успішного пуску РН «Дніпро», серпень 2005 р.



Традиція ракетників – ковток спирту після пуску

Народження «Наземного старту»

Станіслав Миколайович Конюхов, незважаючи на те, що дуже любив проект «Морський старт», бачив добрі перспективи в пусках «Зеніта» з Байконуру. «Морський старт» був здатний з океану виводити на геоперехідну орбіту космічні апарати масою понад 6 тонн. А «Старт із пустелі» (таку назву проекту пропонувало КБ «Південне») міг би з космодрому Байконур виводити на аналогічну орбіту КА середнього класу масою до 3,6 тонн. Таким чином, взаємодіючи, обидва ці проекти могли перекрити два сусідні сегменти ринку із запуску КА важкого та середнього класів. Американські партнери з «Морського старту» спочатку не поділяли оптимізму КБ «Південне» і з великою обережністю поставилися до ідеї «Старту з пустелі», тому довелося докласти чимало зусиль, щоб переконати їх у життєздатності майбутнього проекту.

Олександр Вікторович Дегтярев приділяв «Наземному старту» дуже велику увагу, особливо на етапі становлення проекту. На всіх нарадах з американськими партнерами він був головним переговорником та опонентом від КБ «Південне».

У службі 10 вирішення питань, пов'язаних зі створенням «Наземного старту», було доручено сектору М.О. Алечкіна. Було опрацьовано та погоджено численні варіанти фінансової участі та структури майбутнього проекту з урахуванням особливостей у законодавствах країн. Розроблено бізнес-плани та інші документи проекту з розшифруванням та аналізом ситуацій і ризиків. Підготовлено проекти всіх угод і договорів між партнерами, наради з питань проекту.

На нараді компанії «Сі Лонч» у Санкт-Петербурзі в травні 1998 р., а також на Раді директорів «Сі Лонч» у Відні в грудні 1998 року було розглянуто питання, пов'язані з реалізацією проекту «Наземний старт», насамперед фінансові. На нараді було ухвалено рішення про створення Робочої групи з розгляду всіх питань, пов'язаних із проектом «Наземний старт».

Основною проблемою у цьому проекті була не технічна сторона, а обґрунтування економічної ефективності пусків із Байконуру. О.В. Дегтяреву вдалося переконати Раду директорів компанії «Сі Лонч» і керівництво всіх компаній-учасників у необхідності цього проекту. Важливу роль у цьому питанні відіграли бізнес-плани, які розробила служба 10 і визнали всі партнери.

Оскільки кооперація підприємств розробників і виробників РН «Зеніт» та пускового обладнання перебувала в Україні та Росії, а космодром Байконур – у Казахстані, було обрано варіант, який передбачає створення керівної компанії «Міжнародні космічні послуги» (МКП) у Москві. Її було зареєстровано в грудні 1999 року.

Спочатку учасниками МКП були: Конструкторське бюро транспортного машинобудування (м. Москва) і Фонд державного майна України (м. Київ), що діє на користь КБП і ПМЗ. У міру розвитку програми «Наземний старт» кількість учасників МКП зростала.

У липні 2002 року на Раді директорів компанії «Сі Лонч» у Санкт-Петербурзі новий президент компанії «Сі Лонч» Джеймс Мейзер ухвалив остаточне рішення щодо реалізації проекту пусків РН «Зеніт» з розгінним блоком «ДМ-SLB» з космодрому Байконур. Під особисту відповідальність генеральних конструкторів від української та російської сторін було підписано документ, який затверджував зменшені суми витрат для перших п'яти пусків із «Наземного старту». Цей документ став ключовим для ухвалення рішення про запуск проекту, оскільки зниження витрат на той момент робило проект беззбитковим. Звісно, жоден із генеральних конструкторів не прагнув підписання такого документа, це був вимушений крок. У результаті проект «Наземний старт» отримав путівку в життя.

З 2002 року в КБ «Південне» почали розробляти «Наземний старт» із використанням модифікованої РН «Зеніт» для запуску космічних апаратів із космодрому Байконур.

Відразу після свого утворення МКП почала активно взаємодіяти з урядовими органами та структурами Російської Федерації для вирішення питання модернізації стартового комплексу РН «Зеніт» та перетворення його на КРК «Зеніт-М». У результаті роботи з модернізації КРК «Зеніт» було включено до Федеральної космічної програми на 2001-2005 роки, а Уряд РФ прийняв Постанову від 23.12.2003 р. «Про проведення робіт з модернізації та розширення можливостей використання КРК «Зеніт» на космодромі Байконур» з фінансуванням робіт з модернізації КРК «Зеніт» на позабюджетній основі.



Спогади Миколи Олексійовича Алечкіна про епізоди програми «Наземний старт», що найбільше запам'яталися:

«Служба маркетингу зробила в проєкт чималий внесок, а О.В. Дегтярев, як керівник служби, приділяв проєкту багато уваги. Компанія «Міжнародні космічні послуги» – це його дітище.

На всіх нарадах з американцями Олександр Вікторович – головний переговорник. Зауважу, що формат таких нарад – великі кворуми на вищому рівні з 20-30 осіб, лівову частку яких становили іноземні партнери, з присутністю президента «Сі Лонч» і його служб підтримки: юридичної, економічної, технічної та маркетингової.

Ви запитаєте, чому так серйозно? А тому, що неправильні організаційні рішення щодо формування проєкту могли б коштувати дуже дорого, буквально. Відомо, що ціни контрактів на запуски становлять десятки мільйонів доларів, а замовники пусків – компанії світового рівня. Служба 10 забезпечувала переговори змістовно й адміністративно, де б вони не проходили: у Дніпропетровську, Москві чи за океаном.

Пригадується епізод, як під час Ради директорів «Сі Лонч» (у РКК «Енергія») С.М. Конюхов доручив О.В. Дегтяреву «наїхати» на американців щодо наземних пусків. Дегтярев на прикладах став показувати, як «Сі Лонч» ні кує, ні меле в цьому напрямі. Віцепрезидент «Боїнгу» Джим Альбо різко перервав засідання і попросив усіх присутніх (уявіть рівень) залишити зал, за винятком перших осіб, яким і відкрив секрет – «Боїнг» не зацікавлений у розвитку будь-яких ідей на Байконурі та розраховувати на його підтримку не слід.

Пізніше ми звикли до того, що у стратегії такого гіганта як «Боїнг» було багато різких поворотів».



З віцепрезидентом компанії «Боїнг» Джимом Альбо (ліворуч)



На Раді директорів компанії «Сі Лонч»



Підписання Угоди щодо проєкту «Наземний старт» між компаніями
«Сі Лонч» і «Міжнародні космічні послуги».
Москва, 16 січня 2004 р.



В.Д. Пінягін із президентом компанії «Сі Лонч» Джеймсом
Мейзером (ліворуч) на 50-річчі КБ «Південне», квітень 2004 р.

Старт проекту «ЄгиптСат-1»

Першого досвіду міжнародного співробітництва у сфері супутникових технологій у роки незалежності України КБ «Південне» набуло під час виконання проекту «ЄгиптСат-1».

Перші контакти з єгипетськими фахівцями відбулись у вересні 1996 року. Віталій Сергійович Гладилін, на той момент начальник проектного відділу супутникового КБ-3, уперше виступив у Каїрі перед представниками єгипетських державних організацій з доповіддю про можливості України зі створення супутників спостереження Землі.

Згодом, коли у 2000 році Національне управління з дистанційного зондування та космічних наук (NARSS) оголосило тендер на створення супутника дистанційного зондування Землі, КБ «Південне» запропонувало повний цикл розроблення та введення в експлуатацію космічних технологій.

Багато зусиль довелося докласти працівникам КБ-3 та служби 10 на етапі підготування тендерних документів, оскільки все було вперше. Тендер проходив у два етапи. Конкурентами КБ «Південне» були провідні виробники супутників із Великобританії, Франції, Німеччини, Італії, Росії, Китаю, Південної Кореї та ПАР. У другий тур тендеру разом із КБ «Південне» вийшли англійська фірма SSTL та російське НВО «Політ».

У червні 2001 року КБ «Південне» стало переможцем тендеру. Остаточню цю перемогу було закріплено підписанням 24 жовтня 2001 року Контракту на проектування, виготовлення, запуск, навчання та передання технології для супутника «ЄгиптСат-1» між NARSS та КБ «Південне». Контракт разом із завданням на роботу та ще 12 додатками за товщиною наближався до пачки паперу в п'ятсот аркушів. Проект «ЄгиптСат-1» стартував у 2002 році. Усвідомлюючи важливість проекту, Олександр Вікторович Дегтярев виступив ініціатором призначення головним менеджером проекту заступника головного конструктора КБ-3 В.С. Гладиліна, а його заступником з контрактних і фінансових питань – В.Д. Пінягіна. Наступні десять років непростих взаємин із єгиптянами багато разів підтвердили правильність такого кадрового рішення.



Віталій Сергійович Гладилін



Віктор Дмитрович Пінягін

Незважаючи на досвід, що вже мало управління міжнародними контрактами, цей проєкт став для КБП серйозним випробуванням. Для супроводу проєкту у службі 10 було створено спеціальну групу.



Згадає Денис Сергійович Веденєєв – начальник відділення міжнародного співробітництва КБ «Південне» з 2019 року:

«Пам'ятаю, перебуваючи у відпустці, зазирнув на роботу. Було це в середині лютого 2002 року. Побачивши мене, Віктор Дмитрович Пінягін спитав: «Хочеш поїхати до Єгипту?». У Єгипті мені бувати не доводилося, тому пропозиція була принадною. Усе, що мені було відомо на той момент, – це те, що КБ «Південне» виграло тендер на створення супутника для Єгипту.

Як з'ясувалося з подальшої розмови з начальником, виготовленням і запуском супутника контракт не обмежувався. Поряд з основним завданням – створенням супутникової системи дистанційного зондування Землі – контракт передбачав навчання єгипетських спеціалістів питанням проектування, розроблення, виготовлення та експлуатації супутникових систем; створення в Єгипті наземних засобів керування супутником і приймання інформації з нього; передання в Єгипет технологій виготовлення окремих вузлів та агрегатів супутника.

Так сталося, що до складу курсу загальнотеоретичного навчання увійшли, на вимогу єгипетської сторони, також лекції з тематики служби 10 – «Закупівлі та постачання», «Параметричний аналіз витрат» і «Комплексний план управління проєктом».

Мені довелося стати співавтором лекцій Віктора Дмитровича, а заодно і його перекладачем у Єгипті».

Слід зазначити, що вперше після розпаду Радянського Союзу новий супутник створювали виключно силами української кооперації, до якої увійшли підприємства з Дніпропетровська, Києва, Харкова, Львова та Запоріжжя. Втішав той факт, що на момент підписання контракту за проєктом «ЄгиптСат-1» вже було підписано контракт із НКАУ на виготовлення та запуск українського супутника «Січ-2», який був повним аналогом єгипетського супутника. «Відпрацюємо всі нові рішення і технології на «Січ-2», а комерційне замовлення піде второваною стежкою, – розмірковували спеціалісти КБ «Південне».



Єгиптяни знайомляться з українськими мікросупутниковими технологіями, 2000 р.

На жаль, набивати гюлі довелося саме на комерційному замовленні. Унаслідок недофінансування робіт зі створення КА «Січ-2» супутник «ЄгиптСат-1» за перші півроку наздогнав, а потім суттєво випередив свого «двійника».

Питання забезпечення перебування єгипетських спеціалістів в Україні, українських спеціалістів у Єгипті, планування поставок, облік витрат, а також усі інші організаційні, адміністративні питання та фінансовий менеджмент проєкту були закріплені за службою 10.



Підписання контракту за проектом
«ЄгиптСат-1»

У 2002 році на території підприємства виник «єгипетський офіс» – корпус 201, два поверхи в якому було відведено для розміщення єгипетських фахівців. Вхід до офісу було дозволено лише працівникам підприємства, які безпосередньо брали участь у роботах.

Сказати, що КБ «Південне» дістався складний та вимогливий замовник – не сказати нічого. Єгиптяни були дуже самолюбні і вкрай неохоче визнавали свої помилки. А чужих помилок і поготів не прощали. Незважаючи на це, КБ «Південне» та підприємства української кооперації з честю впоралися з усіма поставленими завданнями, подолавши технічні й організаційні труднощі.

У Єгипті було створено проектний офіс, що дозволяв вирішувати завдання проектування та розроблення супутників, лабораторію інженерної моделі для випробування підсистем супутника, наземну інфраструктуру для керування супутником і приймання інформації від нього. Було також навчено велику команду єгипетських фахівців, частина з яких сьогодні обіймає ключові посади в Космічному агентстві Єгипту.



Працівники КБ «Південне» на екскурсії до пірамід, 2002 р.



О.В. Дегтярев у Єгипті, 2002 р.

Початок проекту «Циклон-4»

Проект «Циклон-4» – це найскладніший міжнародний проект, з яким довелося зіткнутися підприємству за всі роки своєї зовнішньоекономічної діяльності.

Бразилія була не першим партнером, з яким обговорювали цей проект. Розмови про спільне створення комплексу «Циклон-4» велися з перемінним успіхом з 1990-х років то з італійцями, то з американцями. Але з бразильцями вперше все вийшло на рівень міждержавних відносин.

У жовтні 2003 року було підписано Договір між Україною та Федеративною Республікою Бразилія про довгострокову співпрацю з використання РН «Циклон-4» на пусковому центрі Алкантара. Згідно з умовами Договору Україна фінансувала створення РН «Циклон-4», а Бразилія відповідала за створення загальної інфраструктури космодрому: під'їзних шляхів, готелю, пунктів громадського харчування, систем водо- й електропостачання та інших систем загального призначення. Передбачалося, що створення наземного комплексу фінансуватимуть дві країни на паритетній основі через спільну компанію «Алкантара Циклон Спейс», яка мала згодом стати оператором пускових послуг.

Головною перевагою бразильського космодрому була близькість його до екватора. Це дозволяло збільшити масу вантажу, що виводять, за рахунок використання швидкості обертання Землі, унаслідок чого вартість запуску ставала дешевшою, ніж запуск зі звичайного космодрому в північних або південних широтах. Сприятливі кліматичні умови, низька густота населення у цьому регіоні, можливість доставлення ракет-носіїв і космічних апаратів морським та повітряним транспортом – усе говорило на користь спільного проекту з Бразилією.

В Україні проект одразу ж отримав зелене світло та підтримку на всіх рівнях. Уже 4 лютого 2004 року Договір ратифікував український парламент. Цього ж року НКАУ затвердило тактико-технічне завдання на розроблення КРК «Циклон-4» і технічне завдання на розроблення РН «Циклон-4».

Технічним керівником розроблення РН «Циклон-4» у КБ «Південне» було призначено начальника проектного відділу І.В.С. Легезу. Загальну координацію та контроль робіт здійснював перший заступник Генерального конструктора – Генерального директора О.М. Машенко. Вигляд нової РН формували проєктанти за активної участі фахівців Південного машинобудівного заводу.

Для виконання робіт за проєктом «Циклон-4» було створено кооперацію на чолі з КБ «Південне». До неї увійшли: ВО ПМЗ, НВП «Хартрон-Аркус», ЦКБ «Арсенал», ВО «Київприлад», ВАТ «НДІРВ», ПАТ «Дніпроважмаш», ПАТ «Азовзагальмаш», Корпорація «ЕлКор», ДП «ХЗТО», УкрНДІТМ, ІТМ та багато інших підприємств та організацій.

З бюджету України виділено перші кошти на розроблення РН «Циклон-4» та на підготування її виробництва. Для подальшого фінансування робіт із розроблення РН «Циклон-4» та виготовлення матеріальної частини було залучено кредит під державні гарантії України на суму 150 млн дол. США.

Словом, роботи зі створення РН «Циклон-4» в Україні стартували практично одразу і були фінансово забезпечені.

А що ж Бразилія? Виявилося, було передчасно чекати аналогічної «жвавості» від країни, у якій «аманья» («завтра» португальською) – це стандартна відповідь на запитання «Коли?»

Національний Конгрес Бразилії ратифікував Договір з Україною лише через два роки після підписання – наприкінці 2005 року, коли в Україні вже повним ходом йшло розроблення РН у КБ «Південне» та підготування її виробництва на ПМЗ.



**Зустріч із Папою Римським Іоанном Павлом II
під час візиту до Італії, 1999 р.**



**Відвідування космодрому США на мисі Канаверал, до
якого проводили прив'язку РН «Циклон-4»**



**Презентування проєкту «Циклон 4» керівництву БКА
в КБ «Південне»**



Делегація БКА в цеху Південмашу, травень 2003 р.

Проект «Таурус-2»

Перші поїздки американських партнерів із компанії «Орбітал» до КБ «Південне» розпочалися в 2002 році. На той час першопрохідцями компанії були директор з контрактів Джеффрі Кемпбелл і віцепрезидент Роберт Річардс.

Поступово американсько-українська співпраця почала розвиватися у напрямі створення засобів доставляння вантажів на Міжнародну космічну станцію. Програма Space Shuttle, у рамках якої американські човники багато років доставляли вантажі на МКС, завершувалася. Перед компанією «Орбітал» стояло серйозне завдання, яке полягало у швидкому та недорогому розробленні ефективної ракети-носія. У 2003 році почалися спільні з компанією «Орбітал» опрацювання проекту створення ракети-носія «Таурус-2». У результаті КБП стало розробником основної конструкції першого ступеня та відсіку утримання РН, а також розробником низки бортових систем, контрольно-перевірної та наземної апаратури. Багато чому довелося вчитися українським фахівцям, а першопрохідцем у впровадженні новаторських підходів під час виконання контрактів з «Орбітал» стала служба 10 на чолі з її керівником О.В. Дегтяревим.

Було зроблено зустрічні кроки на шляху до оптимізації процесу взаємодії американських та українських фахівців. Сторони спільно розробили кілька спеціалізованих словників і глосаріїв для формування єдиного трактування термінів. Для ефективної комунікації сторони проводили телефонні конференції – іноді кілька нарад на день. З цією ж метою близько трьох років представник компанії перебував в Україні, на території КБ «Південне», і брав безпосередню участь в основних роботах з тематики проекту.

Деніел ван Хулле – менеджер компанії «Орбітал»:



«Уперше я почав працювати зі службою 10 ще в 1997 році. Тоді пан Олександр Дегтярев і пан Віктор Пінягін очолювали невелику групу спеціалістів, менше дюжини чоловік. Олександр і Віктор ділили невеликий кабінет на першому поверсі корпусу 88, де незмінно панувала атмосфера, що нагадує курильні в найбільших міжнародних аеропортах, адже куріння в офісах ще було дозволене в ті часи. А от розпивання алкогольних напоїв у робочий час у КБ «Південне» було заборонено, але, мабуть, ця заборона скасовувалась з нагоди прийняття американського гостя.

Олександр і Віктор щойно пройшли маркетингові курси в Сполучених Штатах і були повністю захоплені розвитком нового для КБ «Південне» бізнесу з міжнародними партнерами, у якому КБ «Південне» мало ще зовсім незначний досвід.

Протягом багатьох років я спостерігав, як служба 10 розширювалася за чисельністю фахівців та за напрямками діяльності, заповнивши другий поверх у корпусі 88, а потім офіси египетського корпусу десятками професіоналів. Я бачив, як ця група досягла виняткових успіхів у розповсюдженні фірмового знаку «Південне», укладанні контрактів і створенні окремих професійних команд, спрямованих на певні ринки різних регіонів усього світу. Незважаючи на те, що КБ «Південне» докладало великих зусиль для збереження конфіденційності своїх партнерів і контрактів з ними, я не міг не помітити за перегородками в обідній залі КБ «Південне» як зростає кількість делегацій з Китаю, Південної Кореї, Єгипту, Японії, Бразилії, США, Німеччини та інших країн з усього світу.

Рівень професіоналізму й уваги до вимог замовника, який виявляє служба 10, перевищує рівень будь-якої іншої компанії, з якою я працював на Заході чи Сході. Для мене величезне задоволення взаємодіяти зі службою 10 та велика честь працювати з КБ «Південне» загалом».

Відкриття Представництва КБ «Південне» у Європі

Не залишився поза увагою керівника служби 10 і європейський напрям. Для більш ефективної роботи з європейськими компаніями в березні 2001 року було відкрито Представництво КБ «Південне» у Брюсселі. Очолив його досвідчений спеціаліст-міжнародник О.М. Венцовський, який доклав багато зусиль для інтеграції КБП до європейської космічної галузі.



Згадує Олег Мечиславович Венцовський – директор Європейського представництва КБ «Південне»:

«Ідею створення Європейського представництва Олександр Вікторович Дегтярев виношував досить давно, вона відповідала його баченню присутності підприємства на світових ринках. Зрозуміло, особливу роль було відведено Європі – як найближчому сусідові, місцю геополітичного цілепокладання лідерів держави та одному з провідних центрів космічних технологій.

Вибір на нас із дружиною припав не випадково: щойно закінчилася трирічна дипломатична каденція, під час якої ми працювали в Представництві України при ЄС у Брюсселі. Набуті знання країни перебування, досвід, у тому числі дипломатичний, і напрацьовані великі контакти та зв'язки стали головними факторами, що дозволили відкрити представництво КБ «Південне» в рекордно короткі строки та з мінімальними витратами. Завдання, що за звичайних обставин потребує не менше ніж 8-12 місяців, було вирішено практично за 2 місяці.

Після офіційного відкриття розпочалася кропітка робота, пов'язана з просуванням інтересів КБ «Південне» в Європі. Одним із перших напрямів, особливо спочатку, стало забезпечення присутності в європейському та міжнародному космічному медіапросторі. Іншим пріоритетом стало вирішення проблеми забезпечення шенгенськими візами працівників підприємства та, у деяких випадках, його партнерів. Третім напрямом стало просування технологій і розробок КБ «Південне» на європейський ринок. Так, у листопаді 2001 року КБ «Південне» стало першим українським підприємством, представленим у Брюсселі на Всесвітній виставці інновацій та винаходів Eureka, за результатами якої розробки КБ «Південне» було відзначено золотими медалями. Важливим елементом діяльності форпосту КБ «Південне» в Європі стала робота з підготування до аерокосмічних виставок, участь у них, а потім супровід досягнутих домовленостей і розвиток отриманих результатів. Насамперед йдеться про Аерокосмічний салон у Ле-Бурже, у якому КБ «Південне» незмінно бере участь, починаючи з 2001 року.

У 2002 році О.В. Дегтярев поставив перед представництвом завдання взяти участь у виставці ILA у Берліні та зробити висновки про доцільність присутності на ній КБ «Південне». Сформульовані за підсумками відрядження висновки були загалом позитивними, і з того часу підприємство регулярно представлено на ILA.

Представництво відкрило для КБ «Південне» можливості, надані фінансованими Європейською Комісією рамковими програмами в галузі досліджень і технологічних розробок, а також освітніми програмами. Уже з перших років свого існування Європейське представництво стало «містком» між КБ «Південне» та двома найавторитетнішими міжнародними космічними організаціями – Міжнародною академією астронавтики (МАС) та Міжнародною астронавтичною федерацією (МАСФ). Установлено тісні контакти з Європейським аерокосмічним та оборонним концерном (EADS), космічними агентствами Німеччини (DLR) та Франції (CNES), аерокосмічними компаніями Fiat Avio, Thales Alenia, Astrium ST, OHB Systems та багатьма іншими».



Син Максим (праворуч у 1-му ряду) – студент Дніпропетровського державного університету, 1999 р.



На весіллі сина Максима, серпень 2001 р.



Молодята Максим та Ольга Дегтярьови, серпень 2001 р.

О.В. ДЕГТЯРЕВУ ВІД КОЛЕКТИВУ СЛУЖБИ-10 — НА 50-РІЧЧЯ

*Прекрасная, торжественная осень
Красивым вальсом кружит у дверей...
А мы собрались здесь и превозносим
Не менее красивый ЮБИЛЕЙ!*

*Полвека — это ровно середина
Отпущенного Господом пути,
Прожить его достойно и красиво,
Воистину, не поле перейти...*

*Но для стратегов 50 — лишь детство,
Лишь стартовый отрезок для прыжка,
Лишь место, чтобы толком оглядеться
И в будущем сыграть наверняка!*

*Мы смело называем Вас стратегом!
И можем утвердительно сказать —
Энергией такого бизнесмена
По праву можно баки заправлять!*

*Мы любим Вас и мы Вас поздравляем!
Мы ценим Вас и Вами дорожим!
Мы дружным коллективом Вам желаем
Удачи в достижении вершин!*

Вірші Марії Квітки



Фотошарж від служби 10



31 жовтня 2001 р. О.В. Дегтяреву виповнилося 50 років!



50-річчя О.В. Дегтярева, 31 жовтня 2001 р.



На 50-річчі з колегами зі 101-го відділу



На 50-річчі В.Д. Пінягіна, 22 березня 2002 р.



Працівники служби 10 із В.Д. Пінягіним
у день його 50-річчя, 22 березня 2002 року



Привітання О.М. Мащенка
з 50-річчям, 29 жовтня 2002 р.



З новонародженою внучкою Настею – донькою Максима, березень 2003 р.



Син Максим із дружиною Ольгою та дочкою Настею



Внучці Насті – один рік! 15 січня 2004 р.



На подвір'ї рідного будинку в Яранську, літо 2003 р.



Зі сватами, сином та онукою

Завдяки титанічній роботі з прориву на світовий космічний ринок, участі в міжнародних космічних проєктах провідні підприємства космічної галузі поступово ставали на ноги. Уже шість років працювали проєкти «Морський старт», «Дніпро», залишалися стабільними коопераційні зв'язки з багатьма країнами.



Керівництво КБ «Південне», квітень 2004 р.



Після засідання Комітету ООН з космосу.
Відень, червень 2004 р.



О.В. Дегтярев – заслужений машинобудівник України,
2004 р.



На 60-річчі Південмашу, липень 2004 р.



На Авіасалоні Ле-Бурже у Франції, червень 2005 р.



Прем'єр-міністр України Ю.В. Тимошенко на стенді КБ «Південне».
Авіасалон Ле-Бурже, червень 2005 р.



На авіасалоні МАКС, серпень 2005 р.



На пресконференції щодо проекту «Наземний старт»,
серпень 2005 р.

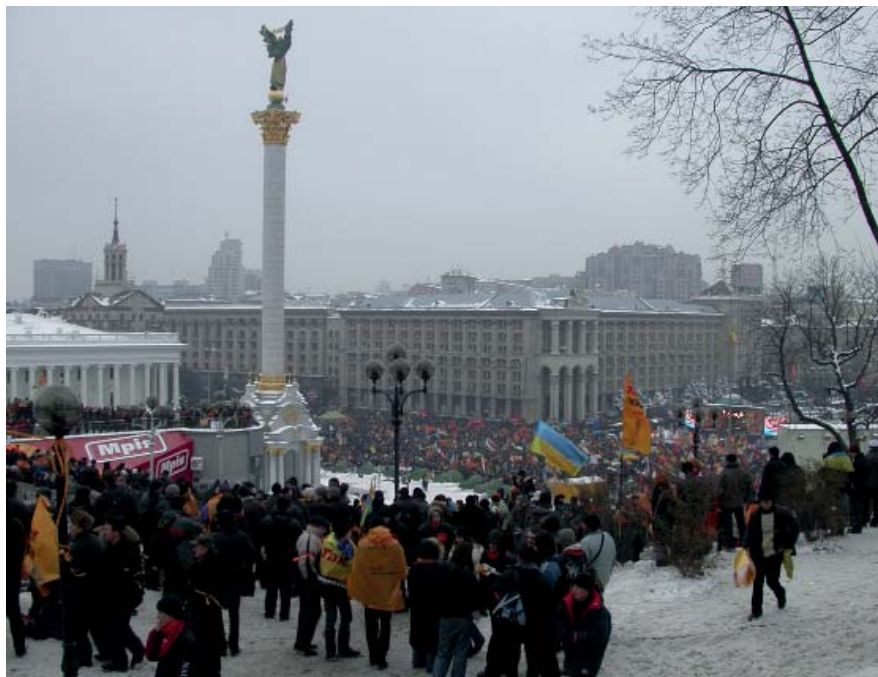


На Міжнародному астронавтичному конгресі в Японії,
жовтень 2005 р.

У. ПЕРШИЙ ЗАСТУПНИК ГЕНЕРАЛЬНОГО (2005-2010)



Після закінчення «Помаранчевої революції», яка бурхливо проходила в Україні з листопада 2004 року до лютого 2005 року, Президентом України став Віктор Андрійович Ющенко, а прем'єр-міністром – Юлія Володимирівна Тимошенко. До керівництва міністерствами та галузями стали приходити нові люди та їхні команди.



На Майдані Незалежності в Києві під час «Помаранчевої революції»



Нарада у Президента України В.А. Ющенка з питань космічної діяльності, травень 2005 р.

Не стала винятком і космічна галузь. У червні 2005 року Генеральний директор НКАУ О.О. Негода подав заяву про відставку, а 25 липня 2005 року Указом Президента України Генеральним директором НКАУ було призначено професійного ракетобудівника Юрія Сергійовича Алексєєва. У 1992–2005 роках він очолював ВО «Південний машинобудівний завод», у 2002 році був удостоєний звання «Герой України».



В одному з інтерв'ю Ю.С. Алексєєв розповів про своє призначення Гендиректором НКАУ:

«Сталося це на борту літака рейсу Київ - Москва в липні 2005 року. Я був запрошений до складу урядової делегації, яку очолював керівник Секретаріату Президента України Олександр Зінченко. У Москві чекали непрості переговори щодо співробітництва в галузі авіації і космосу... Я пішов сідати в кінець салону, а Олександр Олексійович запросив сісти ближче і показав мені проект Указу про моє призначення. Я погодився. На переговорах у Москві він мене вже представляв Гендиректором НКАУ.

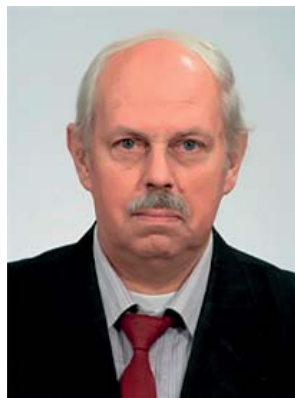
Олександр Олексійович Негода залишав посаду за станом здоров'я і за 10 років для космічної галузі зробив дуже багато. Саме за нього було запущено перший український супутник, полетів наш перший космонавт, було розпочато перші міжнародні проекти, відбулася передача ракетно-космічних підприємств від Мінпромполітики та кількох військових частин від Міноборони до сфери управління НКАУ...»

На той час КБ «Південне», почавши працювати на світовому космічному ринку, зіткнулося з компаніями, які, маючи досвід комерційної роботи та фінансові ресурси, були значно краще розвинені технологічно та демонстрували нові підходи в управлінні бізнесом. Щоб на рівних працювати з такими компаніями в кооперації чи успішно з ними конкурувати, КБ «Південне» було необхідно технологічно розвиватися й адаптуватися до запитів ринку.

Для реалізації цього масштабного завдання в листопаді 2005 року О.В. Детярева було призначено першим заступником Генерального конструктора - Генерального директора КБ «Південне» з системного проектування та комплексного розвитку підприємства.



У безпосередньому підпорядкуванні О.В. Дегтярева залишилася служба 10, і додатково було передано у сферу його управління проєктний комплекс 1.



Згадає ветеран проєктного комплексу 1

Олександр Юрійович Тимченко:

«Уперше ідею про підпорядкування проєктних підрозділів заступнику Генерального конструктора із зовнішньоекономічної діяльності О.В. Дегтяреву я почув у 2002 році на оперативці з уст керівника нашого проєктного комплексу Юрія Петровича Брильова. Свою ідею він обґрунтував так: «Це дозволить проєктантам швидше розуміти запити ринку та краще готувати передконтрактні пропозиції».

У цій частині ідея була правильною. Непокійло інших: Олександр Вікторович працював у режимі безперервних відряджень, чи вистачить у нього часу ще й на проєктні роботи? Цей сумнів висловили разом зі мною В.Д. Буц і В.С. Легеза. Юрій Петрович Брильов розвіяв наші побоювання: «Головне – координація та курування, а самі проєктні роботи ми виконаємо».

В.А. Обуховський, який на той час багато працював з Дегтяревим, зазначив, що його кандидатура як нашого куратора – практично ідеальна.

Імовірно, Ю.П. Брильов із цією ідеєю виходив на Генерального КБ «Південне» С.М. Конюхова, після чого із деякими змінами її і було реалізовано у вигляді наказу від 23 листопада 2005 року».

Системне проєктування ракетно-космічної техніки охоплює передконтрактні опрацювання (концептуальний проєкт), випуск технічних пропозицій, формування технічних завдань, випуск ескізного проєкту та його захист. На цій стадії основний тягар робіт лежить на проєктних і розрахункових підрозділах, у тому числі на проєктному комплексі 1. Що являв собою комплекс 1 у 2005 році і над чим він працював? До складу комплексу 1 входило сім відділів: 101, 102, 103, 111, 115, 151 і 18.

Відділ 101 завершив випуск ескізного проєкту на наземний комплекс «Циклон-4» та готувався до захисту його на НТР НКАУ. 103-й відділ вів роботи над ракетами-носіями «Циклон-4» та «Дніпро». Відділ 102 вів інтеграцію корисних навантажень для комплексу «Морський старт» та розробляв ескізний проєкт комплексу «Наземний старт». 111-й відділ виконував роботи над космічними головними частинами для ракети-носія «Дніпро». Відділ 115 вів роботи з КРК «Циклон-4» та розпочав розроблення перспективного авіаційного космічного комплексу «Мікроспейс». 151-й відділ працював над сімейством ракет-носіїв «Маяк». Відділ 18 вів роботи щодо забезпечення надійності для всіх згаданих комплексів і розробляв плани їх комплексного експериментального відпрацювання.

Свою діяльність на новій посаді О.В. Дегтярев почав з відвідування відділів комплексу 1 та розмов з їхніми провідними фахівцями. Як висловився він сам: «З відновлення знайомства!».



**Начальник комплексу 1
у 1999-2005 рр.**

Юрій Петрович Брильов



Згадує ветеран відділу 101

Анатолій Олександрович Пуртов:

«Спочатку О.В. Дегтярев відвідав відділ 115, а наступного дня прийшов до нас у 101-й. У призначений час усі провідні спеціалісти зібралися в начальника відділу. Зайшовши до кабінету, Олександр Вікторович сказав: «Так і хочеться сказати за звичкою: «Здрастуйте, Валентине Миколайовичу!». Побачивши на стіні портрет В.М. Автономова, вигукнув: «Але не дарма я це сказав!».

Це справило гарне враження на присутніх. Далі перший заступник Генерального зазначив, що ми – молодіці, уперше в історії КБ «Південне» взяли на себе роль головного розробника наземного комплексу й успішно з нею впоралися. Але слід іти далі, розвивати цю роль.

У дуже відвертій розмові ми розповіли про негативні моменти, з якими зіткнулися під час розроблення наземного комплексу «Циклон-4». Особливо нас хвилювало те, що підрозділи КБ, узявши на себе розроблення нових систем, практично ігнорували вимоги до систем з боку комплексу. Відбувалося те, що Б.В. Дмитрієв влучно назвав «розтягуванням живого організму по окремих хуторах».

Олександр Вікторович уважно всіх вислухав, але нічого одразу не відповів. У мене склалося враження, що з багатьох питань він лише починав формувати свою позицію. Тому перша зустріч була корисною і для нього, і для нас».

Розповідає Віктор Петрович Фролов – начальник відділу 101 у 2006-2015 роках:

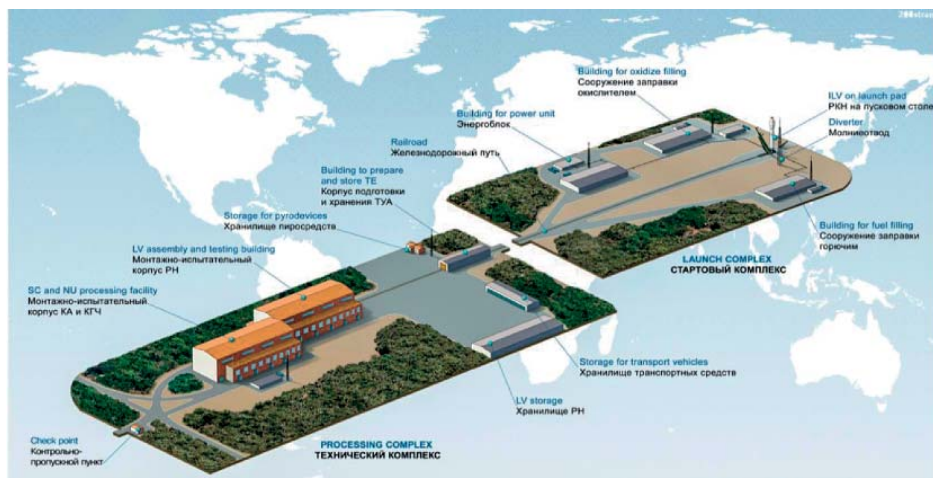
«Після кількох розмов з О.В. Дегтяревим я виділив деякі погляди на проектування космічних ракетних комплексів.

Не відкидаючи технічних рішень, що вже виправдали себе, він наполягав на необхідності їхньої модернізації та еволюції у бік спрощення та здешевлення. Стосовно питань заправлення ракет компонентами палива, він відзначав громіздкість, складність і численність систем, які забезпечують цей процес.

У результаті народилася ідея уніфікованого обмивного агрегату, що дозволяє спростити систему збору та нейтралізації парів компонентів і промислових стоків. Розроблення цього агрегату було проведено для комплексу «Циклон-4».

Олександр Вікторович вважав за доцільне використовувати екологічно чисті компоненти ракетного палива. Заправлення ракет азотним тетраоксидом і несиметричним диметилгідрaziном, на його думку, давало великі викиди парів, що порушує екологію. Коли я назвав йому кількісні показники викидів під час заправлення ракети «Циклон-4», він був дуже здивований їхньою мізерністю. Вагомі аргументи Олександр Вікторович умів сприймати».





Проект наземного комплексу КРК «Циклон-4» на космодромі Алкantara

У ті часи з кожним роком обсяг проектних робіт розширювався. Крім уже виконуваних тем, почалося розроблення космічних ракетних комплексів «Циклон-2К» і «Маяк», авіакосмічного комплексу «Мікроспейс» та інших.

Продовжує свої спогади Олександр Юрійович Тимченко:

«На початку 2000-х років на космодромі Байконур експлуатувався космічний ракетний комплекс «Циклон-2», створений у КБ «Південне» ще у 1960-ті роки. Цей комплекс мав феноменальну надійність – 98 % успішних пусків. Але була в нього й ахіллесова п'ята – двоступенева ракета дозволяла запускати лише два типи космічних апаратів.

Щоб розширити можливості комплексу в КБ «Південне» виникла ідея його модернізувати шляхом оснащення ракети третім ступенем та створення нового головного блока. Нам запропонували використовувати як третій ступінь розгінний блок, створений у ДРЦ ім. В.П. Макеева, який не набув застосування на ракетах морського базування. Було випущено ескізний проєкт, у розробленні якого брали участь КБ «Південне», ДРЦ ім. В.П. Макеева, КБТМ, КБТХМ і ДКБ «Вимпел». На грудень 2005 року було заплановано захист ескізного проєкту на НТР Роскосмосу.

Разом із провідним конструктором нового комплексу О.Е. Кашиановим я та А.Г. Мороз заздалегідь прибули до Москви для підготування захисту і почали працювати в секціях на території КБТМ. Представляти КБ «Південне» на пленарному засіданні С.М. Конюхов доручив О.В. Дегтяреву – з правом підпису за Генерального конструктора. Це мало стати для нього бойовим хрещенням – у такій ролі виступати йому ще не доводилося.

За день до пленарного засідання Олександр Вікторович приїхав до Москви. Кашианов доповів йому про позитивний проєкт рішення та доброзичливу атмосферу в цілому. На вимогу Дегтярева ми провели репетицію його доповіді. Наступного дня наша група прибула до Роскосмосу. Відчувалося, що Олександр Вікторович хвилюється. Щоб зняти напругу, я повідомив йому, що на НТР буде Дмитро Костянтинівич Драгун – Головний конструктор ДКБ «Вимпел» і давній наш соратник зі створення ШПУ. Його важко впізнати, оскільки він погладшав. Через кілька хвилин відбулася душевна зустріч із Драгуном, яка зняла хвилювання в Дегтярева, і він потім блискуче виступив.

Після наради ми привітали Олександра Вікторовича з бойовим хрещенням. Він подякував нам за допомогу, на що Кашианов відповів: «У трьох Олександрів по-іншому бути не може!».



Розповідає начальник відділу 115

Сергій Миколайович Миронов:

«Створювати космічні апарати для власних інтересів незалежна Україна цілком могла, а от запускати їх зі своєї території можливості не мала. Створення стаціонарного стартового майданчика в густонаселених районах було малореальним, а створення плавучого старту блокувало ексклюзивне право, яким володіли фірми «Боїнг» і «Сі Лонч».

За такої безвихідної ситуації у відділі 115 народилася ідея запуску космічної ракети із надзвукового літака. У ролі літака-носія вибрали винишувач МіГ-29, який був на озброєнні ВПС України. Твердопаливну ракету-носіїв спроектували спільно зі спеціалістами 103-го відділу та двигунниками КБ-5. Коли звели до купи результати опрацювань, вийшов досить переконливий документ – проектні пропозиції. Єдине, що нас бентежило – маса космічного апарата, що виводиться.

Вона виходила майже 80 кг. Щоб оцінити доцільність створення такого комплексу, ми за допомогою фахівців КБ-3 провели аналіз світових тенденцій зниження маси низькоорбітальних космічних апаратів. Цей аналіз показав, що апарати масою 80-100 кг з'являться найближчими роками в досить великих кількостях. Аналіз ми оформили у вигляді окремої програми.

Ось із цими двома документами я й пішов до О.В. Дегтярева. Закінчивши читати перший документ, Олександр Вікторович сказав: «Вага, що виводиться, замала. От якби 800 кг, це було б на часі». Тоді я дав йому другий документ. Ознайомившись із ним, Олександр Вікторович задумався, а потім сказав: «Мабуть, ви маєте рацію. За кілька років це стане актуальним. Потрібно розгортати роботу!».

Так було дано старт проектним роботам за темою «Мікроспейс».



Проект авіакосмічного комплексу «Мікроспейс»



**Згадає Олександр Павлович Кушнар'ов –
начальник проєктного комплексу 1
у 2005-2012 роках:**

«Моє призначення начальником комплексу 1 відбулося за кілька днів після призначення О.В. Дегтярева першим заступником Генерального конструктора - Генерального директора. На наших перших зустрічах він висловив думку про доцільність систематизації проєктних напрацювань з нових носіїв у єдине сімейство, подібно до того, як представлені ракети серій «Ангара», «Атлас», «Дельта» та інші.

Надалі в комплексі 1 було сформовано базове сімейство уніфікованих ракет-носіїв «Маяк». Ця назва народилася наприкінці минулого століття під час ознайомчої поїздки наших спеціалістів на ракетний полігон до ПАР. Саме там, біля підніжжя берегового маяка, що стоїть на мисі Доброї Надії, у південній точці африканського континенту, було запропоновано назвати майбутній проєкт ракетного комплексу – «Маяк».

Контракт із ПАР не відбувся, а сімейство ракет-носіїв «Маяк» було включено до Національної космічної програми України на 2008-2012 роки як напрям створення перспективних засобів виведення на екологічно чистих компонентах палива.

Проєкт сімейства ракет «Маяк» заклав на багато років хорошу основу для подальшого розвитку власних технологій».



Ракети-носії сімейства «Маяк»



У музеї авіації та космонавтики США у Вашингтоні



Біля входу до будівлі Пентагону з послом України у США
М.Б. Резником (крайній праворуч)



В аеропорту Вашингтону



Паралельно з посадовим зростанням Олександр Вікторович продовжив поглиблювати свої знання в міжнародній економіці.

У березні 2006 року в спеціалізованій ученій раді Інституту міжнародних відносин Київського національного університету імені Тараса Шевченка О.В. Дегтярев успішно захистив дисертацію на здобуття наукового ступеня кандидата економічних наук за темою: «Управління зовнішньоекономічною діяльністю високотехнологічних підприємств в умовах глобалізації (на прикладі космічної галузі України)» за спеціальністю «Організація управління, планування та регулювання економіки». Автор розробив модель формування гнучких мереж управління зовнішньоекономічною діяльністю на основі державно-приватного партнерства з метою акумулювання й ефективного використання власних та залучених інвестицій. Дисертаційну роботу було виконано на кафедрі економіки й управління підприємством Економічного факультету Дніпропетровського національного університету під науковим керівництвом Світлани Кузьмівни Лапушкіної.



Диплом кандидата економічних наук



У 2006 р. О.В. Дегтярева обрали академіком
Міжнародної інженерної академії



Після закінчення курсів компанії
Fuchs Management Training, липень 2006 р.



55-річчя О.В. Дегтярева, 31 жовтня 2006 р.



Зустріч із друзями-«воєнмехівцями»



У паризькому кафе після зустрічей у МАА



Родина Дегтяревих: Олександр Вікторович, дочка Катя,
дружина Олена, син Максим



Біля пам'ятника в Парижі



Під час прогулянки містом

У січні 2007 року начальником служби маркетингу та зовнішньоекономічної діяльності було призначено Віктора Дмитровича Пінягіна (з листопада 2005 року він виконував обов'язки її керівника), а начальником новоствореної служби експортного контролю КБ «Південне» став виходець зі служби 10 – Геннадій Володимирович Варяничко.

У цей період продовжувала розширюватись зовнішньоекономічна тематика КБ «Південне», набирали обертів проекти «Дніпро», «Морський старт», «Циклон-4», «Наземний старт», «Таурус-2».



Начальник служби експортного контролю Г.В. Варяничко



Нагородження В.Д. Пінягіна медаллю «За розумні думки»

Розвиток проєкту «Дніпро»

У 2005-2010 роках українсько-російська РН «Дніпро» стала провідною ракетою легкого класу на світовому ринку пускових послуг. Прийняті принципи створення та експлуатації РН «Дніпро» дозволяли надавати пускові послуги на 20-30 % нижче за конкурентів.

2006 рік ознаменувався в історії програми «Дніпро» відкриттям нового космодрому Ясний в Оренбурзькій області Російської Федерації.



Монтажно-випробувальний корпус на космодромі Ясний

12 липня 2006 року відбувся перший пуск РН «Дніпро» з нового космодрому – на замовлення американської компанії «Бігелу Аероспейс» було виведено на навколосезмну орбіту експериментальний надувний модуль «Генезис-1» для космічного туризму. Пуск відбувся у розрахунковий час, але в ході доставлення необхідного обладнання з Дніпропетровська відбулися два непередбачені інциденти, пов'язані з митними питаннями.

Для перевезення вантажу було зафрахтовано транспортний літак Ан-12, який прибув до аеропорту «Дніпропетровськ». Матчастина пройшла митне оформлення і до вечора була завантажена в літак. Виліт було заплановано на п'яту ранку наступного дня. До моменту вильоту екіпаж і супровідники пройшли митний та прикордонний контроль і були вже біля трапу літака. І тут, як грім з ясного неба, митники почали вимагати вивантажити з літака всю матеріальну частину (а це майже 4 тонни) для повторного огляду. Причиною стало те, що

фактична кількість місць, на думку митників, не відповідала кількості, зазначеній у документах. Пояснень слухати ніхто не хотів. Вийти на зв'язок із КБ «Південне» не було можливості – вантаж і супровідники вже були на нейтральній смузі. Запланований виліт було відкладено. Лише о дванадцятій годині дня пілоти знайшли можливість зв'язатися з КБ «Південне» і повідомити про ситуацію. О.В. Дегтярев дав команду керівнику служби 10: *«Негайно відправити в аеропорт грамотного та рішучого спеціаліста для наведення там потрібного порядку!»*

Уже через півгодини до аеропорту прибув працівник служби 10 з митного оформлення А.В. Ажимов. Він у повному розумінні дав прочухана керівництву митного посту: вичитав їм за неправомірні дії, після чого повідомив про те, що сталося начальнику Дніпропетровської митниці. До обіду всі питання було знято, а до кінця дня літак вилетів до російського міста Орська.

Але на цьому «пригоди українців» не скінчилися. До міста Орська прилетіли рано-вранці. Група солдатів оперативно перевантажила матчастину в автомобілі, прикордонники дали згоду, і колона попрямувала до місця призначення. Дорогою колону, як у бойовику, стали переслідувати машини з мигалками, щоб повернути в аеропорт для проведення додаткового митного огляду. Після жорстких переговорів на дорозі вдалося переконати інспекторів провести огляд на пусковій базі в Ясному, і колона продовжила рух.

Для «технарів», які прибули на місію разом з працівниками служби 10, це був наочний приклад того, що на практиці означає відомий вислів *«Митниця дає згоду»*.



Із головним конструктором КРК «Дніпро» С.І. Усом

Завершення проєкту «ЄгиптСат-1»



КА «ЄгиптСат-1» на орбіті

17 квітня 2007 року ракето-ю-носієм «Дніпро» з космодрому Байконур було запущено на орбіту супутник «Єгипт-Сат-1». Він став першим супутником в історії Єгипту.

З перших витків польоту керування супутником на орбіті, приймання й оброблення інформації із супутника здійснював Євпаторійський центр керування польотом. У 2008 році керування супутником було передано єгипетській станції керування, але спочатку єгиптянам допомагали українські оператори (їхня кількість досягала 60 осіб).

У 2008-2009 роках проєкт «Єгипт-Сат-1» перебував на піку своєї експлуатації. Саме за допомогою знімка із супутника «ЄгиптСат-1» вдалося виявити вантажний корабель «Фаїна» із 17 українцями на борту, який захопили 25 вересня 2008 року сомалійські пірати.

Про це розповів начальник Національного центру управління та випробувань космічних засобів Володимир Ілліч Присяжний:

«Я тоді керував космічною розвідкою в Міноборони України. Було отримано оперативну інформацію про те, що сомалійські пірати захопили наше судно в районі двісті-триста миль на схід від Африканського рогу, і треба його виявити. Одна миля – це 1800 метрів, спробуй знайти точку у відкритому океані...

Тоді йшли випробування космічної системи «ЄгиптСат-1», створеної в Україні для єгиптян. Група керування розміщувалася в Єгипті, її підстраховували наші фахівці з Євпаторії. Ми зв'язалися з начальником групи керування та домовились, що вони зроблять зйомку потрібного морського району із супутника.



Під час візиту до Єгипту

Ми вже знали тактику піратів: вони зазвичай після захоплення судна глушили двигун і дрейфували за течією. Ми розраховували, коли приблизно судно підійде до берегової зони, щоб можна було прив'язатися до її координат та зробити оглядовий знімок. На отриманому космічному знімку наші фахівці розшифрували обстановку в цьому районі та виявили «Фаїну». Далі працювали інші спеціалісти...»

У квітні 2010 року космічний апарат «ЄгиптСат-1» успішно відпрацював свій трирічний гарантійний термін. Але 19 липня 2010 року зв'язок із супутником несподівано припинився. Ніхто не розумів, що сталося. Обсерваторії Національної академії наук України, до яких звернулося КБ «Південне», за допомогою оптичних засобів встановили, що супутник перекидається, обертаючись у двох площинах. Здійснити таке «закручення» бортовими засобами було неможливо. Найімовірніше сталося зіткнення з іншим об'єктом, який надав супутникові такий характер обертання. Чи це був метеорит, чи космічний сміття – залишається тільки гадати.

Чи був проєкт «ЄгиптСат-1» позитивним досвідом? Безперечно, був. Робота за проєктом дозволила КБ «Південне» та підприємствам кооперації адаптувати існуючі системи проєктування, розроблення, виготовлення комплектування супутника та забезпечення якості продукції під вимоги європейських стандартів ECSS, застосування яких було передбачено контрактом. Підприємства кооперації освоїли нові технології виготовлення, які було використано під час створення українських апаратів ДЗЗ «Січ-2» та «Січ-2-30». І головне – проєкт дав змогу підтримати супутникову кооперацію України у складні для неї роки.

Перші роки проєкту «Циклон-4»

У серпні 2007 року розпочала роботу Бінаціональна компанія «Алкантара Циклон Спейс» (БК АЦС), яка відповідала за створення наземного комплексу «Циклон-4». Уряд Бразилії виділив ділянку під будівництво наземного комплексу на території космодрому Алкантара у штаті Мараньян. Для супроводу проєкту «Циклон-4» у 2008 році в службі 10 було створено групу під керівництвом В.А. Кальметьєва. Працівники групи брали участь у підготовці статуту БК АЦС, рішень Ради директорів і Фінансової ради, супроводі контрактів на розроблення РН «Циклон-4» та наземного обладнання. Одним із найскладніших документів було рішення про розподіл відповідальності під час забезпечення умов перебування на космодромі Алкантара.

Процес закріплення за БК АЦС цієї ділянки тривав понад два роки та завершився наприкінці 2009 року. Ще сім місяців знадобилося для того, щоб визначитись із підрядником будівництва наземного комплексу.



Робоча зустріч з бразильською делегацією

Реалізація проєкту «Наземний старт»

У березні 2005 року між Федеральним космічним агентством РФ і компанією «Міжнародні космічні послуги» (МКП) було укладено Угоду про порядок проведення робіт з модернізації та розширення можливостей використання КРК «Зеніт» на космодромі Байконур і принципів реалізації проєкту «Наземний старт». МКП стала замовником робіт із модернізації КРК «Зеніт», а також головною організацією із залучення інвестицій для фінансування робіт з модернізації.

У грудні 2005 року було підписано тристоронню угоду між МКП, КБ «Південне» та РКК «Енергія» на виконання робіт за програмою «Наземний старт» і визначено сфери відповідальності основних учасників проєкту.

Для координації та вирішення організаційних, науково-технічних та оперативних питань було створено Координаційну раду з програми «Наземний старт» та Ради головних конструкторів з КРК «Зеніт-М» та РБ «ДМ-SLB». Головою Ради головних конструкторів з КРК «Зеніт-М» було призначено Генерального конструктора - Генерального директора КБ «Південне» С.М. Конюхова, а КБ «Південне» було визначено головним підприємством з КРК «Зеніт-М» загалом. У першій половині 2007 року було завершено модернізацію КРК «Зеніт» на космодромі Байконур, яку проводила кооперація російських та українських підприємств. Відповідальним за виконання робіт у КБП був провідний конструктор А.Д. Капінус. Служба 10 провадила контрактну та зовнішньоекономічну діяльність, пов'язану з проєктом.



Нарада в КБ «Південне» за програмою «Наземний старт»

Перший успішний пуск у рамках проекту «Наземний старт» відбувся 28 квітня 2008 року. Ракета-носій «Зеніт-3SLB» вивела на орбіту ізраїльський космічний апарат «АМОС-3». Причому замовника запуску знайшли не американці, а українці: Ю.С. Алексєєв в одному з відряджень зацікавив керівництво компанії ІАІ можливостями «Наземного старту», а С.М. Конюхов та О.В. Дегтярев завершили переговори в КБ «Південне» домовленістю про підписання контракту з МКП.

Наступні замовлення на запуски КА не змусили на себе чекати. Замовників навіть довелося стримувати і ставити в чергу. При цьому переважна більшість замовлень надходила через компанію «Сі Лонч». Йшла копітка робота із замовниками пусків з питань врахування їхніх вимог, розподілу РН «Зеніт» між компаніями «Сі Лонч» та МКП, підготування та проведення місій із запуску КА з космодрому Байконур.

Проект «Наземний старт» відбувся завдяки ініціативі керівників КБ «Південне» С.М. Конюхова та О.В. Дегтярева, підтримці керівників Південмашу Ю.С. Алексєєва та В.А. Щеголя, а також завдяки ентузіазму зарубіжних партнерів із США та Росії.

Усього з квітня 2008 по серпень 2010 років компанія «Міжнародні космічні послуги» за програмою «Наземний старт» з космодрому Байконур здійснила чотири успішні пуски ракет-носіїв «Зеніт-3SLB». Ціни перших пусків були низькими, а всі запуски РН «Зеніт» у рамках «Наземного старту» успішними!



О.В. Дегтярев з А.В. Агарковим на космодромі Байконур після успішного пуску

Запуск проекту «Таурус-2»

У грудні 2005 року до КБ «Південне» звернулася американська компанія «Орбітал» із пропозицією про спільну участь у тендері, що мало проводити НАСА в січні 2006 року за програмою COTS «Транспортні орбітальні послуги комерційного призначення». Протягом місяця було підготовлено та подано матеріали на тендер. Нова РН дістала назву «Таурус-2».

Навесні 2006 року представники КБ «Південне» взяли участь у розвідці майданчиків Космічного центру імені Дж. Кеннеді (штат Флорида), який на той момент розглядали як космодром для нової РН «Таурус-2». Це була перша поїздка делегації КБ «Південне» на знаменитий полігон США.

У серпні 2006 року було оголошено несподіване рішення НАСА, що переможцями конкурсу стали компанії: SpaceX, що розвиває концепцію РН Falcon-9 і корабля Dragon, та Rocketplane Kistler, що розробляє транспортну систему К-1. Незважаючи на це, компанія «Орбітал» вирішила продовжити розпочату з КБ «Південну» співпрацю й у травні 2007 року підписала перший контракт на ескізне проектування РКК «Таурус-2».

Уже у вересні 2007 року угоду НАСА з Rocketplane Kistler було розірвано у зв'язку з невиконанням зобов'язань і розпочато другий тур конкурсу в рамках програми COTS. Тим часом тривала розвідка полігонів США. У 2007 році компанія «Орбітал» запросила працівників КБ «Південне» відвідати базу Ванденберг (штат Каліфорнія), куди раніше не ступала нога пострадянської людини.

19 лютого 2008 року переможцем другого раунду конкурсу НАСА стала компанія «Орбітал», яка уклала угоду на суму 170 млн дол. США для розроблення ракети-носія «Таурус-2» та космічного корабля «Сигнус». Це був довгоочікуваний успіх, відкрито перспективу реалізації співпраці між американськими й українськими компаніями. На підтвердження цього в червні 2008 року було підписано другий контракт на розроблення конструкторської документації на РКК Таурус-2, а вже в грудні 2008 року — контракт на завершальний етап розроблення комплексу. КБ «Південне» у кооперації з низкою українських підприємств отримало в розроблення основну конструкцію першого ступеня РН та частину наземного обладнання.



Делегація КБ «Південне» у штаб-квартирі компанії «Орбітал»

У 2008 році було ще одне рекогносцирування – полігону на острові Воллопс на базі Аерокосмічного центру НАСА ім. Годдарда (штат Вірджинія), який і був остаточно обраний як космодром для РН «Таурус-2».

Робота у 2008-2010 роках була напруженою та непередбачуваною. Новий проєкт, що передбачав взаємне проникнення технологій України та США, на початку не був підкріплений ні правильною структурою менеджменту, ні наявністю атестованих за стандартами НАСА перекладачів, ні підтримкою всіх підрозділів КБ «Південне» та ВО ПМЗ. Багато фахівців з української сторони вважали, що це проєкт-одноденка та сумнівалися в його успіху.



Підписання документів щодо проєкту «Таурус-2», жовтень 2008 р.



Учасники переговорів щодо проєкту «Таурус-2», жовтень 2008 р.

Головними «моторами» на стадії проекту були О.В. Дегтярев, В.Д. Пінягін та О.П. Кушнар'єв. Основний тягар ліг на службу 10 і комплекс 1. Вирішувані питання були різними: організація контрактних робіт, підготування протоколів, переклад листування, організація спільних телеконференцій.

Перші телеконференції проходили дуже напружено та були своєрідним викликом для обох сторін.



Про одну з таких телеконференцій згадує ветеран проєктного комплексу Володимир Іванович Рибак:

«Розподіл робіт з комплексу «Антарес» передбачав, що КБ «Південне» розробляє основну конструкцію першого ступеня та відсік утримання ракети, а «Орбітал» оцінює ударно-хвильові та газодинамічні навантаження, що виникають під час старту ракети. Нам для розроблення ступеня та відсіку потрібні були ці навантаження, а «Орбітал» їх не видає, заявляючи, що це їхня зона відповідальності.

Ми вирішили винести це питання на чергову телеконференцію, у якій брав участь О.В. Дегтярев. Пішли на неї разом із Сашком Тимченком, який уже мав досвід спілкування з американцями.

Перед нами розмову з «Орбітал» вів Ю.І. Мошненко, який приніс із собою штуки чотири товстих звітів. Коли він закінчив, до мікрофона сів Тимченко і почав розмову про те, що нам потрібні навантаження. У відповідь - епічне запитання «А навіщо вони вам?». У цей момент Мошненко зі страшним гуркотом упустив на підлогу свої звіти. На зв'язку виникла пауза, а потім схвильоване запитання із США: «Південне», що у вас трапилося?». Сашко миттєво відповідає: «Це мій колега Рибак втратив свідомість, почувши ваше запитання. Навантаження нам потрібні для забезпечення міцності ступеня та відсіку». Ми вибухнули сміхом, сміявся з нами і Дегтярев. Після паузи з «Орбітал» відповіли: «Здається, ми починаємо розуміти, навіщо вам навантаження». Від нас надійшло зустрічне побажання: «Чим швидше зрозумієте та надішлете їх, тим швидше ми зможемо розпочати роботи». Так нестандартно і з гумором вирішили це питання».

Варто зазначити, що компанія «Орбітал» не мала досвіду в менеджменті такої масштабної кооперації, до складу якої спочатку входили: американська компанія Aerojet; російський СНТК ім. М.Д. Кузнецова; українські компанії КБ «Південне», ВО ПМЗ, НВП «Хартрон-Аркос», ВАТ «Дніпротехсервіс», ВО «Київприлад» та інші. До того ж американські підходи до розроблення РКТ сильно відрізняються від культури проектування й організації робіт на наших підприємствах.

Після укладення контракту на ескізне проектування РКК «Таурус-2» в КБ «Південне» почали формувати групу менеджменту цієї програми. Унаслідок спільних зусиль О.В. Дегтярева, В.Д. Пінягіна та С.О. Давиденка з'явилося перше на підприємстві Положення про менеджмент проекту та головного менеджера проекту.

Компанія «Орбітал» також сформувала структуру менеджменту проекту, і в КБ «Південне» дедалі частіше стали здійснювати візити американські фахівці. Іноді їхні групи налічували до 20 осіб, і перевезення американських колег здійснювали на старому «Ікарусі», який увійшов до історії проекту «Таурус-2» під назвою Magic Bus.



**Спогади начальника
комплексу випробувань та експлуатації КБ «Південне»
Сергія Олександровича Давиденка:**

«Працюючи провідним конструктором за програмою «Морський старт», я неодноразово звертався до Олександра Вікторовича з виробничих питань, в основному з підготування контрактних пропозицій до компанії «Сі Лонч» та організації відряджень спеціалістів у США, до Базового порту. Завдяки досвіду роботи за цією програмою у нас з О.В. Дегтяревим та В.Д. Пінягіним часто виникали діалоги щодо вдосконалення процесу управління міжнародними проектами в КБ «Південне» та підвищення ролі провідних конструкторів як менеджерів проектів.

Мені запам'ятався один характерний епізод під час виконання проекту «Таурус-2». Наприкінці 2008 року відбувалися завершальні переговори у штаб-квартирі компанії «Орбітал» у м. Даллес штату Вірджинія за контрактом на етап наземного експериментального відпрацювання та забезпечення першого пуску. У переговорах від КБ «Південне» брали участь: С.М. Конюхов, О.В. Дегтярев, О.П. Кушнар'єв, С.О. Давиденко, С.В. Кутувий. З нашої сторони головним переговорником був перший заступник Генерального конструктора Олександр Дегтярев, зі сторони «Орбітал» – виконавчий директор Девід Томпсон.

Переговори йшли дуже важко: фірма «Орбітал» прагнула знизити ціну договору до мінімуму, а О.В. Дегтярев уміло заперечував, наводячи розумні аргументи. Яким же було наше здивування, коли представники американської сторони як останній аргумент почали порівнювати на підвищених тонах Україну з більш розвиненими країнами і стверджувати, що заявлена нами вартість робіт не відповідає нашому рівню життя. Настала гнітюча тиша, усім було ніяково. О.В. Дегтярев не став відповідати на цей випад і запропонував зробити перерву. Це був стратегічний хід! Після перерви компанія «Орбітал» самостійно підвищила свою цінову пропозицію до прийнятної нам суми.

У грудні 2008 року було укладено контракт з американською компанією «Орбітал» щодо проекту «Таурус-2» на етап наземного експериментального відпрацювання ОКПС, відсіку утримання, контрольно-перевірної та наземної апаратури бортових систем, постачання штатного наземного обладнання на космодром Воллопс та забезпечення першого пуску.

У цьому контракті вимоги до менеджменту проекту передбачали дотримання численних процедур, необхідних НАСА, у тому числі наявність керівника проекту та групи управління проектом у КБ «Південне». У цій ситуації О.В. Дегтярев запропонував С.М. Конюхову створити окрему групу у відділі головних та провідних конструкторів та призначити мене головним менеджером проекту «Таурус-2». У квітні 2009 року було затверджено План управління проектом та Положення про головного менеджера, сформовано групу управління, до складу якої увійшли також Максим Дегтярьов та Юлія Пашикова. Пізніше до нас приєднався Олексій Вельмогін».



**С.О. Давиденко та А.В. Агарков у ЦКП
на космодромі Воллопс**

2009 рік ознаменувався новим для служби 10 завданням – забезпеченням перебування на території КБ «Південне» представника замовника Деніела ван Хулле, який мав протягом трьох років здійснювати контроль за розробленням та виготовленням матеріальної частини у КБ «Південне» та на ПМЗ. Для нього було створено спеціальний офіс із повним матеріально-технічним забезпеченням.

Незважаючи на всі труднощі та притирання один до одного, цей час був наповнений духом співпраці, взаємним пізнанням культури і традицій, спільними поїздками на Хортицю, у пансіонат «Лісний», прогулянками на яхті, піснями під гітару біля вогнища, риболовлею та просто посиденьками.



Юлія Пашкова і Джеффри Кемпбелл

Спогади учасниці проєкту

«Таурис-2» Юлії Пашкової:

«Де кілька рядків хочеться присвятити директору з контрактів компанії «Орбітал», нашому хорошому партнеру та другові Джеффри Кемпбеллу.

Джефф, який отримав свою першу освіту у сфері антропології і згодом перекваліфікувався на директора з контрактів, обдарований талантом співпраці й залагодження конфліктів. Його допомога та підтримка протягом усіх років роботи за проєктом були незамінними у згладжуванні гострих кутів, що виникали. Проте був один випадок, який міг коштувати Джеффу втрати репутації доброго дипломата...

У 2008 році на одній із зустрічей керівництва КБ «Південне», ВО ПМЗ і компанії «Орбітал» під час вечери в будиночку Янгеля Джеффа, як знавець наших традицій, зауважив, що під час третього тосту Олександр Вікторович Дегтярев виголосив промову, присвячену виробничій діяльності, а не жінкам та коханню. Знаючи, що за таку необачність працівників КБ «Південне» заведено карати відрізанням краватки, Джефф наважився на відчайдушний вчинок. Отримавши схвальний кивок від Станіслава Миколайовича Конюхова, він відрізав винуватицю його улюблену краватку Hugo Boss!

Усім було весело, окрім Олександра Вікторовича. У нього виникло резонне запитання: «А де, власне, Джефф узяв ножиці?»

Початок співпраці з Міжнародною академією астронавтики

У березні 2005 року в Дніпропетровську було організовано Українське відділення Міжнародної академії астронавтики (МАА). Секретарем відділення обрали академіка МАА Олександра Вікторовича Дегтярева. У жовтні 2005 року С.М. Конюхов став віцепрезидентом Міжнародної академії астронавтики. Уже у 2007 році у Дніпропетровську було організовано першу регіональну конференцію під егідою МАА, у 2009 році – другу.



Академіки МАА:
О.В. Дегтярев, С.М. Конюхов і Я.С. Яцків, 2008 р.



На Міжнародній конференції у Дніпропетровську,
квітень 2009 р.

У червні 2010 року в Києві відбулися урочисті заходи, присвячені 50-річчю Міжнародної академії астронавтики, у яких взяли участь: С.М. Конюхов – віцепрезидент МАА з наукової роботи; Ю.С. Алексєєв – Генеральний директор НКАУ; Жан-Мішель Контан – Генеральний секретар МАА; Я.С. Яцків – директор Головної астрономічної обсерваторії; Л.Д. Кучма – Президент України у 1994-2005 роках; Роберт Т. Річардс – віцепрезидент компанії Orbital Launch Systems; О.П. Федоров – директор Інституту космічних досліджень НАНУ-НКАУ, Л.К. Каденюк – перший космонавт України; О.В. Дегтярев – секретар регіонального українського відділення МАА.



Засідання в Національній академії наук України,
присвячене 50-річчю Міжнародної академії
астронавтики, червень 2010 р.



Хліб-сіль для зарубіжних гостей,
м. Київ, червень 2010 р.

Міжнародне визнання проєкту «Морський старт» і його перша реорганізація

У 2006–2009 роках інтенсивно проводили запуски з морської платформи – усього було здійснено 12 пусків РН «Зеніт-3SL»!

У жовтні 2009 року реалізацію проєкту «Морський старт» було відзначено престижною нагородою Міжнародної академії астронавтики «За командні досягнення». Серед нагороджених – Станіслав Миколайович Конюхов та Олександр Вікторович Дегтярев.

У 2009 році створення космічного ракетного комплексу «Морський старт» було відзначено присудженням Державної премії України в галузі науки і техніки. Від КБ «Південне» її лауреатами стали перший заступник Генерального конструктора із системного проєктування та розвитку підприємства О.В. Дегтярев, помічник Генерального конструктора В.Д. Ткаченко, провідний конструктор комплексу А.Д. Капінус та начальник проектно-конструкторського сектора Ю.Ф. Потапов.

Комплекс «Морський старт» – це унікальне за сміливістю та складністю досягнення науки й техніки, ключові елементи якого демонстрували майстерне застосування неординарних технологій.

Зокрема, уперше у світі було вирішено завдання балістики для здійснення старту з морської платформи в умовах впливу на неї океанських хвиль, а пуск міг здійснюватися з будь-яким азимутом та виведенням супутників на орбіти з будь-яким нахилом.



Вручення нагороди МАА «За командні досягнення»



**Лауреати Державної премії України в галузі науки і техніки 2009 р. за проєкт «Морський старт»
із президентом НАН України Б.Є. Патоном**

Виняткова точність запусків з екватора забезпечувала мінімальні витрати палива космічного апарата під час переходу на цільову орбіту, внаслідок чого збільшувався термін експлуатації супутника на орбіті. Компактність комплексу та відсутність необхідності у розвиненій наземній інфраструктурі дозволили різко скоротити чисельність обслуговуючого персоналу та вартість експлуатації «Морського старту».

Але, як це часто трапляється, технічне диво виявилось фінансовою катастрофою... Спільне підприємство «Сі Лонч» не змогло забезпечити прибутковість проєкту через цілий ряд факторів: непередбачений спад попиту на запуски важких космічних апаратів, зростання конкуренції серед операторів пускових послуг, суттєве підвищення цін постачальниками комплектування для РН «Зеніт-3SL». Для забезпечення нормального функціонування комерційного проєкту, який не отримував державної підтримки у вигляді дотацій чи замовлень запусків, доводилося залучати позикові кошти. В одних випадках кредити брали в міжнародних комерційних банках, в інших – американські та норвезькі учасники проєкту надавали «Морському старту» так звані «партнерські кредити». Борги зростали, а кількість замовників і надходжень від них катастрофічно скорочувалася. У результаті 22 червня 2009 року, через два місяці після тридцятого пуску, спільне підприємство вдалося до процедури реорганізації, передбаченої законодавством США. Ця процедура дала можливість реструктуризувати існуючі зобов'язання та оптимізувати модель ведення бізнесу, не припиняючи поточної операційної діяльності.

Новим власником проєкту після реорганізації, що завершилася у 2010 році, стало дочірнє підприємство РКК «Енергія» – ТОВ «Енергія-Оверсіз». Призначені цим підприємством люди почали шукати замовників пусків та укладати з ними контракти.

На РКК «Енергія» було покладено функції головного технічного інтегратора всієї діяльності з проєкту. Південмаш і КБ «Південне» залишилися постачальниками ракети-носія та послуг із забезпечення пусків.

Початок співпраці із Саудівською Аравією



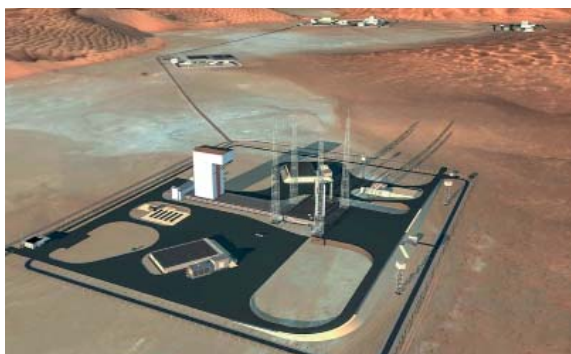
Принц Турки Аль-Сауд

Після проведення першої української виставки в Об'єднаних Арабських Еміратах 1992 року О.В. Дегтярев продовжував уважно вивчати можливості та плани країн Аравійського півострова щодо вступу до ракетно-космічної спільноти. Особливо перспективною він вважав співпрацю з Королівством Саудівська Аравія (КСА). На досягнення цієї амбіційної мети було спрямовано зусилля служби маркетингу та зовнішньоекономічної діяльності.

Спочатку КБ «Південне» допомагало саудівській стороні опрацьовувати питання виведення супутників SaudiSat-1A та SaudiSat 1B ракетою-носієм «Дніпро». Ця ініціатива увінчалася успіхом 26 вересня 2000 року. Потім було успішне виведення інших саудівських супутників у 2002, 2004 та 2007 роках. Протягом усіх цих років було проведено чимало переговорів, а у 2006 році підписано Меморандум про взаєморозуміння між НКАУ та Науково-технологічним центром KACST.

У цей час відбулося знайомство О.В. Дегтярева з енергійним та діловим віцепрезидентом Науково-технологічного центру принцом Турки Аль-Саудом, який був дуже серйозно налаштований на розвиток космічної діяльності у своїй країні.

У серпні 2007 року було підписано перший контракт з Науково-технологічним центром KACST щодо теми «Метео-2», з виконання якого і розпочалося багаторічне співробітництво України із Саудівською Аравією в космічній сфері.



Проект наземного комплексу «Метео-2»
у Королівстві Саудівська Аравія



Згадує ветеран комплексу 1

Олександр Іванович Гурський:

«Олександр Вікторович надавав виняткового значення роботам над комплексом метеорологічної ракети. Він особисто брав участь у всіх зустрічах із представниками Саудівської Аравії, встановив із ними теплі партнерські відносини, вимагав від нас виконання всіх побажань замовника. Обговорюючи результати опрацювань, Олександр Вікторович рішуче відкидав усілякі постулати типу «Та це ж і так зрозуміло!». Він говорив: «Ми вперше вийшли в непростий арабський світ, і від того враження, яке ми справимо, залежить, чи прийме цей світ КБ «Південне». Він був дуже вимогливий, але всі його вимоги нам були зрозумілі. І це дало нам закономірний результат – авторитет КБ «Південне» в арабському світі дуже високий!».

У період із 2009 по 2010 роки було розпочато виконання нових контрактів з Саудівською Аравією.

Початок проєкту «КБП УТТХ»

2007 року з ініціативи О.В. Дегтярева у КБ «Південне» розпочато масштабні роботи над ескізним проєктом «Комплексний план розвитку підприємства». Цей проєкт жартوما називали «КБП УТТХ» – КБ «Південне» з покращеними тактико-технічними характеристиками – за аналогією з ракетними комплексами стратегічного призначення: МР-УР100 УТТХ, Р-36М УТТХ, РТ-23 УТТХ, які створювали в 1970–1980-ті роки шляхом глибокої модернізації попередників, що добре зарекомендували себе: МР-УР100, Р-36М, РТ-23. Зароджувався цей незрозумілий багатьом проєкт у комплексі 1 під керівництвом начальника відділу О.Е. Кашанова.

У 2008 році для координації робіт з ескізного проєкту «КБП УТТХ» у службі 10 було створено спеціальну групу стратегічного планування та маркетингового аналізу. Керівником її стала Євгенія Олександрівна Єрмоленко, яка перейшла до служби 10 із розрахунково-теоретичного підрозділу. Напередодні цього переходу Олександр Вікторович довго розмовляв з Євгенією Олександрівною. Вона виклала йому своє бачення сучасних бізнес-процесів і перспектив розвитку КБ «Південне». Їхні погляди багато в чому збіглися.



Керівник лабораторії стратегічного планування СНДЛ-922 Євгенія Олександрівна Єрмоленко поділилася спогадами про зародження проєкту «КБП УТТХ»:

«Уперше в історії КБ «Південне» було запроваджено посаду першого заступника Генерального конструктора – Генерального директора з комплексного розвитку підприємства. На неї було призначено людину, яка добре знала, що треба робити на підприємстві, щоб вижити. Займаючись міжнародним маркетингом, Олександр Вікторович добре бачив із ким доводиться співпрацювати чи конкурувати на ринку – з великими міжнародними корпораціями з мільярдними доходами...

У цей час у нас у КБ «Південне» продовжувало панувати «запаморочення від успіхів» радянського періоду. Більшість фахівців не уявляли, як живе і куди рухається решта ракетно-космічного світу. Наші методи управління та підходи до розробок застаріли, наростало технологічне відставання.

До розроблення ескізного проєкту «КБП УТТХ» було підключено всі ключові підрозділи КБ «Південне». Роботи за такою тематикою проводили вперше і мали на меті розробити план заходів щодо забезпечення динамічного розвитку підприємства.

На початковому етапі багато що не знаходило розуміння, іноді чинився серйозний опір, що походив з небажання щось змінювати. Особливо дратувало твердження О.В. Дегтярева, що «на чолі всього повинен стояти ринок». Деякі керівники сміялися з цього і казали: «Ваш ринок – це базар, він скоро закінчиться...» Але Олександр Вікторович зумів подолати цю залякність і «болото». Багато хто повірив, що в його словах правда і за ним пішли!

За кілька років було розроблено ескізний проєкт «КБП УТТХ», який складався із шести частин у 30 томах: Частина 1. Аналіз стану підприємства; Частина 2. Комплексний розвиток підприємства; Частина 3. Удосконалення й оптимізація механізмів управління; Частина 4. Аналіз перспективних напрямів та можливостей розвитку; Частина 5. Стабілізація та розвиток кооперації суміжних підприємств; Частина 6. Цільові програми реалізації стратегії.

У рамках цього проєкту вперше в КБ було розпочато впровадження системи стратегічного управління: сформульовано цінності, місію та систему цілей КБ «Південне»; розроблено стратегію досягнення цілей підприємства, випущено бізнес-план на період з 2007 по 2017 роки, підготовлено цільові програми розвитку. Масштаби наших планів іноді виходили за рамки галузі та всієї країни: освоєння гіроскопії та мікроелектроніки, виготовлення важливих вузлів РРД, створення технології твердого ракетного палива, впровадження алюмінієвих сплавів і нових видів зварювання, застосування вуглецевого волокна...

У всі ці різнопланові питання Олександр Вікторович заглиблювався, демонструючи відмінну професійну підготовку управління, дивовижний розум, здатність будувати складні багатofакторні стратегії вирішення проблем.

У 2010 році ескізний проєкт було захищено на науково-технічній раді КБ «Південне» та прийнято до виконання.



Зачинатель проєкту «КБП УТТХ»

Олександр Ерікович Кашанов – начальник відділу 18 у 2006-2014 роках - розповів про свій щасливий порятунок завдяки допомозі О.В. Дегтярева:

«У лютому 2009 року в мене стався інсульт. Ми з дружиною того дня були в гостях у Дніпродзержинську. Лікар швидко серед перших поставив питання: «У вас є гроші на бензин?». У 9-й міській лікарні Дніпродзержинська, куди мене доправили, на ліжках із панцирними сітками не було навіть матраців. «Ви що, без своєї білизни прибули?» – здивувалася медсестра.

На годиннику був вже початок одинадцятої вечора, але я сказав дружині: «Телефонуй Дегтяреву». Вона зателефонувала. Буквально за півтори години у суцільному тумані з Дніпропетровська прибула велика реанімаційна машина, і мене доправили до відділення реанімації Лікарні швидкої допомоги на вулиці Свердлова.

Олександр Вікторович телефонував мені щодня, детально розпитуючи про моє здоров'я, а як «наглядач» до мене був приставлений начмед «Швидкої допомоги»...

Одного разу Дегтярев не телефонував три дні поспіль, але коли набрав, одразу вибачився: «Пробач, був у відрядженні». Тон його розмов завжди був веселим і життєрадісним. Він казав: «Ми з тобою ще не все зробили. Повертайся до роботи». Коли я вийшов на роботу, щиро подякував Олександрові Вікторовичу за його незвичайну доброту. Він у відповідь лише усміхнувся і перевів розмову на іншу тему».



Дідусь Сашко з двомісячним онуком Сашком, квітень 2008 р.



Батько та дідусь Олександр Вікторович із сином Максимом та онуком Сашком на дачі, серпень 2008 р.



Онукові Олександру 10 місяців, грудень 2008 р.



Онуки Настя та Сашко Дегтярьови, 2009 р.



Онука Настя в пансіонаті «Лісний»



Бабуся та дідусь з онукою Євою, 2010 р.



Дочка Катя зі своєю донькою Євою, 2010 р.

«Кадрові потрясіння» в керівництві космічної галузі

11 лютого 2009 року Розпорядженням Кабінету Міністрів України Ю.О. Алексєєва було звільнено з посади Генерального директора НКАУ. До керівництва космічним агентством прийшла нова команда на чолі з Олександром Олексійовичем Зінченком – колишнім Держсекретарем Президента України В.А. Ющенка та керівником групи наукових консультантів прем'єр-міністра Ю.В. Тимошенко. Протягом року – з лютого 2009 року до березня 2010 року – О.О. Зінченко керував агентством та космічною галуззю.

17 березня 2010 року новий Кабінет Міністрів України ухвалив рішення про повернення на посаду Генерального директора НКАУ Ю.С. Алексєєва.

Мудрий вибір «ради старійшин»

У червні 2010 року С.М. Конюхов прийняв рішення про звільнення з посади Генерального конструктора - Генерального директора КБ «Південне». За його рекомендацією виконавцем обов'язків керівника підприємства з 15 липня 2010 року було призначено О.В. Дегтярева.

Про непростий момент у долі КБ «Південне» згадує Анатолій Васильович Азарков, на той час – заступник Генерального конструктора з льотних випробувань:

«Коли над Станіславом Миколайовичем Конюховим зібралися хмари і він вирішив піти, у колі старших керівників КБ «Південне» за участю самого Генерального обговорювали різні варіанти його заміни. Після тривалої та ґрунтовної бесіди більшість учасників «ради старійшин» підтримали кандидатуру Олександра Вікторовича Дегтярева.

Думаю, що підставою для цього був передусім документ-бачення майбутнього КБ під назвою «КБП УТТХ», який він підготував зі своєї ініціативи. У цій об'ємній праці було зроблено докладний аналіз існуючого стану та розроблено плани модернізації й напрями перспективної діяльності підприємства.

Олександр Вікторович умів мислити масштабно та залучати до роботи фахівців, близьких йому за духом та розумінням майбутнього підприємства».



О.В. Дегтярев і С.М. Конюхов

VI. ЗОРЯНЕ ДЕСЯТИЛІТТЯ ГЕНЕРАЛЬНОГО (2010-2020)



Для великого ракетно-космічного підприємства дуже важливим є забезпечення наступності керівників, їхніх принципів і підходів. За всю історію Конструкторського бюро «Південне» його Генеральними ставали перші заступники своїх попередників, які пройшли всі щаблі зростання на підприємстві. Так було з В.Ф. Уткіним, призначеним після М.К. Янгеля у 1971 році, так було з С.М. Конюховим, який прийшов після В.Ф. Уткіна у 1991 році, так сталося і з О.В. Дегтяревим, що змінив С.М. Конюхова у 2010 році.



Головні та Генеральні конструктори КБ «Південне» у 1954-2020 рр.

Наказом Генерального директора Національного космічного агентства України Ю.С. Алексєєва Генеральним конструктором – Генеральним директором Державного підприємства «Конструкторське бюро «Південне» імені М.К. Янгеля» з 1 вересня 2010 року було призначено Олександра Вікторовича Дегтярева.



Генеральний конструктор – Генеральний директор КБ «Південне» О.В. Дегтярев

Формування команди менеджерів

В одному з інтерв'ю газеті «Конструктор» Олександр Вікторович Дегтярев відповів на запитання щодо початкового періоду його роботи на чолі КБ «Південне». Ці відповіді якнайкраще висвітлюють його перші кроки на посаді керівника підприємства.



З інтерв'ю Олександра Вікторовича Дегтярева газеті «Конструктор»:

«Якщо говорити про особливості початкового періоду, коли я приступив до виконання обов'язків Генерального конструктора - Генерального директора, то мені, можливо, було набагато легше, ніж будь-кому, багато в чому завдяки проблематиці, з якою я мав справу раніше на посаді першого заступника з системного проектування та комплексного розвитку підприємства.

Керівник, на моє переконання, повинен так налагодити роботу свого підприємства, щоб воно успішно працювало без його втручання, а сам керівник повинен працювати над перспективою та включатись у вирішення проблемних питань.

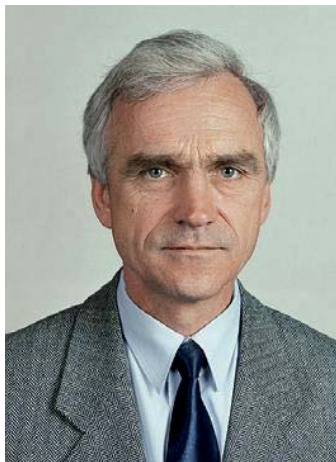
Звісно, був період стартовий, коли треба було взяти все в руки, хоча я працюю на підприємстві вже 40 років. Це єдине місце моєї роботи, як у нас кажуть, один запис у трудовій книжці. Не можу сказати, що мені все було ясно та зрозуміло з першого дня. Кожен керівник, безумовно, має свої методи, підходи, розуміння шляхів розвитку. Щоб усе це працювало, потрібно насамперед досягти гармонії з колективом підприємства: щоб співробітники розуміли поставлені перед ними завдання, а керівник відчував настрій у трудовому колективі.

Насамперед необхідно було провести «перезавантаження» керівного складу підприємства або, як сьогодні кажуть, «команди менеджерів». Цей процес не був коротким і поспішним. Я нікого не звільняв. Усі, хто хотів залишитись працювати, продовжують і сьогодні працювати.

Для мене КБ «Південне» – це насамперед люди, фахівці-професіонали, які своєю працею дозволяють підприємству посідати одне з провідних місць серед основних гравців на світовому ринку космічної продукції».

У 2010-2012 роках Олександр Вікторович Дегтярев сформував оновлений склад керівництва КБ «Південне».

Першими заступниками Генерального конструктора – Генерального директора було призначено: Євгена Віталійовича Курячого – з організаційно-економічних питань, Михайла Анатолійовича Бондаря – головним інженером, Олександра Павловича Кушнарьова – із системного проектування.



Є.В. Курячий



М.А. Бондар



О.П. Кушнар'ов

Продовжили роботу на посадах перший заступник Генерального конструктора – Генерального директора з організаційно-технічних питань Олександр Миколайович Машченко, заступник Генерального конструктора з рушійних установок Володимир Миколайович Шнякін, заступник Генерального конструктора з льотно-конструкторських випробувань і льотної експлуатації Анатолій Васильович Агарков, заступник Генерального конструктора з наукової та навчальної роботи Олександр Васильович Новиков, заступник Генерального конструктора з інформаційних ресурсів підприємства Геннадій Анатолійович Поляков.



О.М. Машченко



В.М. Шнякін



А.В. Агарков



О.В. Новиков



Г.А. Поляков

Заступником Генерального директора з кадрової, соціальної політики та загальних питань став Валерій Дмитрович Жовтяк, заступником Генерального конструктора – Генерального директора із зовнішньоекономічної діяльності – Віктор Дмитрович Пінягін.



В.Д. Жовтяк



В.Д. Пінягін

На превеликий жаль, 10 травня 2012 року, на 61-му році раптово пішов із життя Віктор Дмитрович Пінягін – найближчий друг і соратник О.В. Дегтярева у сфері міжнародної діяльності.

Зі службою 10 Віктор Дмитрович пережив усі її основні віхи — створення, становлення, зрілість. Він віддав їй двадцять останніх років свого життя. Без В.Д. Пінягіна неможливо уявити жоден із великих міжнародних проєктів, у яких брало участь чи продовжує брати участь КБ «Південне»: «Глобалстар», «Морський старт», «Дніпро», «ЄгиптСат», «Циклон-4», «Наземний старт», «Вега», «Антарес»...



Про спільну роботу з О.В. Дегтяревим згадує Микола Олександрович Мітрахов – директор Представництва КБ «Південне» у м. Києві з листопада 2010 року:

«Через місяць після призначення Генеральним Олександр Вікторович запропонував мені очолити Представництво КБ «Південне» в Києві. Пропозиція для мене була несподіваною: після офіцерської служби у Збройних силах я вже десять років керував Центром «Спейс-Інформ», який сам створив, і не планував щось змінювати у своєму житті... Я відмовився.

За кілька тижнів пропозиція повторилася. Цього разу я не був таким категоричним, але висловив зустрічні побажання: зробити перевірку Представництва, перепідпорядкувати його іншому заступнику та дозволити мені продовжувати займатися творчою діяльністю. На мій подив, усі три побажання були прийняті.

25 листопада 2010 року я розпочав виконання обов'язків директора Представництва КБ «Південне» в м. Києві. Наша спільна робота з Олександром Вікторовичем тривала рівно десять років – до 24 листопада 2020 року... Усі ці роки я багато разів ставив собі та іншим запитання: «Чому до Генерального КБ «Південне» така підвищена «увага» з боку вищих керівників?» Мені натякали, що причина – у самому Дегтяреві, у його незламному характері. Не думаю, що лише в цьому справа. Так було і до Дегтярева, продовжується і після нього.

На мою думку, вже сама назва «конструкторське бюро» вводить багатьох керівників в оману і підштовхує до стандартної організації процесу управління: агентство чи міністерство – командує, КБ – проектує, завод – виготовляє. Але річ у тому, що КБ «Південне» – не просте конструкторське бюро, а головне підприємство галузі, яке відшукує замовлення і джерела фінансування, розробляє проектну та конструкторську документацію, підбирає суміжників і керує великою кооперацією підприємств, проводить наземне експериментальне відпрацювання РКТ, випробовує і здає замовникам готові комплекси, бере участь у їхньому супроводі та експлуатації. Для КБ «Південне» більше підходить сучасна назва – «керівна компанія»: зі своїм портфелем замовлень, зі своїм бюджетом, зі своєю кооперацією, зі своїм керівником на чолі. У цьому, найімовірніше, і полягає основна причина «уваги» зверху.

Саме таку складну машину прийняв в управління О.В. Дегтярев, поступово модернізував її, дбайливо обслуговував і впевнено вів космічними дорогами. Допомогали Генеральному його заступники, менеджери проєктів, начальники підрозділів, керівники представництв в Україні та за кордоном... Чисельність працівників підприємства за Дегтярева постійно збільшувалась і досягла п'яти з половиною тисяч.

Звичайний режим роботи Генерального, яким я його бачив, був такий: 2-3 робочі дні – на підприємстві, 3-4 дні – у роз'їздах та відрядженнях, суботи – робочі, неділя – у телефонному режимі. До Києва Олександр Вікторович приїжджав щотижня: 500 км на автомобілі в один бік, 500 – назад. Ні літаком, ні поїздом він не користувався. Причини планових візитів до столиці були різні: колегії і наради в космічному агентстві та міністерствах; засідання комісій у РНБО та Кабінеті міністрів, слухання в комітетах Верховної Ради; координаційні ради, засідання відділення механіки та загальні збори в Національній академії наук, засідання Комітету з держпремій у галузі науки і техніки... А були ще й непланові термінові приїзди.

Виїжджав із Дніпра, як правило, о 4-5 ранку, щоб до 10-11 години бути в Києві. Дорогою Олександр Вікторович ставив завдання з підготування потрібних документів, довідок, листів, які до його прибуття в Представництво вже лежали на столі. Окрім основного заходу, у нього було ще 5-7 робочих зустрічей. За день-два – повернення до Дніпра, додому він приїжджав пізно вночі.

Особлива процедура – в організації закордонних відряджень. Перед вильотом за кордон Генеральний повинен підготувати та затвердити в ДКАУ технічне завдання на переговори з партнерами. Якщо ТЗ схвалено (що було не завжди) і зустріч відбулася, то після повернення необхідно подати до агентства детальний звіт про результати відрядження. (Такий держконтроль не сподобається жодному бізнесменові.) Навіть у планову відпустку директор держпідприємства йде з письмового дозволу органу управління. Можуть відпустити, а можуть затримати...».

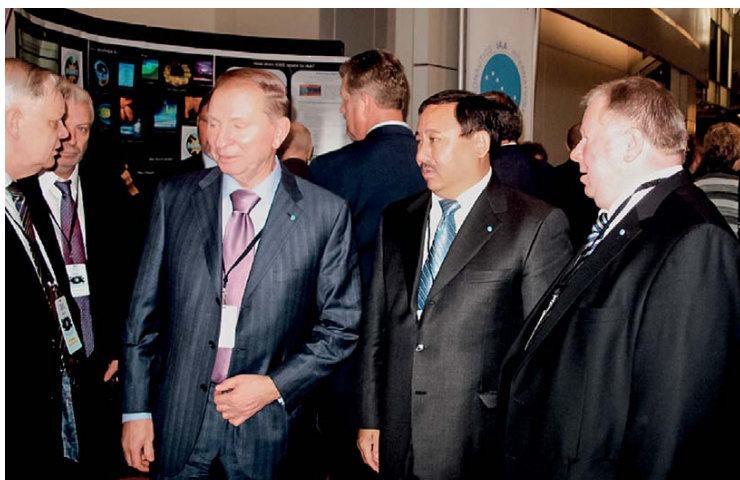


Завдання в Києві виконано. О.В. Дегтярев та Є.В. Курячий перед від'їздом до Дніпропетровська.
Проводжає М.О. Мітрахов

Академік Конюхов – науковий керівник КБ «Південне»

Наказом від 16 жовтня 2010 року О.В. Дегтярев призначив свого наставника та вчителя академіка С.М. Конюхова науковим керівником КБ «Південне», надавши йому можливість координувати взаємодію підприємства з академічними інститутами й технічними університетами України, а також Міжнародною академією астронавтики та Міжнародною астронавтичною федерацією.

У листопаді 2010 року у Вашингтоні відбувся Саміт глав космічних агентств світу, присвячений 50-річчю Міжнародної академії астронавтики. У саміті взяли участь 27 глав космічних агентств, а також понад п'ятсот академіків МАА, керівників провідних аерокосмічних підприємств та експертів. Україну представляли: другий Президент України Л.Д. Кучма, Генеральний директор НКАУ Ю.С. Алексєєв, Генеральний конструктор – Генеральний директор КБ «Південне» О.В. Дегтярев, науковий керівник КБ «Південне» С.М. Конюхов. Делегація КБ «Південне» провела низку зустрічей і переговорів щодо перспектив співпраці з провідними космічними організаціями та компаніями.



На Космічному саміті у Вашингтоні, листопад 2010 р.



Учасники саміту М. Яримович, Т. Стаффорд та С.М. Конюхов



На круглому столі у Дніпропетровську, присвяченому відкриттю «Року М.К. Янгеля в Україні», 15 березня 2011 р.

На жаль, лише півроку попрацював на посаді наукового керівника КБ «Південне» Станіслав Миколайович Конюхов. Наприкінці березня 2011 року в Парижі під час традиційних «Весняних зустрічей», що проводить Міжнародна академія астронавтики, він захворів на запалення легенів і після повернення до Дніпропетровська раптово пішов із життя 3 квітня 2011 року. До свого професійного свята та 74-го дня народження він не дожив дев'ять днів.

С.М. Конюхов залишив після себе багату спадщину науково-технічних розробок і проєктів, а головне – яскраву плеяду своїх сподвижників та учнів.



Остання зустріч С.М. Конюхова із керівництвом МАА. Париж, 22 березня 2011 р.

60-річчя О.В. Дегтярева

31 жовтня 2011 року Олександр Вікторовичу Дегтяреву виповнилося 60 років. Свій ювілей він відзначав на підприємстві в колі колег, партнерів і близьких йому людей.

Генеральний конструктор був сповнений сил, енергії та нових задумів.



Ювіляр приймає вітання

О.В. ДЕГТЯРЕВУ ВІД КОЛЕКТИВУ СЛУЖБИ 10 – НА 60-РІЧЧЯ

*«Баловень судьбы, да не иначе» –
Кто-то скажет. Очень может быть!
Только всем известно, что Удача
Всем не станет так благоволить.*

*Жизнь текла размеренно и гладко
Тридцать-сорок лет тому назад.
Питер наложил свой отпечаток:
«Военмех» дал эффективный старт.*

*В Питере прекрасную Елену
Встретил он и нежно полюбил.
В трудностях и радостях бесменно
У него с тех пор надёжный тыл.*

*Но продолжим по порядку всё же,
Что-то забежали мы вперёд:
Перестройка и – мороз по коже,
Девяносто первый на пороге год!*

*И когда все ринулись в торговлю,
За кордон, страну забыв свою,
Дегтярёв явился в новой роли:
Службу ВЭД возглавил в КБЮ.*

*Мир заговорил об Украине,
И «Зенит» взял с океана старт.
Дегтярёв был полон веры сильной,
Развивал космический азарт.*



Подарунок-сюрприз від рідної служби 10



Надійна опора Генерального – проєктний комплекс 1

*Гордость Александра и Елены –
Дочь Екатерина, сын Максим.
И во всём достойная их смена
Трое внуков подарили им.*

*Шестьдесят – ответственная вежа,
В чём-то – промежуточный итог.
Вы достигли тех вершин Успеха,
Кох за сто лет никто б не смог!*

*Доброта в Вас твёрдость дополняет,
Волевой характер, острый ум.
Пусть ничто Вам жизнь не омрачает,
И чело не знает горьких дум.*

*Флагман экономики державы –
Это – Космос, наше КБЮ.
Пусть ракет не угасает слава,
Продолжайте Миссию свою!*

**Вірші Оксани Голощапової
(Пінягіної)**



Дружина Олена Юріївна – 34 роки поряд із чоловіком



Побажання від дітей, невістки й онука



Команда О.В. Дегтярева на його 60-річчі, 31 жовтня 2011 р.

Подальше оновлення керівного складу

У 2014-2017 роках відбулися подальші кадрові зміни в керівництві КБ «Південне». Першим заступником Генерального конструктора – Генерального директора з організаційно-економічних питань – головним економістом було призначено Олександра Анатолійовича Камишова, заступником Генерального конструктора з питань створення й експлуатації космічних апаратів і супутникових систем – Олександра Леонідовича Макарова, заступником Генерального конструктора з конструювання та супроводу конструкцій – Євгена Івановича Шевцова, заступником Генерального директора з персоналу, комунікативної та соціальної політики – Віктора Дмитровича Ткаченка, заступником Генерального конструктора з наукової та навчальної роботи – Олександра Еріковича Кашанова, заступником Генерального директора із зовнішньоекономічної діяльності – Дмитра Олеговича Позднякова.



О.А. Камишов



О.Л. Макаров



Є.І. Шевцов



В.Д. Ткаченко



О.Е. Кашанов



Д.О. Поздняков



О.М. Машенко, О.В. Дегтярев та Д.О. Поздняков на космодромі Воллопс (США)



О.В. Дегтярев зі своїм заступником В.Д. Ткаченком



Із начальником кадрової служби М.І. Зарубіним



Із секретарем приймальні І.О. Білою

Вибір напрямів розвитку КБ «Південне»

Основні продуктові лінійки КБ «Південне»

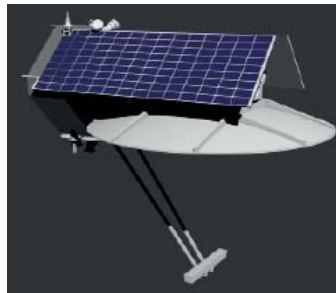
В одному з інтерв'ю газеті «Конструктор» Генеральний конструктор – Генеральний директор КБ «Південне» О.В. Дегтярев охарактеризував обрані напрями діяльності для підприємства:

«КБ «Південне» працює за трьома продуктовими лініями, які визначені внутрішнім потенціалом підприємства та сучасними потребами міжнародного космічного ринку.

***Перший напрям** – створення сучасних ракетно-космічних комплексів, ракет-носіїв різного класу та надання пускових послуг через партнерство з іноземними замовниками. За цим напрямом провадять роботу з ключовими компаніями та регіонами світу, насамперед на основі впровадження сучасних технічних рішень, технологій та об'єднання ділових інтересів різних бізнес-партнерів.*

***Другий напрям** – створення вітчизняної лінійки перспективних рідинних ракетних двигунів широкого діапазону тяги для власних проєктів та міжнародного ринку. За цим напрямом провадять роботу щодо створення перспективних двигунів, а також проводять переговори із закордонними компаніями щодо встановлення співробітництва у цій сфері.*

***Третій напрям** – створення сучасних космічних апаратів та супутникових систем різного призначення. За цим напрямом провадять роботу зі створення перспективних космічних апаратів спостереження за поверхнею Землі високої та надвисокої роздільної здатності, перспективного пілотованого орбітального корабля, а також перспективного модуля для надання орбітальних послуг; розробляють малу платформу для геостационарних супутників зв'язку та багато іншого.*



Три кити КБ «Південне»: космічні носії, ракетні двигуни, супутникові системи

1) Ракетно-космічні комплекси



Перший заступник Генерального конструктора – Генерального директора КБ «Південне» з системного проектування Олександр Павлович Кушнар'юв розповів про розробки, народжені завдяки О.В. Дегтяреву:

«З ініціативи Генерального в КБ «Південне» було сформовано базову родину уніфікованих ракет-носіїв «Маяк» на екологічно чистому паливі. В останні роки за тим же принципом сформовано сімейство ракет-носіїв «Циклон», спроектовано надлегку ракету-носієй «Мікрон» різних видів базування. Захищено ескізний проєкт космічного ракетного комплексу «Циклон-4М» із космодромом у Канаді.

Відродилася місячна тематика, яка розширилася від засобів доставлення до місячної дослідно-промислової бази».



О.В. Дегтярев у залі ракетно-космічної техніки, розробленої КБ «Південне»



У цеху головного складання ракетно-космічної техніки з Генеральним директором Південмашу В.А. Щеголем



Сімейство перспективних ракет-носіїв «Маяк»



Сімейство перспективних ракет-носіїв «Циклон»

2) Ракетні двигуни



Головний конструктор та начальник проектно-конструкторського бюро ракетних двигунів КБ «Південне» Олександр Олександрович Прокопчук охарактеризував досягнення в галузі двигунобудування:

«Україна входить до сімки країн світу, які мають повний цикл створення рідинних ракетних двигунів. Визнання наших досягнень у цій галузі підтверджує створення й успішна експлуатація рушійної установки верхнього ступеня для європейської РН «Вега».

КБ «Південне» завершило відпрацювання двигуна верхнього ступеня РН «Циклон-4», розробляє сімейство маршових двигунів першого та другого ступенів ракет-носіїв тягою від 120 до 250 тонн. Розпочато проєкт зі створення потужного

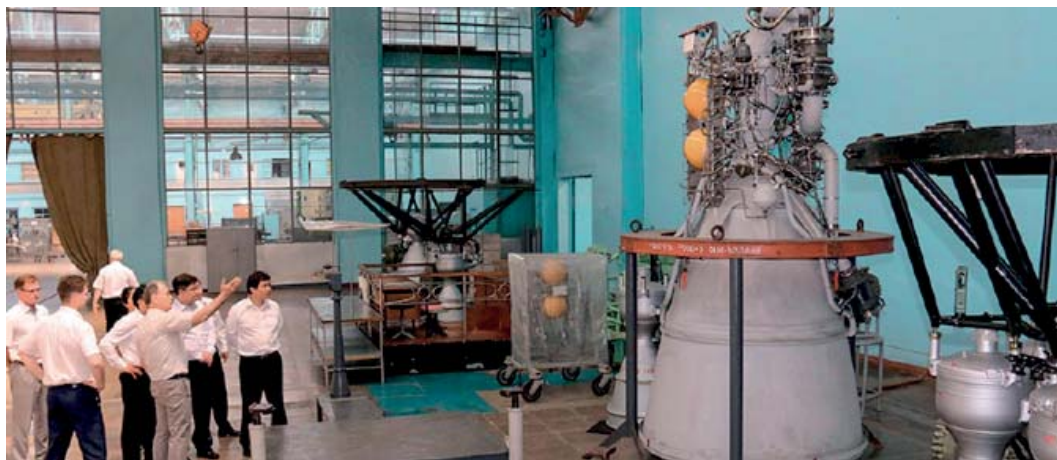
маршового двигуна тягою до 500 тонн, проєкти зі створення рушійних установок для ракетних модулів, які зможуть забезпечити доставляння вантажів та екіпажів на Місяць і найближчі планети Сонячної системи. У проєктному комплексі підприємства створено відділ з рушійних установок, що працюють на нових принципах, у КБ космічних апаратів провадять роботи над двигунами малої тяги.

Олександр Вікторович, будучи масштабною та системною людиною, задумав створення нашої лінійки рушійних установок – чотирьох пріоритетних ракетних двигунів, на базі яких можуть будуватися складання.

Ми розуміли, що в Україні немає виробничих можливостей для відпрацювання та серійного випуску всієї цієї лінійки. Це можна зробити лише в міжнародній кооперації, і він почав її формувати...».



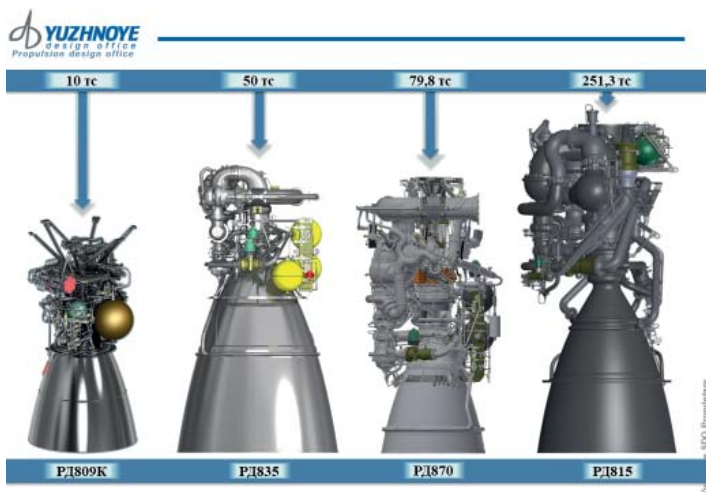
Виставкові зразки кулбалона та двигунів КБ «Південне»



Демонстрація українських ракетних двигунів



Вогневі випробування рідинного ракетного двигуна



Лінійка пріоритетних рушійних установок

3) Супутникові системи



Головний конструктор і начальник проектно-конструкторського бюро космічних апаратів КБ «Південне» Костянтин Георгійович Білоусов розповів про внесок О.В. Дегтярева в супутниковий напрям:

«У 2015 році з ініціативи О.В. Дегтярева було зроблено повну ревізію наших напрацювань із супутникових систем та затверджено дві найважливіші програми КБП щодо супутникових технологій «кубсат» і двигунів малої тяги... Ці програми перебувають на стадії практичної реалізації.

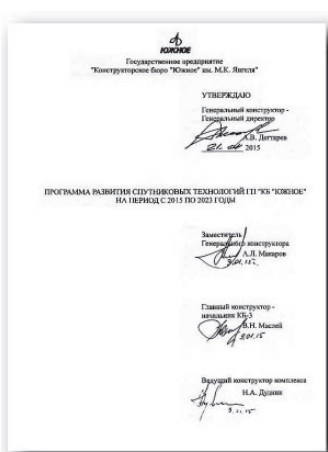
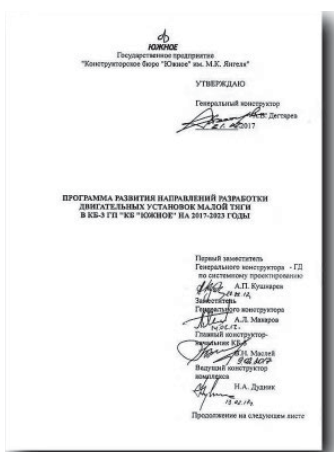
Розпочато роботи над технічним проектом двадцятикілограмової платформи YuzhSat, яка забезпечить розміщення та функціонування корисного навантаження, так званих «кубсатів», для проведення науково-технологічних експериментів на орбіті.

У 2018 році випущено ескізний проект, розроблено конструкторську документацію та проведено випробування на 3D-моделі космічного апарата класу «кубсат». Виготовлено його габаритно-динамічний макет і дослідний зразок транспортно-пускового контейнера, проведено їхні випробування на міцність. Наносупутник створюють в ініціативному порядку, і його призначено для відпрацювання в умовах космічного простору рушійної установки малої тяги на малотоксичному «зеленому» монопаливі.

Розроблено універсальну космічну платформу для наукових супутників і супутників ДЗЗ. Введення в дію у 2019 році нового цеху складання та випробувань космічних апаратів дозволило нам завершити створення власного супутника спостереження Землі «Січ-2-1».

Окрім розроблення космічних апаратів традиційного призначення розпочато роботи з перспективних напрямів – геостационарного супутника зв'язку та космічного апарата для орбітального сервісного обслуговування. Створюємо космічний буксир на базі плазмової іонної рушійної установки. Успішно виконано концептуальний проект «Орбітальний космічний літак».

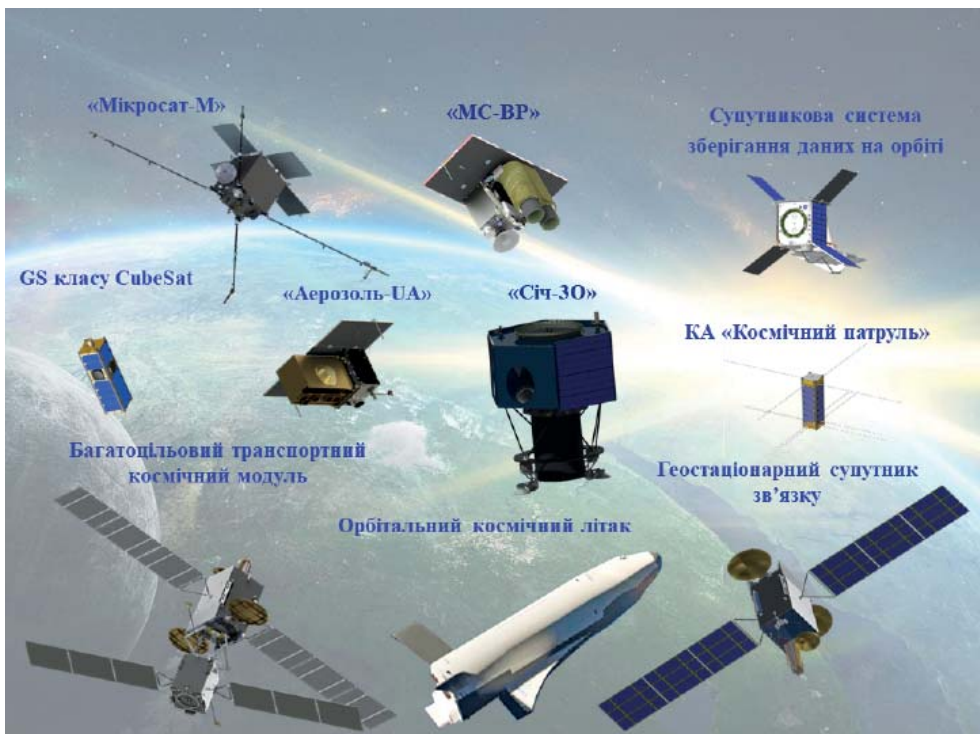
Наш обов'язок перед Олександром Вікторовичем – реалізувати супутникові проекти, які він розпочав».



Програми розвитку супутникових технологій КБ «Південне»



КА «Січ-2-1» у цеху складання та випробувань



Перспективні космічні апарати та системи

Модернізація виробничо-випробувальної бази підприємства

Після того, як О.В. Дегтярев став Генеральним конструктором – Генеральним директором КБ «Південне», він узяв під особистий контроль виконання завдань, поставлених в ескізному проєкті розвитку підприємства «КБП УТТХ». Олександр Вікторович розумів, щоб вижити в конкурентному середовищі та відповідати вимогам світового ринку РКТ, необхідно перебувати процес дослідного виробництва й експериментального відпрацювання, використовуючи сучасні матеріалознавчі й технологічні підходи. Так склалося, що ще в епоху Янгеля – Макарова дослідне виробництво ОКБ-586 (нині – КБ «Південне») було передано ракетному заводу № 586 (нині – ВО ПМЗ), і протягом 60 років обидва підприємства були в одній зв'язці з ранніх етапів розроблення ракетно-космічної техніки

Протягом останніх років у світовому машинобудуванні з'явилося нове обладнання й технологічні прийоми, які здійснили революцію у галузі виробництва виробів для РКТ. Сучасні промислові технології передбачають нерозривність процесу конструювання, відпрацювання та виготовлення виробів ракетно-космічної техніки. Завдяки комп'ютеризації та робототехніці професії інженерів-конструкторів та інженерів-технологів злилися в одну – інженера-дизайнера, який знає, що робити та як це зробити.

Таким чином, власне дослідне виробництво КБ «Південне» має спростити, прискорити та здешевити процес впровадження нових технічних рішень під час виготовлення ракетно-космічної техніки. Дослідне виробництво інтегруватиметься в серійне за принципами міжцехової кооперації, тим самим доповнюючи виробничий потенціал Південмашу та розширюючи номенклатуру його продукції.

О.В. Дегтярев, спираючись на світовий досвід і наукову підтримку академічних інститутів і технічних університетів, розгорнув широким фронтом створення на підприємстві власного дослідно-виробничого комплексу й активізував модернізацію існуючої випробувальної бази.

Головний інженер – перший заступник Генерального директора КБ «Південне» Михайло Анатолійович Бондар охарактеризував внесок О.В. Дегтярева в розвиток виробничої та випробувальної бази підприємства:

«Олександр Вікторович не втомлювався говорити: «Щоб утримуватися на ринку, ми маємо освоювати новітні промислові технології». Ще він повторював тезу, що наземне експериментальне відпрацювання виробів – це найголовніше в нашій справі! Тому його рішення про відродження власного експериментального виробництва було сміливим і правильним.

Він був дивовижним бійцем з величезною силою волі та наполегливістю. Він часто говорив слова «Ідемо на завдання!» авторства «Генерального інженера» Південмашу Олександра Сергійовича Короткова (саме так він його називав) і від себе додавав: «Ідемо – хай там що! Будуть труднощі – допомагатиму, контролюватиму вас і робитиму все, щоб виконати завдання».





Перший 3D-принтер КБ «Південне»



Промисловий 3D-принтер FORTUS-900 (Італія), що дозволяє виготовляти вироби із термопластиків



Просочувальна машина Mikrosam (Македонія) для отримання виробів з полімерних композитних матеріалів



П'ятикоординатний намотувальний верстат (Македонія), що дозволяє виготовляти оболонки корпусів ракетних двигунів і кулебалонів



Вакуумна піч компанії SecoWarwick (Польща)



П'ятивісний обробний центр Concept (Італія)



Машина ротаційного розкочування компанії Repkon (Туреччина)



Установка плетіння вуглецевих армувальних каркасів 3D-структури



**Олександр Ерікович Кашанов – заступник
Генерального конструктора КБ «Південне»
з наукової та навчальної роботи у 2014-2020 роках:**

«Ряд академічних інститутів і технічних університетів проводили для КБ «Південне» активні наукові й експериментальні дослідження за тематикою нового виробництва та технологій:

– розроблення нових технологій виготовлення ракетно-космічної техніки (аддитивні технології, ротаційне витягування та ін.);

– розроблення технології й обладнання для нових методів зварювання (зварювання стільникових конструкцій із жаростійких сплавів, лазерного зварювання соплових блоків РРД, зварювання тертям з перемішуванням та ін.);

– виконання монтажних з'єднань (трубопроводів, виготовлених із нержавіючої сталі й титанових сплавів; металів із вуглець-вуглецевими матеріалами);

– створення нових жароміцних порошкових сплавів і матеріалів, стійких у середовищі згоряння рідкого ракетного палива, а також багатофункціональних термостійких покриттів зі спеціальними властивостями».



Робоча зустріч із Борисом Євгеновичем Патonom в Інституті електрозварювання ім. Є.О. Патона, червень 2015 р.

Велику роботу було проведено з модернізації випробувальної бази підприємства.

У 2018 році введено в експлуатацію унікальний газодинамічний стенд з імпульсною аеродинамічною трубою. Новий стенд дозволяє проводити аеродинамічне продування виробів в діапазоні малих надзвукових чисел Маха від 1,5 до 3.



Перші зразки виробів дослідного виробництва



Деталі соплового блока ракетного двигуна



Імпульсна аеродинамічна труба

Введено в експлуатацію багатофункціональний центр випробувань навігаційних систем, систем керування й авіоніки.



Відкриття центру випробувань систем авіоніки



Центрифуга для випробовування систем авіоніки



Вакуумна камера для відпрацювання двигунів КА

У 2019 році в КБ «Південне» було введено в експлуатацію новий цех складання та випробувань космічних апаратів, до складу якого входить чисте приміщення площею 300 кв. метрів. Створення такого цеху забезпечило створення у КБ «Південне» замкнутого циклу розроблення, виготовлення та випробувань космічних апаратів, що відповідають сучасному рівню.



У цеху складання та випробувань космічних апаратів



Суперкомп'ютер, який створила на замовлення КБ «Південне» компанія Hewlett Packard Enterprise (США)

У КБ «Південне» створено новий обчислювальний центр на базі високопродуктивних машин і систем прикладного інженерного аналізу. Основа центру – найпотужніший суперкомп'ютер в Україні з продуктивністю 300 трильйонів операцій на секунду.

Основне призначення обчислювального центру – розрахунок балістичних, аерогазодинамічних характеристик, характеристик міцності ракет космічного призначення та інших виробів.

Завдяки О.В. Дегтяреву у КБ «Південне» було створено сучасну дослідно-промислову базу та вирішено комплекс питань щодо освоєння прогресивних технологій створення РКТ відповідно до світових стандартів.



Керівник лабораторії стратегічного планування КБ «Південне»

Євгенія Олександрівна Єрмоленко:

«Якби Олександр Вікторович встиг відзвітувати про виконання проєкту розвитку підприємства «КБП УТТХ» - це був би його тріумф!

Спробую перерахувати основні результати цього доленосного проєкту.

У квітні 2014 року вперше наказом ДКАУ було затверджено Стратегічний план розвитку КБ «Південне» на середньостроковий період 2014-2018 років, а із середини 2010-х років стратегічне планування стало обов'язковим для всіх держпідприємств. Досвід, отриманий у рамках проєкту «КБП УТТХ», допоміг нам на високому рівні працювати з державними органами за цією тематикою. Багато положень нашого проєкту лягли в основу пропозицій щодо державних стратегій, програм, планів.

Плани проєкту «КБП УТТХ» щодо доходів були виконані достроково, і це дозволило підприємству фінансово піднятися.

Було оптимізовано структуру КБ «Південне» та створено нові підрозділи: КБ із системного проєктування ракет і ракетних комплексів, КБ з розроблення ракетних двигунів на твердому паливі, комплекс зі створення наземної інфраструктури, дослідно-виробничий комплекс, відділи закупівель і логістики, замість кадрової служби створено систему управління персоналом. Істотно підвищено посадові оклади та надбавки.

Удосконалено архівну справу, покращено інформаційно-аналітичну роботу, модернізовано технології розробок з орієнтацією на ринок, придбано нові програмні продукти та суперкомп'ютер, триває впровадження автоматизованих систем проєктування та управління підприємством з єдиним інформаційним простором.

Побудовано та сертифіковано систему управління якістю; ведуться інноваційне розроблення РКТ, введено в експлуатацію передове обладнання, відпрацьовано чимало нових технологій виробництва та випробувань, розвивається співпраця з академічними інститутами й технічними університетами, розширено кооперацію суміжників і партнерів...

Ці результати наочно свідчать про те, що Олександр Вікторович мав рацію у своїх планах і прогнозах. За десять років його директорства КБ «Південне» стало іншим – сильнішим і сучаснішим, ми стали жити по-іншому: краще, цивілізованіше, творчо та результативніше».

Створення Української асоціації високотехнологічних підприємств та організацій «Космос»

Олександр Вікторович піклувався не лише про розвиток головного підприємства галузі. Одним із напрямів його роботи як Генерального конструктора було формування та підтримання науково-виробничої кооперації, що реалізує повний цикл створення ракетно-космічної техніки.

Якщо у 2010 році кооперація КБ «Південне» налічувала 70 українських підприємств, то вже у 2015 році до неї входило понад 120 учасників. Для української кооперації суміжників і партнерів КБ «Південне» Генеральний конструктор О.В. Дегтярев визначив такі стратегічні завдання:

- довести до практичних результатів роботи зі створення гіроскопічних систем для систем керування ракет-носіїв;
- створити виробництво високоякісної мікроелектроніки для систем керування, вимірювання та контролю; елементів корисного навантаження для космічних апаратів;
- створити виробництво заготовок з алюмінієвих і титанових сплавів для виготовлення відсіків ракет;
- створити виробництво критичних вузлів рідинних ракетних двигунів, модернізувати виробництво та базу вогневих випробувань двигунів великих тяг;
- створити та відновити на наявній базі виробництво твердого ракетного палива й твердодопаливних двигунів;
- створити виробництво високоміцних вуглецевих волокон, багат шарових стільникових конструкцій, нових теплозахисних матеріалів; удосконалити методи та засоби контролю якості матеріалів та конструкцій;
- організувати в Україні розроблення та виробництво систем стартових комплексів;
- організувати переоснащення та модернізацію дослідно-експериментальної та виробничої бази підприємств галузі.

Для вирішення цих масштабних завдань, що виходять за межі космічної галузі, Олександр Вікторович шукав нових форм об'єднання зусиль суміжників і партнерів.

З його ініціативи у квітні 2018 року в Дніпрі пройшла Координаційна рада учасників науково-виробничої кооперації КБ «Південне», на якій було ухвалено рішення про створення Української асоціації високотехнологічних підприємств та організацій «Космос». Основним її завданням стало об'єднання технологічних і виробничих можливостей вітчизняних підприємств та організацій під час виконання проєктів у космічній сфері.

У серпні 2018 року Асоціацію «Космос» було зареєстровано, і у вересні вона розпочала свою роботу. Уже за рік вона стала найчисельнішою українською асоціацією в космічній сфері, яка об'єднала понад 50 юридичних осіб від Національної академії наук, Міністерства освіти, Державного космічного агентства, Держконцерну «Укроборонпром» та приватного бізнесу.

Протягом перших двох років (у 2018-2020 роках) практичну роботу Асоціація «Космос» здійснювала за трьома базовими напрямками:

1. Розроблення Стратегії космічної діяльності України;
2. Формування спільних проєктів у ракетно-космічній сфері;
3. Підтримання науково-виробничої кооперації учасників.



Президія Координаційної ради кооперації КБ «Південне»



Учасники Координаційної ради кооперації КБ «Південне»



Президія загальних зборів Асоціації «Космос»: перший віцепрезидент НАН України В.П. Горбулін, директор Асоціації В.В. Васильєв, Генеральний директор ДП «КБ «Південне» О.В. Дегтярев. Київ, вересень 2018 р.



Голова ради Асоціації О.В. Осадчий та керівник промислового комітету А.В. Агарков на перших зборах Асоціації, вересень 2018 р.



Засідання ради Асоціації «Космос», листопад 2018 р.



Учасники других загальних зборів Асоціації «Космос» на ДП «Київприлад», березень 2019 р.



О.В. Дегтярев на засіданні комітету науково-виробничої кооперації Асоціації «Космос», червень 2019 р.

Робота щодо космічних замовлень України

Олександр Вікторович Дегтярев не втомлювався говорити на всіх рівнях, що основним пріоритетом для КБ «Південне» було і залишається виконання державних замовлень і національних проєктів. При цьому роль держави повинна полягати не лише у формуванні та фінансуванні бюджетних замовлень і програм, а й у створенні сприятливих умов для роботи підприємств на міжнародному комерційному ринку.

Основним інструментом державного замовлення в космічній сфері є п'ятирічні загальнодержавні космічні програми України. За період О.В. Дегтярева на посаді Генерального таких програм було дві: четверта – на 2008-2012 роки та п'ята – на 2013-2017 роки.

Створення Космічної системи «Січ-2»

Головним результатом четвертої Загальнодержавної космічної програми України стало створення Космічної системи спостереження Землі з Космосу «Січ-2».

Через рік після призначення О.В. Дегтярева Генеральним конструктором, у серпні 2011 року, було виведено на сонячно-синхронну навколоземну орбіту заввишки 700 км новий український супутник ДЗЗ «Січ-2», розроблений у КБ «Південне», виготовлений та випробуваний на Південмаші.



На засіданні держкомісії із запуску КА «Січ-2»



Старт РН «Дніпро» з КА «Січ-2»



Учасники української пускової команди із Генеральним КБ «Південне» на космодромі Ясний



Виносний вимірювальний пункт КБ «Південне», розміщений в Султанаті Оман

Запуск супутника «Січ-2» завершив створення однойменної космічної системи спостереження Землі із Космосу. Під керівництвом Генерального конструктора КБ «Південне» було створено її наземні елементи: центр керування польотом, станцію приймання інформації та комплекси її оброблення.

Супутник «Січ-2» сфотографував понад 4,5 млн кв. км земної поверхні, зокрема 2,5 млн кв. км території України. Отримані знімки було передано зацікавленим міністерствам і відомствам та використано для контролю за аграрними ресурсами, земле- та лісокористування, проведення моніторингу надзвичайних ситуацій та розвідки корисних копалин.



Супутник «Січ-2» на навколоземній орбіті



О.В. Дегтярев знайомиться з першими знімками КА «Січ-2»

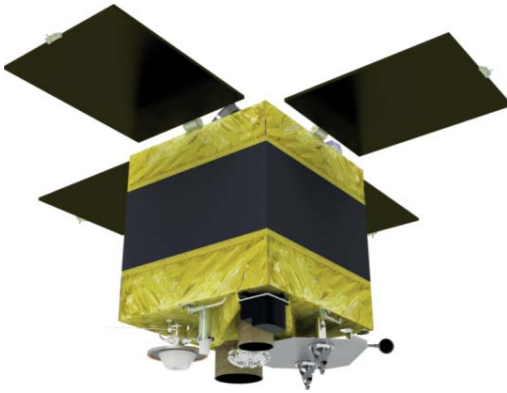


Знімок Дніпропетровської області

Виконання п'ятої Космічної програми України

У ході виконання проєктів Загальнодержавної космічної програми України на 2013-2017 роки колектив КБ «Південне» отримав такі результати:

- здійснено складання льотного зразка КА «Січ-2-1», призначеного для спостереження Землі в оптичному діапазоні та проведення науково-технологічних експериментів;
- випущено конструкторську документацію та проведено макетно-конструкторські випробування КА «Січ-2М» високої роздільної здатності;
- виконано роботи зі створення наукового КА «Мікросат-М», призначеного для спостереження процесів в іоносфері Землі та проведення експериментів в умовах космосу;
- виготовлено та випробувано габаритно-динамічний макет КА YuzhSat-1, призначеного для проведення космічного експерименту з дослідження атмосферних аерозолів.



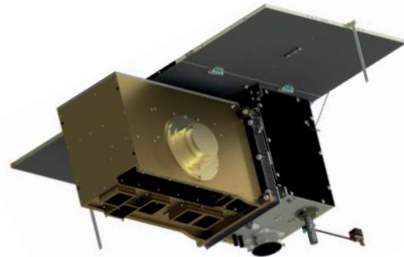
КА «Січ-2-1»



КА «Січ-2М»



КА «Мікросат-М»



КА YuzhSat-1

На жаль, чергову п'ятирічну Космічну програму України, проєкт якої підготувало ДКАУ за участю КБ «Південне» та затвердив у 2018 році уряд, так і не ухвалив парламент у наступні роки. Державне фінансування цих проєктів було припинено.

Спільна робота з керівниками космічної галузі

Центральним органом виконавчої влади, до сфери управління якого входить Державне підприємство «КБ «Південне» ім. М.К. Янгеля», є Державне космічне агентство України. До грудня 2011 року воно було Національним (НКАУ) і очолював його Генеральний директор, а потім агентство перейменували на Державне (ДКАУ) і керувати ним став голова.

Взаємини Генерального КБ «Південне» із ДКАУ оформлюють його особистим контрактом із головою агентства. У ньому детально описано фінансові показники підприємства, яких треба досягти наприкінці року; порядок взаємодії з трудовим колективом та органом управління; умови оплати та преміювання; порядок проведення зустрічей, вибуття у відрядження та відпустку... Кожного кварталу на галузевих колегіях ДКАУ підбивають підсумки виконання директорами особистих контрактів і фінансових планів підприємств.

Усього за десять років директорства О.В. Дегтярева, у 2010-2020 роках, у Державному космічному агентстві України змінилося шість керівників. Кожен із них мав свої погляди на управління галуззю та план реформ, своє бачення космічної програми та стратегії, свої команди менеджерів і радників.



З березня 2010 року до жовтня 2014 року Космічне агентство очолював Герой України **Юрій Сергійович Алексєєв**. Очолював удруге, перша його каденція на цій посаді була у 2005-2009 роках.

Роки роботи космічної галузі під керівництвом Ю.С. Алексєєва були найпліднішими за останні двадцять років:

- розроблено та затверджено Концепцію реалізації державної політики у сфері космічної діяльності на період до 2032 року;
- підготовлено, прийнято та розпочато виконання Загальнодержавної космічної програми України на 2013-2017 роки;
- тривала реалізація масштабних міжнародних проєктів «Дніпро», «Морський старт», «Наземний старт»;

– здійснено пуски космічних носіїв «Союз» і конверсійних ракет «Рокот», «Стріла» з українськими системами керування; постачання апаратури СУБК та систем стикування для космічних кораблів «Союз» і «Прогрес»;

– розпочато здійснення пусків нових ракет-носіїв за проєктами «Антарес» та «Вега».

Загалом у 2010-2014 роках було здійснено 27 (!) пусків ракет-носіїв «Дніпро», «Зеніт», «Антарес» та «Вега», розроблених повністю або частково в КБ «Південне» та виготовлених за участю інших українських підприємств.

У цей час О.В. Дегтярев був нагороджений орденом «За заслуги» II ступеня, золотою медаллю імені В.Ф. Уткіна, став доктором технічних наук, лауреатом премії НАН України імені М.К. Янгеля та лауреатом премії Кабінету Міністрів України за розроблення та впровадження інноваційних технологій.



О.В. Дегтярев та голова НКАУ Ю.С. Алексєєв



О.В. Дегтярев доповідає на річній колегії ДКАУ, січень 2014 р.



О.В. Дегтярев доповідає на річній колегії ДКАУ, серпень 2014 р.



Із січня до серпня 2015 року Державним космічним агентством України керував **Олег Семенович Уруський**.

Він поділився своїми спогадами про перше знайомство та спільну роботу з О.В. Дегтяревим:

«Ми познайомилися з Олександром Вікторовичем у далекому 1992 році в перший період моєї роботи в Національному космічному агентстві України. Я на той час очолював відділ (потім управління) оборонних програм НКАУ, а він керував службою маркетингу та комерційної діяльності КБ «Південне».

Яскравими подіями середини 1990-х років, що відбулися за нашої участі, були запуск першого супутника під юрисдикцією України «Січ-1», створення міжнародної космічної компанії «Сі Лонч», підготування масштабного наукового проєкту «Марс-96»...

Після мого звільнення з НКАУ в 1996 році наші шляхи з О.В. Дегтяревим перетиналися й надалі в місцях моєї наступної роботи: в апараті РНБО, Держкомісії з питань ОПК, Секретаріаті Кабінету міністрів, Міністерстві промислової політики, Держконцерні «Укроборонпром»...

У 2015 році, у період мого керування ДКАУ, Олександр Вікторович як Генеральний конструктор – Генеральний директор КБ «Південне» був у статусі підлеглого. Але, спілкуючись із ним, я усвідомлював, що за спиною в «підлеглого» десятки проєктів і замовлень, більше сотні суміжників, тисячі працівників.

У травні 2015 року за активної участі керівників усіх підприємств галузі та низки академічних інституцій нам вдалося підготувати робочу Стратегію космічної діяльності України до 2022 року, яку було затверджено наказом агентства з гарним номером 100.

Для вирішення питань головного КБ галузі я намагався знаходити потрібний час і підключати необхідні адміністративні ресурси. Так, у серпні 2015 року нашими спільними зусиллями з О.В. Дегтяревим було підготовлено та погоджено на всіх рівнях проєкт розпорядження уряду про злиття КБ «Південне» та Південмашу в єдиний ракетно-космічний центр. На жаль, реалізувати цей проєкт нам не дали».



На нараді у голови ДКАУ Олега Семеновича Уруського, лютий 2015 р.



Учасники колегії ДКАУ в пансіонаті «Лісний» під Дніпром, липень 2015 р.



О.В.Дегтярев виступає на галузевій колегії ДКАУ, липень 2015 р.



Із серпня 2015 року до липня 2016 року космічним агентством керував **Любомир Юрійович Сабадош**, який до цього очолював у м. Харкові Державне підприємство «Об'єднання «Комунар» космічної галузі України.

У вересні 2015 року представницьку українську делегацію на чолі з новим керівником ДКАУ вже приймали в США: у конгресі та НАСА, компаніях «Боїнг» та «Орбітал», на космодромі Воллопс. Через два місяці з візитом у відповідь Україну відвідала делегація НАСА. В усіх цих зустрічах, зокрема в їхній організації, активну участь брав О.В. Дегтярев.

У листопаді КБ «Південне» спільно з Південмашем розробили стратегію виходу з кризи та підписали угоду щодо реалізації антикризових заходів для забезпечення стабільного розвитку двох підприємств. Для координації дій було створено Раду директорів КБП і ПМЗ та кілька робочих груп. Завдяки їхній роботі вдалося збільшити завантаження заводу замовленнями та погасити заборгованість із заробітної плати на Південмаші.

Завдяки енергійним діям керівництва ДКАУ до державного бюджету України 2016 року вперше було закладено 100 % фінансування Космічної програми та інших бюджетних програм агентства.

Водночас ДКАУ відкликала проект розпорядження уряду про злиття КБ «Південне» та Південмашу та підготувало свій варіант реорганізації підприємств галузі, який не підтримали низка міністерств та відомств. Негативне ставлення до нього було й у керівництва КБ «Південне».



Українська делегація на космодромі Воллопс, вересень 2015 р.



Делегація НАСА в КБ «Південне», листопад 2015 р.



Робоча зустріч на Південмаші із заступником адміністратора НАСА В.Герстенмайєром (2-й ліворуч), листопад 2015 р.

У січні 2016 року Державне космічне агентство України несподівано змінило Статут КБ «Південне»: у його новій редакції посаду Генерального конструктора – Генерального директора було перейменовано на Генерального директора. Після цього наказом ДКАУ від 17 лютого 2016 року О.В. Дегтярева було звільнено з посади.

Колектив КБ «Південне» став на захист свого керівника. Керівний актив підприємства провів 23 лютого пресконференцію для ЗМІ, а 1 березня 2016 року майже дві тисячі працівників КБ «Південне» пройшли колоною від прохідної підприємства до будівлі облдержадміністрації, де провели мітинг із вимогою поновити на посаді О.В. Дегтярева. Дніпропетровські ЗМІ назвали цей мітинг «бунтом конструкторів». На адресу перших осіб держави було направлено письмові звернення від ради трудового колективу, профспілкового комітету й ради молодих спеціалістів КБ «Південне» та інших підприємств. Депутатські звернення зробили народні депутати України О.Р. Березюк, О.Ю. Вілкул, О.В. Кужель, В.М. Литвин, М.О. Фролов, а також депутати Червоногвардійської райради та Дніпропетровської обласної ради.

З особистим листом до Прем'єр-міністра України звернувся Президент Національної академії наук України Борис Євгенович Патон. Листи підтримки на адресу Президента України та Прем'єр-міністра України надіслали Генеральний секретар Міжнародної академії астронавтики Жан-Мішель Контан і виконавчий директор Міжнародної астронавтичної федерації Крістіан Файхтінгер.



Мітинг працівників КБ «Південне» у Дніпропетровську з вимогою поновити на посаді свого керівника, березень 2016 р.



Брифінг у Верховній Раді України на захист О.В. Дегтярева, березень 2016 р.

Незважаючи на акції підтримки О.В. Дегтярева, 23 березня 2016 року уряд ухвалив призначення Віктора Васильовича Хуторного виконавцем обов'язків Генерального директора КБ «Південне». Після виходу відповідного наказу ДКАУ він розпочав з 12 квітня тимчасово керувати підприємством. До цього призначення В.В. Хуторний очолював Національний центр аерокосмічної освіти молоді України (з 1997 року), у 1990-1996 роках працював у КБ «Південне».



Працівники КБ «Південне» вітають О.В. Дегтярева перед початком зборів трудового колективу, квітень 2016 р.



О.В. Дегтярев виступає на представленні в.о. Генерального директора В.В. Хуторного трудовому колективу, квітень 2016 р.

25 травня 2016 року, рішенням Червоногвардійського районного суду м. Дніпропетровська, О.В. Дегтярева було відновлено на посаді керівника підприємства з дати звільнення, і згідно з наказом ДКАУ від 20 липня 2016 року він повернувся до роботи як Генеральний директор КБ «Південне».



З вересня 2016 року до серпня 2017 року обов'язки голови ДКАУ виконував **Юрій Миколайович Радченко**. У 1977-2008 роках він пройшов шлях від інженера до першого заступника Генерального директора харківського об'єднання «Комунар». Потім провадив наукову та викладацьку діяльність. У 2012-2015 роках очолював київський НДІ «Квант» Держконцерну «Укроборонпром».

Після призначення нового керівника ДКАУ обстановка в агентстві та в космічній галузі розрядилася та повернулася до робочого ритму.

О.В. Дегтярева, після закінчення строку п'ятирічного контракту керівника, внутрішнім наказом по підприємству було призначено з 1 вересня 2016 року Генеральним конструктором – першим заступником Генерального директора КБ «Південне».

З червня 2016 року проходив конкурс на заміщення посади Генерального директора КБ «Південне», який проводило Міністерство економічного розвитку і торгівлі України. Конкурс тривав кілька місяців, але так і не зміг визначити переможця. Протягом року, з вересня 2016 року до вересня 2017 року, посада Генерального директора КБ «Південне» була вакантною. У цей час О.В. Дегтярев, будучи Генеральним конструктором, тимчасово виконував обов'язки Генерального директора підприємства.

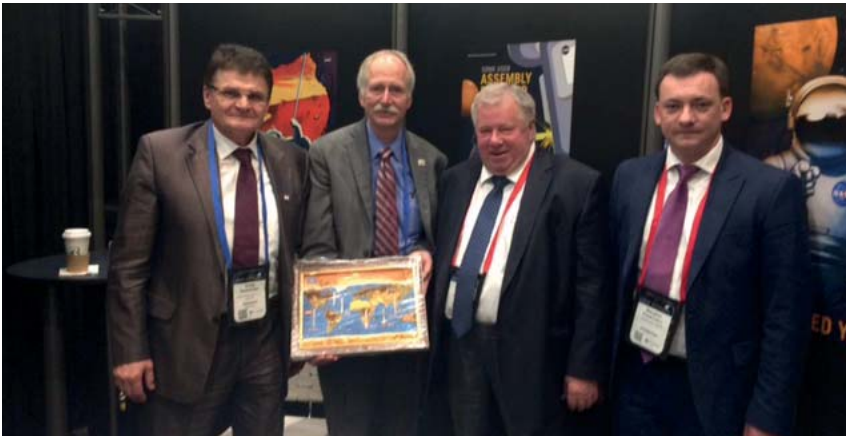
У 2016 році рішенням уряду було створено робочу групу для підготування пропозицій із проблемних питань космічної галузі. Очолив робочу групу директор Національного інституту стратегічних досліджень академік Володимир Павлович Горбулін. Підсумковий документ «Стратегія активних дій з реформування та розвитку космічної галузі України» було передано Прем'єр-міністру України В.Б. Гройсману.



Представлення в.о. голови ДКАУ Ю.М. Радченка, вересень 2016 р.



Голова ДКАУ Ю.М. Радченко з керівниками КБ «Південне», Південмашу та ДПІ у Дніпрі, січень 2017 р.



Після зустрічі із заступником адміністратора НАСА В. Герстенмаєром на 33-му Космічному симпозиумі в США, квітень 2017 р.



Пресконференція керівництва КБ «Південне», присвячена Дню працівників космічної галузі України, 12 квітня 2017 р.

Після перемоги у відкритому конкурсі головою ДКАУ з **31 серпня 2017 року** було призначено виходця з КБ «Південне» – головного конструктора та начальника конструкторського бюро з системного проектування ракет і ракетних комплексів **Павла Глібовича Дегтяренка**.

19 вересня 2017 року наказом нового керівника ДКАУ О.В. Дегтярева було призначено в.о. Генерального директора КБ «Південне», а в лютому 2018 року з ним було підписано новий п'ятирічний контракт, і Олександр Вікторович знову став Генеральним директором підприємства.



П.Г. Дегтяренко очолював Космічне агентство та космічну галузь понад два роки – до листопада 2019 року.

Він розповів про найяскравіші моменти спільної роботи з Олександром Вікторовичем Дегтяревим:

«Коли проходив конкурс (у квітні – травні 2017 року), Олександр Вікторович сильно хворів, і тому прямого контакту в нас не було. Але його підтримка відчувалася буквально на кожному кроці підготування до конкурсу, та й кожен із найближчих його помічників намагався максимально «наситити» мене необхідною інформацією. Підбиття підсумків конкурсу, співбесіди та спецперевірки тривали все літо.

Уже після призначення мене керівником Космічного агентства у вересні 2017 року Прем'єр-міністр України Володимир Борисович Гройсман запросив нас з Олександром Вікторовичем Дегтяревим на розмову. Йшлося про стан справ у космічній галузі, підготування нової Космічної програми та долю завислих міжнародних проєктів. Нам було поставлено першочергові завдання й обіцяно підтримку Уряду. Восени 2017 року було активізовано роботу над проєктом нової Космічної програми. Свої пропозиції подавали багато підприємств галузі та наукових інститутів. Здебільшого це були побажання замовити їм те, що вони вже вміли робити. Пропозиції КБ «Південне» були системними: вони задавали державний підхід до розвитку ракетно-космічної галузі, її ролі в житті країни й віддачі у майбутньому. У результаті саме ці пропозиції лягли в основу майбутньої Космічної програми.

На початку 2018 року в Кабінеті міністрів відбулася велика нарада з питань космічної діяльності за участю ключових міністрів, керівників парламентських комітетів і директорів підприємств галузі. Як голова агентства, я представив основні пропозиції щодо Концепції та проєкту п'ятирічної Космічної програми України. Олександр Вікторович доповнив про стан справ щодо зупинених проєктів «Морський старт», «Наземний старт», «Дніпро», «Циклон-4» і розвиток робіт за новими проєктами «Антарес», «Вега», «Циклон-4М» та з оборонної тематики. Окремим питанням обговорювали план реформування та оздоровлення державних підприємств космічної галузі.

За моєю оцінкою, на цій нараді Олександр Вікторович виступав набагато переконливіше та яскравіше, ніж профільний Віцепрем'єр, міністри і тим більше депутати. Він охарактеризував стан галузі та потреби держави, розповів, як запропоновані проєкти допоможуть Україні у зміцненні обороноздатності, розвитку економіки, науки й освіти. Його виступ отримав схвальні коментарі Прем'єр-міністра.

Проте за надуманими приводами проєкт Космічної програми знову направили на дороблення та численні погодження. Лише у вересні 2018 року Концепцію загальнодержавної космічної програми України на 2018-2022 роки було затверджено на засіданні Уряду, а наприкінці року схвалено проєкт самої Програми та передано до Верховної Ради. Законопроєкт успішно пройшов слухання у профільних комітетах і його чотири рази було внесено до порядку денного сесії. Але в депутатів так і не дійшли руки до його розгляду на пленарному засіданні.

Після обрання у 2019 році нового Президента України, нового парламенту та нового уряду – все довелося розпочинати спочатку».



Представлення голови ДКАУ П.Г. Дегтяренка, серпень 2017 р.



П.Г. Дегтяренко, О.В. Дегтярев, В.П. Горбулін на засіданні Координації в НАН України, грудень 2017 р.



П.Г. Дегтяренко й О.В. Дегтярев з головою Європейського космічного агентства Й.-Д. Вернером, червень 2019 р.



На зустрічі в Києві з президентом Французького центру космічних досліджень Ж.-І. Ле Галлем, серпень 2019 р.

У листопаді 2019 року знову було оголошено конкурс на посаду керівника Державного космічного агентства України. Його переможцем став 36-річний одеський підприємець **Володимир Володимирович Усов**. Він керував агентством з лютого по листопад 2020 року.

За час перебування на посаді Володимира Усова було досягнуто таких результатів:

- розпочато підготування Концепції та проекту Державної космічної програми на 2021-2025 роки;
- підписано Програму українсько-китайського співробітництва у космічній сфері на 2021-2025 роки;
- розроблено Концепцію створення екосистеми космічних компаній, підготовлено пропозиції щодо трансформації підприємств космічної галузі;
- розпочато інвентаризацію інтелектуальної власності ДКАУ та запущено акселераційну програму для майбутніх космічних стартапів.



Засідання Комітету Верховної Ради України з питань економічного розвитку, присвячене проблемам космічної галузі. Дніпропетровська облдержадміністрація, березень 2020 р.



Учасники засідання Комітету Верховної Ради України у Дніпрі: голова ДКАУ В.В. Усов, Генеральний директор КБ «Південне» О.В. Дегтярев, Генеральний директор ВО ПМЗ С.М. Войт, березень 2020 р.



**Володимир Володимирович Усов – голова ДКАУ
з лютого по листопад 2020 року:**

«Я очолював агентство десять місяців. Протягом цього часу був у Дніпрі на Південмаші та в КБ «Південне» практично щотижня. На мою думку, це стало для О.В. Дегтярева несподіванкою.

У нас було багато довгих розмов і дискусій щодо сьогодення та майбутнього КБП. Про минуле ми говорили не так багато. Це була одна з головних відмінностей Олександра Вікторовича від інших досвідчених керівників великих держпідприємств. Він не говорив про колишню велич, масштаб роботи підприємства в радянську епоху. Його думки були спрямовані в майбутнє.

Ми багато сперечалися, але завжди були чесні один з одним. Він завжди казав, що думає, не добираючи м'яких слів. Та й я особливо не приховував свого ставлення до згасання космічної галузі. Він не поділяв моїх позицій щодо швидкої корпоратизації держпідприємств і створення екосистеми приватних компаній як нового ядра українського космосу. Але визнавав, що без змін розвитку не буде.

Дуже важливою для мене стала підтримка від О.В. Дегтярева особисто та від імені КБ «Південне», коли після мого приходу на посаду проти мене було організовано медійні атаки й адміністративний тиск. Я його ні про що не просив. Це було щире поривання людини, яка звикла бути лідером і брати на себе відповідальність.

Олександр Вікторович якось сказав, що ще у студентські роки зрозумів, що він у житті «бригадир» – людина, яка бере на себе відповідальність за прийняті рішення. У результаті як перемоги, так і поразки завжди були його, «бригадира».

Я думаю, що рідкісною його якістю було поєднання практичності та романтизму. Ми неодноразово обговорювали з ним програми освоєння Місяця, майбутнє людства в Космосі. Він вірив у потенціал України, її суб'єктність у світі, яку можна реалізувати через освоєння Космосу. Несподіванкою для мене стало те, що Олександр Вікторович цікавився вивченням підводного світу. Його дивувало, що ми так мало про нього знаємо. Набагато менше, ніж про Космос! Він будував плани проєктів, які можна було б використати і в Космосі, і в океанських глибинах.

О.В. Дегтярев на посаді керівника служби маркетингу та комерційної діяльності застав злам епох, зміг побачити загрози, небезпеки та можливості, які ніс новий час. Як перший заступник Генерального конструктора підготував план модернізації та ребрендингу підприємства. Як Генеральний вів свою багатотисячну команду через терня до зірок.

Останніми роками і в Україні, і за кордоном КБ «Південне» представляв саме Дегтярев».



З великим натхненням у космічній галузі сприйняли влітку 2020 року новину про створення **Міністерства з питань стратегічних галузей промисловості**, яке очолив у ранзі Віцепрем'єр-міністра **Олег Семенович Уруський**. Новому міністерству було доручено формування державної політики в різних сферах, у т.ч. космічної діяльності, а ДКАУ – питання реалізації політики в космічній сфері.

Олег Семенович Уруський – Віцепрем'єр-міністр України – Міністр з питань стратегічних галузей промисловості України з липня 2020 року по листопад 2021 року:

«Моїм першим відрядженням після призначення на посаду був робочий візит до КБ «Південне» та на Південмаш, під час якого я детально ознайомився зі станом справ на ключових підприємствах космічної галузі.

Наприкінці жовтня 2020 року відбулася велика нарада з керівниками Асоціації «Космос», Ради з космічних досліджень Національної академії наук України, Мінстратегпрому, Державного космічного агентства, Конструкторського бюро «Південне» та Південного машинобудівного заводу щодо актуальних питань космічної діяльності. Такої ґрунтовної та відвертої розмови з ракетно-космічної тематики не було давно. Ми обговорили хід робіт з основних міжнародних проєктів, формування нової Космічної програми України, проведення корпоративізації держпідприємств та створення холдингової компанії «Ракетно-космічний центр «Південний».

У центрі особливої уваги учасників наради був Олександр Вікторович: він і доповідав, і запитував, і пропонував, і відстоював, і жартував... Практично всі ключові пропозиції з проблемних питань сформулював чи прокоментував саме Дегтярев. Тоді ми й уявити не могли, що йому залишалося жити менше місяця...»



Нарада у Віцепрем'єр-міністра України О.С. Уруського з проблемних питань космічної діяльності, 26 жовтня 2020 р.



Остання зустріч «космічних» керівників за участю О.В. Дегтярева. Київ, 26 жовтня 2020 р.

Зліва направо:

- (1) заступник Міністра з питань стратегічних галузей промисловості Т.В. Коваленко;
- (2) заступник Генерального директора ВО ПМЗ С.В. Захарченко;
- (3) голова Державного космічного агентства України В.В. Усов;
- (4) голова Ради з космічних досліджень НАН України Я.С. Яцків;
- (5) заступник Міністра з питань стратегічних галузей промисловості В.О. Неміловський;
- (6) Генеральний директор КБ «Південне» О.В. Дегтярев;
- (7) головний інженер – перший заступник Генерального директора ВО ПМЗ В.В. Соколов;
- (8) Віцепрем'єр-міністр – Міністр із питань стратегічних галузей промисловості О.С. Уруський;
- (9) співголова Ради Асоціації «Космос» В.В. Васильєв;
- (10) Генеральний директор ВО «Київприлад», голова Ради Асоціації «Космос» О.В. Осадчий

На орбітах міжнародного співробітництва

Реалізація проекту «Дніпро»

У 2010-2015 роках тривала реалізація міжнародного проекту «Дніпро». У цей період із космодрому Ясний було здійснено шість успішних пусків РН «Дніпро». У п'яти з них було виведено на орбіти п'ять українських корисних навантажень: два українські космічні апарати («Січ-2», PolyITAN-1) і три українські блоки перспективної авіоніки (БПА-1, БПА-2, БПА-3).



Розповідає Сергій Олексійович Синицін:

«У період 2010-2015 років наказами Генерального конструктора мене призначили керівником робіт від КБ «Південне» з підготування ракетного космічного комплексу «Дніпро» до пусків на космодромах Байконур і Ясний. Технічне керівництво пусками Генеральний конструктор О.В. Дегтярев залишав за собою.

Про хід робіт з підготування до пусків я регулярно інформував керівника підприємства ВЧ-зв'язком. Безпосередньо на космодром Ясний Олександр Вікторович приїжджав за кілька днів до пуску і насамперед слухав мою доповідь про все, що було зроблено, про нештатні ситуації, що виникали, і заходи, вжиті для їх усунення. Ця інформація була потрібна йому для доповіді Держкомісії з проведення пуску.

Пам'ятаю, як після першої моєї доповіді він сказав: «Знаєте, Сергію Олексійовичу, пуски «Дніпра» викликають в мені особливо радісні почуття, адже його створено на базі комплексу, у розробленні якого я, як молодий фахівець, уперше брав участь».

На засіданнях Держкомісії Олександр Вікторович почувався дуже впевнено, з великою повагою ставився до представників суміжних підприємств. Після успішних пусків (у цей період усі пуски «Дніпра» були успішними!) він палко вітав учасників пускової команди, висловлював їм вдячність за самовіддану роботу.

Особливо задоволений Олександр Вікторович був після пуску 17 серпня 2011 року, коли ракетою-носієм «Дніпро» на орбіту було виведено наш космічний апарат «Січ-2». Це був подвійний успіх КБ «Південне» та його Генерального конструктора».



О.В. Дегтярев на засіданні Держкомісії з проведення пуску РН «Дніпро».

Виступає головний конструктор КРК «Дніпро» С.І. Ус



Після успішного запуску КА «Січ-2» РН «Дніпро»,
17 серпня 2011 р.



С.І. Ус, О.В. Дегтярев, М.Є. Соловцов, В.О. Андреев, О.Ю. Сілкін

У ході запусків ракет-носіїв «Дніпро» у 2010, 2011 та 2013 роках було випробувано та відпрацьовано в умовах космосу блоки перспективної авіоніки (БПА) – ту саму БІНС з лазерними гіроскопами, створену українськими приладобудівниками для РН «Циклон-4».

Рекордним для світового ринку космічних послуг став пуск 20 червня 2014 року, у ході якого на орбіті було виведено 33 космічні апарати на замовлення їхніх власників із 15 країн, у т.ч. студентський наносупутник PolyTAN-1, створений у Національному технічному університеті України «КПІ».



Українська БІНС з лазерними гіроскопами



Установлення двох блоків БІНС у головну частину РН «Дніпро»



Робоча зустріч у ДКАУ за проектом «Дніпро», листопад 2012 р.



РН «Дніпро» стартує з космодрому Ясний



Привітання з успішним пуском від президента МКК «Космотрас» В.О. Андрєєва



Головний конструктор напрямку КБ «Південне»

Олексій Юрійович Сілкін розповідає:

«Олександр Вікторович Дегтярев неодноразово зазначав, що програма «Дніпро» є, мабуть, єдиним у світі вдалим прикладом перетворення страшної ракетно-ядерної зброї на мирний і дуже корисний для людства космічний носій.

Мені добре запам'яталася успішна робота Олександра Вікторовича, пов'язана із запуском ракетою-носієм «Дніпро» двох космічних апаратів американської фірми «Іридиум».

Пуски апаратів цього типу передбачали проводити на американських ракетах. Але фірма «Іридиум», до початку цих пусків, хотіла провести попередні льотні випробування, для яких обрали недорогу конверсійну ракету-носіє «Дніпро». Американська компанія АТК запропонувала свої послуги фірмі «Іридиум» з інтеграції КА з космічною головною частиною (КГЧ) ракети «Дніпро». Зокрема, для відокремлення супутників АТК запропонувала схему з висуванням із КГЧ штирів, якими потім переміщалися і йшли на орбіту апарати.

Вважаючи цю схему складною та ненадійною, КБ «Південне» запропонувало інші рішення, за якого космічні апарати, як пелюстки троянди, відхилялися на певний кут від диспенсера, а потім відокремлювалися. Пропозицію було оформлено у вигляді концептуального проекту.

Генеральний конструктор О.В. Дегтярев детально ознайомився з нашим проектом і став його гарячим прихильником. В умовах конкуренції фірма «Іридиум» запропонувала провести тендер. Вирушаючи на «Вашингтонцину», Олександр Вікторович узяв із собою наш концептуальний проект. Але, прийшовши на засідання, виявив, що лишив його в автомобілі на стоянці. Когось відправили за забутим документом... Після доповіді Олександра Вікторовича та її обговорення представники фірми «Іридиум» підтримали пропозицію КБ «Південне».

Так О.В. Дегтярев виграв тендер, а інтеграція космічної головної частини залишилася за нашим підприємством».

У 2015 році пуски конверсійної РН «Дніпро» було зупинено через припинення військово-технічного співробітництва між Україною та Росією.



Система відокремлення КА «Іридиум» від КГЧ РН «Дніпро»



О.В. Дегтярев на випробуваннях КГЧ «Дніпро-Іридиум»

Припинення проєкту «Циклон-4»

У вересні 2010 року, через сім років після підписання міждержавного договору, на майбутньому космодромі Алкантара відбулася церемонія закладення «першого каменя» у будівництво наземного комплексу «Циклон-4». До кінця 2010 року було завершено розчищення території від сільви – приекваторіального лісу, а у 2011 році розпочато роботи зі спорудження будівель наземного комплексу. Вони тривали протягом трьох років, до березня 2013 року.

Зі створенням об'єктів загальної інфраструктури космодрому бразильська сторона не поспішала. У середині 2012 року виявилось, що узгоджені технічні вимоги, у тому числі до пунктів харчування та проживання персоналу, не виконано.



Згадує керівник групи супроводу проєкту «Циклон-4» служби 10 Валерій Анварович Кальметєв:

«Коли про цей факт ми з В.Д. Пінягіним доповіли О.В. Дегтяреву, він був дуже спантеличений. Він із власного досвіду добре знав, як важливо забезпечити нормальні побутові умови для працівників, які перебувають у тривалих відрядженнях на космодромах. Тому це питання Олександр Вікторович порушив і в ДКАУ, і на раді директорів БК АЦС. Але Бразильське космічне агентство, яке відповідало за виконання договору, не поспішало виконувати свої зобов'язання. Некваліфікованість і необов'язковість бразильської сторони дуже насторожувала О.В. Дегтярева».



Коментує головний конструктор комплексу «Циклон-4» Олександр Вікторович Нестеров:

«Питання про необхідність інтенсифікації діяльності бразильської сторони щодо створення комплексу Олександр Вікторович порушував неодноразово і перед представниками Бразильського космічного агентства, і на засіданнях ради директорів БК АЦС. Його чітких та зрозумілих пропозицій бразильці не відкидали, проте реалізація їх найчастіше повисала в повітрі.

Так із загальної інфраструктури космодрому було збудовано лише дорогу від морського порту до пускового центру. Будівництво морського порту, на який уже була документація, бразильська сторона так і не розпочала. Це змусило українські підприємства розробити документацію на обладнання для авіаційного транспортування складових частин ракети-носія «Циклон-4».

Недостатніми темпами йшли роботи з випуску будівельної документації, які провадили бразильські підприємства, що брали участь у створенні систем наземного комплексу.

Було багато інших нестикувань, які українській стороні доводилося вирішувати самостійно.

О.В. Дегтярев проводив багато нарад, відеоконференцій із бразильцями. Дуже скрупульозно готували та проводили ради головних конструкторів, у тому числі й з представниками бразильських підприємств і БК АЦС, на яких вирішували проблемні питання створення КРК «Циклон-4» на космодромі Алкантара.

О.В. Дегтярев особисто брав участь у підготуванні рішень нарад і ради головних конструкторів, вносив багато зауважень та пропозицій. Усіх нас це стимулювало».

Були свої складнощі і в української сторони. Через низку причин змінювалася кооперація розробників і виробників складових частин ракети та комплексу. Так, замість московського НВЦ АП розроблення комплексу командних приладів на базі безплатформної інерційної навігаційної системи провело КП СП «Арсенал» за участю «Хартрон-Аркос», що викликало необхідність доопрацювання вже випущеної конструкторської документації. Розробником і виробником частини обладнання стартового й технічних комплексів замість російського КБТМ став український «Дніпроважмаш».

Незважаючи на труднощі, українська сторона в період 2012-2014 років відправила до Бразилії морським шляхом три партії технологічного обладнання, яке виготовили маріупольський «Азовмаш» і харківський «Елкор». Однак постачання наземного обладнання з України не прискорило створення космодрому в Бразилії. У 2014 році з боку Бразилії повністю припинилося фінансування будівельних робіт на космодромі Алкантара.

16 липня 2015 року Бразилія нотою свого уряду поінформувала українську сторону про намір в односторонньому порядку розірвати договір про довгострокову співпрацю щодо використання ракети-носія «Циклон-4» на пусковому центрі Алкантара.

З ініціативи О.В. Дегтярева КБ «Південне» неодноразово зверталось до Державного космічного агентства України з листами, у яких було оцінено потенційні збитки та подано пропозиції щодо захисту інтересів українських підприємств. Усі листи завершувалися закликом створити міжвідомчу комісію з врегулювання відносин із Бразилією. На жаль, ці звернення не знайшли відгуку, і 16 липня 2016 року договір припинив свою дію без жодного заперечення з української сторони!

Незважаючи на таке несподіване завершення українсько-бразильського проекту, він приніс чимало позитивних результатів для України.

Для його реалізації було об'єднано зусилля десятків українських промислових підприємств. Було створено ракету-носіє з новітньою українською системою керування та бортовою системою навігації, з новим двигуном 3-го ступеня з багаторазовим увімкненням у польоті. Україна набула унікального досвіду створення наземного стартового комплексу. Уся конструкторська документація та матеріальна частина на ракету-носіє залишилися в Україні.

Досвід, набутий у рамках міжнародного проекту «Циклон-4», а також величезний науково-технічний заділ у створенні новітньої ракетно-космічної техніки дозволили українській стороні спрямувати зусилля на пошук більш надійних ділових партнерів і нових місць розміщення космічного ракетного комплексу.



Робоча зустріч із бразильською делегацією в КБ «Південне», липень 2011 р.



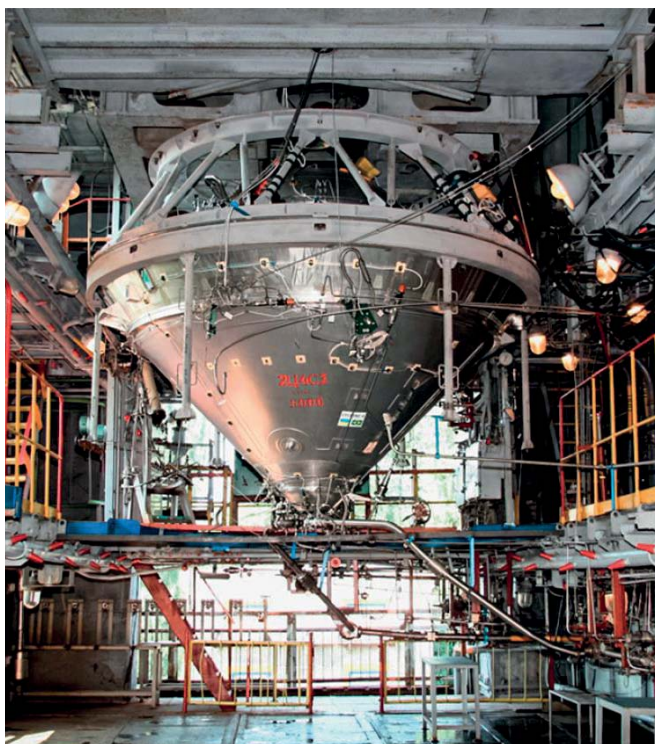
О.В. Дегтярев із президентом Бразильського космічного агентства М.А. Рауппом, м. Бразилія, вересень 2011 р.



Відвідування Інституту космічних досліджень Бразилії, вересень 2011 р.



РН «Циклон-4» в цеху головного складання Південмашу



Паливний відсік 3-го ступеня РН «Циклон-4»



Маршовий двигун 3-го ступеня РД861К



Вогневі стендові випробування 3-го ступеня РН «Циклон-4» з двигуном РД861К



Розвантаження у Бразилії технологічного обладнання, доставленого з України



Будівництво об'єктів наземного комплексу на космодромі Алконтара



«Циклон» над Алконтарою: макет космічного ракетного комплексу, що не відбувся

Боротьба за «Зеніт»

Завдяки зусиллям нового власника – ТОВ «Енергія-Оверсіз», 24 вересня 2011 року «Морський старт» повернувся на ринок пускових послуг, здійснивши успішний запуск телекомунікаційного супутника Atlantic Bird 7.

Загалом у 2011-2014 роках було здійснено шість пусків РН «Зеніт-3SL», один із них у 2013 році був аварійним. У травні 2014 року відбувся останній пуск із морської платформи «Одісей»: на орбіту було виведено європейський супутник зв'язку Eutelsat-3B.



Завершився репортаж із останнього пуску морського «Зеніта»: КА Eutelsat-E3B на орбіті! 27 травня 2014 р.

На жаль, новий власник комплексу не зміг забезпечити беззбиткову роботу «Морського старту» через загострення конкуренції на ринку пускових послуг, перебоїв із постачанням російського комплектування для ракети-носія «Зеніт» та інших причин. Унаслідок цього стартовий комплекс, здатний здійснювати по 6-8 запусків щорічно, здійснював 1-2 пуски на рік.

Восени 2014 року керівництво ТОВ «Енергія-Оверсіз» та РКК «Енергія» ухвалили рішення про закриття проєкту.



Про спроби КБ «Південне» зберегти проєкт «Морський старт» згадує начальник відділення міжнародного співробітництва Денис Сергійович Веденєєв:

«У жовтні 2014 року на Міжнародному астронавтичному конгресі в Торонто до Олександра Вікторовича Дегтярева звернувся заступник Генерального директора РКК «Енергія» Олександр Гдальович Деречин: «Олександр, у тебе такі зв'язки в космічних колах... Знайди інвестора для «Морського старту» Хороший проєкт, шкода буде, якщо він заглухне!». «Нічого не можу обіцяти. Потрібно пробувати» – відповів Олександр Вікторович.

Спочатку наш Генеральний у листопаді 2014 року виступив на засіданні Ради директорів «Морського старту» з доповіддю, у якій навів аргументи на користь продовження проєкту за умови оптимізації схеми його ведення та експлуатаційних витрат. За наслідками доповіді О.В. Дегтярева Рада директорів прийняла пропозицію КБ «Південне» про початок пошуку потенційного інвестора.

З цього моменту розпочався пошук покупця для «Морського старту», який тривав кілька місяців. Сітки закидали широко. Практично для кожного закордонного відрядження Генерального готували презентації для потенційних інвесторів, які можуть бути зацікавлені в купівлі проєкту або частки в ньому. О.В. Дегтярев розумів, що знайти одного інвестора буде складно, і найімовірніше треба формувати пул інвесторів.

Олександр Вікторович був одним із тих, хто брав активну участь у проєкті від самого його початку. Дві причини спонукали його взятися за пошук інвесторів для «Морського старту». Перша – це технічна унікальність проєкту, єдиного у світі, за якого ракети стартують з автоматизованого стартового комплексу в океані. Друга причина: «Зеніт» – єдиний виріб, що забезпечує завантаження всіх виробничих дільниць Південмашу. Відвантаження хоча б трьох «Зенітів» на рік могло забезпечити беззбиткове функціонування заводу.

Зрештою, місяці наших пошуків дали результат. І яка удача! Було знайдено інвестора, готового одноосібно вкласти необхідну суму, щоб повернути проєкт до життя. Відбулися зустрічі та переговори з РКК «Енергія». Відправною точкою в переговорному процесі стала зустріч у Мінську, де представники РКК «Енергія» були проінформовані про наявність потенційного інвестора та про умови, на яких він готовий придбати проєкт. Було підписано меморандум, у якому було зафіксовано наміри РКК «Енергія» та КБ «Південне» щодо відродження проєкту «Морський старт» і принципові умови купівлі комплексу інвестором. Після зустрічі в Мінську були інші зустрічі, під час яких умови угоди дедалі більше конкретизували. Їхнім результатом став наприкінці червня 2015 року проєкт листа про наміри – первинний документ, який описує умови майбутньої угоди.

Паралельно з цим провадили підготовчу роботу на підприємстві. Справа в тому, що інтереси інвестора, захопленого ідеями підкорення космосу, який не мав достатньо глибокого уявлення про космічну діяльність, були сконцентровані в іншій сфері бізнесу. Тому він запропонував після купівлі комплексу передати КБ «Південне» все технічне й адміністративне управління проєктом.

Для нас, хто знає «Морський старт» і всі його проблеми зсередини, було очевидно, що подальший успіх проєкту неможливий без системних перетворень. На підприємстві було створено робочу групу на чолі з Анатолієм Васильовичем Агарковим, який був технічним керівником робіт у Базовому порту та добре знав особливості експлуатації комплексу. Основним завданням робочої групи було вироблення необхідних перетворень для подальшого функціонування «Морського старту» як прибуткового бізнесу. За короткий час було підготовлено Концепцію відродження та розвитку проєкту «Морський старт».

Не марнувала часу і РКК «Енергія». Її керівництво повірило в те, що «Морський старт» може бути комусь цікавим і зробило свої спроби знайти інвесторів. У результаті, наприкінці 2015 року, РКК «Енергія» подала до Роскосмосу шість пропозицій від потенційних інвесторів, одного з яких привели ми.

Роскосмос вибрав американську корпорацію AIAC. Між передбачуваним інвестором та РКК «Енергія» розпочалися переговори про умови майбутньої угоди щодо придбання проєкту.

Надія на те, що з «Морським стартом» все буде добре, знову з'явилася після візиту одного з керівників корпорації AIAC до нас на підприємство в лютому 2016 року. Він залишився задоволений відповідями на запитання про те, як треба вирішувати проблеми «Морського старту». Виявилось, що наші погляди збіглися. Поїхав представник AIAC від нас натхненний. Команда КБ «Південне» готова була надавати американському інвестору всіляку підтримку у відродженні проєкту. Адже для нас було важливо, щоб «Зеніти» продовжували літати.

А потім, як грім з ясного неба, було оголошено про те, що в ролі інвестора Роскосмос обрав авіаційну групу компанії S7, яка до цього не виявляла жодної зацікавленості в придбанні «Морського старту» і не входила до потенційних інвесторів.



**Згадає Анатолій Васильович Агарков –
заступник Генерального конструктора КБ «Південне»
з льотних випробувань у 1995-2021 роках:**

«У вересні 2016 року було підписано контракт на придбання російською групою компаній S7 Group складально-командного судна та платформи «Одісей», що перебували в законсервованому стані із серпня 2014 року. Лише навесні 2018 року цю угоду було остаточно завершено.

Докладені новим власником зусилля щодо відновлення проєкту «Морський старт» вселяли надію на успішне майбутнє та багато морських стартів. Було отримано всі необхідні ліцензії Уряду США для відновлення пускової діяльності, у Південмашу замовлено перші три ракети «Зеніт» для майбутніх пусків, проведено зустрічі в Мінську та Празі, розроблено цілу низку організаційних та конструкторських документів. Компанія-оператор S7 Space мала намір повернути «Морський старт» на світовий ринок пускових послуг з 2020 року.

Але почалися складнощі в Росії: не було видано обіцяного дозволу на постачання двигунів першого ступеня та систем керування в Україну. Ми запропонували компромісне рішення щодо можливості остаточного складання ракет у США в умовах Базового порту, а не в Україні у штатних умовах заводу-виробника. За аналогією із проєктом «Антарес». На жаль, і ці поступки не дали результату. Політичним рішенням проєкт «Морський старт» було припинено.

У 2019 році зі складально-командного судна та стартової платформи було демонтовано американське обладнання. У березні 2020 року завершилося транспортування ракетно-космічного комплексу «Морський старт» до російського порту тимчасового базування на Далекому Сході».

Доля у «Морського старту», як і в багатьох грандіозних проєктів, виявилася складною. За чверть століття свого існування та 36 пусків він пережив три аварії, одна з яких мало не знищила стартову платформу. Двічі «Морський старт» залишав світовий ринок пускових послуг і двічі повертався...

Утретє унікальний міжнародний проєкт пішов із ринку назавжди. Разом з ним канула в Лету ціла епоха в житті КБ «Південне» та Південмашу, залишивши про себе світлі спогади та фотографії в альбомах тих щасливців, кому довелося працювати над розробленням і реалізацією «Морського старту».



Учасники наради з компанією S7 від КБ «Південне»: П.В. Затишняк, А.В. Агарков, О.В. Дегтярев, О.М. Машченко



Учасники наради в Празі щодо відновлення програми «Морський старт»

На жаль, доля, аналогічна «Морському старту» та «Дніпру», чекала і на «Наземний старт». У 2011 році було здійснено чотири запуски ракетами-носіями «Зеніт-3SLБ»: російських КА «Електро-Л-1», «Спектр-Р», «Фобос-Грунт» та американського телекомунікаційного супутника Intelsat-18. У вересні 2013 року було запущено ізраїльський супутник Amos-4, а в грудні 2015 року – російський КА «Електро-Л-2».



Вивезення на старт РН «Зеніт» із КА «Фобос-Грунт», листопад 2011 р.



Біля погруддя М.К. Янгеля на 43-му майданчику космодрому Байконур



Приліт керівництва КБ «Південне», Південмашу та членів держкомісії за програмою «Наземний старт» на Байконур, серпень 2013 р.



Перед вивезенням на старт РН «Зеніт-3СЛБ» із КАМОС-4, серпень 2013 р.



О.В. Дегтярев з українською командою після успішного пуску,
серпень 2013 р.

У грудні 2017 року компанія-оператор пускових послуг S7 Space організувала та здійснила свій перший та останній за проектом «Наземний старт» запуск із космодрому Байконур КА «Ангосат 1» для Анголи. Ракета РН «Зеніт», яку було використано для цього запуску, пролежала на Байконурі майже три роки.



Пристикування головного блока з КА «Ангосат-1» до РН «Зеніт», грудень 2017 р.



Останній запуск «Зеніта» з космодрому Байконур, 26 грудня 2017 р.

Грудневий пуск 2017 року став останнім не тільки для проекту «Наземний старт». Цим пуском завершилася майже 33-річна ера «Зеніта» – найвеличнішого творіння КБ «Південне» та Південмашу.

Європейський проєкт «Вега»

У лютому 2004 року КБ «Південне», ВО ПМЗ й італійська фірма «Фіат-Авіо» підписали тристоронній контракт на розроблення, виготовлення, відпрацювання та постачання блоків маршових двигунів для нової європейської РН «Вега».

Визначальний внесок у розроблення РН «Вега» зробили італійські фахівці. Вони взяли на себе відповідальність за розроблення твердопаливних двигунів перших трьох ступенів «Веги». А ось для четвертого ступеня, до завдання якого входить найвідповідальніша робота – доставлення космічних апаратів на необхідні орбіти, рідинний ракетний двигун розробляли фахівці КБ «Південне».

За темою «Вега» контакти фахівців «Фіат-Авіо» та КБ «Південне» розпочалися у 1996 році. Ознайомившись із розробками двигунів усіх відомих двигунобудівних компаній Європи, Росії та США, італійці вибрали двигун українського розроблення, оскільки він забезпечував найкращі характеристики. За окремим контрактом було проведено експериментальні роботи з проведенням вогневих випробувань, під час яких фахівці КБ «Південне» зуміли підтвердити реалізованість заявлених характеристик. Підсумком цих робіт стало підписання в лютому 2004 р. тристороннього контракту, який ознаменував прорив українських ракетників до європейських космічних розробок.



Володимир Андрійович Шульга – заступник головного конструктора проєктно-конструкторського бюро ракетних двигунів КБ «Південне»:

«Олександр Вікторович, як дипломований фахівець з ракетних двигунів, добре розумів завдання, що стоять перед двигунниками і приділяв багато уваги вирішенню наших проблем.

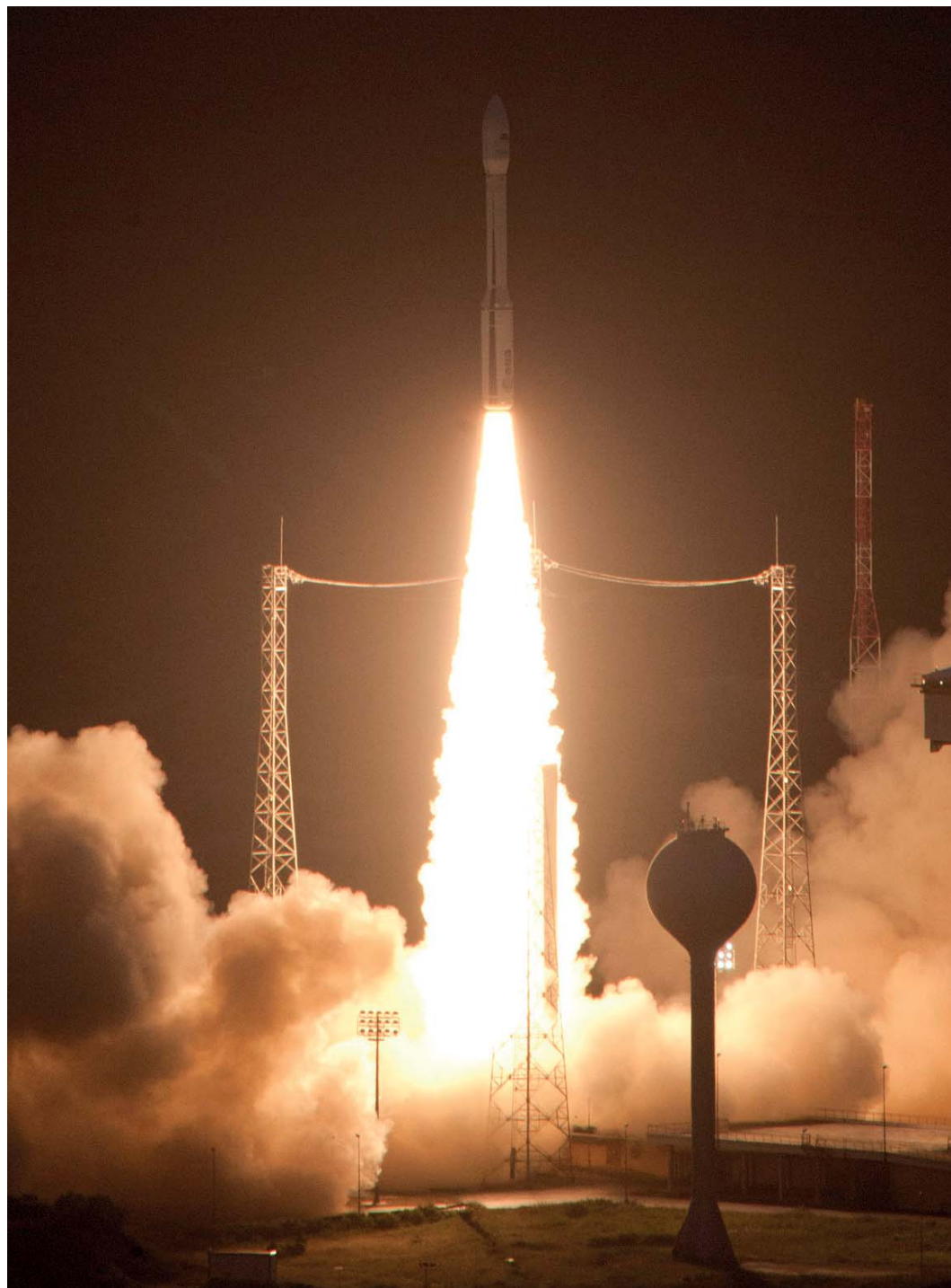
Для задоволення всіх вимог замовника фахівцям КБ «Південне» потрібно було запровадити цілу низку нововведень. Насамперед було запропоновано оригінальну конструкцію камери згоряння, у якій застосовано новий підхід до організації сумішоутворення й охолодження стінок, що дозволило забезпечити не лише високі економічні характеристики, але й її високу надійність. Нові науково-технічні рішення було застосовано також у конструкції електроклапанів, що забезпечують запуск та вимкнення двигуна. Реалізація цих нових рішень дозволила забезпечити потрібні замовнику характеристики щодо динаміки їхнього спрацювання.

На вимогу замовника було розроблено та впроваджено в цехах виробництва нову методику контролювання чистоти всіх вузлів і двигуна в цілому. Як для розробників, так і для виробників це були нові жорсткі вимоги. Нині цю методику контролювання чистоти застосовують під час виготовлення всіх двигунів».

Високі характеристики двигуна, надійність його роботи було підтверджено багаторазовими випробуваннями не тільки на стендах КБ «Південне» та Південмашу, а й фахівцями Європи на стендах у Голландії (динамічні випробування у складі 4-го ступеня) та Німеччини (вогневі випробування у складі 4-го ступеня). У 2010 році було здійснено перше постачання двигуна для льотних випробувань.

13 лютого 2012 року з космодрому Куру у Французькій Гвіані проведено перший пуск європейської ракети-носія «Вега», на верхньому ступені якої було встановлено маршовий двигун РД843, який розробило КБ «Південне» та виготовив Південний машинобудівний завод.

Двигун успішно відпрацював за заданою циклограмою, ракета повністю виконала програму польоту: на розрахункові орбіти було виведено італійські KA LARES, ALMASat-1 та сім мікросупутників США CubeSat.



Перший пуск РН «Вега» з космодрому Куру у Французькій Гвіані, 13 лютого 2012 р.



РН «Вега» на старті



Двигун верхнього ступеня РД843

*Доктору Олександру Дегтяреву,
Генеральному конструктору –
Генеральному директору КБ «Південне»*

Шановний докторе Дегтярев!

Дозвольте мені привітати Вас з успішним першим пуском ракети-носія «Вега», у створенні якої Ваша компанія брала активну участь.

Завдяки цьому запуску в Європи з'явився конкурентоспроможний засіб виведення малих супутників.

Сьогодні європейське сімейство ракет-носіїв «Аріан-5», «Союз» і «Вега», якими керує компанія «Аріанспейс» у Гвіанському космічному центрі, здатне вивести будь-яку масу на будь-яку орбіту.

*З найкращими побажаннями
голова правління компанії «Аріанспейс»
Жан-Ів Ле Галль*

Колектив творців блока маршового двигуна для четвертого ступеня європейської ракети-носія «Вега» був удостоєний Державної премії України 2012 року. Її лауреатами стали: заступник Генерального конструктора – Генерального директора КБ «Південне» з рушійних установок, начальник і головний конструктор двигунного КБ-4 В.М. Шнякін (померло), заступник Генерального конструктора – Генерального директора КБ «Південне» із зовнішньоекономічної діяльності В.Д. Пінягін (померло), працівники КБ-4: заступник головного конструктора КБ-4 В.А. Шульга, головний спеціаліст В.Г. Переверзєв, начальники відділів В.М. Коваленко та В.І. Конох. Перший і невеликий за економічними показниками контракт з італійською компанією «Авіо» закрив основу для тісної співпраці, яка триває вже понад двадцять років. За цей час українські й італійські фахівці змогли краще зрозуміти потреби та можливості один одного та суттєво розширити сферу співробітництва: на кінець 2021 року було поставлено замовнику 26 двигунів, із яких 20 уже відлітали без зауважень, а компанія «Авіо» зробила чергове замовлення на партію із десяти двигунів.

Успішна експлуатація європейської РН «Вега» з двигуном верхнього ступеня РД843 підтвердила високий науково-технічний рівень розробок і конкурентоспроможність продукції КБ «Південне» та ВО ПМЗ на міжнародному космічному ринку. Загалом проект «Вега» – це яскравий приклад того, як має здійснюватися інтеграція українських підприємств у космічні програми Європейського Союзу.

Початок експлуатації РН «Антарес»

2010 рік ознаменувався переходом проектної розробки ракети-носія «Таурус-2» в практичну площину її експлуатації в Центрі космічних польотів на острові Воллопс (штат Вірджинія).

У липні 2010 року було організовано авангардну експедицію працівників служби 10 на острові Чинкотіг та Воллопс (штат Вірджинія) для організації прибуття основної групи технічних фахівців КБП. Перший острів розглядали як місце проживання персоналу, а другий – як місце їх роботи.

У вересні 2010 року на Південмаші завершили складання основної конструкції першого ступеня (ОКПС) ракети-носія «Таурус-2». Генеральний директор Південмашу В.А. Щеголь, Генеральний конструктор – Генеральний директор КБ «Південне» О.В. Дегтярев, перший заступник Генерального конструктора – Генерального директора О.М. Мащенко та менеджер програми від компанії «Орбітал» Майкл Хілл підписали висновок на відправлення ОКПС до США.



Мітинг перед відправленням до США першої ОКПС РН «Таурус-2», вересень 2010 р.



Залізничний вагон з першою ОКПС РН «Таурус-2»

У жовтні 2010 року, в офісі на острові Воллопс, без фанфар та інших почестей було підписано контракт на участь фахівців КБ «Південне» у підготуванні та проведенні пусків РН «Таурус-2» з американського космодрому в штаті Вірджинія.



Біля офісу компанії «Орбітал» на острові Воллопс, жовтень 2010 р.



Українські фахівці біля першої ОКПС РН «Таурус-2» в МВК компанії «Орбітал» на острові Воллопс

У листопаді 2010 року завершилося доставлення першої ОКПС РН «Таурус-2» на острів Воллопс. Відпрацьовували не тільки морське транспортування матеріальної частини та перевантаження з корабля в портові споруди, але й багатогодинне, зазвичай нічне, транспортування ОКПС спеціальними машинами з порту Вілмінгтон (штат Делавер) до ЦКП на острові Воллопс. З моменту прибуття ОКПС на американський полігон розпочалася тривала та кропітка робота з проведення проливних та вогневих випробувань.

У 2011 році КБ «Південне» та компанія «Орбітал» підписали Базову угоду, яка визначила умови довгострокового співробітництва на етапі експлуатації проекту «Таурус-2» на роки вперед. Наприкінці 2012 року ракета-носій і проект дістали нову назву «Антарес».

21 квітня 2013 року вечірні сутінки над середньоатлантичним космопортом в американському штаті Вірджинія осяяла яскрава зірка «Антареса», яка впевнено прокладає собі дорогу в небо. У рамках демонстраційного пуску ракета-носій успішно вивела макет космічної вантажівки «Сигнус». Разом з ним на орбіту було доставлено три малі супутники НАСА Phonesat і один комерційний наносупутник ДЗЗ.



Перший пуск РН «Антарес» зі стартового майданчика на острові Воллопс, 21 квітня 2013 р.



У робочій кімнаті Генерального після успішного першого пуску РН «Антарес», 21 квітня 2013 р.

22 квітня 2013 р.

Пану Олександру Дегтяреву,
Генеральному конструктору - Генеральному директору
ДП «КБ «Південне»

Олександр!

Щиро дякую за Ваше керівництво нашим спільним проектом. Працювати із чудовою командою КБ «Південне» було задоволенням починаючи з перших днів проекту «Антарес», і особливою честю було спілкуватися з Вами протягом цих років.

Тепер ми повинні рухатися вперед до наступного пуску, а також до багатьох інших пусків, які на нас чекають!

З повагою Девід Томпсон,
голова правління компанії «Орбітал»



О.В. Дегтярев із віцепрезидентом компанії «Орбітал»
Р. Річардсом на космодромі Воллопс, вересень 2013 р.



Перед пуском РН «Антарес» на космодромі Воллопс.

Зліва направо: В.А. Демченко, А.В. Агарков,
голова НАСА Ч. Болден, Г.В. Ткаленко, О.В. Дегтярев,
віцепрезидент компанії «Орбітал» Ф. Калбертсон



О.В. Дегтярев та А.В. Агарков
з віцепрезидентом компанії «Орбітал» К. Еберлі



**Згадає Анатолій Васильович Азарков – заступник
Генерального конструктора КБ «Південне»
з льотних випробувань у 1995-2021 роках:**

«Крім спільних зустрічей пускової команди «Антареса», перед-пускових (!) та післяпускових банкетів, у команди КБ «Південне» були й свої посиденьки. Один раз на місію ми неодмінно збиралися на устричне застілля.

Устриці та тунці були улюбленими стравами С.М. Конюхова та О.В. Дегтярева ще з «Морського старту». Коли вони приїжджали в Лонг-Біч, обов'язково куштували ці страви з приправами.

Устричну традицію О.В. Дегтярев привніс на Воллопс і долучив нас до цієї специфічної страви. На острові Чинкотіг є своя фабрика з розведення устриць, яких вважають одними з найкращих у США. Тому до найближчого магазину морепродуктів регулярно завозили свіжі устриці, креветки й тунці.

Приїжджаючи, О.В. Дегтярев щоразу запрошував нас на робочу вечерю. Оскільки устриць і тунця їдять сирими, то, як стверджував наш Генеральний: «Лікарі радять приймати їх із віскі чи горілкою». Нам доводилося прислухатися до поради лікарів.

Ці зустрічі залишили добру пам'ять про Олександра Вікторовича та про неформальне спілкування з ним після успішних пусків».

У 2012 році групі розробників РН «Антарес» було присуджено Премію Кабінету Міністрів України. Її лауреатами від КБ «Південне» стали: О.В. Дегтярев, М.А. Бондар, О.П. Кушнар'єв, Є.І. Шевцов, В.М. Сіренко, В.М. Федоров, С.О. Давиденко.

На початку 2014 року у Вашингтоні проходив Саміт голів космічних агенцій і Конференція з космічних досліджень, проведені під егідою Міжнародної академії астронавтики. Незважаючи на щільний графік зустрічей, Олександр Вікторович у реальному часі спостерігав за черговим пуском ракети-носія «Антарес», який відбувся 9 січня 2014 року. Після отримання доповіді з космодрому він продовжив участь у Саміті. Після закінчення одного з круглих столів голів космічних агентств (Ю.С. Алексєєв уже полетів до Києва і залишив замість себе Дегтярева) до Олександра Вікторовича підійшов директор NASA Чарльз Болден, міцно потиснув йому руку і сказав: «Great Job!» («Гарна робота!»).



О.В. Дегтярев спостерігає за пуском РН «Антарес». Вашингтон, 9 січня 2014 р.

Після чотирьох успішних пусків п'ятий пуск РН «Антарес», 28 жовтня 2014 року, виявився аварійним. Ракета-носіє була підірвана оператором пуску через 15 секунд після запуску двигунів першого ступеня. Падіння залишків ракети сталося якраз коло пускової установки, тому виникли невеликі пошкодження на стартовому комплексі.



В.П. Міняйло та Г.С. Бойко на острові Чинкотіг (США), жовтень 2014 р.

Згадує Григорій Степанович Бойко – начальник управління ДКАУ у 1997 – 2014 роках:

«У жовтні 2014 року нас із колегою Віталієм Павловичем Міняйлом відрядило керівництво космічного агентства України для участі в п'ятому пуску ракети-носія «Антарес». Уперше я відвідав США в далекому 1995 році – проходив двомісячне стажування за програмою SABIT на аерокосмічних підприємствах з вивчення системи управління якістю та сертифікації продукції. Через двадцять років було цікаво подивитися, як організовано сучасні технічні процеси на американському космодромі.

Американська сторона зустріла нас дуже привітно. Поселили в окремих номерах у готелі на острові Чинкотіг, де розташований стартовий комплекс. Напередодні пуску керівництво компанії «Орбітал» організувало нам екскурсію до монтажно-випробувального корпусу та на космодром. Крім того, ми проїхали територією острова, на якому мешкають червонокнижні представники флори та фауни, у тому числі дикі поні та білоголовий орлан – символ США. Розміщення стартового комплексу в заповідній зоні свідчило про екологічну чистоту космічної діяльності.

Наближався пусковий день. Що нас дуже здивувало – за день до старту було організовано фуршет, під час якого гості, які прибули, активно спілкувалися між собою і піднімали тости за майбутній пуск. У нас на космодромах було заведено проводити аналогічні заходи лише після успішного пуску. До цього – сухий закон!

Олександр Вікторович Дегтярев також перебував на космодромі, але до старту, у т.ч. на фуршеті, ми його не бачили – він працював із пусковою командою та спілкувався з керівництвом компанії «Орбітал».

За пуском ми спостерігали з оглядового майданчика на відстані трьох кілометрів від стартового комплексу.

Старт ракети було здійснено 28 жовтня у призначений час. Однак через 15 секунд польоту двигун першого ступеня втратив тягу, ракета-носій вибухнула, і її фрагменти впали поряд зі стартовим майданчиком. Увімкнулася потужна система пожежогасіння, завили пожежні машини. Усіх спостерігачів евакуювали з оглядового майданчика. Ми були шоковані...



Вибух РН «Антарес» через 15 секунд після старту

Через дві години зустрічаємо біля готелю Олександра Вікторовича. Ми були здивовані його спокоєм. Він нам сказав: «Нашої вини в аварії немає. Я впевнений у надійності наших систем першого ступеня. Причина у двигуні, який треба міняти на інший».

Ми тоді довго розмовляли з ним і не переставали дивуватися його витримці та холоднокрівності. Наприкінці розмови він сказав: «Така в нас з вами робота, мужики!».

Згодом його слова про причину аварії підтвердили матеріали розслідування аварійної комісії».

Причиною аварії РН «Антарес» стала несправність турбонасосного агрегату одного з двох маршових двигунів AJ26 – американської модифікації радянського двигуна НК33, створеного для місячної ракети Н-1. Після аварії компанія «Орбітал» відмовилася від використання цих двигунів. Ще у вересні 2014 року компанія «Орбітал» підписала з КБ «Південне» контракт на модернізацію РН «Антарес» – установлення в основну конструкцію першого ступеня нових двигунів РД181 НВО «Енергомаш». Цю роботу було проведено, і з жовтня 2016 року пуски відновили.

Загалом у 2013-2020 роках було здійснено 13 пусків РН «Антарес», лише один із них був аварійним.



Українська делегація в офісі компанії «Орбітал», вересень 2015 р.



З послом України в США Валерієм Чалим перед пуском РН «Антарес» із кораблем «Сигнус», 18 жовтня 2016 р.



Робочий візит делегації компанії «Орбітал» до КБ «Південне», травень 2018 р.



Делегація КБ «Південне» у Центрі космічних польотів на острові Воллопс, жовтень 2019 р.



Українська пускова команда у Центрі космічних польотів на острові Воллопс

Олександр Вікторович був великим ентузіастом цього проекту і був упевнений, що РН «Антарес» може значно більше, ніж доставляння вантажів до МКС. За його дорученням неодноразово готували та подавали пропозиції для керівництва компанії «Орбітал» щодо модернізації ракети-носія «Антарес». У тому, що на неї чекає велике майбутнє на світовому ринку пускових послуг, у О.В. Дегтярева не було ні крихти сумнівів.

Зародження проекту «Циклон-4М»

Новий проект «Циклон-4М», у реалізації якого беруть активну участь КБ «Південне» та ВО «Південмаш», у технічному плані є логічним продовженням проекту «Циклон-4». Компанія Maritime Launch Services (MLS) планує створення та подальшу експлуатацію в канадській провінції Нова Шотландія ракетно-космічного комплексу «Циклон-4М». Основні аргументи на користь такого розташування стартового майданчика – вдале географічне розташування, політична стабільність у регіоні, велика зацікавленість із боку канадських державних органів.

Основу конфігурації РН «Циклон-4М» становлять елементи та системи, які було розроблено та які пройшли експериментальне відпрацювання в рамках проекту «Циклон-4», з окремими вузлами, запозиченими з ракет-носіїв «Антарес» і «Зеніт». Таке рішення дозволить у досить короткий строк налагодити серійне виробництво РН «Циклон-4М» на виробничих потужностях Південмашу. Використання вже існуючих вузлів та агрегатів дозволить забезпечити високу надійність РН «Циклон-4М» та зменшити обсяг необхідного відпрацювання, що призведе до зниження витрат, необхідних для початку експлуатації комплексу.



Проект КРК «Циклон-4М» в Канаді

2017 рік став вирішальним роком для проекту: у квітні його основні учасники MLS, КБ «Південне» та ВО «Південмаш» розподілили сфери відповідальності, а в грудні було проведено розвідку на місці будівництва космодрому, результати якої підтвердили правильність вибору точки старту.

У наступні два роки КБ «Південне» завершило випуск ескізного проекту на космічний ракетний комплекс «Циклон-4М», а компанія MLS отримала висновок екологічної експертизи, яка відкрила шлях до початку будівництва космодрому.



Делегація MLS у кабінеті Генерального директора КБ «Південне» О.В. Дегтярева

Участь у міжнародних ініціативах місячного поселення

Завдяки стратегічному мисленню Олександра Вікторовича Дегтярева КБ «Південне» ініціювало проведення досліджень з міжпланетних місій і поселень на Місяці та Марсі ще до того, як ця тематика стала панівною у світовій спільноті.

У 2017 році КБ «Південне» розробило власну Концепцію створення промислово-дослідної бази на Місяці, яка отримала подальший розвиток у темах «Місячна транспортна система» та «Багаторазовий місячний посадковий апарат».

У 2018 році КБ «Південне» серед перших компаній приєдналося до міжнародної Асоціації місячного поселення (Moon Village Association), яку було створено для підтримання зусиль багатьох компаній зі створення міжнародної бази на Місяці. О.В. Дегтярева було обрано членом Консультативної ради Асоціації, а провідні фахівці КБ «Південне» почали брати активну участь у її робочих групах разом із представниками провідних світових компаній.



Проект бази на Місяці

Олександр Вікторович Дегтярев говорить:

«Ми переконані, що завдання колонізації об'єктів Сонячної системи має бути сформульовано як реальне завдання для світової космічної спільноти. Ми вважаємо, що саме Місяць і Марс будуть початковими сходами для досягнення цієї великої мети.»

Наша пропозиція щодо створення Місячної бази ґрунтується на тому, що КБ «Південне» та його суміжники мають необхідні технології та готові брати участь у широкій міжнародній кооперації, об'єднавши наукові, технологічні, виробничі та фінансові можливості партнерів».



Біля макета місячного посадкового апарата

Розвиток співробітництва із зарубіжними компаніями

Понад три десятиліття ракетно-космічна промисловість України існує переважно завдяки міжнародним комерційним контрактам. Великий внесок у їхнє підготування та реалізацію зробив Олександр Вікторович Дегтярев.

14 вересня 2010 року було підписано Угоду про співпрацю в рамках ракетно-космічних проєктів між КБ «Південне» та Науково-технологічним центром Королівства Саудівська Аравія.

Цей рік ознаменувався також підписанням Угоди між Урядом України й Урядом Королівства Саудівська Аравія про співпрацю у сфері дослідження та використання космічного простору в мирних цілях. Підписання відбулося під час візиту української делегації до м. Ер-Ріяд на чолі з керівником НКАУ Ю.С. Алексєєвим.



Підписання Угоди між урядами України та Королівства Саудівська Аравія про співпрацю в дослідженнях та використанні космічного простору в мирних цілях. Ер-Ріяд, листопад 2010 р.

На якісно новий рівень вийшли відносини КБ «Південне» з компаніями КНР. Було успішно реалізовано десятки проєктів з різних напрямів космічної діяльності. Цьому сприяло встановлення особистих контактів О.В. Дегтярева з керівниками китайської космічної галузі, проведення численних зустрічей і переговорів на найвищих рівнях.



На переговорах із головою Китайської національної космічної адміністрації Ма Сінжуєм. Пекін, травень 2013 р.



З головою правління Китайської аерокосмічної корпорації науки та технологій Сю Дачже, вересень 2013 р.



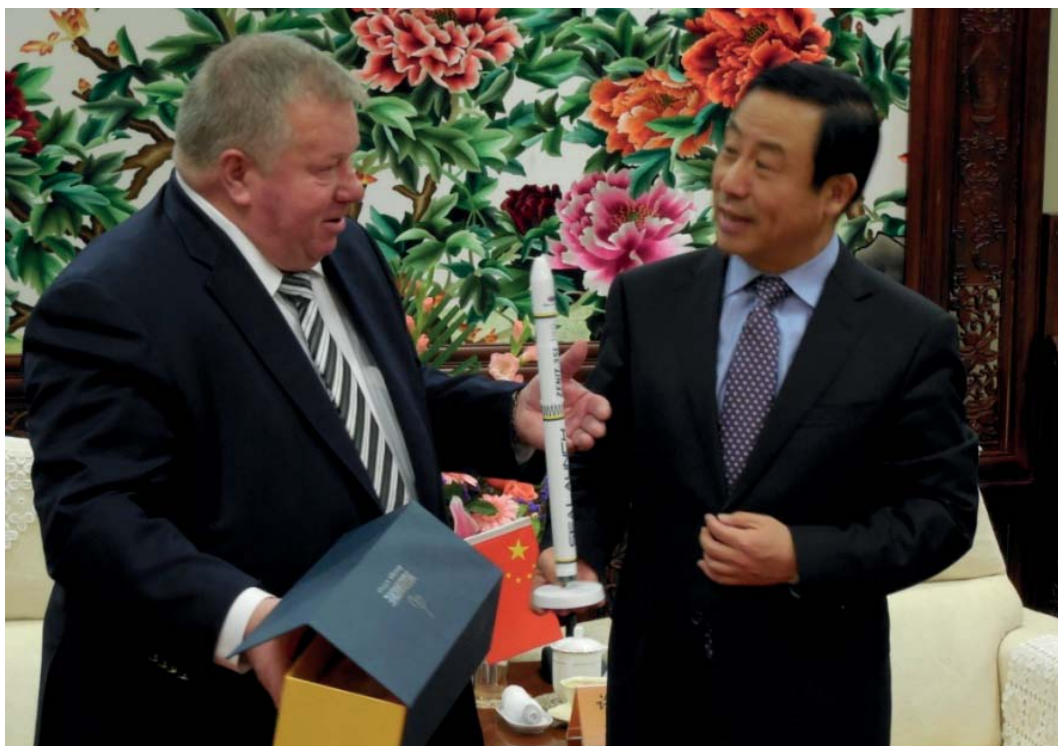
Підписання контракту з президентом Китайської промислової корпорації «Велика стіна» Інь Ліміном, травень 2013 р.



Делегація КБ «Південне» в Китайській технічній академії ракет-носіїв, травень 2013 р.



Візит голови Китайської національної космічної адміністрації Ма Сінжуя до КБ «Південне», жовтень 2013 р.



Зустріч із головою КНКА Сю Дачже. Пекін, 2015 р.

У лютому 2014 року в рамках візиту Генерального конструктора – Генерального директора О.В. Дегтярева до Республіки Корея між КБ «Південне» та Корейським аерокосмічним дослідним інститутом (KARI) було укладено базову угоду, яка визначає умови співпраці на етапі проектування та розроблення РН KSLV-II у рамках національної космічної програми Республіки Кореї.



Після підписання базової угоди з президентом KARI Сунджем Джо Кімом у м. Теджон, лютий 2014 р.



Підписання Угоди про співпрацю з президентом корпорації Hanwha (Республіка Корея) Лі Те Джонгом у Дніпрі, червень 2016 р.



На 34-му Космічному симпозиумі в м. Колорадо-Спрінгс (США), квітень 2018 р.

Починаючи з 1990-х років КБ «Південне» активно проводило міжнародну виставкову діяльність. У період 2010-2020 років на авіасалонах, симпозиумах та конгресах підприємство представляв Олександр Вікторович Дегтярев.



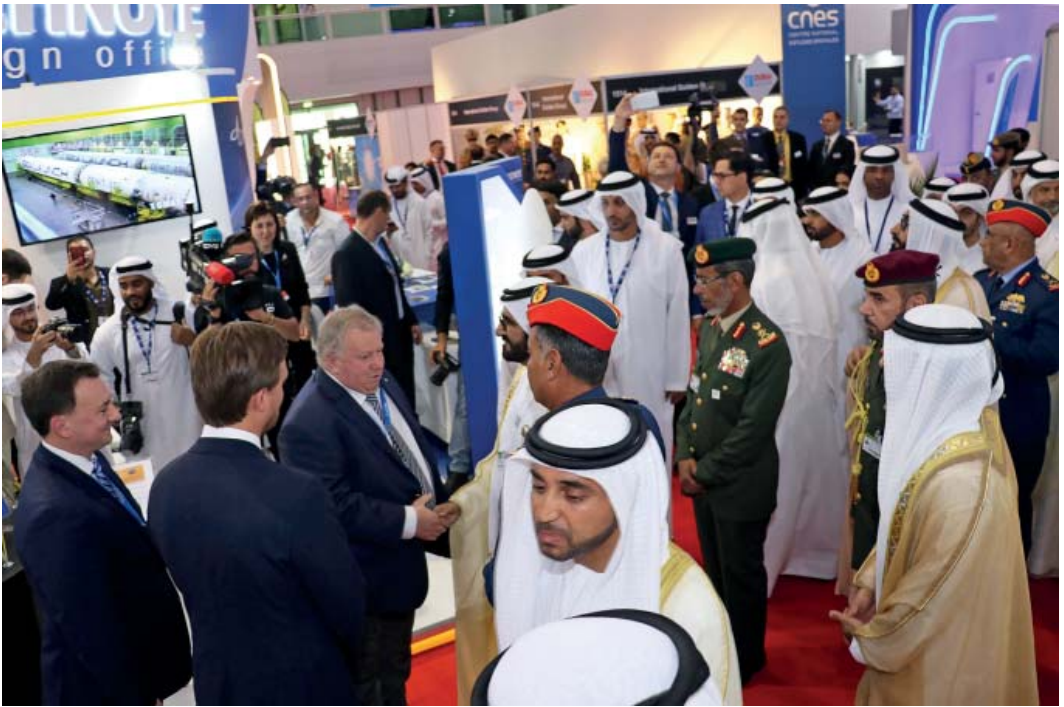
На Берлінському авіасалоні ILA, квітень 2018 р.



На Міжнародному астронавтичному конгресі у Бремені, жовтень 2018 р.



На Авіакосмічному салоні Airshow у Китаї, листопад 2018 р.



На Міжнародному авіасалоні Dubai Airshow (OAE), листопад 2019 р.

Завдяки активній міжнародній діяльності О.В. Дегтярева було продовжено та налагоджено співпрацю з багатьма закордонними компаніями. Географія співробітництва КБ «Південне» та інших підприємств України за зовнішньоекономічними договорами охопила практично весь світ: Австралія, Бразилія, Велика Британія, Німеччина, Ізраїль, Індія, Іспанія, Італія, Канада, Китай, Нігерія, Польща, Саудівська Аравія, США, Туреччина, Франція, Швейцарія, Південна Корея, Японія.



**Начальник відділення міжнародного співробітництва
КБ «Південне» Денис Сергійович Веденєєв:**

«Я назвав би Олександра Вікторовича Дегтярева «людиною успішних проєктів». У багато з них він вклав частинку себе. Завдяки цьому останні тридцять років ми на дев'яносто п'ять відсотків живемо за рахунок надходжень з міжнародного ринку. Він завжди думав про галузь та країну, і багато чого нас навчив».

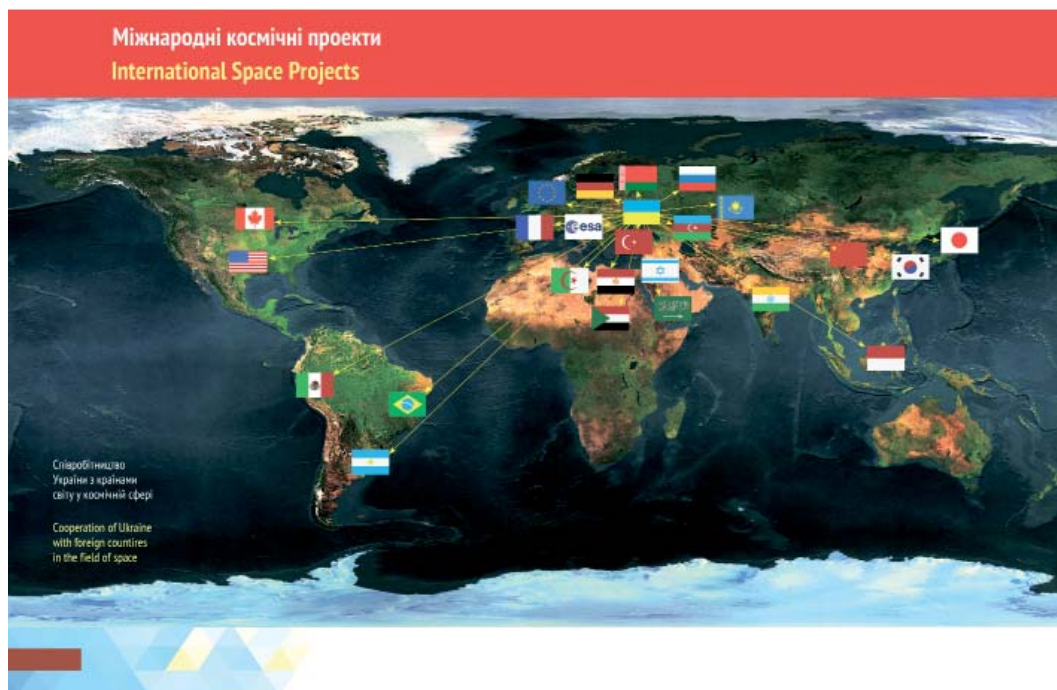


**Заступник Генерального директора КБ «Південне»
із зовнішньоекономічної діяльності
Дмитро Олегович Поздняков:**

«За словами Олександра Вікторовича, він ще на початку своєї кар'єри дійшов висновку, що він «громадянин світу» і надавав величезного значення міжнародним зв'язкам, причому не лише діловим, а й людським. Він після кожної важливої зустрічі питав у нас: «Чи був людський контакт?» Для нього це було дуже важливо, Олександр Вікторович розглядав дружбу з партнерами як запоруку подальшої співпраці. З ким він потоваришував, із тим у нас склалася успішна робота.

Наш партнер і хороший друг Олександра Вікторовича принц Турки Аль-Сауд назвав його «візіонером» – людиною, яка могла зазирнути в майбутнє.

Дуже містке й точне визначення. Олександр Вікторович не тільки бачив майбутнє, а й вибудовував його... Іноді він ставив такі завдання, до яких ми спочатку не знали, як підступитися. Але він нам казав: «Починайте тезово складати план рішення і зрозумієте. Надалі все так і відбувалося, а більшість його прогнозів справджувалися».



Географія міжнародного співробітництва КБ «Південне»

У союзі з освітою та наукою

Створення передових зразків ракетно-космічної техніки у КБ «Південне» здійснювали на основі тісної взаємодії з вищими навчальними закладами та науковими інститутами. Саме цим шляхом, який заклали академіки М.К. Янгель, В.Ф. Уткін та С.М. Конюхов, продовжувало йти КБ «Південне» на чолі з Олександром Вікторовичем Дегтяревим.

Від дуальної освіти – до підготування докторів філософії

З часу свого заснування КБ «Південне» комплектували найкращими випускниками провідних вишів країни: ДДУ, КАІ, КПІ, ЛДУ, ЛМІ, ЛПІ, МАІ, МВТУ, МДУ, ХАІ та інших. За роки роботи підприємства через нього пройшло понад 35 000 спеціалістів.

У 1990-х роках КБ «Південне» пережило серйозну кадрову кризу: багато провідних фахівців залишили підприємство, приплив молодих інженерів зменшився практично до нуля, традиції з підготування наукових кадрів, що склалися, було втрачено. В Україні залишилися лише три технічні виші (ДНУ, ХАІ та КПІ), які продовжували готувати фахівців для ракетно-космічної галузі.

Для активізації взаємодії з вишами та науковими інститутами у листопаді 1998 року у КБ «Південне» було створено Ракетно-космічний навчально-дослідний центр (РКНДЦ). До його складу увійшли філії кафедр Дніпропетровського національного університету (ДНУ) за спеціальностями «Проектування та конструкції літальних апаратів», «Двигунобудування», «Системи автоматичного керування» та кафедра нової техніки Національного аерокосмічного університету «ХАІ». У Навчальному центрі на регулярній основі почали навчати студентів старших курсів ДНУ та ХАІ, завдяки чому вдалося подолати кризові явища в забезпеченні кадрами та значно омолодити підприємство.

У липні 2014 року відбулося розширене засідання науково-технічної ради КБ «Південне», присвячене активізації всіх форм наукової та освітньої діяльності на період до 2019 року.



Генеральний конструктор - Генеральний директор КБ «Південне» О.В. Дегтярев у доступній формі виклав своє бачення підготовки студентів технічних університетів та власних наукових кадрів:

«Ми активно взаємодіємо з багатьма технічними вишами, насамперед – із ДНУ та ХАІ, у яких беремо кадри. У нас є величезний досвід проектування, у нас є своя школа проектування ракетно-космічних систем, і ми маємо активніше брати участь у підготовці кадрів.

Напевно, наші попередники були не менш зайняті. Але якщо згадати когорту наших керівників: Будник, Герасюта, Ігдалов, Ур'єв, Сметанін, можна перелічити багатьох людей – вони всі викладали в університеті. Сьогодні ми не знаходимо такої можливості і це неправильно. Нам треба звернути на це увагу. Крім викладання, необхідно готувати різноманітні навчальні посібники, курси лекцій, підручники та монографії, які б узагальнили досвід нашої школи...



Учасники науково-технічної ради КБ «Південне»

Я за освітою двигунник, у наш час було щастям дістати секретний підручник професора Махіна. Коли я приїхав сюди, то не знав, звідки Махін. Чув, що він працює нібито в ХАІ, але виявилось, що викладає у Дніпропетровському університеті. Для мене це чудовий зразок справжнього підручника... Потрібен талант, щоб створити навчальний посібник. Нам треба створити цілу серію підручників, які б узагальнили досвід КБ «Південне», дозволили б нам у вишах у рамках нашого підготування молодих спеціалістів використовувати цей досвід.

Наукова діяльність – це не просто забаганка когось стати академіком, доктором чи кандидатом наук. Для нас наукова робота, використання досягнень науково-технічного прогресу у розробках – це об'єктивна потреба.

Наша галузь – це локомотив промисловості, тому що нам потрібно весь час впроваджувати найсучасніші рішення, технічні матеріали, технології, які дозволять забезпечити високі тактико-технічні характеристики наших виробів, їхню якість та надійність. Традиційно у світі затребуване все передове у галузі техніки, що базується як на досягненнях базових фундаментальних наук, так і на досягненнях наук конкретних, інженерних.

Якщо ми не запустимо механізм системного підготування наукових кадрів, наші шанси мати серйозне майбутнє стають дуже примарними. Метою проведення науково-дослідних робіт насамперед має бути створення науково-технічного доробку, на базі якого ми повинні створювати нові продукти для ринку. Метою НДР є узагальнення досвіду розробок, який ми могли б врахувати і щодо виходу на новий рівень якості, і щодо створення найбільш економічної схеми розроблення нового продукту.

Ми не можемо вирішити всіх питань за рахунок проведення досліджень власними силами. Ми завжди взаємодіяли з різними організаціями – науковими, науково-дослідними, науково-технічними, галузевими інститутами. У 2012 році ми першими уклали генеральну угоду з Національною академією наук.

Та робота, якій ми постаралися надати системного характеру, дозволяє отримати наукові результати, досягнуті науковими організаціями, які працюють як у рамках Академії наук, так і в рамках Міністерства освіти, вищих навчальних закладів різного профілю, у тому числі і військових, і на їх базі створювати ринковий товар. Сьогодні таких прикладів багато, ця робота дає реальний результат. Ми працюємо з Інститутом електрозварювання за кількома видами зварювання для конструкції ракетних двигунів, бакових конструкцій. Розробляючи проєкт «Грім», ми співпрацювали з Інститутом високомолекулярних сполук, і ця співпраця допомагає нам вирішити одну принципово важливу проблему.

Дисертаційні теми ми маємо. Захист дисертації – це багато в чому питання самоорганізації та розставлення внутрішніх пріоритетів. Я насамперед звертаюся до керівників. Розставте собі пріоритети, зробіть роботу над дисертацією однією з пріоритетних. Знаю по собі, що будь-яка робота над дисертацією дуже багато дає людині. Чим відрізняється людина, яка має хорошу освіту, від неосвіченої? Припустімо, вони обоє розумні. Але людина, яка здобула системну освіту, може бачити ті зв'язки у світі, про які неосвічена й гадки не має. Вона інтуїтивно відчуває ці зв'язки, знає, що вони є, шукає їх. Тому робота над дисертацією, окрім прямого результату, створює людину».



У вересні 2014 р. на фізтесі ДНУ було урочисто відкрито навчальну аудиторію КБ «Південне». Зліва направо: О.М. Петренко, М.В. Поляков, Л.Д. Кучма, О.В. Дегтярев, М.А. Бондар, Ю.Д. Шептун



Керівництво та працівники Ракетно-космічного навчально-дослідницького центру КБ «Південне».
У 1998-2020 рр. РКНДЦ очолював О.В. Новиков



За редакцією О.В. Дегтярева видано 10 монографій та понад 20 посібників, що акумулюють ідеї та досягнення наукової школи підприємства



Монографії О.В. Дегтярева, видані у 2014 та 2019 рр.

Прагнучи забезпечити високий рівень розробок підприємства, О.В. Дегтярев приділяв велику увагу співпраці із закладами вищої освіти.

Кафедри та філії кафедр ДНУ та НАУ «ХАІ», що працюють на базі Ракетно-космічного навчально-дослідного центру КБ «Південне», продовжували готувати інженерні кадри. Студенти старших курсів навчалися на підприємстві, проходили виробничу та переддипломну практику, готували та захищали дипломні роботи. Викладачі вишів підвищували свою кваліфікацію. Провідні фахівці КБ «Південне» брали активну участь у навчальному процесі: читали лекції та проводили практичні заняття, допомагали у формуванні навчальних програм, готували підручники та навчальні посібники.

У навчанні студентів О.В. Дегтярев брав безпосередню участь: у 2011-2012 роках він був професором кафедри економіки та управління виробництвом ДНУ, а у 2012-2020 роках – завідувачем кафедри нової техніки НАУ «ХАІ».



Вручення О.В. Дегтяреву мантиї та диплома почесного доктора Дніпровського національного університету

Не залишалися поза його увагою і сучасні тенденції розвитку освіти. Коли Міністерство освіти і науки України у 2018 році затвердило Концепцію підготовки спеціалістів з використанням дуальної форми освіти, КБ «Південне» активно підключилося до її реалізації. Система дуальної освіти передбачає, що теоретична частина підготовки проходить у вишах, а практична – на підприємстві. Першим, хто погодився шукати нові форми взаємодії з КБ «Південне», став НАУ «ХАІ»: у 2018 році розпочав роботу спільний центр дуальної освіти під науковим керівництвом академіка О.В. Дегтярева. Надалі було укладено договори дуальної освіти з ДНУ, НТУ «Дніпровська політехніка», Національною металургійною академією України.

З ініціативи О.В. Дегтярева у травні 2019 року, у рамках 7-ї Міжнародної конференції «Космічні технології: сучасне та майбутнє», відбулося засідання круглого столу ректорів провідних технічних університетів України:

- Запорізького національного технічного університету;
- Українського державного хіміко-технологічного університету;
- Дніпровського національного університету ім. О. Гончара;
- Національного аерокосмічного університету ім. М.Є. Жуковського «Харківський авіаційний інститут»;
- Національної металургійної академії України;
- Національного технічного університету «Дніпровська політехніка»;
- Національного технічного університету «Харківський політехнічний інститут»;
- Одеського національного університету ім. І.І. Мечникова;
- Харківського національного університету ім. В.Н. Каразіна.



Засідання круглого столу «Університетська наука – космосу», травень 2019 р.

Його учасниками стали голова ДКАУ П.Г. Дегтяренко, директор Головної астрономічної обсерваторії НАН України Я.С. Яцків, голова Придніпровського наукового центру НАН України та МОН України А.Ф. Булат, Генеральний директор Національного центру аеро-космічної освіти молоді О.В. Кулик. Учасники круглого столу палко обговорили проблеми технічної освіти в Україні та направили звернення до уряду щодо покращення системи підготовки фахівців для ракетобудування та приладобудування. Під цим сміливим і яскравим документом разом із головою ДКАУ та Генеральним директором КБ «Південне» поставили підписи 15 ректорів провідних технічних університетів.

Навчальний центр КБ «Південне» систематично та ретельно навчає та підвищує кваліфікацію працівників. Застосовує такі форми підготовки: навчання молодих спеціалістів у початковий період їхньої роботи; організація технічного навчання у підрозділах; цільове навчання в зовнішніх організаціях; навчання керівного складу та його резерву.

Дуже важливо було підготувати персонал, який брав участь у випробуваннях і пусках ракет-носіїв за програмами «Морський старт», «Наземний старт» і «Дніпро». З 2017 року почали проводити навчання пускового персоналу за проектом «Антарес». Для атестації спеціалістів було створено спеціальну сертифікаційну комісію.

Незважаючи на всі складнощі, у КБ «Південне» вдалося зберегти аспірантуру, яка готує власні наукові кадри. У 2013 році вона успішно пройшла перереєстрацію в Міністерстві освіти і науки України, розширено перелік спеціальностей підготовки аспірантів. У середньому стали захищати одну-дві кандидатські та докторські дисертації на рік.

У 2019 році КБ «Південне» отримало ліцензію Міністерства освіти і науки України на підготовку здобувачів ступеня доктора філософії за спеціальністю «Авіаційна та ракетно-космічна техніка». Усього, станом на вересень 2021 року, на підприємстві працюють чотири доктори технічних наук і 50 кандидатів наук. В аспірантурі підприємства навчаються 13 претендентів.

У майбутнє – разом із наукою!

У 2010 році КБ «Південне» вперше за свою історію набуло статусу наукової організації, і його було внесено до Державного реєстру наукових організацій України, яким надається підтримка держави.

О.В. Дегтярев, продовжуючи традиції, закладені попередниками, узяв на себе непросту роль інтегратора і координатора ракетно-космічної галузі в науковій сфері. Основна ідея забезпечення наукового супроводу розробок та проведення наукових досліджень полягала в консолідації зусиль ключових учасників науково-технічного співтовариства країни.

З ініціативи О.В. Дегтярева у 2012-2013 роках було проведено координаційні зустрічі з керівництвом та провідними вченими Національної академії наук, Міністерства освіти і науки, Міністерства оборони України.

У жовтні 2012 року Президент Національної академії наук України Б.Є. Патон і Генеральний конструктор КБ «Південне» О.В. Дегтярев підписали Генеральну угоду про співпрацю. Для організації співробітництва з НАН України сформуvalи Координаційну раду, до якої увійшли члени Президії НАН України, керівництво КБ «Південне» та керівники робочих груп за основними напрямками діяльності. У грудні 2012 року було затверджено Перспективний план спільної діяльності КБ «Південне» та наукових інститутів НАН України на період до 2017 року, який містив 93 теми за 10 напрямками створення ракетно-космічної техніки.



Після підписання Генеральної угоди з НАН України.

Зліва направо: О.В. Дегтярев, Б.Є. Патон, В.Ф. Мачулін, А.Г. Загородній. 10 жовтня 2010 р.

Згадує Олександр Ерікович Кашанов – заступник Генерального конструктора КБ «Південне» з наукової та навчальної роботи у 2014-2020 роках:

«Підписанню угоди з Національною академією наук передувала попередня річна підготовка. Спочатку у КБ «Південне» було сформульовано проблемні питання та завдання, які ми не могли самі вирішити. Вони стосувалися насамперед застосування нових матеріалів і технологій: композитів і порошків, твердого та зеленого палива, заготовок з алюмінію, титанових сплавів, лазерного зварювання та зварювання тертям, 3D-друку та інших. Наші запити за десятьма науковими напрямками було розіслано до академічних інститутів та розглянуто там. Потім пройшла серія зустрічей із вченими, які зацікавилися нашими питаннями.

І лише після цього було створено Координаційну раду на чолі з Б.Є. Патоном та О.В. Дегтяревим, сформовано п'ятирічний план співпраці.

Щороку, починаючи з 2013-го, Коордрада затверджувала детальний річний план досліджень. КБ «Південне» ставило конкретні питання та завдання, а інститути академії наук їх вирішували. Фінансування робіт було двостороннім: від КБ «Південне» та від НАН України. На десятки мільйонів гривень.

Основні результати досліджень, а також ухвалені нормативні документи відображають у випусках інформаційного бюлетеня «Наука для космічної промисловості».

З кожним роком взаємодія КБ «Південне» й академічних інститутів поглиблювалась і розширювалась. Співпраця перейшла на якісно новий рівень – інститути НАН України почали залучати до кооперації для виконання комерційних проєктів».



О.Е. Кашанов, О.В. Дегтярев, В.П. Горбулин на засіданні Координаційної ради



Інформаційні бюлетені «Наука для космічної промисловості»



Диплом доктора технічних наук О.В. Дегтярева

Незважаючи на величезне завантаження на основній роботі, О.В. Дегтярев у листопаді 2012 року успішно захистив докторську дисертацію «Наукові та методологічні засади модернізації ракетних комплексів» за спеціальністю «Проектування, виробництво та випробування літальних апаратів». Захист проходив у Дніпропетровському національному університеті імені Олеся Гончара.

У лютому 2013 року КБ «Південне» спільно з Міністерством освіти і науки України та 25 його технічними універси-

тетами розробили, погодили та підписали Генеральну угоду про спільні дослідження у сфері ракетно-космічної техніки.

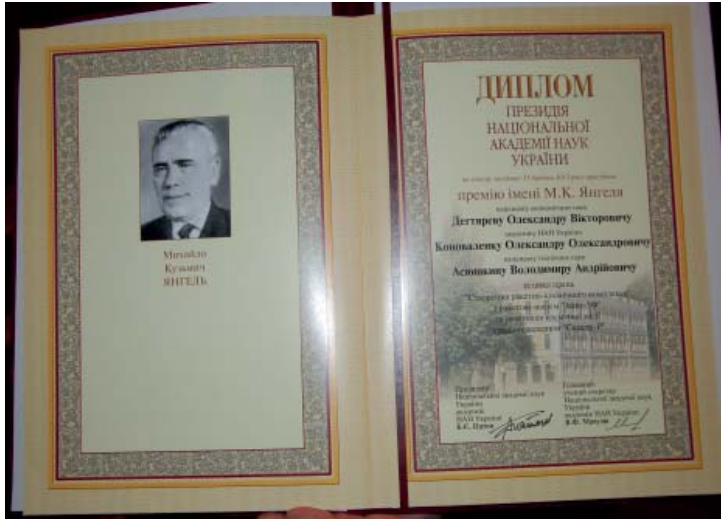


Координаційна нарада з ректорами технічних університетів МОН України, лютий 2013 р.



Після підписання Генеральної угоди з ректорами технічних університетів МОН України, лютий 2013 р.

У наступні роки спільної роботи КБ «Південне» й технічних університетів України було виконано НДР на загальну суму понад 50 мільйонів гривень, розроблено більше ста науково-технічних звітів, вирішено комплекс питань щодо створення сучасних конкурентоспроможних зразків ракетно-космічної техніки.



У квітні 2013 р. О.В. Дегтяреву було вручено диплом премії НАН України імені М.К. Янгеля за створення ракетно-космічного комплексу з РН «Зеніт-3Ф» та реалізацію космічної місії з радіотелескопом «Спектр-Р»



Академік Дегтярев виступає на загальних зборах НАН України, квітень 2013 р.



Підписання Плану спільних робіт з НАН України на 2014 рік



Учений секретар НТР КБ «Південне» Лариса Петрівна Потапович:

«Наукова діяльність підприємства за О.В. Дегтярева стала системною та багатопланою. КБ «Південне» в питаннях наукового супроводу розробок почало виконувати функції держави, яка перестала цим опікуватись...»

Олександр Вікторович був талановитим організатором, який у важких умовах зумів згуртувати довкола себе колектив КБ «Південне», широку виробничу кооперацію та наукову еліту, надихнути всіх на розвиток науково-технічного потенціалу України в космічній сфері. Він здобув широке визнання серед колег в Україні та у світовій спільноті».

У березні 2015 року на загальних зборах Національної академії наук України Олександра Вікторовича Дегтярева було обрано академіком НАН України зі спеціальності «Механіка ракетно-космічних систем» та введено до складу Відділення механіки НАН України.



Президія загальних зборів НАН України, 6 березня 2015 р.





О.В. Дегтярев із Президентом НАН України Б.Є. Патonom



Відділення механіки НАН України, 2015 р.



О.В. Дегтярев із Генеральним конструктором ДП «Антонов» академіком НАН України Д.С. Кивом



Робоча зустріч у КБ «Південне» з ученими Інституту механіки ім. С.П. Тимошенка, грудень 2015 р.



Віцепрезидент НАН України А.Г. Наумовець виступає на засіданні Координаційної ради НАН України - КБ «Південне»



Свідоцтво про державну наукову атестацію КБ «Південне»

У 2010–2020 роках академік О.В. Дегтярев входив до складу Ради з космічних досліджень НАН України, яку протягом 20 років очолював Борис Євгенович Патон, а його незмінним заступником був Ярослав Степанович Яцків.



Про «перетин світових ліній» з О.В. Дегтяревим згадує директор Головної астрономічної обсерваторії НАН України, з 2021 року – голова Ради з космічних досліджень НАН України Ярослав Степанович Яцків:

«Уперше близько я познайомився з Олександром Вікторовичем у 2008 році в Парижі під час зборів Міжнародної академії астронавтики. Це сталося завдяки незабутньому академіку С.М. Конюхову.

О.В. Дегтярев одразу справив на мене враження своїм виглядом у

цілому, оптимізмом і неординарністю поглядів на все, що відбувається. Щиро кажучи, під час цієї зустрічі я вперше відчув широкий розмах гостинності КБ «Південне».

3 квітня 2011 року не стало мого близького друга С.М. Конюхова. Я відвідав Дніпропетровськ, ушановуючи пам'ять про цю унікальну людину, і мав коротку зустріч з Олександром Вікторовичем. Мені здалося, що він розумів, які його очікують труднощі та випробування на посаді Генерального...

У жовтні 2012 року почала реалізовуватись одна з перших його ініціатив в організації масштабної співпраці академічної науки та космічної промисловості. На засіданні Президії НАН України було схвалено програму спільних робіт із КБ «Південне». О.В. Дегтярев добре розумів роль науки для майбутнього розвитку космічної галузі України.

6 березня 2015 року сталася неординарна подія в НАН України: О.В. Дегтярева з першого заходу обрали академіком НАН України. Скажу відверто, коли питали мою думку, я говорив, що підтримую його обрання до членів-кореспондентів. Тут вагоме слово належало Б.Є. Патону: «Бути Дегтяреву академіком, як були його попередники!».

У наступні роки наші зустрічі та співпраця перейшли у ділові професійні стосунки. Олександр Вікторович увійшов до складу Ради з космічних досліджень НАН України, став одним із заступників головного редактора журналу «Космічна наука та технологія» та сприяв його виданню та популяризації. Я особливо вдячний йому за підтримку та участь КБ «Південне» у підготуванні унікального космічного проєкту «Аерозоль-УА».

Ще 150 років тому англійський письменник Льюїс Керролл стверджував: «Потрібно бігти щодуху, щоб тільки залишитися на місці, а щоб кудись потрапити, треба бігти як мінімум удвічі швидше!» Ці слова, як на мене, добре характеризують темп життя Олександра Вікторовича. Причому іноді його «біг, щоб кудись потрапити» був надто виснажливим і для нього самого, і для оточення. Але інакше він не міг... »

Не менш активною була діяльність Олександра Вікторовича на міжнародному науковому рівні. Продовжуючи керувати Українським відділенням МАА, він збільшив кількість науковців КБ «Південне» з міжнародним визнанням до 11 академіків та 5 членів-кореспондентів МАА, підняв на небувалу висоту участь українських науковців у роботі міжнародних наукових організацій і форм.

Знаменною за масштабом та громадським резонансом стала зустріч керівників Міжнародної академії астронавтики, НАН України та КБ «Південне», що відбулася в Києві у травні 2012 року. Її результатом став Меморандум про пріоритетні напрями та перспективи співпраці Міжнародної академії астронавтики та Національної академії наук України у космічній сфері. Було ініційовано спільні дослідження з вивчення атмосферного аерозолі, моніторингу іоносфери та прогнозування сейсмічної активності Землі, видалення космічного сміття з навколоземних орбіт, виведення радіоактивних відходів у далекий космос, антиастероїдний захист Землі.



На спільному засіданні керівництва МАА, НАН України та КБ «Південне» в Києві у травні 2012 р.



Спілкування з іноземними учасниками зустрічі Філіппо Граціані та Джанкарло Джента



На Міжнародному астронавтичному конгресі в Неаполі.
Зліва направо: Л.М. Кучма, О.В. Дегтярев, О.Е. Кашанов, Л.Д. Кучма. 2012 р.



О.В. Дегтярев, перший заступник голови ДКАУ С.О. Баулін
і виконавчий директор МАФ Крістіан Файхтінгер на зустрічі в Києві, липень 2013 р.



Відкриття Міжнародної наукової конференції у Дніпрі, квітень 2013 р.



О.В. Дегтярев виступає на Міжнародному астронавтичному конгресі в Китаї, 2013 р.



На Саміті глав космічних агентств та Конференції з космічних досліджень, проведених під егідою МАА.
Вашингтон, січень 2014 р.



Делегація КБ «Південне» на Міжнародному астронавтичному конгресі в Торонто
з Майклом та Роксоланою Яримовичами, 2014 р.

У жовтні 2015 року на Міжнародному астронавтичному конгресі в Ізраїлі О.В. Дегтярева обрали віцепрезидентом Міжнародної астронавтичної федерації (МАФ), що об'єднує понад 300 організацій-членів із 80 країн світу. Основним завданням МАФ є сприяння діалогу та співпраці фахівців з космосу через стимулювання міжнародного розвитку у сфері космічних досліджень, обмін знаннями, розроблення та реалізацію ініціатив щодо розвитку космічної діяльності у світових масштабах. На щорічних астронавтичних конгресах заслуховують доповіді провідних спеціалістів у різних сферах космічної діяльності, проводять безліч зустрічей і переговорів, результати яких надалі сприяють розвитку міжнародних партнерських відносин у сфері космічної діяльності.

Академіку Дегтяреву довірили один із найважливіших напрямів – взаємодію з промисловістю. Протягом наступних трьох років він входив до бюро МАФ, а в період з 2011 по 2017 роки був членом Опікунської ради Міжнародної академії астронавтики.



На Міжнародній науковій конференції в Дніпрі.

Зліва направо: Маріус-Іоан Пізо, Клод Нікольє, Філіппо Граціані, О.В. Дегтярев. Травень 2015 р.



Пресконференція організаторів Міжнародної наукової конференції в Дніпрі, травень 2015 р.



Опiкунська рада Мiжнародної академiї астронавтики. Париж, березень 2017 р.



Секція Опiкунської ради МАА з iнженерних наук. Злiва направо: Генеральний директор ЄКА Д. Вернер, керiвник програм Японського космiчного агентства Д. Кавагучi, директор вiденського бюро ООН з космосу С. Пiппо, вiцепрезидент МАФ О.В. Дегтярев



О.В. Дегтярев пiд час вечери з президентом МАФ та CNES Ж.-І. Ле Галлем та президентом Італійського космiчного агентства Р. Баттистоном. Париж, березень 2017 р.



Бюро Мiжнародної астронавтичної федерації. Париж, березень 2017 р.



Президія Міжнародної наукової конференції в Дніпрі, травень 2019 р.

Під керівництвом О.В. Дегтярева КБ «Південне» налагодило активну співпрацю з європейськими партнерами в рамках проєктів Сьомої рамкової програми наукових досліджень FP-7 та Програми «Горизонт-2020». У 2010-2020 роках було виконано десять наукових проєктів за програмами Європейського Союзу за участю молодих учених підприємства.



У дослідній лабораторії КБ «Південне»

Турбота про людей та імідж підприємства

На початку 1990-х років у КБ «Південне» було втрачено добре налагоджену систему регулювання життя колективу: мотивацію праці, виділення житла, соціальний захист, різні заохочення... Першим кроком до відродження механізмів згуртування та підтримання молоді в КБ «Південне» стало створення в липні 1999 року Ради молодих спеціалістів. Рада об'єднала молодих працівників для якісного виконання ними виробничих завдань, вираження їхніх інтересів у професійній сфері, проведення наукових, культурно-масових і спортивних заходів.

У КБ «Південне» діють різноманітні заходи щодо закріплення на підприємстві й творчого розвитку молодого покоління. Виплачують персональні надбавки молодим спеціалістам, надають матеріальну допомогу молодим сім'ям, виділяють позички для придбання житла. Щорічно проводять конкурси «Найкращий молодий працівник підприємства», «Найкращий молодий винахідник і раціоналізатор» та «Найкращий молодий працівник космічної галузі України». Кандидатури молодих працівників підприємства висувують на здобуття стипендій Кабінету Міністрів України імені О.М. Макарова та інші. Проводять щорічні спартакіади серед молодих працівників космічної галузі України.

О.В. Дегтярев суттєво розширив заходи щодо створення комфортних умов для роботи та відпочинку працівників підприємства. З його ініціативи утеплено корпуси КБ «Південне», у багатьох приміщеннях та їдальні зроблено ремонт, встановлено нові ліфти, кондиціонери, металопластикові вікна. Після цих заходів у приміщеннях КБП встановився нормальний мікроклімат, що дозволяє працівникам взимку працювати без верхнього одягу та забути про те, як знемагали від спеки влітку.



Виступ Олександра Вікторовича Дегтярева на звітно-виборній конференції Ради молодих спеціалістів підприємства:

«Люди – наше головне багатство та надбання. Тому ми працюємо над покращенням умов праці, працюємо над медичними програмами. Маємо свою соціальну інфраструктуру для оздоровлення: пансіонати «Сокіл» та «Лісний», дитячий табір «Зоряний».

Продовжуємо будівництво житла для наших працівників, що є дуже важливим. Квартири насамперед надаємо молоді, якій треба бути впевненою у своєму майбутньому».



Голова Ради молодих спеціалістів КБ «Південне» у 2021 р.

Микола Позднішев:

«У молоді Олександр Вікторович вбачав майбутнє підприємства, тому її підтримка, спонукання до навчання, розвитку та натхнення на нові звершення завжди були у фокусі Генерального. Будь-яку ініціативу, спрямовану на покращення життя підприємства, допомогу на розвиток особистості працівників він завжди схвалював, заохочував і щиро підтримував.

Завдяки далекоглядності Генерального було реалізовано багато масштабних заходів: спортивні змагання та спартакіади, конкурси талантів, культурні й технічні екскурсії, засідання клубу веселих та кмітливих, ділові ігри й тренінги. Переможці конкурсу наукових доповідей брали участь у міжнародних астронавтичних конгресах, а найкращі молоді працівники підприємства відвідували міжнародні авіакосмічні салони Ле-Бурже в Парижі.

Усе це є величезним стимулом для ефективної роботи, тісно згуртовує колектив та покращує комунікацію між людьми».



Будівництво нового будинку для працівників КБ «Південне» на житловому масиві Червоний Камінь



На фестивалі науки і техніки Interpipe TechFest - 2017



У фітнес-залі КБ «Південне»



Після нагородження найкращих молодих працівників підприємства



Учасниці конкурсу «Міс КБ «Південне» - 2018»



Молодіжний космічний форум SpaceOn Now - 2019



Пансіонат «Сокіл» на березі Азовського моря



У пансіонаті «Лісний»



На ювілеї дитячого табору «Зоряний»



Палац технічної творчості



Відкриття нового сезону в «Зоряному»

За Олександра Вікторовича стали з розмахом проводити новорічні вечори КБ «Південне» у Палаці культури машинобудівників. Обов'язково готували традиційний показ фільму «Підсумки року». Генеральний сам продумував ідею новорічного концерту, запрошував режисера й артистів із Театру опери та балету, затверджував сценарій. Молоді працівники виступали з номерами художньої самодіяльності. Усе проходило дуже цікаво, весело та душевно.



З учасниками мистецької самодіяльності, 30 грудня 2010 р.



Новорічний концерт у Палаці культури машинобудівників

На запрошення Генерального у фестивалях та святкових заходах КБ «Південне» 2016-2019 роках брав участь Національний президентський оркестр України.



Національний президентський оркестр на 65-річчі КБ «Південне», квітень 2019 р.



На майданчику перед головним корпусом КБП немає вільних місць.
Генеральний директор – серед слухачів Президентського оркестру

З ініціативи О.В. Дегтярева з лютого 2015 року розпочав свою діяльність Благодійний фонд «Доброчинність людям». Фонд став надавати матеріальну допомогу працівникам і ветеранам підприємства на порятунок життів або відновлення здоров'я.

За п'ять років загальна сума добровільних надходжень від штатних працівників КБ «Південне» перевищила 20 млн грн. Показовою є динаміка наданої допомоги людям: у 2015 році її отримали 160 осіб на суму 1 млн грн., а у 2019 році – 900 осіб на суму 5,6 млн грн.



Голова правління Благодійного фонду

Олександр Анатолійович Камишов:

«Усе почалося у 2014 році з ідеї та щирого бажання нашого Генерального допомагати людям у важких ситуаціях.

Сьогодні Фонд – це ефективна організація з налагодженою схемою роботи, яка має три складові частини:

Перша – колектив КБ «Південне», який підтримав ініціативу Генерального директора Олександра Вікторовича Дегтярева. Ми не маємо інших спонсорів, крім наших працівників.

Друга – майже 70 медичних закладів у багатьох містах України, які готові прийти на допомогу у будь-який час дня і ночі.

Третя – дирекція та співробітники Фонду, які здатні іноді за один день укласти договори, забезпечити медикаментами, організувати госпіталізацію та лікування».



Рада Благодійного фонду «Доброчинність людям»

Активізував свою роботу Клуб ветеранів КБ «Південне» з надання допомоги пенсіонерам, які пішли на заслужений відпочинок, придбання для них путівок до пансіонатів «Лісний» та «Сокіл», залучення їх до виховання молодого покоління.



О.В. Дегтярев на зустрічі з ветеранами КБ «Південне»



Заступник Генерального директора з персоналу, комунікативної та соціальної політики КБ «Південне» у 2015-2021 роках Віктор Дмитрович Ткаченко поділився оцінками керованої ним сфери:

«Зазвичай вважають, що соціальна сфера – це певний перелік доповнень до заробітної плати працівників і їхніх службових сходинок нагору, що це певний набір опцій, які можна перерахувати на пальцях однієї руки. Вважаю, що це не так. Якщо зараз подивитися на те, як ми жили в «епоху Дегтярева», наша соціальна сфера постає як багатопланова система, яку було впроваджено практично в усі сфери життя колективу. Почнемо із житлового будівництва. За Олександра Вікторовича, як Генерального, було збудовано вісім десятиповерхових під'їздів. Це не просто 335 квартир. Вони йшли в ланцюжку: хтось отримав нову квартиру, а хтось розширив площу та передав свою попередню квартиру іншій родині. Загалом це торкнулося понад 500 сімей. Це був потужний мотивувальний фактор для наших працівників. Наші пансіонати: «Лісний», «Сокіл» та «Зоряний». Олександр Вікторович поставив такий план їхнього розвитку та реалізував його з нами, що зараз, незважаючи на всі труднощі, пов'язані з коронавірусом та фінансовими обмеженнями, ці об'єкти функціонують на самоокупності. Довелося переглянути низку принципів їхньої діяльності, але вони працюють і працюють стійко. Це величезне досягнення Генерального.

А така родзинка, як фітнес-зал! То була чиста ідея Олександра Вікторовича. Або взяти молодіжну програму, про неї можна годинами говорити. Вона у нас багатопланова і охоплює як матеріальну підтримку, так і професійну, наукову та інші.

Згадаймо, як Олександр Вікторович призначав на посади. Призначення від начальника групи та вище – це прерогатива Генерального директора. Він приймав особисто. Перші запитання, які ставив на співбесіді: «Чи одружений чи одружена? Чи є діти? З ким вони і де навчаються? Чим допомогти?» Я пам'ятаю десятки випадків, коли людина заходила з одним настроєм, а виходила з вирішенням питання або з рекомендацією Генерального щодо поліпшення житлових умов...

Ви, напевно, знаєте, що таке швидкі кредити та схеми поглинання людини цією системою. Це теж наша соціальна сфера та наше сьогоднішнє життя. Дуже багатьох Олександр Вікторович допомагав витягувати з боргової ями. Різними способами: працювали з банками та колекторами, зменшували кабальні відсотки, домовлялися про погашення кредитів. Це було дуже людяно з його боку.

Окремо хотів би зупинитися на проєкті Генерального – Благодійному фонді «Доброчинність людям». Це теж була його ідея, він уперше її озвучив шість років тому. Зазвичай все нове важко приживається, але цей проєкт запустився з півоберту: за роки його роботи задоволено 4 тисячі звернень. У середньому, якщо взяти суму 25 млн грн, якою фонд забезпечив підтримку, та розділити її на кількість звернень, то вийде понад 6 тисяч грн на одне звернення. Були випадки, коли ми надавали допомогу на набагато більшу суму і багатьом рятували життя. Деякі люди зверталися кілька разів – ми нікому не відмовляли. Фонд – це один із яскравих прикладів нашої корпоративної культури та особливої етики КБ «Південне». Приклад, який виник в епоху Олександра Вікторовича Дегтярева. Він завжди казав: «Головна наша цінність – це люди! Від того, як вони живуть, працюють і мотивовані, залежить наш загальний результат».

Якщо сформулювати, що таке соціальна сфера «епохи Дегтярева», я сказав би так: «Це багатопланова система можливостей для всебічного розвитку особистості в професійному, духовному та фізичному плані, а головне – у розумінні кожним працівником свого місця та ролі у загальній стратегії розвитку підприємства».

Отакий був у нас професійний соціум, ось так ми жили. Вважаю, що наш головний обов'язок перед Олександром Вікторовичем – не втратити те, чого було досягнуто. Ми зобов'язані зберегти рівень нашого зростання та соціального забезпечення».



О.В. Дегтярев і С.М. Полуйан у кабінеті Генерального

Згадує начальник інформаційно-комунікативного відділення КБ «Південне»

Сергій Миколайович Полуян:

«Олександр Вікторович дуже піклувався про підтримання позитивного іміджу КБ «Південне». Він казав: «Наш колектив – інтелектуальна еліта України, тому ми маємо дбати про добре ім'я КБ «Південне» – флагмана ракетно-космічної галузі України».

Генеральний вважав, що зовнішній вигляд корпусів, приміщень і території; ради, комісії та урочисті збори, що проводять; експозиції, реклама та сувеніри на виставках; грамоти, подарунки та нагороди, що вручають, вебсайт в інтернеті та сторінки в соціальних мережах повинні формувати у представників зовнішнього світу повагу та довіру до підприємства, а у його працівників – почуття гордості та власної ідентичності.

За останнім словом техніки було обладнано зали для засідань та приймання делегацій, було розроблено та почали вручати нові корпоративні нагороди підприємства».



Головний корпус КБ «Південне» імені М.К. Янгеля



Актовий зал підприємства після ремонту



Стенд КБ «Південне» на авіакосмічному салоні



Вручення медалі КБ «Південне» «100 років М.К. Янгелю» Генеральному директору ЄКА Ж.-Ж. Дордену, листопад 2011 р.



У гостях в КБ «Південне» перший Президент Латвії Гунтіс Ульманс та другий Президент України Л.Д. Кучма, жовтень 2013 р.



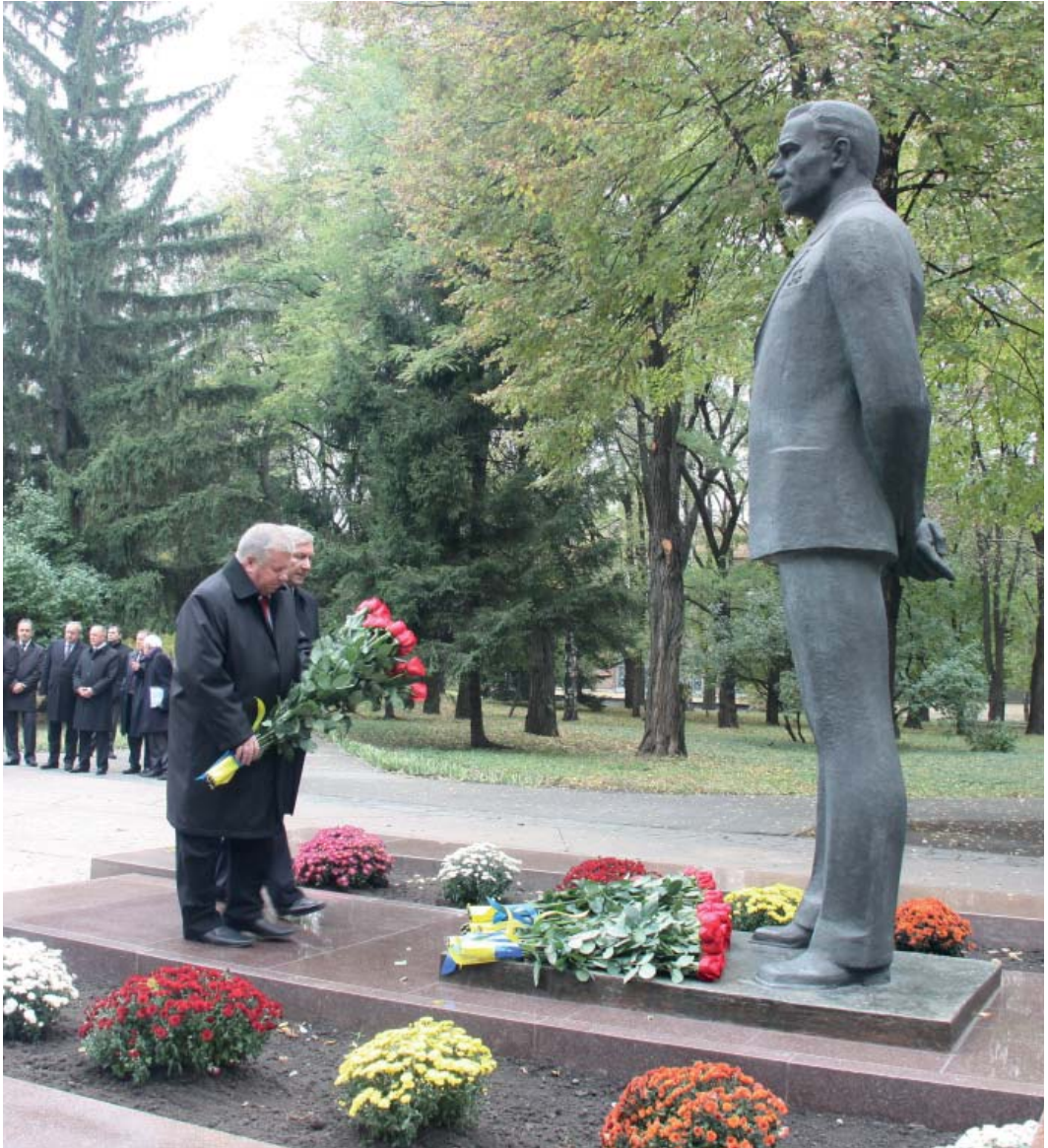
Б.Є. Патон після нагородження медаллю КБ «Південне», квітень 2014 р.



Вручення відзнаки КБ «Південне» В.П. Горбуліну, січень 2019 р.

Особливу увагу приділяв О.В. Дегтярев збереженню пам'яті про своїх попередників: Василя Сергійовича Будника, Михайла Кузьмича Янгеля, Володимира Федоровича Уткіна та Станіслава Миколайовича Конюхова. Урочисті заходи, присвячені ювілейним датам від дня народження підприємства та його керівників, були організовані у Дніпропетровську та Києві на високому рівні за участю перших осіб держави, науковців академії наук, соратників і родичів, ветеранів підприємства та галузі.

25 жовтня 2011 року в Дніпропетровську відбулися урочисті заходи з нагоди 100-річчя від дня народження засновника та головного конструктора КБ «Південне» М.К. Янгеля. Ювілей розпочався із покладення квітів на території КБ «Південне». Національний банк України випустив ювілейну монету, а Укрпошта ввела в обіг поштову марку, присвячену М.К. Янгелю. У Дніпропетровському театрі опери та балету відбулися урочисті збори.



Покладення квітів до пам'ятника М.К. Янгелю на території підприємства, жовтень 2011 р.



Зустріч у КБ «Південне» з дочкою М.К. Янгеля Людмилою Михайлівною, його онуком та правнуком



Людмила Михайлівна Янгель з Нінеттою Ісидорівною Конюховою та Оленою Юріївною Дегтяревою

Про кожного з Головних та Генеральних конструкторів КБ «Південне» було підготовлено документальні фільми та випущено книги, на корпусах, у яких вони працювали, відкрито пам'ятні дошки.



Презентація книги про М.К. Янгеля. Дніпропетровськ, жовтень 2011 р.



Представлення в Національній академії наук книги про В.С. Будника. Київ, червень 2013 р.



Круглий стіл, присвячений 90-річчю В.Ф. Уткіна. Дніпропетровськ, жовтень 2013 р.



Демонстрація фільму про В.Ф. Уткіна в НАН України. Київ, жовтень 2013 р.



Книги про Головних та Генеральних конструкторів
КБ «Південне», видані у 2011-2013 рр.



Видання, присвячені
60-річчю КБ «Південне»



На 60-річчі КБ «Південне», квітень 2014 р.



В.Д. Ткаченко представляє фотоальбом, випущений до 80-річчя С.М. Конюхова, квітень 2017 р.



Ветерани ДКАУ та Збройних сил: Е.І. Кузнецов, І.І. Олійник, В.Б. Толубко, В.М. Шмаров, І.Б. Чепков з О.В. Дегтяревим на зустрічі, присвяченій 80-річчю від дня народження С.М. Конюхова. Київ, квітень 2017 р.



Генеральні директори Південмашу та КБ «Південне» В.А. Щеголь та О.В. Дегтярев після покладення квітів до пам'ятних дощок В.Ф. Уткіну та С.М. Конюхову



Розповідає начальник сектору інформаційного забезпечення КБ «Південне» у 1995-2021 роках Олена Вікторівна Плох:

«Потяг до літератури в Олександра Вікторовича з роками не зник, а навпаки, посилювся. Працюючи над дисертаціями та будучи керівником високого рівня, він регулярно звертався до бібліотеки: просив підібрати потрібну літературу, підготувати довідкову інформацію. Щорічна передплата зарубіжних і вітчизняних газет та журналів, яку він затверджував як Генеральний, становила десятки найменувань.

Останніми роками він кілька разів відправляв мене у відрядження до Москви і Санкт-Петербурга, щоб знайти і придбати там книги, які його зацікавили. Іноді їх доводилося відправляти до Дніпропетровська поштою, тому що я фізично не могла все донести.

З ініціативи Олександра Вікторовича Дегтярева та за його редакцією у 2010-2020 роках вийшли десятки книг з історії підприємства та ракетно-космічної техніки, збірки спогадів про колишніх керівників КБ «Південне», тематичні довідники та словники. Продовжували регулярно виходити наш збірник «Космічна техніка. Ракетне озброєння» та газета «Конструктор». Усі ці видання ще багато років становитимуть золотий фонд бібліотеки КБ «Південне».



Видання КБ «Південне», присвячені ветеранам і підрозділам підприємства



Науково-технічний збірник і газета КБ «Південне»



**Спогадами про захоплення та відпочинок чоловіка поділилася
Олена Юрійвна Дегтярева:**

«Увесь вільний час Олександр проводив за читанням книг. Не стільки телевізор, де для нього було мало цікавого, як читання книг. Настільною була книга «Хрещений батько» Маріо Пьюзо. Цю книгу він читав двічі на рік, і щоразу знаходив якісь нові для себе думки. Я не можу так оцінити цю книгу, як її цінував Сашко. Він бачив те, чого я не розуміла.

Звідки він мав такий потяг до знань, можна тільки здогадуватися. Я думаю – від батьків-учителів. Без книги я його майже не бачила, останніми роками рятувала електронна книга. Любов до літератури була в сім'ї і по нашій лінії: мій дідусь Андреев Наум Андрійович був письменником і перекладачем; папа Юрій Наумович працював інженером-енергетиком і мав енциклопедичний багаж знань. З великою теплотою Сашко ставився до моєї мами Антоніни Михайлівни, вона останніми роками часто гостювала в нас у Дніпропетровську.

Сімейну відпустку ми проводили в серпні з дітьми й онуками у нашому пансіонаті «Сокол» на Азовському морі. Узимку – на тиждень на Новий рік в санаторій у Миргороді. Онуки та діти для нього дуже багато важили, як для будь-якої нормальної людини, яка думає про нове покоління. Ці короткі відпустки давали йому енергію на весь рік.

У решту часу була відповідальна чоловіча робота: зустрічі, перельоти, переговори – постійний цейтнот. Але по-іншому – просто не життя!»



Олександр Вікторович з дружиною Оленою, тещею Антоніною Михайлівною та племінницею Аліною в кабінеті Генерального, 2012 р.



Щаслива родина Дегтяревих:
в 1-му ряду: Олександр Вікторович, онучки Єва та Настя, онук Сашко, дружина Олена Юріївна;
у 2-му ряду: дочка Катя та зять Дмитро, невістка Ольга та син Максим, 2018 р.

«Він надихав і вів уперед»

У 2020 році планету Земля накрила пандемія коронавірусу, і з об'єктивних причин бурхливу міжнародну діяльність КБ «Південне» було скорочено до мінімуму. Фінансові надходження від інозамовників різко зменшилися, підприємство було змушене перейти в режим часткового простою та дистанційної роботи. Але сам Генеральний продовжував активно працювати – спілкуватися з керівництвом, здобувати фінансування та допомагати людям.



На засіданні парламентського комітету з проблем космічної галузі у Дніпропетровській облдержадміністрації, березень 2020 р.



Під час передавання до Дніпропетровської клінічної лікарні ім. І.І. Мечникова апаратів штучної вентиляції легень, квітень 2020 р.



На службі у Храмі Воскресіння Христового, збудованого за підтримки КБ «Південне», липень 2020 р.

Тяжким потрясінням для Генерального стала смерть його рідного брата Віктора Вікторовича Дегтярева, який помер 5 серпня 2020 року на 74 році життя після швидкоплинної хвороби, спричиненої коронавірусом. На думку рідних О.В. Дегтярева, це наблизило трагедію і в їхній родині.



Брат О.В. Дегтярева –
Віктор Вікторович Дегтярев
(13.04.1947 - 05.08.2020)

Незважаючи на карантин і втрату близької людини, Генеральний не припиняв робочі поїздки, зустрічі та переговори...



На зустрічі
в КБ «Південне» з
головою Турецької
космічної агенції
С. Йилдиримом,
вересень 2020 р.



У робочій кімнаті КБ «Південне»
під час чергового пуску РН «Антарес»,
3 жовтня 2020 р.



На нараді у
Віцепрем'єр-міністра
О.С. Урського,
26 жовтня 2020 р.

Олександр Вікторович Дегтярев пішов із життя 24 листопада 2020 року під час лікування у Дніпропетровській обласній клінічній лікарні ім. І.І. Мечникова.

*«Сашко помер від серцевої недостатності. Так написано у медичних документах, – **констатує дружина Олена Юрївна.** – Останнім часом він багато хворів. Він мав важкий діабет, за рік переніс три пневмонії. На тлі останнього запалення легень, викликаного коронавірусом, виникли ускладнення із серцем... Лікарі виявилися безсилимими».*

О.В. Дегтярев очолював підприємство протягом десяти років та трьох місяців – з 1 вересня 2010 року по 24 листопада 2020 року. Перші шість років – на посаді Генерального конструктора – Генерального директора. Після закінчення контракту керівника у вересні 2016 року був призначений Генеральним конструктором і протягом року виконував обов'язки Генерального директора. З лютого 2018 року по листопад 2020 року – обіймав посаду Генерального директора підприємства. Глибокі технічні знання в поєднанні зі знанням законів бізнесу й економіки не дозволяли розділити в ньому Генерального конструктора та Генерального директора. Для колективу КБ «Південне» він завжди залишався Генеральним. У цьому була його суть та запорука успіху.



Головним девізом Генерального був батьківський завіт: «Ніколи не здаватися!»

25 листопада 2020 року, у місті Дніпрі, разом із рідними та близькими у церемонії прощання з Олександром Вікторовичем Дегтяревим взяли участь Президент України Володимир Зеленський, керівник Офісу Президента України Андрій Єрмак, Віцепрем'єр-міністр – Міністр з питань стратегічних галузей промисловості Олег Уруський, Міністр розвитку економіки, торгівлі та сільського господарства Ігор Петрашко, керівник Державного космічного агентства Михайло Лев, голова Дніпропетровської обласної адміністрації Олександр Бондаренко, голова Дніпропетровської обласної ради Святослав Олійник, керівники підприємств космічної галузі, ветерани та працівники КБ «Південне» та Південмашу.



Президент України Володимир Зеленський на церемонії прощання з О.В. Дегтяревим у Палаці машинобудівників у місті Дніпрі, 26 листопада 2020 р.

Голова Дніпропетровської обласної адміністрації Олександр Бондаренко, керівник Офісу Президента Андрій Єрмак, Віцепрем'єр-міністр – Міністр з питань стратегічних галузей промисловості Олег Уруський, голова Дніпропетровської обласної ради Святослав Олійник, 26 листопада 2020 р.



Працівники КБ «Південне» прощаються зі своїм Генеральним

Указом Президента України від 27 листопада 2020 року за визначний особистий внесок у розвиток ракетно-космічної галузі України, зміцнення науково-технічного потенціалу держави, розроблення новітніх зразків ракетно-космічної техніки Генеральному директору Державного підприємства «Конструкторське бюро «Південне» імені М.К. Янгеля» Олександрові Вікторовичу Дегтяреву було присвоєно звання «Герой України» (померло).



Останні державні нагороди О.В. Дегтярева – орден Держави та зірка Героя України



Після вручення нагород О.В. Дегтярева членам його сім'ї у м. Дніпрі.

Зліва направо: Головний інженер КБ «Південне» М.А. Бондар, онука Анастасія Дегтярьова, вдова О.Ю. Дегтярева, перший заступник голови Дніпропетровської обласної державної адміністрації Володимир Орлов

У грудні 2020 року було оголошено лауреатів престижної нагороди Міжнародної академії астронавтики «За командні досягнення» за розроблення космічного ракетного комплексу «Антарес». У складі колективу творців від України цієї нагороди був удостоєний Олександр Вікторович Дегтярев.



О.В. Дегтярев – лауреат нагороди МАА «За командні досягнення» 2020 р.

У липні 2021 року Міжнародна астронавтична федерація оголосила підсумки щорічного конкурсу щодо внесення імен учених і творців ракетно-космічної техніки до Зали слави федерації. За визначний внесок у розвиток космічної науки та міжнародного співробітництва в космічній сфері ім'я Олександра Вікторовича Дегтярева було внесено до Зали слави Міжнародної астронавтичної федерації.



У 2021 р. ім'я О.В. Дегтярева внесено до Зали слави МАФ

1 листопада 2021 року в актовій залі КБ «Південне» відбувся круглий стіл, присвячений 70-річчю від дня народження Генерального директора ДП «КБ «Південне» у 2010-2020 роках академіка МАА та НАН України, Героя України Олександра Вікторовича Дегтярева.

Відкриваючи засідання, головний інженер – перший заступник Генерального директора КБ «Південне» Михайло Анатолійович Бондар зазначив, що на круглий стіл зібралися члени сім'ї Дегтяревих та колеги Олександра Вікторовича, щоб вшанувати його пам'ять та згадати його добрі справи. Від підприємства у заході взяли участь: перший заступник Генерального конструктора – Генерального директора з організаційно-технічних питань О.М. Мащенко, заступник Генерального директора з персоналу, комунікативної та соціальної політики В.Д. Ткаченко, заступник Генерального директора із зовнішньоекономічної діяльності Д.О. Поздняков, заступник головного інженера П.Г. Дегтяренко, головний конструктор і начальник КБ-1 із системного проектування ракет та ракетних комплексів М.О. Дегтярьов, заступник головного конструктора та начальника КБ-1 – начальник проектного комплексу 1 Д.С. Калиниченко, заступник начальника комплексу 11 В.П. Фролов, головний конструктор і начальник проектно-конструкторського бюро космічних апаратів К.Г. Білоусов, заступник головного конструктора проектно-конструкторського бюро ракетних двигунів В.А. Шульга, начальник відділення міжнародного співробітництва Д.С. Веденєєв, керівник лабораторії стратегічного планування Є.О. Єрмоленко, директор Представництва КБ «Південне» у м. Києві М.О. Мітрахов, учений секретар НТР КБ «Південне» Л.П. Потапович.



Учасники круглого столу, присвяченого 70-річчю від дня народження О.В. Дегтярева:
В.А. Шульга, Є.О. Єрмоленко, В.Д. Ткаченко, О.Ю. Дегтярева, М.А. Бондар, О.М. Мащенко,
1 листопада 2021 р.



П.Г. Дегтяренко, В.П. Фролов, Л.П. Потапович, М.О. Мітрахов



М.О. Дегтярьов, Д.О. Поздняков, Д.С. Веденєєв, Олександр Дегтярьов - онук О.В. Дегтярева



Виступаючи на круглому столі, перший заступник Генерального конструктора – Генерального директора КБ «Південне» з організаційно-технічних питань Олександр Миколайович Мащенко зазначив:

«Олександр Вікторович показав нам на своєму прикладі, яким має бути Генеральний сьогодні. Його відмінними рисами були: націленість на результат, системність у всьому, технічний хист, глибоке проникнення в проблему, контактність і відкритість, прагматичне ставлення до колективу, здатність до самовдосконалення... Він сам стрімко змінювався: Дегтярев у 2010 році та у 2020-му – це були дві різні людини.

Олександр Вікторович у реаліях останнього десятиліття сформував нове обличчя КБ «Південне»: воно й українське, і європейське, і американське, і китайське, і арабське – інтернаціональне! Сьогодні КБ «Південне» Дегтярева – це світовий бренд.

Внесок Олександра Вікторовича в сучасний розвиток КБ «Південне» можна порівняти зі спадщиною, залишеною його попередниками».

На жаль, цей круглий стіл став останнім публічним заходом для **Віктора Дмитровича Ткаченка** – незмінного помічника, а останніми роками заступника Генерального директора з персоналу, комунікативної та соціальної політики. Віктор Дмитрович сказав слова, які прозвучали як заповіт: «Наш головний обов'язок перед Олександром Вікторовичем – не втратити те, чого було досягнуто...»

У листопаді 2021 року в Канаді відбулася церемонія закладення «першого каменя» в будівництво наземного комплексу КРК «Циклон-4М», у ході якої канадська сторона оголосила, що майбутньому Командному центру пускового майданчика буде присвоєно ім'я Олександра Дегтярева.



В.Д. Ткаченко
(21.04.1950-05.11.2021)



Учасники закладення «першого каменя» КРК «Циклон-4М» у Канаді. Крайній праворуч – головний конструктор і начальник КБ із системного проектування ракет і ракетних комплексів ДП «КБ «Південне» Максим Олександрович Дегтярьов - син О.В. Дегтярева



У будівлі Командного центру КРК «Циклон-4М» імені Олександра Дегтярева планують створити виставкову експозицію про Україну й українських творців ракетно-космічної техніки

Для визнання особливого внеску Олександра Вікторовича в розвиток технологій освоєння Місяця Асоціація місячного поселення в партнерстві з КБ «Південне» ініціювала проведення у 2021-2022 роках Міжнародного конкурсу технологічних концепцій і нових рішень імені О.В. Дегтярева.





Вдова Олена Юрївна Дегтярева:

«Коли ми визначалися з пам'ятником Олександрові Вікторовичу, стояло питання, яким він має бути і що на ньому написати.

Пам'ятник зробили у вигляді відкритої книги. На одній стороні – його портрет у робочому кабінеті, а на іншій – його слова про те, щоб нащадки, висадившись на Місяці, згадали про КБ «Південне».

Мені здається, що ці слова виражають його суть, і я можу сказати, що він був патріотом України. Він мав тут будинок, сім'ю, роботу, і все, що він створив, було створено в Україні. Для нього КБ «Південне» й Україна були поняття, між якими стояв знак рівності. Усе, що він робив для підприємства, було на благо всієї країни».



Слова Олександра Вікторовича Дегтярева, вирізьблені на його пам'ятнику:

«У мене є мрія... Я дуже хотів би, щоб на честь КБ «Південне» підняли келих на Місяці. Це означатиме, що ми зробили свій внесок у реалізацію амбітних планів людства щодо освоєння Сонячної системи та Всесвіту, що Україна – потужна космічна держава з потенціалом, що дозволяє стояти в ряду світової еліти. Це означатиме, що наші діти, онуки та правнуки мають майбутнє...»



Генеральний директор КБ «Південне» О.П. Кушнар'єв покладає квіти до пам'ятника на могилі О.В. Дегтярева на Запорізькому кладовищі м. Дніпра, 24 листопада 2021 р.



Учасники покладання квітів у річницю смерті О.В. Дегтярева на Запорізькому кладовищі м. Дніпра, 24 листопада 2021 р.

ЕПОХА ДЕГТЯРЕВА

Десяток лет эпохи Дегтярёва –
 Расцвет и процветание КБ!
 А в девяностых-нулевых – все было ново,
 Он вышел победителем в борьбе!

Развал Союза, нищета и хаос,
 Но Дегтярёв «карабкался» и смог
 Сберечь всё то, что от отцов досталось,
 И правильную выбрать из дорог.

Взят курс на Запад, наугад, наощупь.
 Победой стал из Океана старт.
 Он делал всё, что мог, и даже больше,
 И заряжал нас всех его азарт.

Очередной вершиной стал «Антарес»,
 И много было внутренних побед:
 Соцсфера, как нигде приумножалась,
 Когда вокруг её простыл и след.

Путевки людям, «Сокол» и «Лесной»,
 Прекрасный детский отдых в «Звездном».
 И ветеранов поздравляли мы весной,
 А Фонд уж тысячам помог серьёзно.

Он наполнял во мраке фонари
 Добром, энергией, заботой.
 Знал все проблемы наши изнутри,
 Горел как факел пусками, работой.

Он зажигал других и вел вперёд,
 Был защищен броней наш коллектив.
 Пускай душа его покой там обретёт,
 В сердцах людей он вечно будет жив!

**Вірші Оксани Голощанової
 (Пінягіної)**



На межі Індійського й Атлантичного океанів

Хроніка основних подій, пов'язаних із життям та діяльністю О.В. Дегтярева

1951 рік	
31 жовтня	У невеликому російському містечку Яранськ Кіровської області в сім'ї вчителів Віктора Олександровича та Зінаїди Мануїлівни Дегтяревих народився другий син. Батьки назвали його Сашком на честь дідуся Олександра Івановича.
1959 рік	
1 вересня	Сашко Дегтярев пішов у перший клас Яранської середньої школи № 1.
1960-1968 роки	
	Паралельно із загальною освітою навчався в музичній школі, займався спортом, відвідував фізичний та хімічний гуртки. Брав участь у шкільних і районних олімпіадах з математики та фізики.
1969 рік	
Травень	Олександр Дегтярев закінчив 10 класів Яранської середньої школи № 1.
Серпень	За результатами вступних іспитів з математики, фізики та російської мови зарахований студентом першого курсу Машинобудівного факультету Ленінградського механічного інституту (ЛМІ), який готував фахівців з ракетно-космічної техніки.
Вересень	Призначений старостою навчальної групи. Увійшов до складу оперативного загону інституту боротьби з правопорушеннями.
1971-1974 роки	
	З 3-го курсу почав працювати у студентському науковому товаристві на кафедрі двигунів літальних апаратів на рідкому паливі. Науковий керівник д.т.н. професор Ф.Л. Якайтис.
	Під час літніх канікул брав участь у роботі студентських будівельних загонів на Півночі країни.

1974 рік

Вересень Студента п'ятого курсу ЛМІ Олександра Дегтярева направили для проходження переддипломної практики до міста Дніпропетровська, у КБ «Південне». Місцем проходження практики став проєктний відділ 123.

1975 рік

17 лютого Закінчив ЛМІ й отримав диплом за спеціальністю «Двигуни літальних апаратів» із присвоєнням кваліфікації «Інженер-механік». Направлений на роботу в КБ «Південне» до міста Дніпропетровська.

5 травня Прийнятий на роботу в КБ «Південне», яке очолював начальник і Головний конструктор В.Ф. Уткін, та призначений інженером у проєктний відділ 101, яким керував В.М. Автономов.

1977 рік

6 березня У палаці одруження м. Ленінграда зареєстровано шлюб Олександра Вікторовича Дегтярева й Олени Юріївни Андреевої (після заміжжя – Дегтяревої).

27 квітня Початок спільного життя сім'ї Дегтяревих у м. Дніпропетровську.

29 жовтня У сім'ї Дегтяревих народився первісток – син Максим.

1978 рік

Червень Закінчив дворічний університет при Дніпропетровському обкомі партії з міжнародних відносин

1980 рік

Червень Закінчив дворічний університет при Дніпропетровському обкомі партії з міжнародних відносин.

1981 рік

12 жовтня Переведений на посаду старшого інженера проєктного відділу 101 КБ «Південне».

1982 рік	
12 жовтня	Закінчив заочну аспірантуру КБ «Південне».
1984 рік	
12 жовтня	Закінчив трирічні заочні курси французької мови.
1985 рік	
4 юня	Переведений на посаду провідного інженера відділу 101 КБ «Південне».
22 жовтня	У сім'ї Дегтяревих народилася дочка Катя.
1990 рік	
17 січня	Призначений начальником групи проектного відділу 101 КБ «Південне».
1992 рік	
4 січня	Призначений начальником служби маркетингу та комерційної діяльності (служби 10) Державного конструкторського бюро «Південне» ім. М.К. Янгеля.
1999 рік	
1 листопада	Призначений заступником Генерального конструктора – Генерального директора Державного конструкторського бюро «Південне» ім. М.К. Янгеля із зовнішньоекономічної діяльності – начальником служби 10.
2001 рік	
21 лютого	Закінчив економічний факультет Дніпропетровського національного університету за спеціальністю «Банківська справа».
Квітень	Наказом Генерального директора НКАУ присвоєно звання «Почесний працівник космічної галузі України».
2002 рік	
10 квітня	За великий внесок в успішну реалізацію міжнародних проєктів «Дніпро» та «Морський старт» Указом Президента України нагороджено орденом «За заслуги» III ступеня.

2004 рік	
12 квітня	За успіхи у створенні ракетно-космічної техніки Указом Президента України присвоєно почесне звання «Заслужений машинобудівник України».
2005 рік	
Березень	Обраний секретарем українського відділення Міжнародної академії астронавтики.
Жовтень	Обраний академіком Міжнародної академії астронавтики.
23 листопада	Призначений першим заступником Генерального конструктора – Генерального директора Державного підприємства «Конструкторське бюро «Південне» ім. М.К. Янгеля» з системного проектування та комплексного розвитку підприємства.
2006 рік	
Березень	У вченій раді Інституту міжнародних відносин Київського національного університету ім. Тараса Шевченка захистив дисертацію: «Управління зовнішньоекономічною діяльністю високотехнологічних підприємств в умовах глобалізації (на прикладі космічної галузі України)» на здобуття наукового ступеня кандидата економічних наук.
2007 рік	
	З ініціативи О.В. Дегтярева та під його керівництвом розпочато роботи над ескізним проектом «Комплексний план розвитку підприємства». Цей проект назвали «КБП УТТХ» (КБ «Південне» з покращеними тактико-технічними характеристиками) – за аналогією з ракетними комплексами, які створювали шляхом глибокої модернізації попередників, що добре зарекомендували себе.
2009 рік	
Жовтень	За успіхи в реалізації міжнародного проекту «Морський старт» відзначено нагородою Міжнародної академії астронавтики – «За командні досягнення».
30 листопада	За створення триступеневої ракети-носія «Зеніт-3SL» за програмою «Морський старт» Указом Президента України удостоєно Державної премії України в галузі науки і техніки.

2010 рік	
4 червня	Наказом Генерального директора Національного космічного агентства України Ю.С. Алексєєва призначено виконавцем обов'язків Генерального конструктора – Генерального директора Державного підприємства «Конструкторське бюро «Південне» ім. М.К. Янгеля».
1 вересня	Наказом Генерального директора Національного космічного агентства України Ю.С. Алексєєва призначено Генеральним конструктором – Генеральним директором Державного підприємства «Конструкторське бюро «Південне» ім. М.К. Янгеля» згідно з контрактом на один рік. Увійшов до складу Ради з космічних досліджень Національної академії наук України, яку очолював Б. Є. Патон.
2011 рік	
1 вересня	Відповідно до п'ятирічного контракту з Генеральним директором Національного космічного агентства України Ю.С. Алексєєвим продовжив керувати Державним підприємством «Конструкторське бюро «Південне» ім. М.К. Янгеля».
Жовтень	За успіхи в реалізації міжнародного проекту «Дніпро» нагороджений золотою медаллю ім. В.Ф. Уткіна.
1 грудня	Указом Президента України нагороджений орденом «За заслуги» III ступеня.
2012 рік	
Квітень	За створення основної конструкції першого ступеня ракети-носія «Антарес» удостоєний премії Кабінету Міністрів України за розроблення та впровадження інноваційних технологій.
Жовтень	Разом із Б.Є. Патоном очолив Координаційну раду з організації спільних робіт ДП «КБ «Південне» та наукових інституцій НАН України у сфері створення ракетно-космічної техніки.
Листопад	У вченій раді Дніпропетровського національного університету ім. Олеся Гончара захистив дисертацію «Наукові та методологічні засади модернізації ракетних комплексів» на здобуття наукового ступеня доктора технічних наук.

2013 рік	
Березень	За створення ракетно-космічного комплексу з РН «Зеніт-3Ф» та реалізацію космічної місії з радіотелескопом «Спектр-Р» удостоєний премії Національної академії наук України ім. М.К. Янгеля.
2015 рік	
6 березня	На загальних зборах Національної академії наук України обраний академіком НАН України за спеціальністю «Механіка ракетно-космічних систем» та увійшов до складу Відділення механіки НАН України.
Жовтень	На Міжнародному астронавтичному конгресі в Ізраїлі обраний на дворічний термін віцепрезидентом Міжнародної астронавтичної федерації (МАФ) з питань взаємодії з промисловістю. Увійшов до складу Бюро МАФ та Опікунської ради Міжнародної академії астронавтики.
2016 рік	
1 вересня	Після закінчення п'ятирічного контракту Генерального директора наказом по підприємству призначений Генеральним конструктором – першим заступником Генерального директора Державного підприємства «Конструкторське бюро «Південне» ім. М.К. Янгеля» і на цій посаді тимчасово виконував обов'язки керівника підприємства.
2017 рік	
19 вересня	Наказом голови Державного космічного агентства України П.Г. Дегтяренка призначений виконавцем обов'язків Генерального директора Державного підприємства «Конструкторське бюро «Південне» ім. М.К. Янгеля».
2018 рік	
12 лютого	Наказом голови Державного космічного агентства України П.Г. Дегтяренка призначений Генеральним директором Державного підприємства «Конструкторське бюро «Південне» ім. М.К. Янгеля» згідно з п'ятирічним контрактом. Відповідно до наказу по підприємству виконував обов'язки Генерального конструктора ДП «КБ «Південне».

2020 рік	
24 листопада	Під час лікування у Дніпропетровській обласній клінічній лікарні ім. І.І. Мечникова раптово пішов із життя від серцевої недостатності, викликаной коронавірусом і пневмонією.
26 листопада	Похований на Запорізькому кладовищі м. Дніпра. У церемонії прощання взяли участь Президент України Володимир Зеленський, керівники низки міністерств, Державного космічного агентства, Дніпропетровської облдержадміністрації, підприємств космічної галузі, ветерани й працівники КБ «Південне» та ВО «Південмаш».
27 листопада	За визначний внесок у розвиток ракетно-космічної галузі України, зміцнення науково-технічного потенціалу держави, розроблення новітніх зразків ракетно-космічної техніки Указом Президента України удостоєний звання Героя України й ордена Держави (помертно).
Грудень	За створення космічного ракетного комплексу «Антарес» відзначений престижною нагородою Міжнародної академії астронавтики «За командні досягнення».
2021 рік	
Липень	За визначний внесок у розвиток космічної науки та міжнародного співробітництва у космічній сфері ім'я Олександра Вікторовича Дегтярева внесено до Зали слави Міжнародної астронавтичної федерації.
1 листопада	У КБ «Південне» відбувся круглий стіл, присвячений 70-річчю від дня народження Генерального конструктора, Генерального директора ДП «КБ «Південне» у 2010-2020 роках академіка МАА та НАН України Героя України Олександра Вікторовича Дегтярева.
24 листопада	На Запорізькому кладовищі міста Дніпра відкрито меморіальний пам'ятник Олександрові Вікторовичу Дегтяреву.

Список літератури:

1. БУДНИК. Дело всей жизни / Под ред. А.В. Дегтярёва. – Днепропетровск: Арт-Пресс, 2013. – 560 с.
2. Головное КБ фирмы Янгеля. История. Достижения. Люди / Под общ. ред. А.Н. Машенко. – Днепропетровск: Арт-Пресс, 2010. – 672 с.
3. Грачёв Виктор Васильевич – Главный испытатель ракет КБ «Южное» / Под ред. А.В. Агаркова. – Днепропетровск: КБ «Южное», 2013. – 160 с.
4. Дегтярёв А.В. Ракетная техника. Проблемы и перспективы. Избранные научно-технические публикации. – Днепропетровск: Арт-Пресс, 2014. – 420 с.
5. Дорожная карта КБ «Южное». 2010–2020. К 10-летию назначения А.В. Дегтярёва руководителем предприятия / Сост. А.В. Карманов, А.Я. Стеценко. Под ред. В.Д. Ткаченко. – Днепр: КБ «Южное», 2020. – 612 с.
6. Живая история КБЮ. Архив газет «Конструктор» за 2010-2015 гг. В 2-х томах / Гл. ред. А.В. Карманов. – Днепропетровск: КБ «Южное», 2016.
7. Жидкостные ракетные двигатели, двигательные установки, бортовые источники мощности, разработанные КБ двигательных установок ГП «КБ «Южное» / Под науч. ред. С.Н. Конюхова и В.Н. Шнякина. – Днепропетровск: КБ «Южное», 2008. – 466 с.
8. Конструкторское бюро жидкостных ракетных двигателей КБ-4 / Под общ. ред. А.А. Прокопчука, отв. за выпуск Е.В. Коробкин. – Днепр: КБ «Южное», 2018. – 536 с.
9. Конструкторское бюро ракетных двигателей на твердом топливе / Отв. ред. С.В. Борисенко. – Днепропетровск: КБ «Южное», 2004. – 198 с.
10. Конструкторское бюро «Южное». Люди и ракеты. Фотоальбом / Авт.-сост.: Н.А. Митрахов, В.Д. Ткаченко, Н.И. Зарубин. Под общ. ред. А.В. Дегтярёва. – Днепропетровск: КБ «Южное», 2014. – 448 с.
11. КОНЮХОВ. К 75-летию со дня рождения / Авт.-сост.: В.Д. Ткаченко, А.Я. Стеценко. Под общ. ред. А.В. Дегтярёва. – Днепропетровск: Арт-Пресс, 2011. – 256 с.
12. КОНЮХОВ: «Судьба моя – КБ «Южное». Фотоальбом к 80-летию со дня рождения академика НАН Украины Генерального конструктора С.Н. Конюхова / Сост.: В.Д. Ткаченко, А.Ю. Тимченко, Н.А. Митрахов, Г.В. Кузьмова. Под общ. ред. А.В. Дегтярёва. – Киев: Спейс-Информ, 2017. – 400 с.
13. Комплекс 1. Головной проектный комплекс по разработке боевых и космических ракетных комплексов ГП «КБ «Южное» / Ред. Группа: А.П. Кушнарёв, Е.Ю. Баранов, А.Э. Кашанов. – Днепропетровск: КБ «Южное», 2012. – 200 с.
14. Комплекс проектно-теоретических и расчетных работ. К 55-летию комплекса 2 / Под ред. В.Н. Сиренко. – Днепр: КБ «Южное», 2018. – 605 с.
15. Копейко В.И. Зодчие ракетных комплексов. Хроники об искусстве строить ракеты – Днепропетровск: Арт-Пресс, 2014. – 338 с.
16. Кузнецов Е.І., Мітрахов М.О. Україна космічна. Фотоальбом Національного космічного агентства України. – Київ: Спейс-Інформ, 2008. – 336 с.
17. Кузнецов Е.І., Мітрахов М.О. Державне космічне агентство України: 25 кроків у Космос. – Київ: Спейс-Інформ, 2016. – 180 с.
18. Макаров – патриарх ракетостроения. Сборник воспоминаний о Генеральном директоре Южмаша А.М. Макарове / Сост.: Б.Е. Василенко, В.И. Копейко, Н.А. Митрахов, В.П. Платонов. Под общ. ред. Ю.С. Алексеева. – Киев: Спейс-Информ, 2016. – 648 с.
19. Мітрахов М.О. Видатні діячі ракетно-космічної України. – Київ: Спейс-Інформ, 2015. – 172 с.
20. Мітрахов М.О. Космічна діяльність України – Київ: Спейс-Інформ, 2015. – 164 с.

21. Мы учим ракеты летать. К 50-летию подразделения испытаний и эксплуатации КБ «Южное» / Под ред. А.В. Агаркова. – Днепропетровск: Арт-Пресс, 2012. – 648 с.
22. Наука для космічної промисловості. 100-річчю Національної академії наук України присвячується / Ред. колегія: О.В. Дегтярев, О.Е. Кашанов, В.Д. Ткаченко. Ред.-укл.: М.О. Мітрахов, Л.П. Потапович // Інформ. бюл. коорд. ради з орг. сп. робіт ДП «КБ «Південне» і наук. установ НАН України, №1, 2018. – 120 с.
23. Національна академія наук України. Історія ракетно-космічної науки і техніки України: монографія / Автори: В.П. Горбулін, О.С. Войтюк, В.Г. Гармасар, Г.А. Дороніна, Г.Л. Звонкова, О.М. Корнієнко, Г.Г. Костюк, Е.І. Кузнецов, Г.В. Кузьмова, А.С. Литвинко, О.Г. Луговський, М.О. Мітрахов, Ю.І. Мушкало, В.С. Савчук, М.Д. Станкова, О.Ю. Тимченко, Ю.О. Храмов, В.О. Цибань. Відп. ред. В.П. Горбулін, наук. ред. Ю.О. Храмов. – Київ: Фенікс, 2021. – 456 с.
24. Паппо-Корыстин В.Н., Платонов В.П., Пащенко В.А. Днепровский ракетно-космический центр. Краткий очерк становления и развития. – Днепропетровск: ПО ЮМЗ, КБЮ, 1994. – 180 с.
25. Платонов В.П. Южное созвездие. В 2-х книгах. – Днепропетровск: Проспект, 2008.
26. Платонов В.П. ЯНГЕЛЬ. Орбиты жизни. – Днепропетровск: Арт-Пресс, 2012. – 608 с.
27. Преодолевая границы. Живые страницы международного маркетинга / Отв. сост. М.М. Квитка. – Днепр: КБ «Южное», 2017. – 316 с.
28. Призваны временем. От противостояния к международному сотрудничеству / Под ред. С.Н. Конюхова. – Днепропетровск: Арт-Пресс, 2009. – 832 с.
29. Пятьдесят лет в космосе и на земле. К 50-летию КБ-6 / Под общ. ред. И.П. Бабица, отв. за выпуск В.Г. Ткалич. – Днепр: КБ «Южное», 2018. – 698 с.
30. Ракетная техника. Новые возможности. Научно-технический сборник / Под ред. А.В. Дегтярёва. – Днепр: Арт-Пресс, 2019. – 440 с.
31. Ракетчик, ставший Президентом. К 80-летию Леонида Даниловича Кучмы / Под общ. ред. В.П. Горбулина и А.В. Дегтярёва. Сост. Н.А. Митрахов, В.П. Платонов, А.Ю. Тимченко. – Киев: Спейс-Информ, 2018. – 392 с.
32. Ракеты и космические аппараты конструкторского бюро «Южное» / Под ред. С.Н. Конюхова. – Днепропетровск: Арт-Пресс, 2004. – 260 с.
33. СМЕРНОВ. У истоков ракетостроения. К 100-летию со дня рождения Л.В. Смирнова/ Сост.: Н.А. Митрахов, В.П. Платонов, А.Я. Стеценко, В.Д. Ткаченко. Под общ. ред. А.В. Дегтярёва. – Киев: Спейс-Информ, 2016. – 584 с.
34. Сто первый. Полвека на передовых рубежах. К 50-летию головного отдела боевых и космических ракетных комплексов / Под общ. ред. А.В. Дегтярёва и В.П. Фролова. – Днепр: КБ «Южное», 2019. – 568 с.
35. УТКИН. Звезды Генерального конструктора. К 90-летию со дня рождения / Под ред. А.В. Дегтярёва. – Днепропетровск: Арт-Пресс, 2013. – 672 с.
36. Шаги в космос. Краткий очерк становления и развития КБ-3. К 50-летию КБ космических аппаратов / Авт.-сост.: С.С. Кавелин. – Днепропетровск: КБ «Южное», 2015. – 378 с.
37. Шестьдесят лет в ракетостроении и космонавтике / Авт.-сост.: В.Д. Ткаченко, В.А. Пальков, А.Ю. Тимченко, А.Я. Стеценко. Под общ. ред. А.В. Дегтярёва. – Днепропетровск: Арт-Пресс, 2014. – 540 с.
38. ЯНГЕЛЬ. Жизнь, отданная Родине / Под общ. ред. А.В. Дегтярёва. – Днепропетровск: Арт-Пресс, 2011. – 392 с.

Науково-популярне видання

**ДЕГТЯРЕВ. НА ОРБИТАХ МІЖНАРОДНОГО СПІВРОБІТНИЦТВА
До 70-річчя Державного підприємства
«Конструкторське бюро «Південне» імені М.К. Янгеля»**

Упорядники:

М.О. Мітрахов, О.Ю. Тимченко, В.Д. Ткаченко

Переклад українською мовою та редагування:

О.М. Бобровицький, М.Л. Ковзик, М.О. Мітрахов, С.М. Полуян

Макетування та верстка – Сергій Вавілов

Видавництво – ТОВ «Спейс-Інформ»

Свідоцтво про внесення до державного реєстру

серія ДК №4790 від 18.11.2014 р.

04050, м. Київ, вул. Юрія Ілленка, 12

www.space.com.ua

Друкарня – ПП «Фенікс»

Свідоцтво про внесення до державного реєстру

серія ДК № 271 від 07.12.2000 р.

03680, м. Київ, вул. Грушецька, 13Б

Підписано до друку 25.03.2024 р.

Формат 165x235 мм.

Папір крейдяний. Друк офсетний. Ум. друк. арк. 37

Тираж 300 прим. Замовлення № 9716

